T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SLAV DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

RUS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RUSÇANIN UZAKTAN EĞİTİM YOLUYLA YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ

ONUR AYDIN

2501131344

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Türkan Olcay

İstanbul 2015

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
1982 ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : **Onur AYDIN** Numarası : **2501131344**

Anabilim/Bilim Dalı : **Slav Dilleri ve Edebiyatları ABD. Rus Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı** Danışman Öğretim Üyesi : **Prof. Dr. Türkan OLCAY**

Tez Savunma Tarihi : **13.07.2015** Tez Savunma Saati : **14.00'de**

Tez Başlığı **"Rusçanın Uzaktan Eğitim Yoluyla Yabancı Dil Olarak Öğretim"**

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Türkan OLCAY		kabul
2-Doç. Dr. Veda Aslım YETİŞ		kabul
3-Yrd. Doç. Dr. Korhan KORBEK		kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Abdullatif ACARLIOĞLU		
2- Yrd. Doç. Dr. Seyyal KÖRPE		

ÖZ

RUSÇANIN UZAKTAN EĞİTİM YOLUYLA YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ

ONUR AYDIN

Bu araştırmada, Rusça öğretiminde uzaktan eğitimin nasıl kullanılabileceğiyle ilgili süreci tasarlamak, öğrencilerin söz konusu yeni eğitim sistemine ilişkin görüşlerini incelemek ve sonuçlandırmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilk olarak uygulamaya katılacak öğrencilere uzaktan eğitimin ve uzaktan yabancı dil öğretiminin tanıtımı ve sunumu yapılmıştır. Daha sonra öğrencilere çevrimiçi ve eş zamanlı sanal sınıf ortamında "Hareket Fiilleri" ünitesinin konu anlatımı yapılmış ve çeşitli alıştırmalar uygulanmıştır. Betimlemeli bir yüksek lisans tezi olan bu çalışmada Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersinde uzaktan eğitim sisteminin uygulanması açıklanmaya çalışılmış; diğer taraftan, "Öğrencilerin uzaktan Rusça öğretimine ilişkin görüşleri olumlu mudur?" sorusuna yanıt aranmıştır.

Çalışma kapsamında uzaktan eğitim yoluyla örnek bir ders olarak; İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı birinci sınıf Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersi müfredatında yer alan "Hareket Fiilleri" konusu işlenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma, İstanbul Üniversitesi, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 2014-2015 bahar yarıyılında öğrenim gören 21 öğrenciyle yürütülmüştür. Çalışma grubu, gönüllülük esasına ve nitel araştırmaların yapısına uygun amaçlı örnekleme yaklaşımına göre belirlenmiştir. Araştırmada verilerinin toplanmasında soruşturma yaklaşımı benimsenmiş, veri toplama aracı olarak ise araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşü alınan *yarı yapılandırılmış görüşme formu* ve katılımcıların kişisel ve akademik özelliklerini tanımaya yönelik *Katılımcı Bilgi Formu (KBF)* kullanılmıştır.

Elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle 4 ana tema ve 13 alt kategori halinde maddeleştirilerek analiz edilmiş ve bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Araştırma sonucunda uygulamaya katılan öğrencilerin, uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimine ilişkin olumlu görüşlerin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda, uzaktan eğitim sisteminin Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, yabancı dil öğretimi, rus dili, hareket fiilleri

ABSTRACT

TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE VIA DISTANCE EDUCATION

ONUR AYDIN

In this study, it is aimed to lay out the process related to managing Russian language teaching via distance education, to examine and bring to a conclusion opinions about new education system. According to this aim, firstly distance education and distance language teaching was introduced and explained to students involved in the study. Afterwards the unit of "Verbs of Motion" was lectured to students and several exercises were performed in an online and synchronous virtual classroom. In this study which is descriptive master's thesis, the usage of distance education system in Applied Russian Grammer 2 course was tried to be explained; besides the question that is "are students' views about distance Russian learning positive?" was searched.

Within the context of the study; "Verbs of Motion", which includes curriculum of the first grade Applied Russian Grammer 2 course in Istanbul University, Faculty of Letters, Slavic Languages and Literatures, Russian Language and Literature Department, was discussed as a sample lesson via distance education. In the study case study design, which is one of the qualitative searching methods, was used. Study was carried out with 21 students who are studying first grade in 2014-2015 at Istanbul University department of Russian Language and Literature. Study group was chosen according to voluntary basis and stratified sampling approach, which is inherent in qualitative studies. In data collecting process; investigation approach was adopted, semi-structured interview form, which was developed by the researcher and on which was taken expert opinion; besides *Participants' Demographic Information Form* was utilized to understand participants' individual and academic features, was used. With the contact analysis

technique, the obtained data were analyzed as 4 main themes and 13 sub-themes, by categorizing and made some conclusion. As a result of study, positive views of students involved in experiment which is about foreign language education via distance education were more remarkable. In the direction of this results, it is considered that distance education can be used in Russian foreign language teaching.

Keywords: distance education, foreign language teaching, russian language, verbs of motion.

ÖN SÖZ

Rusça dahil olmak üzere yabancı dil öğretiminde öğrencilerin hedef dili sadece başkası tarafından belirlenen saatte ve yerde öğrenmeye çalışmaları, okul dışında hedef dili kullanma veya uygulama fırsatı olmamaları önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle öğrenciler hedef dilde başta sözel iletişim olmak üzere iletişim kurmakta zorluk yaşamaktadırlar. Bunun üstesinden, teknolojinin eğitim sürecine dahil edilmesiyle, çağdaş eğitim sistemindeki yeni yaklaşımlar ve ilkeler uygulanarak gelinebilir. Öğrencilere bireysel, işbirlikçi, esnek ve yaşam boyu öğrenme olanağı sunan uzaktan eğitim sistemi bunlardan biridir. Yeni sistemle öğrenme süreci daha bireyselleştirilmiş, aktif ve sürekli hale getirilerek etkili sonuçlar alınması hedeflenmektedir.

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında hazırlanan bu betimsel çalışma, bilgili ve sahip olduğu bilgiyi kullanabilen Rus dili uzmanları yetiştirmek için öğrenme sürecinde öğrenciyi merkeze alan uzaktan eğitim sisteminin Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 "Hareket Fiilleri" konusunun öğretiminde nasıl kullanılacağını ve uzaktan yabancı dil öğretimine öğrencilerin bakışlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde *uzaktan eğitim* terimi bir kavram olarak ele alınacak, ilk ortaya çıkışından bugüne tarihsel sürecine, geçirdiği evrelere kısaca bir göz atılacak ve uzaktan Rusça öğretimi yapan örnek uygulamalardan bahsedilecektir.

İkinci bölümde uzaktan eğitimin kuramsal çerçevesi tanıtılacak, modellerine değinilerek uzaktan eğitim kavramı iyice pekiştirilecektir. Ayrıca uzaktan eğitimle yabancı dil öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine yol gösteren başlıca ilkelere ayrıntılı olarak değinilip, uzaktan eğitim sisteminin ana unsurları olan öğretmen ve öğrenci rollerine yer verilecektir.

Üçüncü bölümde, yabancı dil öğretimi bağlamında uzaktan eğitimin yapısı, kurs tasarım süreci, içeriğinin belirlenmesi, derslerde uygulanması ve ölçme değerlendirme süreci açıklanacaktır. Özellikle uzaktan yabancı dil öğretiminde

kullanılan teknolojilerin ve ortamların dilbilimsel işlevlerine değinilecek, dünyadaki uygulamalardan örneklerle pekiştirilecektir.

Dördüncü bölümde Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersinde gerçekleştirilen çalışma anlatılacaktır. Çalışma ile ilgili araştırma modeli, çalışma grubu, uygulama, verilerin toplanması ve verilerin analizi bu bölümde ele alınacaktır. Yine bu bölümde yapılan çalışmaya ilişkin bulgular değerlendirilip yorumlara yer verilecektir.

Yüksek lisans tezi olarak bu konunun seçilmesinin nedeni; başta Rusça olmak üzere yabancı dil öğretiminde zaman ve mekan bariyerlerinin kaldırılarak, gelişen teknolojiye ayak uyduran çağdaş eğitim sistemi kapsamında bireyselleştirilmiş, işbirlikçi ve yaşam boyu öğrenmenin uygulanması için uzaktan eğitim sisteminin yararlarını kanıtlamaktır.

Bu çalışmanın, öğrencilerin Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersinde "Hareket Fiilleri" konusuyla ilgili öğrendikleri bilgileri kavramalarını ve başta 2014-2015 Bahar final sınavı ve YDS Rusça sınavları olmak üzere diğer sınavlarda yararlı olmasını ümit ediyorum.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde pek çok kişinin emeği geçmiştir. Başta eğitimim boyunca benden hiçbir desteğini esirgemeyen ve her konuda yardımcı olan değerli danışmanım Prof. Dr. Türkan Olcay'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Yüksek lisans süresince yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Emine İnanır'a, Doç. Dr. Gönül Üzelli'ye ve Yrd. Doç. Dr. Korhan Korbek'e çok teşekkür ederim.

Uygulama sürecindeki katkılarından dolayı Okt. Canan Ersoy'a, Dr. Fatih Mehmet Türker'e, Anadolu Üniversitesi Doç. Dr. Veda Aslım Yetiş'e, İngilizce ve pedagojik eğitimime katkılarından dolayı Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğr. Gör. Dr. Gülderen Sağlam'a, tüm tez yazma sürecindeki katkılarından dolayı Araş. Gör. Cihan Kara'ya ve Araş. Gör. Amira Akçay'a teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans ders ve tez aşamasında eğitimimde beni her zaman destekleyen aileme de teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **III**
ABSTRACT ..... **V**
ÖN SÖZ ..... **VII**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **XI**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **XII**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **XIII**
GİRİŞ **1**

1. UZAKTAN YABANCI DİL ÖĞRETİMİ **8**
1.1. TERİM VE KAVRAM OLARAK UZAKTAN EĞİTİM 8
1.2. UZAKTAN EĞİTİMİN TARİHİ 10
1.3. UZAKTAN EĞİTİMDE BAŞLICA RUSÇA ÖĞRETİM UYGULAMALARI 20

2. KURAMSAL ÇERÇEVE **32**
2.1. UZAKTAN EĞİTİM KURAMLARI 32
2.2. UZAKTAN EĞİTİM MODELLERİ 46
2.3. UZAKTAN YABANCI DİL ÖĞRETİM İLKELERİ 49
2.4. ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ ROLLERİ 62

3. UZAKTAN DİL ÖĞRETİM TASARIMI **70**
3.1. UZAKTAN DİL ÖĞRETİMİNDE KURS TASARIMI 70
3.2. DİL ÖĞRETİM İÇERİKLERİ 76
3.3. DİL ÖĞRETİM ARAÇ-GEREÇLERİ 82
3.3.1. Yazılı-Basılı Ortamlar 86
3.3.2. Yayın Yoluyla Öğretim Ortamları ve Teknolojileri 87
3.3.3. Bilişim Ortamları ve Teknolojileri 97
3.3.3.1. Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi 97
3.3.3.2. Mobil Destekli Dil Öğretimi 102
3.3.3.3. İnternet Ortamında Dil Öğretimi 104
3.4. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 116

4. YÖNTEM **120**
4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ 120
4.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU 121
4.3. UYGULAMA 122
4.4. VERİLERİN TOPLANMASI 128
4.5. VERİLERİN ANALİZİ 128
4.6. BULGULAR VE YORUM 129

SONUÇ VE ÖNERİLER 149
KAYNAKÇA 153
EKLER 180

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uzaktan Yabancı Dil Ortamları için Tasarım İlkeleri 72
Tablo 2: Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü Yabancı Dil Yeterlik ve Rusya Federasyonu YDR Yeterlik Ölçütlerinin Karşılaştırılmasıı 78
Tablo 3: Dört Nesil Kuramı 83
Tablo 4: Rus Dilindeki Ön Eksiz Hareket Fiilleri ve Fiillerin Türkçe Karşılıkları . 122
Tablo 5: Katılımcı (K) Profili 129
Tablo 6: Temalar ve Alt Kategoriler 131

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İşlenen Örnek Dersin İlk Aşaması 125
Şekil 2: İşlenen Örnek Dersin İkinci Aşaması 126
Şekil 3: İşlenen Örnek Dersin Üçüncü Aşaması 127

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ü.	:	Anadolu Üniversitesi
BDDÖ	:	Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi
BİT	:	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BOİ	:	Bilgisayar Ortamlı İletişim
CD	:	Compact Disc
DVD	:	Digital Versatile Disc
EĞİTEK	:	Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
ETÜ	:	Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
FRTEM	:	Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi
GTDÖ	:	Görev Tabanlı Dil Öğrenimi
IELTS	:	International English Language Testing System
K	:	Katılımcı
KBF	:	Katılımcı Bilgi Formu
MAPRYAL	:	Mejdunarodnaya Assotsiatsiya Prepodavateley Russkogo Yazıka i Literaturı
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
MGU	:	Moskovskiy Gosudarstvennıy Universitet

ODTÜ	:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
örn.	:	örneğin
ROPRYAL	:	Rossiyskoye Obşestvo Prepodavateley Russkogo Yazıka i Literaturı
RUDN	:	Rossiyskiy Universitet Drujbı Narodov
SPB	:	Sankt-Peterburg
SPBGU	:	Sankt Peterburgskiy Gosudarstvennıy Universitet
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOEFL	:	Test of English as a Foreign Language
TORFL	:	Test of Russian as a Foreign Language
TRKİ	:	Test po Russkomu Yazıku kak İnostrannomu
TRT	:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
v.d.	:	ve diğerleri
vb.	:	ve benzeri
WWW	:	World Wide Web
YDR	:	Yabancı Dil Olarak Rusça
YDS	:	Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı
YÖK	:	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

GİRİŞ

1950'li yılların sonlarına doğru adını içinde bulunduğu çağdan alan endüstri toplumunun geleceği tartışılmaya başlanmıştır. Yaşanan gelişmelerle 1980'li yıllarda *bilgi ve iletişim teknolojileri*nde *(BİT)* görülen hızlı gelişmeler, 1990'lı yıllarda internetin yaygınlaşmasıyla önemli bir ivme kazanmıştır. O yıllara kadar *Endüstri Sonrası Çağ* olarak adlandırılan bu dönem, 21. yüzyıla girerken *Bilgi* veya *Bilişim Çağı* adını almıştır.

Bilgi çağında *BİT*'in ve internetin yaygınlaşmasıyla eğitim dahil yaşamın tüm alanlarında yeni bir kültür oluşmuştur. Amerikalı yazar ve eğitim uzmanı Marc Prensky bu kültürü; *dijital yerliler (digital natives)* ve *dijital göçmenler (digital immigrants)* olmak üzere 2 grubun oluşturduğunu ileri sürmüştür. *Dijital göçmenler*; 1980 öncesinde doğan, teknolojiyle sonradan tanışan ve sürekli ona uyum sağlamaya çalışan nesildir. Metinleri baştan sona okumayı, gazete, dergi ve televizyon gibi iletişim araçlarını kullanmayı tercih ederler. *Dijital yerliler* ise; 1980 sonrasında doğan ve doğuştan teknolojiyle tanışan nesildir. Grafikleri, görselleri, oyunları, metinleri hızlıca ve üstünkörü okumayı, bilişim teknolojileriyle haberleşmeyi tercih ederler. Aynı anda birden fazla iş yapmayı, keşfederek öğrenmeyi, bilgiye hızlı bir şekilde erişmeyi isterler.[1] Bu iki grubun da özelliklerine ve isteklerine, yani çağın gereksinimlerine yanıt verebilen, eğitimi bireyselleştirip farklı öğrenme stillerini destekleyen, işbirliği, sosyal etkileşimi yüksek öğrenme ortamı yaratabilen ve teknolojiyi sürecin başlıca unsurlarından yapan yeni bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır. "Uzaktan eğitimde öğrenme-öğretme etkinliklerinin tümü yapısı gereği teknoloji-temelli"[2] olduğundan, teknoloji ve uzaktan eğitim bütünleşerek geleneksel formlara göre daha çağdaş bir eğitim sistemini temsil etmektedir.

Bununla birlikte; uluslararası ilişkilerin gelişmesi, ülkeler arasındaki mesafelerin kısalması, birinci yabancı dili zorunlu, ikinci ve daha fazla yabancı dili öğrenmeyi de gerekli hale getirmiş ve dil öğreniminin bir sınıf deneyiminden çok

[1] Marc Prensky, "Digital Natives, Digital Immigrants," **On the Horizon**, C.IX, No:5, Ekim 2001, (Çevrimiçi) http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf, 15 Haziran 2015, s. 1-3.
[2] Güzin Göçmenler, "Uzaktan Eğitim Teknolojileri ve Çağdaş Yönelimler," **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, No:4, 2002, s. 169.

daha fazlası olduğu görüşü yaygınlaşmıştır. Çünkü küreselleşen dünyada herkesle her an iletişim çok basit bir hale gelmiş ve sınıf dışında gerçekleşen deneyimler yabancı dil öğrencilerine sayısız olanaklar sunmaya başlamıştır.[3] Değişen ve artan öğrenci çeşitliliği; çağın getirdiği yenilikler ve yabancı dil öğretim alanındaki gelişmeler yeni bir sistem olarak uzaktan eğitimin yabancı dil öğretiminde işe koşulabileceğini göstermektedir. Ancak yabancı dil öğretiminde uzaktan eğitimin sadece geleneksel öğretimin alternatifi olarak görülmemesi gerektiği, aynı zamanda geleneksel öğretime hazırlık veya öğretim sonrası pekiştirici görev üstlenebileceği ifade edilmektedir.[4] Dilbilimci Recep Durgun'a göre; başta eğitim olmak üzere tüm alanlarda yaşanan gelişmeler, eğitimde yeni alternatifler yaratma ihtiyacı ortaya çıkarmakla kalmamış, mevcut geleneksel formlarda bile uzaktan eğitim sisteminin kullanılması gerektiği sonucunu doğurmuştur.[5]

Geçtiğimiz yirmi yılda, dünyanın dört bir yanındaki katılımcılara yeni dil öğrenme olanaklarını sunan uzaktan eğitimde geniş bir yaygınlaşma görülmüştür. Birçok dil öğrencisi, öğretmen ve araştırmacı; uzaktan eğitimde, diğer alternatif ortamlarda yeni dil öğrenme olanaklarının sunduğu rahatlığın ve potansiyelin farkına varmışlardır. Uzaktan yabancı dil öğretimine verilen önemin bir diğer kanıtı ise geçtiğimiz on yıldaki yayınlardaki ani yükseliş olmuştur.[6] Uzaktan eğitim uzmanı Robert J. Blake'e göre; gerek *bilgisayar destekli dil öğrenimi (BDDÖ)*, gerekse çevrimiçi materyaller ve öğrencilerin kendilerinin yönettiği esnek programlar bakımından, uzaktan yabancı dil öğretimi birçok öğrenci tarafından umut verici olarak görülmektedir.[7]

---

[3] Cem Balkanlı, "Language Learning in Second Life: American and Turkish Students' Experiences," **TOJDE**, C.XIII, No:2, Nisan 2012, s. 132.

[4] Ronald Boyle, "Language Teaching at a Distance*:* From the First Generation Model to the Third," **System**, C.XXIII, No:3, 1995, s. 292.

[5] Recep Durgun, "A General Outlook on Teaching Foreign Language via Distance Learning in Turkey: Advantages, Disadvantages," (Çevrimdışı) http://www.aaou2013.com/pdf/161.pdf, 01 Aralık 2014, s. 2.

[6] Cynthia J. White, "Distance Learning of Foreign Languages," **Language Teaching**, C.XXXVI, No:4, 2006, s. 247.

[7] Robert J. Blake, "Distance Learning for Second and Foreign Language Teaching," **Encyclopedia of Language and Education**, 2. bs., C.IV, Ed. Nelleke Van Deusen-Scholl, Nancy H. Hornberger, New York, Springer Science+Business Media, 2008, s. 369.

Araştırmanın bu bölümünde: problem durumu, araştırmanın önemi, varsayımları ve sınırlılıkları alt başlıklarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Yabancı dil öğretiminin nasıl yapılması gerektiği tarih boyunca sürekli tartışılmış, bu tartışmalar sonucunda geleneksel formlara yeni yaklaşımlar ve ilkeler eklenmiştir. Bu geleneksel formlar, Hint-Avrupa dillerinin daha iyi öğretilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Buna karşın her dilin kendine özgü biçimsel, söz dizimsel ve sesbilimsel karakterleri bulunduğu göz ardı edilmiştir. İlkelere sıkı sıkıya bağlı ve durağan geleneksel formlar bu değişime ve gelişime ayak uyduramamaktadır.[8]

Yeni bir sistemin atması gereken ilk adım, geleneksel eğitimdeki zaman ve mekan bariyerlerini kaldırmak, herkese dilediği zamanda ve mekanda eğitim alma fırsatı sunmak olmuştur. Çünkü, geleneksel eğitim formlarında; engelli bireyler, olanaksızlıklardan okula gidemeyenler, okula gönderilmeyen kızlar, eğitim almak isteyen yetişkinler dışlanmışlardır. Aynı şekilde çalışmak zorunda olan bireyler, evde olmak zorunda kalan anneler belirli zaman dilimlerine ve dört duvar arasına sıkıştırılmış eğitime maruz bırakılmışlardır. Diğer yandan küreselleşen dünya, ikinci, üçüncü yabancı dil ihtiyacını doğurmuş; ancak bu ihtiyacı karşılayacak yabancı dil öğretmenlerinin sayısı da yeterli olamamıştır.

Günümüz öğrenci profili çeşitlenmiş, öğrenciler ve eğitimciler Arapça, Farsça, Rusça gibi daha az yaygın olarak öğretilen dünya dillerini bilmenin öneminin farkına varmışlardır. Bu diller günümüz üniversite yerleşkelerinde İngilizce, Almanca ve Fransızca'ya göre seyrek bir şekilde öğretilmektedir.

Geleneksel dil öğretiminde; hedef dile ait kültürel, tarihi, edebi bağlamda otantik[9] materyallerden her zaman sınıfta yararlanılamamakta, her zaman anadil

---

[8] Muhammet R. Memiş, Mehmet D. Erdem, "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler," **Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C.VIII, No:9, Yaz 2013, s. 317.

[9] *Otantik* materyallerin kullanılması ile, hedef dilde anadil konuşuruyla iletişime geçmek veya gerçek öğrenme ortamlarının yaratılması kastedilmektedir. Bkz.: Stephen Fleming, David Hiple, Yun Du, "Foreign Language Distance Education: The University of Hawai'i Experience," **University of Hawai'i Second Language Teaching & Curriculum Center Technical Report 25**, 2002, s.50.

konuşuruyla iletişim kurma şansı yakalanamamakta; bu nedenle anlamlı girdiler için gerekli otantik öğrenme ortamları yaratılamamaktadır.

Yabancı dil öğretiminde; dört temel beceri olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme her öğrencide birbirinden farklı düzeyde gelişmektedir.[10] Geleneksel sınıf içi uygulamalarda genellikle okuma ve yazma becerilerine önem verilirken; konuşma ve dinleme becerileri göz ardı edilmektedir. Bireyselleştirilmiş öğretimin uygulanması da zor olduğundan hangi öğrencinin hangi becerisine dönük uygulama yapılması gerektiğini saptamak ve ona özel bir plan yapmak neredeyse olanaksız hale gelmektedir. Örneğin geleneksel sınıfta dinleme becerisinin geliştirilmesi için kullanılan ses kayıtlarını, sınırlı sürede, tüm sınıfa aynı hızda ve miktarda dinletme gibi birçok sınırlılığı beraberinde getirmektedir.[11] Aynı şekilde en önemli sınırlılıklardan olan konuşma pratiği için geleneksel sınıflarda tüm öğrencilere tek tek fırsat vermek zordur.

Yaşanan bu değişimler ve gelişmeler sonucunda, yabancı dil öğretim alanında yenilenmeye, sürdürülebilir olmaya, bireyselleştirilmiş eğitime, dil edinimi üzerinde daha etkin materyallere, daha kalibre dil yeterlikleri ölçüm sistemlerine yanıt verebilen ve herkes için yabancı dil hizmeti sunabilecek bir sisteme gereksinim duyulmuştur. Amerikalı uzaktan eğitim uzmanı Richard D. Lambert'e göre bu eğitimsel ve pedagojik gereksinimlere yanıt verebilecek çağdaş sistem uzaktan yabancı dil öğretimidir.[12] Lambert ayrıca; uzaktan dil öğretiminin teknolojik ve pedagojik uygulamalarının yabancı dil öğretimi merkez yapısında büyük bir etkiye sahip olabileceğini veya uzaktan eğitimin, yabancı dil öğretiminde bir geleceği temsil edebileceğini tartışmak gerektiğini ileri sürmüştür.[13]

Söz konusu bilgiler ışığında, Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersinde uygulanmasının öğrencilerin yabancı dil öğretiminde birçok esneklik sunan uzaktan

---

[10] Durgun, **a.g.e.**, s. 5.
[11] Ferit Kılıçkaya, Jarosław Krajka, "E-Learning in Foreign Language Instruction in Turkey-Curriculum Models and Course Design Guidelines," **Innovations in English Language Teaching and Learning: The Turkish Perspective**, Ed. Çağla S. Simpson, İstanbul, Crowd Source ELT, 2014, s. 32.
[12] Richard D. Lambert, "Distance Education and Foreign Languages," **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, C.DXIV, Mart 1991, s. 39.
[13] **A.e.**, s. 40.

eğitim sistemine ilişkin olumlu düşünceler geliştirecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle, yapılan araştırmada; 1. sınıf müfredatından "Hareket Fiilleri" konusu örnek olarak seçilmiş, uzaktan yabancı dil öğretim ilkelerine uygun olarak hazırlanan ders materyalleri çevrimiçi ortamda paylaşılarak eş zamanlı bir örnek ders işlenmiştir. Söz konusu örnek dersle öğrencilerin uzaktan dil ortamında dersin nasıl işlenebileceğini deneyimlemeleri sağlanmıştır. Dersin işlenmesinden sonra görüşme tekniği ile uzaktan yabancı dil öğretimi bağlamında yeni sisteme ilişkin öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Böylece konusu "Hareket Fiilleri" olan derste uzaktan eğitimin nasıl uygulanacağına dair ipuçları da elde edilmiştir.

b) Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi; "İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü Birinci Sınıf Öğrencilerinin Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 Dersinde "Hareket Fiilleri" konusunun uzaktan eğitim yoluyla öğretilmesinde öğrenci görüşleri olumlu yönde olacak mıdır?" olarak seçilmiştir. Problem cümlesine dayalı olarak aşağıdaki denence (hipotez) sınanacaktır.

"Hareket Fiilleri" konusu işlendikten sonra uzaktan yabancı dil öğretimiyle daha önce hiç tanışmamış veya tanışmış; ancak yeteri kadar bilgi sahibi olmayan, geleneksel sisteme alışkın öğrencilerin, uzaktan yabancı dil öğretimine ilişkin görüşleri büyük ölçüde olumlu olacaktır.

c) Araştırmanın Önemi

Bilgi ve iletişim teknolojileri; günümüzde yiyecek, içecek dahil alışverişten eğitime birçok ihtiyacımızı karşılamak için alternatif fırsatlar sunmaktadır. Bugünün üniversite öğrencilerinin kendilerini her alanda geliştirebilmeleri için esnek ve sürekli öğrenmeye olanak veren yeni bir eğitim sisteminin uygun olacağı düşünülmektedir. Böylelikle bu çalışma uzaktan eğitimin, başta Rusça olmak üzere yabancı dil öğretiminde öğrenciler tarafından kabul görüp görmediğini anlamak açısından önem taşımaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de yeni bir sistem olarak görülen uzaktan yabancı dil öğretimi, geleneksel formlardan farklı olduğundan uzaktan dil öğrencilerinin ilişkin düşünceleri ve görüşleri geleneksel eğitime göre daha fazla önem taşımaktadır.[14]

Bu uygulama çalışması ile uzaktan eğitim yoluyla yapılan bir Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersinin, geleneksel eğitime alışmış öğrencilerin söz konusu yeni sisteme ve ortama ilişkin düşünceleri alınmaya çalışılacaktır. Bulgulardan elde edilecek sonuçların üniversitedeki veya yabancı dil kurslarındaki Rusça Dilbilgisi derslerini yürüten öğretmenlere yardımcı olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışma özellikle geleneksel eğitim formlarında sıkışmış, bazı nedenlerden dolayı eğitim alamayan veya memnun olmayan öğrencilerin başlangıç seviyesinde Rusça'yı öğrenme isteklerine alternatif bir çözüm önerisi sunmaya yöneliktir.

Ayrıca araştırmayı önemli hale getiren bir diğer neden, Türkiye ve Rusya arasındaki politik, ticari, eğitimsel ilişkilerin iyileşmesine bağlı olarak Rusça öğrenimine duyulan ihtiyacın artması ve bu artan talebe yeterli yanıt verilememesi gösterilebilir. Bunun haricinde tezimiz; uzaktan yabancı dil öğretiminin kuramlarını, ilkelerini ve kurs tasarım sürecini düzenli bir halde sunan, Türkiye'de uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil olarak Rusça (YDR) öğretimi alanında ilk araştırma, uzaktan yabancı dil öğretimi alanında gerçekleştirilen öncü araştırmalardan bir tanesi olma özelliği taşımaktadır.

d) Varsayımlar

1. Çalışmaya katılan öğrencilerin zeka, sosyo-ekonomik düzey, motivasyon gibi özelliklerinin birbirine yakın olduğu varsayılmıştır.
2. Görüşme tekniği için oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilerin "Hareket Fiilleri" konusunun uzaktan eğitimle öğretilmesine ilişkin görüşlerini doğru olarak paylaştıkları öngörülmüştür.
3. Yapılan "uzaktan eğitim ve uzaktan eğitimle yabancı dil öğretimi" başlıklı tanıtım dersi ile öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin bilgi sahibi oldukları varsayılmıştır.

[14] Şefik Yaşar, "Uzaktan Öğretim Sürecindeki Öğrencilerin Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Tutumları," **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.II, No:1, 1987 Aralık, s. 228.

e) Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılı ile sınırlıdır.

2. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Rus dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı birinci sınıfta öğrenim gören toplam 21 öğrenci ile sınırlıdır.

3. Araştırma, Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersi "Hareket Fiilleri" konusu ile sınırlıdır.

4. Araştırma uzaktan eğitim sistemi ile sınırlıdır.

1. UZAKTAN YABANCI DİL ÖĞRETİMİ

1.1. TERİM VE KAVRAM OLARAK UZAKTAN EĞİTİM

Uzaktan eğitim terimi ilk kez Amerika Wisconsin Üniversitesi'nin 1892 kataloğunda *distance education* olarak geçmiş ve 1906 yılında da ilk kez aynı üniversitede yönetici olan William Lighty'nin kaleme aldığı bir yazıda kullanılmıştır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda bu terim, Alman eğitimci Otto Peters'in çalışmalarında yine uzaktan eğitim anlamına gelen *fernunterricht* olarak geçmiştir. Fransa'da ise *teleenseignement* adıyla uzaktan eğitim kurslarına uygulanarak kullanılmaya başlanmıştır.[1]

Uzaktan eğitim terimi için tarih boyunca dönemin eğitim rüzgarlarından ve teknolojilerinden yola çıkılarak aşağıda yer verdiğimiz farklı tanımlamalarda bulunulmuştur: *Mektupla eğitim*; uzaktan eğitimin ilk dönemlerinde ortaya çıkmış, haberleşme aracı olarak posta kullanılmıştır. 1990'lı yıllarda teknolojinin gelişmesiyle işlevselliğini kaybetmiştir. *Bağımsız çalışma,* bireysel öğrenme, mektupla eğitim, açık öğretim, radyo ve televizyonla öğretim kavramlarını kapsayan genel bir tanımdır. Amerika'daki yükseköğretim kademesindeki uzaktan eğitim programları için sıkça kullanılmaktadır. *Evde çalışma;* Amerika'da yükseköğretim dışındaki mesleki ve teknik eğitim alanındaki uzaktan eğitim uygulamaları için kullanılmıştır.[2] Günümüzde dahi birlikte anılan *açık öğretim* ise, çeşitli nedenlerle okula gidemeyen öğrenciler için ders anlatımı, ödev ve proje gibi uygulamaların olmadığı planlı öğrenme süreçlerini kapsayan eğitim sistemidir. *Uzaktan eğitim*; konuların bireysel değil öğretmen yardımıyla öğretilmesi, internet ve telefon aracılığıyla danışmanlık hizmetleri, çevrimiçi görüşmeler ve seminerler, anlam

[1] John R. Verduin, Jr. Thomas A. Clark, **Uzaktan Eğitim: Etkin Uygulama Esasları**, Çev. İlknur Maviş, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1994, s. 7.
[2] Zeki Kaya, **Uzaktan Eğitim**, Ankara, Pegem A Yayınları, 2002, s. 9-10.

tartışması yaratma şansı, ortak proje çalışmaları ya da başka türlü takım çalışmaları oluşturma olanağı gibi farklı yönleriyle *açık öğretim*den ayrılmaktadır.[3]

Uzaktan eğitimin birlikte anıldığı bir diğer terim, *uzaktan öğretim* veya *uzakta öğretme* sözcükleridir. 1990'lı yıllardan önce uzaktan eğitim için sıkça kullanılan söz konusu tanımlar, öğretmen merkezli bir anlayışı, süreç sorumluluğunun kuruma ve öğretmene ait olduğu bir süreci nitelemektedir.

1990'lı yıllarla birlikte *uzaktan eğitim*; *uzaktan öğrenim* veya *uzaktan öğrenme* terimleriyle birlikte anılmaya başlanmıştır. Anlaşıldığı üzere, öğrenci merkezli bir yaklaşımı savunan bu terimlerde süreç sorumluluğu öğrenciye aittir.[4]

Buna karşın, sözü edilen tanımlamalar, *uzaktan eğitim* terimini tüm yönleriyle yansıtamamaktadır.

Uzaktan eğitim, genel olarak alan kaynaklarında, farklı mekanlardaki öğrencilerin, öğretmenle ve materyallerle teknoloji aracılığıyla bir araya geldiği eğitim biçimi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle uzaktan eğitim, "öğrenci ile öğretmenin birbirinden uzakta olmalarına karşın, eş zamanlı ya da ayrı zamanlı olarak bir araçla iletişim kurdukları bir eğitim sistemidir."[5]

Avrupa Birliği uzaktan eğitim eylem planında uzaktan eğitim, "Eğitim etkinliklerinin kalitesini artırmak için internet ve çoklu ortam teknolojileri kullanılarak kaynaklara erişim, bilgi değişimi ve işbirliğinin sağlanması"[6] diye tanımlanmaktadır. Amerika Uzaktan Öğrenim Kurumu (USDLA)'na göre ise, "Tüm

---

[3] Vasiliy S. Şarov, "Distantsionnoye obuçeniye: Forma, tehnologiya, sredstvo," **İzvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pegagogiçeskogo universiteta im. A.İ. Gertsena**, No:94, 2009, s. 238.

[4] Kaya, **a.g.e.**, s. 10.

[5] Uğur Demiray, "Türkiye'de Uzaktan Eğitim Uygulamalarını Konu Alan Araştırmalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme," **15-16 Kasım 1999 I. Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı Yayını, 1999, s. 88.

[6] Erkut Düzakın, Sinan Yalçınkaya, "Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi ve Çukurova Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Yatkınlıkları," **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.XVII, No:1, 2008, s. 230.

teknolojileri ve belirli bir uzaklıktan yürütülen diğer öğrenme türlerini kapsayan bilgi edinme, öğrenimle edinilen bilgi ve deneyim kazanımı" olarak ifade edilmektedir.[7]

İngiliz eğitimbilimciler Keith Richards ve Peter Roe'ya göre; uzaktan eğitim teriminin içinde aldatıcı bir de kavramsal tuzak bulunmaktadır. Bu tuzak, uzakta olan öğrencinin öğrenmenin merkezinden de uzak olduğu kanısıdır; doğru olan ise öğrenmenin gerçekleştiği yerden uzakta olan kişi öğrenci değil, öğretmendir.[8]

Buraya kadarki tanımlamalardan da anlaşıldığı üzere, uzaktan eğitimin hedef kitle, ortam, zaman ve mekan bakımından bariyerlerinin bulunmadığı görülmektedir. Öğretmenin ve öğrencinin fiziksel olarak birbirinden ayrı olması, öğretim teknolojileri yardımıyla kapatılarak, bir merkezden yürütülen planlı eğitim organizasyonu ışığında, bireysel öğrenme ağırlıklı bir eğitim gerçekleştirilmektedir.

1.2. UZAKTAN EĞİTİMİN TARİHİ

Tarih sahnesine çıkışı 1700'lü yıllara dayanan uzaktan eğitim, ilk önce mektupla eğitim olarak başlamıştır. Uzaktan eğitimin kırılma noktaları; 1920'lerde eğitimsel televizyon, radyo gibi çoklu ortam araçlarının kullanılması, 1960'larda uzaktan eğitim üniversitelerinin kurulması ve 1990'lardan sonra bilgisayar ile internetin bir araya gelmesi ile yaşanmıştır. Teknolojide meydana gelen bu değişimler uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine yön vermiş ve aşağıdaki dönemlere ayrılmasını gerekli kılmıştır:

- Mektupla Eğitim (1840'lı yıllardan itibaren)
- Radyo ve Televizyon Yayınları (1900'lü yıllardan itibaren)
- Açık Üniversiteler (1960'lı yıllardan itibaren)
- Telekonferans (1980'li yıllardan itibaren)

[7] Margaret D. Robyler, Jack Edwards, **Integrating Educational Technology into Teaching**, 2. bs., New Jersey, Merrill, 2000, s. 192.
[8] Keith Richards, Peter Roe, **Distance Learning in ELT**, London, MEP/The British Council, 1994; Aktaran Cynthia J. White, **Language Learning in Distance Education**, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, s. 12.

- İnternet/Web (1990'lı yıllardan itibaren)[9]

Ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar teknolojik değişimlerle şekillenerek kendisine sürekli uygulama alanı bulan uzaktan eğitime ait ilk uygulamanın Amerika'da gerçekleştiği tahmin edilmektedir.[10] 20 Mart 1728 tarihli Boston Gazetesi'nde steno öğretmeni Caleb Phillips, mektupla steno dersleri verileceğine ilişkin aşağıdaki ilanı yayınlamıştır.

> "Bu sanatı öğrenmeye istekli kişiler, onlara haftalık gönderilecek birkaç dersle, Boston'da yaşayanlar kadar mükemmel öğretim alabileceklerdir."[11]

Buna benzer bir başka ilan 1833 yılında İsveç'te bir gazetede yayınlanarak, mektupla kompozisyon dersi verileceği bildirilmiştir.

Bir diğer öncül uygulama, 1840 yılında İngiltere'nin Bath şehrinde eğitimci Isaac Pitman'ın, mektupla steno öğretimi gerçekleştirmesidir. Pitman, öğrencilere İncil'den küçük bölümleri steno ile yazmayı öğretmiş, onların başarılarını değerlendirmiştir. Diğer öncül uygulamalarda dersin işlenişi, iletişimi ve değerlendirilmesi bakımından kesin kanıtlar bulunmadığından Pitman'ın bu uygulaması, ilk modern uzaktan eğitim uygulaması ve **Mektupla Eğitim Dönemi**'nin başlangıcı sayılmaktadır.

İlk uzaktan eğitim dil okulu, 1856 yılında yabancı dil öğretmenleri Fransız Charles Toussaint ve Alman Gustav Langenscheidt tarafından Berlin'de kurulmuştur. Günümüzde yabancı dil öğretim materyalleri hazırlayan ve Langenscheidt adıyla

---

[9] Michael G. Moore, Greg Kearsley, **Distance Education: A Systems View**, 3. bs., New York, Wadsworth, 2005, s. 25.
[10] Aytekin İşman, "The History of Distance Education in the World: Where Distance Education Come From," **Uzaktan Eğitim**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, C:II, Kış 1998, s. 42.
[11] Sharon G. Almquist, "Distributed and Virtual Learning Overview: Terms and Time Line," **Distributed Learning and Virtual Librarianship**, Ed. Sharon G. Almquist, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2011, s. 11.

bilinen bu okul, mektupla eğitimin Avrupa'daki temelini de oluşturan ilk kurumsal uygulama sayılmaktadır.[12]

Rus kaynaklarında ise; dünyada ilk resmi uzaktan eğitim kurumu olarak 1856'da kurulan Langenscheidt Dil Okulu'nun sayılmasına itiraz edilerek, söz konusu tarihten altı yıl önce Rusya'da Açık Öğretim Enstitüsü'nün zaten kurulmuş olduğunun altı çizilmektedir.[13] Diğer bakımdan, uzaktan eğitimin Rusya'da derin kökleri ve gelenekleri olduğu vurgulanmaktadırlar. Bu köklerin örgün ve açık mesleki eğitimin yaratıcısı olarak kabul edilen ünlü matematikçi, mühendis ve eğitimci Karl K. Mazing (1849-1926) uzaktan eğitimin öncü uzmanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Onun girişimleriyle 1870 yılında ilk akşam meslek kursları ve sınıfları, Peterburg'da ve Moskova'da okullar kurulmuştur.[14]

Amerika Birleşik Devletleri'nde uzaktan eğitim, yazar ve eğitimci Anna Eliot Ticknor'ın 1873 yılında *Evde Çalışmayı Destekleme Derneği*'ni kurmasıyla atıldığı kabul edilmektedir.[15] 1874 yılında Illinois Wesleyan Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans eğitimi verilen uzaktan eğitim uygulamalarıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. 1892 yılına gelindiğinde ise, dünyada ilk mektupla eğitim bölümü özelliğini taşıyan Chicago Üniversitesi'nde uzaktan eğitim bölümü kurulmuştur.[16]

1898 yılında İsveç'te, muhasebe öğretmeni Hans Hermod, şimdiki adı *Hermods-NKI Skolan* olan uzaktan eğitim lisesini kurmuştur. Okulda, mektupla eğitimden yararlanılmış ve dil öğretimi verilmiştir.

1900'lü yıllar, beraberinde **Radyo ve Televizyon Yayınları Dönemi**'ni getirmiştir. Bu dönemde; yazılı-basılı materyaller, radyo, televizyon, kaset ve bilgisayar disketleri gibi çoklu ortam araçları uzaktan eğitimde kullanılmaya başlanmıştır.

---

[12] Kaya, **a.g.e.**, s. 28.
[13] Sergey A. Şennikov, **Otkrıtoye distantsionnoye obrazovaniye**, Moskva, Nauka, 2002, s. 218.
[14] Mihail A. Yevdokimov, **Soverşenstvovaniye organizatsionnıh form distantsionnogo obuçeniya**, Rossiskaya akademiya obrazovaniya Doktora Tezi, Moskva, 2006, Aktaran İrina V. Varganova, "Evolyutsiya Organizatsionnıh form distantsionnogo obuçeniya v Rossiskom obrazovanii," **Nauçno-teoretiçeskiy jurnal**, C.III, No:5, 2010, s. 71.
[15] Verduin, Clark, **a.g.e.**, s. 16.
[16] Alişan Hızal, **Uzaktan Eğitim Süreçleri ve Yazılı Gereçler**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:122, 1983, s. 21.

Avustralya'da uzaktan eğitim 1910 yılında Queensland Üniversitesi'nde sunulan eğitimle başlamıştır. Ayrıca Avustralya uzaktan eğitimi, ilk ve ortaöğretim düzeyinde uzaktan eğitimi uygulayan ilk ülke olması bakımından önem taşımaktadır.[17]

Fransa'da uzaktan eğitimin temelleri 1907'de atılmış ve *Uzaktan Eğitim Merkezi* 1939'da kurulmuştur. Japonya'da 1948'de temeller atılan uzaktan eğitim, 1986'da *University of The Air*'in kurulmasıyla uygulamaya konmuştur.[18]

Rusya'da farklı kademelerde uygulanan uzaktan eğitim, 1917 devriminden sonra ortaya çıkmıştır. Rusya'da uzaktan eğitimin gelişmesinde iki dönem göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, SSCB'de açık öğretim sisteminin kuruluş ve işleyiş dönemi (1917-1993); ikincisi de SSCB'nin dağılmasından sonraki boşlukta "uzaktan eğitim fikrinin kavramsal destanının gerçekleşmesi" (1993-).[19] Buradan Rus bilim adamlarının açık öğretimi, uzaktan eğitimin gelişim aşamaları içerisinde değerlendirdikleri görülmektedir.[20] Sovyet Döneminde, özgün bir öğretim şekli olan açık öğretim (zaoçnoe obuçenie) başlatılmış ve başarılı bir şekilde uygulanmıştır. 1939'la birlikte ülkede uzaktan eğitimin halk eğitimi boyutundaki örnek uygulamaları görülmüştür. 60'lı yıllara gelindiğinde ise Sovyetler Birliği'nde 11 adet açık öğretim üniversitesi faaliyet göstermekteydi ve açık öğretim fakültelerinin çoğu devlet yükseköğretim kurumlarının bünyesinde yer almaktaydı.[21]

İkinci dünya savaşının sona ermesinin ardından yine 1960'1ı yıllarda İngiliz Açık Üniversitesi projesinin uygulamaya konması ile hem **Açık Üniversiteler Dönemi** başlamış hem de uzaktan eğitim büyük bir sıçrama yapmıştır. Uzaktan

[17] Kaya, **a.g.e.**, s. 29.
[18] Uğur Demiray, **Açıköğretim Fakültesi Mezunlarının Çalışma Yaşamı ile İlişkileri**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1999, s. 12.
[19] Yevdokimov, **a.g.e.**, s. 71.
[20] Aleksandr M. Novikov, **Postindustrialnoye obrazovaniye**, Moskva, Evges, 2008, s. 14.
[21] Türkan Olcay, "Distantsionnoye vısşeye obrazovaniye v Turtsii," **6-20 Kasım 2014 Novıye paradigmı v filologiçeskoy nauke: Sovremennıye teoretiçeskiye kontseptsii i praktika prepodavaniya Konferans Bildirileri**, Astana, 2014, s. 204.

eğitim; Avrupa, Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika ülkelerinde geniş bir yayılma olanağı bulmuştur.[22]

Polonya'da, 1966-1968 yılları arasında akşam kurslarında eğitim gören öğrencilere, televizyon yoluyla öğrenme olanağı sunulmasıyla uzaktan eğitim uygulamaları başlamıştır.

1970'li yıllarda dünyada uzaktan eğitime bakış değişmiş ve gelişmiştir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrıntılı değineceğimiz Amerikan asıllı eğitimci Charles Wedemeyer'in kuramı bu döneme damgasını vurmuştur, büyük üniversitelerin uzaktan eğitime daha fazla ilgisi yine bu dönemde başlamıştır. Buna bir örnek olarak, 1972 yılında Madrid'de *Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi* kurulup bir yıl sonra da eğitime başlaması gösterilebilir.[23]

1980'lerde eğitsel radyo ve televizyona ilave olarak sesli ve görüntülü görüşmelerin kullanıldığı **Telekonferans Dönemi**, Amerika'da ortaya çıkmıştır. Eğitimin kalitesi ve öğrencinin güdülenmesi için uygulamalar artmıştır. Öğrenci, zaman ve mekan bakımından tam bağımsız değildir; buna karşın sınırlı da olsa iletişim ve etkileşim söz konusu olmuştur.

Son dönem olan **İnternet/Web Dönemi**, 60'lı 70'li yıllara dayansa da asıl sıçrayışı 1990'lardan itibaren başlamıştır. Bilgisayar, internet ve web tabanlı uygulamalar ağırlık kazanmış; kaliteli, verimli ve ucuz eğitim amaç olmuştur. Bireysel çalışma, özerk öğrenme, öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşimi gibi kavramlar da önem kazanmıştır.

Dünyada süregelen açık öğretim ve uzaktan eğitim kavramlarının iç içe geçmesi Rusya'da da kendini göstermiştir. 1990'ların ortalarına kadar açık öğretim ve uzaktan eğitim arasındaki farklılıklara ilişkin tartışmalar bulunmamaktaydı. Batılı uzmanlar, açık öğretimi uzaktan eğitimin farklı bir türü; Rus uzmanlar ise, açık öğretimi uzaktan eğitimin daha fazla genişletilmiş türü olarak görmekteydiler. 90'lı

[22] James C. Taylor, Vernon J. White, "Why Distance Education?," **Distance Education in Asia and the Pacific, Bulletin of the Unesco Regional Office for Education in Asia and the Pacific**, No:26, Aralık 2008, s. 2.
[23] Kaya, **a.g.e.**, **a.y.**

yıllarda özellikle internetin, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle iki kavram arasındaki ayrım belirginleşmiştir.[24] Ünlü Rus bilim adamı Sergey A. Şennikov da bu noktaya vurgu yaparak, XIX. ve XX. yüzyılın başında diğer ülkelerde olduğu gibi Rusya'da da bireysel çalışma ve eksternat için çeşitli ders kitapları, bilimsel ve mesleki dergiler yayınlanmakta olduğunu; ancak açık öğretimin bilimsel bir sisteminin bulunmadığını, bu alanda gerçekleştiren uygulamaların sadece kamu kişi ve kurumların özel girişimleri olarak kaldığını belirtmiştir.[25]

90'lı yılların uzaktan eğitime büyük bir ivme kazandırdığına örnek, Rusya'da "uzaktan eğitim" teriminin resmi belgelerde ilk kez, Rusya Federasyonu Yükseköğretim ve Bilim Bakanlığı Komite Kurulu'nun 9 Haziran 1993 tarihli, 9/1 numaralı, "Rusya Federasyonu'nda uzaktan eğitim sisteminin kurulması" kararında geçmesi gösterilebilir. Bu kararda uzaktan eğitim ağının oluşturulması durumunda milyonlarca Rus vatandaşının eğitim hizmetlerini kullanabilmesi için yeni bir dağıtım kanalı açılacağı ve onlara gerçek bir eğitim hakkı sağlanacağı vurgulanmıştır. Bir diğer örnek ise, Rusya'da günümüz uzaktan eğitimin gelişmesinin ilk adımı olarak Rusya Federasyonu Yüksek Devlet Komitesi'nin 31.05.1995 tarihli 6 numaralı "Rusya'da uzaktan eğitim sisteminde birlik oluşturma durumu ve perspektifleri" kararı söylenebilir. Bu kararda uzaktan eğitim sisteminde birlik oluşturulmasının Rusya için olanaklı olduğu, çünkü eğitim sisteminin ve toplumun bakış açısının bir bütün olarak geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiş; belirleyici olarak tüm bireylerin ihtiyaçlarının tanımlanmasında, eğitim hizmetlerinin dünya pazarında artan rekabette ve uluslararası bütünleşme sürecinde uzaktan eğitimin önemi vurgulanmıştır.[26]

Görüldüğü gibi uzaktan eğitim, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm dünyaya teknolojiyle bütünleşerek yayılmıştır. Ülkemizde de dünyadaki gelişimine paralellik göstermiş ve önemli eğitim uygulamalarından biri haline gelmiştir.

[24] İrina V. Varganova, "Evolyutsiya organizatsionnıh form distantsionnogo obuçeniya v Rossiskom obrazovanii," **Nauçno-teoretiçeskiy jurnal**, C.III, No:5, 2010, s. 71.
[25] Şennikov, **a.g.e.**, s. 59.
[26] Varganova, **a.g.e.**, s. 75.

Türkiye'ye baktığımızda, uzaktan eğitim kavramı ilk kez 1924 yılında ünlü eğitimbilimci John Dewey'in sunduğu *Öğretmen Eğitimi Raporu* ile gündeme gelmiştir. İkinci olarak ise, 1927 yılında halkın okuryazar oranının arttırılması amacıyla dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati önderliğinde sunulan *Muhabere Yoluyla Tedrisat* uygulamasının görüşüldüğü toplantıda ele alınmış olsa da[27] hayata geçirilememiştir; çünkü halkın %90'ının okuryazar olmayan bir ülkede öğretmensiz okuma yazma öğretilemezdi. 1956 yılına gelene kadar uzaktan eğitim sık sık tartışılacak, bir türlü uygulamaya dönüştürülemeyecektir.[28]

Türkiye'de uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretiminin tarihçesine göz attığımızda ise temellerinin yine 1950'li yıllara uzandığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 420-5-2300 sayılı kararı ile kurulan FONO Açıköğretim Kurumu uzaktan eğitimle yabancı dil öğretimi alanında Türkiye'de ilk olma özelliği taşımaktadır.[29] Aynı yıllarda faaliyete başlayan Limasollu Naci Öğretim Yayınları, FONO ile birlikte eğitim hayatlarına mektupla yabancı dil öğretimi şeklinde başlamıştır.

Türkiye'de uzaktan eğitimin ilk resmi uygulaması, 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü'nün yürüttüğü banka çalışanlarına mektupla eğitim hizmetidir. 1960 Kasım ayında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından *Mektupla Öğretim* adlı deneme öğretimini başlatılmıştır. 1966 Şubatında *Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü*, 6 yıl sonra da *Mektupla Öğretim Merkezi* kurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı, 1970'li yıllarda örgün eğitimde kullanılan yabancı dil ders kitaplarını desteklemek amacıyla radyo üzerinden İngilizce, Almanca, Fransızca programları hazırlamış ve Ankara Radyosu'ndan yayına başlamıştır. Temmuz 1974 tarihinde adı geçen merkeze bağlı *Mesleki ve Teknik Öğretim Mektupla Öğretim Okulu* açılmıştır. *Mektupla Öğretim Merkezi*, 26.09.1975 tarihli 01/3745 sayılı ile kurulan *MEB Yaygın Yükseköğretim*

[27] Aytekin İşman, **Uzaktan Eğitim**, 4. bs., Ankara, Pegem A Yayınları, 2011, s. 107.
[28] Zeki Kaya, Ferhan Odabaşı, "Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Gelişimi," **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.VI, No:1, Bahar 1996, s. 31.
[29] Bkz.: "Fono Açıköğretim ve Yayıncılık" (Çevrimiçi) http://www.fono.com.tr/Home/Hakkimizda, 16 Mart 2015.

Kurumu'na bağlanmıştır.[30] Bu kurumun bünyesinde; mesleki ve teknik kurslar, mektupla öğretim, ara insan gücü yetiştirme ve dışarıdan bitirme programlarını barındıran açık öğretim sistemi uygulanmıştır.[31] 1980'li yıllara gelindiğinde, *Milli Eğitim Bakanlığı Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi (FRTEM)* TRT ile birlikte *TV Okulu* ve *TV Dershanesi Projeleri*ni uygulamaya koymuştur. Projeyle, lise öğrencileri için öğrenimlerine destek ve üniversiteye hazırlık amacıyla yabancı dil dahil, pek çok ders programı hazırlanıp yayınlanmıştır.[32]

1982 yılında yükseköğretimi yeniden düzenleyen 2547 sayılı yasa yürürlüğe girmiş, yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitimin yürütülmesi üniversitelere verilmiştir. Aynı yıl uzaktan eğitim hizmetini yürütme görevi verilen Anadolu Üniversitesi, 1982-1983 akademik yılında *İş İdaresi* ve *İktisat* programları ile faaliyete başlamıştır. A.Ü. Açık Öğretim Fakültesi'nde halen ön lisans, lisans tamamlama ve lisans düzeyinde farklı programlarla eğitim verilmektedir. Bugün Türkiye'deki yükseköğretimde okuyan öğrencilerin yarısı Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesine kayıtlıdır. Öğrenci sayısı olarak dünyanın 4., Türkiye'nin 1. üniversitesi olan Anadolu Üniversitesi, kendi vatandaşlarının yanı sıra, Türki Cumhuriyetlerinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ve Batı Avrupa ülkelerinde bulunan vatandaşlarına da eğitim hizmeti sunmaktadır.[33]

Anadolu Üniversitesi'nin ardından 1990'da Fırat, 1996'da Bilkent Üniversitesi ve "Web Tabanlı Asenkron Eğitim"i ülkemizde uzaktan eğitim amacıyla kullanan ilk üniversite olan Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 1997'de Sakarya, 1998'de Selçuk, 2000'de İstanbul Üniversitesi ve diğer bazı üniversiteler uzaktan eğitim çalışmalarına başlamıştır.

---

[30] MEB, **Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR)**, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası, 1982, s. 1.
[31] Kaya, **a.g.e.**, s. 31.
[32] Zehra Adıyaman, "Uzaktan Eğitim Yoluyla Yabancı Dil Öğretimi," **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, C.I, No:1, Ekim 2002, s. 95.
[33] Olcay, **a.g.e.**, s. 206.

1999 yılında YÖK tarafından *Uzaktan Öğretim Yönetmeliği* hazırlanmış, 2001 yılında da dersler ve programlar resmi olarak başlamıştır.[34]

Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, yabancı dil derslerini uzaktan eğitim sistemiyle hazırlanmış kitaplar, televizyon programları, e-seminerler aracılığıyla sürdürmektedir. 2001-2002 öğretim yılında MEB ile işbirliği kapsamında Anadolu Üniversitesi'nde *Açık Öğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı* açılmıştır. İlk iki yıl derslerin büyük bir kısmı yüz yüze eğitim uygulamasıyla yapılırken, son iki yıl dersler tamamen uzaktan eğitim yoluyla yürütülmektedir. Söz konusu programla ihtiyaç duyulan İngilizce öğretmeni yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Yabancı Diller Yüksek Okulu, tarafından Ocak 2001'de *Distance Interactive Learning (DIL-Uzaktan Etkileşimli Öğrenme) Projesi* uygulamaya konmuştur. Proje kapsamında Genel İngilizce, İş İngilizcesi, Konuşma İngilizcesi, YDS, IELTS, TOEFL gibi ulusal ve uluslararası dil sınavlarına hazırlanmak isteyenlere veya bulunduğu yerden dil öğretimi almak isteyen kişilere hizmet verilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, dersler internet üzerinden etkileşimli olarak yürütülmektedir.[35]

2003 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (MEB-EĞİTEK) ve Sakarya Üniversitesi işbirliğiyle, *Uzaktan Eğitim Yoluyla Uluslararası Standartlarda Yabancı Dil Öğretimi Pilot Projesi* uygulamaya konmuştur. Farklı kademelerde yabancı dil öğrenmek isteyen herkese, her yerden erişimi hedefleyen uygulamada, internet, basılı materyal, radyo ve televizyon programları, CD vb. çoklu ortam ürünlerinin kullanılması planlanmıştır.[36]

2007-2011 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Başkanı olan Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan, 2010 yılında katıldığı Akademisyenler Birliği'nin TOBB ETÜ'de düzenlenen "Üniversite ve Bilim" konulu sempozyumunda Türkiye'de yabancı dil

[34] Demet Somuncuoğlu, "Türkiye ve Dünyada Uzaktan Eğitim Uygulamaları," **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.IX, No:3, Aralık 2005, s. 98.
[35] Adıyaman, **a.g.e.,** s. 95.
[36] **A.y.**

öğretiminde sorunlar yaşandığını vurgulamıştır. Bu konunun çözümünde herkesin olumlu görüşe sahip olduğunu ve çözüm için geç kalınmış olsa da uzaktan eğitimden yardım alınacağını belirtmiştir. Program dahilinde eş zamanlı ve eş zamansız parçaları olan, *call center*lar ile bilgisayar veya telefonlar üzerinden 24 saat soru sorma ve yanıt alma olanağı bulunan bir sistem düşündüklerini dile getirmiştir.[37]

Nitekim YÖK, Anadolu Üniversitesi ile iş birliği yaparak "*Web Tabanlı İngilizce Dil Öğretim Sistemi ve Multimedya Dil Sınıfları"* projesini geliştirmiştir. Kasım 2013 tarihinde hayata geçirilmiş olan proje kapsamında üniversite öğrencilerine ve çalışanlarına dil öğrenebilecekleri bir platform hazırlanması amaçlanmıştır. Dil öğrenme konusunda farkındalık ve fırsat eşitliği yaratmak, dil öğrenmek isteyenlere kaynak sağlamak ve destek vermek amacıyla bu portal hazırlanmıştır. Günümüzde, İngilizcenin yanı sıra, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Çince ve Rusça dilleriyle de hizmet sunmaktadır.[38]

Sonuç olarak, Türkiye'de 1950'li yıllarda başlayan uzaktan eğitimle yabancı dil öğretiminin önemi daha da iyi anlaşılarak, MEB ve YÖK başta olmak üzere çeşitli üniversiteler, FONO ve Limasollu Naci Öğretim Yayınları uzaktan yabancı dil öğretimi alanında çalışmalar yürütmektedirler. Mektupla gönderilip alınan ödevlerle başlayan Türkiye'deki uzaktan yabancı dil öğretim etkinlikleri, bakışımlı öykü kitapları, sözlükler, konuşma kılavuzları, pratik el kitapları ve günümüzde modern eğitime ayak uydurarak internet aracılığıyla eş zamanlı ve etkileşimli bir öğretim hizmetine dönüşmüştür.

YÖK'ün 2014-2015 istatistiklerine göre, Türkiye'de 109'u devlet 84'ü vakıf olmak üzere toplam 193 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır.[39] Bu üniversitelerin 47'sinde sertifika programları hariç 222 uzaktan eğitim programı bulunmaktadır.

[37] Bkz.: "Yabancı Dil Sorunu Çözülüyor," (Çevrimiçi) http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/25061318/, 23 Şubat 2010, 16 Mart 2015.
[38] Bkz.: YÖK, "Yükseköğretim Kurumları İnternet Destekli Dil Eğitim Portalı," (Çevrimiçi) http://ide.yok.gov.tr/index.cfm, 14 Haziran 2015.
[39] Bkz.: YÖK, "Birim İstatistikleri," (Çevrimiçi) https://istatistik.yok.gov.tr, 14 Haziran 2015

Lisans programları temel alındığında, üniversitelerimizde yabancı dil dahil olmak üzere 22'si farklı toplamda 28 uzaktan eğitim programının açıldığı görülmektedir.[40]

2014 Nisan ayı baz alındığında yükseköğretim kurumlarımızda yaklaşık 5,5 milyon öğrenci eğitim-öğretim görmektedir. Bu öğrencilerin 2,2 milyonu birinci öğretimde, 654.000'i ikinci öğretimde, 2,5 milyonu açık öğretimde ve yaklaşık 44.000'i ise uzaktan eğitim programlarına kayıtlıdır. Uzaktan eğitim öğrencilerinin %45'i ön lisans, %37'si lisans, %18'i lisansüstü olmak üzere farklı düzeylerde öğrenim görmektedir.[41] Uzaktan eğitim öğrencilerinin yaklaşık 39.000'i devlet, kalan 3.900'ü ise vakıf yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim görmektedir.[42]

1.3. UZAKTAN EĞİTİMDE BAŞLICA RUSÇA ÖĞRETİM UYGULAMALARI

Ünlü Rus psikolog, dil ve eğitimbilimci Aleksey A. Leontyev'e göre *yöntembilim*; öğrenciye, öğrenme sürecinden en üst düzeyde verim elde etmek için, bilinçli olarak kendi öğrenme sürecini, etkinliklerini tasarlamayı ve yönetmeyi öğreten bilim dalıdır. Rusçanın yabancı dil olarak öğretilmesi bağlamında yöntembilim ise; Rusçanın öğrenciler tarafından en etkili şekilde edinilmesi için öğrenme sürecinin en uygun biçimde tasarlanması sistemidir.[43]

YDR bağlamında yöntembilim, geçmiş yüzyılın 20'li yıllarında, yerel okullarda okuyan ve diğer uluslardan olan öğrencilere Rusça öğretilmesiyle başlamış nispeten genç bir bilim dalıdır. 50'li ve 60'lı yılların ardından ikinci dünya savaşının sona erip Sovyet Birliği'ne farklı ülkelerden yabancı öğrencilerin gelmesiyle bu genç bilim dalı tarihsel gelişimine başlamıştır.

[40] Erdal Balaban, **Dünyada ve Türkiye'de Uzaktan Eğitim ve Bir Proje Önerisi**, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 9.
[41] Gökhan Çetinsaya, **Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma Yükseköğretim için Bir Yol Haritası**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2014, s. 66.
[42] **A.e.**, s. 67.
[43] Aleksey A. Leontyev, **Metodika**, Moskva, Russkiy Yazık, 1988, s. 5.

YDR öğretiminde yöntembilimin tarihsel gelişiminde dayandığı temel bilimler eğitimbilim, dilbilim ve psikoloji olarak sayılmaktadır. 70'li ve 80'li yıllarda onlara psiko-dilbilim ve dilbilim-jeokültür eklenip YDR yöntembilimin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Genel olarak geçen yüzyılın 70-80'li yılları YDR yöntembilimi için, bir bilim dalı olarak gelişiminin altın çağı olarak nitelendirilmektedir; çünkü ana hedefi yabancı dilde iletişim kurmayı öğretmek, iletişim yetkinliğini kazandırmak olan ve Noam Chomsky'nin önderliğinde hızlıca yer edinen *iletişimsel yaklaşım* gelişmeye başlamıştır. 60'lı yılların sonuna kadar kullanılan, dil bilgisi-çeviri yönteminden o zamanlarda batı dillerinin öğretiminde popüler olan işitsel ve görsel-işitsel materyallerin kullanımına ağırlık verilen yöntemlere geçilmiştir. Bu yöntemlerle yazılmış Rusça yabancı dil olarak ders kitapları yayımlanmaya başlanmıştır.[44]

Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders materyalleri 90'lı yılların sonuna kadar İngilizce, Fransızca, Almanca kitaplarıyla karşılaştırıldığında daha renksiz ve sıkıcı olarak değerlendirilmiştir. 90'lı yılların sonunda çizgi film kahramanları *Волк и Заяц (Kurt ve Tavşan)'*ın ders kitabında basılmasıyla günümüzde de kullanılan *iletişimsel yaklaşım*ın, materyallerin hazırlanması üzerindeki etkisi ilk kez görülmeye başlanmıştır. Sözü edilen yıllarla birlikte yine ilk kez Rus kültürünü yansıtan unsurlara ders materyallerinde yer verilmeye başlanmıştır.[45]

Günümüzde ise Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan tüm güncel, çağdaş yaklaşımlarda ve yöntemlerde Rus kültürünü, halk bilimini, sosyal yaşamını yansıtan unsurlara; ayrıca kuralcı dil bilgisi formları yerine iletişime, dilin kullanımına ve gerçek yaşama dönük proje tabanlı, ekip ve grup çalışmaları gibi teknoloji tabanlı etkileşimli uygulamalara yer verilmektedir.[46]

Dünyada ve Rusya'da uzaktan eğitimin 90'lı yıllardan sonra açık öğretimden tam olarak ayrılıp internetin ortaya çıkmasıyla geniş bir yayılma alanı bulması,

[44] Lyudmila Şipeleviç, "Metodika obuçeniya Russkomu yazıku kak inostrannomu i perspektivı ee razvitiya," **Jezyki: Obce w Szkole** , No:2, 2013, s. 23.
[45] **A.e.**, s. 25.
[46] **A.e.**, s. 27.

uzaktan eğitim yoluyla YDR öğretimine de uygulama alanı kazandırmıştır. Rus dilinin öğretimi, uzaktan eğitimin organizasyonu için personelin hazırlığı, Rus dili anabilim dallarının ve bilim merkezlerinin teknik donanımları gibi bir çok problemin henüz çözülmemiş olmasına rağmen Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde uzaktan eğitim etkin bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. MGU, RUDN, SPBGU, Gos. İRYA im. A.S. Puşkina kurumlarındaki Rusça öğretmenleri topluluğu sayesinde 2003 yılında "uzaktan eğitim yoluyla Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminin tasarlanması ve geliştirilmesi fikri" üzerinde çalışılmaya koyulmuştur. Bu fikir kapsamında Rusçanın uzaktan eğitim teknolojileri vasıtasıyla öğretilmesinin ülkenin eğitim alanındaki önceliklerinden biri olduğu ve devlet desteğiyle bunun yapıldığının altı çizilmiştir.[47] Bu tarihten sonra uzaktan YDR öğretimi, bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde daha hızlı bir şekilde gelişmeye ve yayılmaya başlamıştır.

Alan kaynaklarındaki YDR öğretiminde *bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT)* kullanımında eğitsel bakımdan hala bir görüş birliği bulunmamakta; bu nedenle *BİT* yabancı dil olarak Rusça öğretiminde tam anlamıyla uygulanamamaktadır. Ancak son on yılda YDR öğretiminde *BİT'*e duyulan ilgi ve istek artmıştır. E.G. Azimov, L.V. Apakina, A.L. Arhangelskaya, A.A. Atabekovaya, S. Berardi, A.N. Bogomolov, T.V. Vasilyeva, O.A. Velikoselskiy, A.D. Gartsova, L.A. Dunayeva, T.İ. Kapitonova, A.İ. Klimkeviç, O.V. Milovidova, S.N. Mihaylov, O.N. Moskaleva, E.V. Pineviç, E.S. Polat, O.İ. Rudenko-Morgun, V.V. Çastıh gibi Rus bilim adamları alan yazının gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.[48]

Rus eğitimciler Kseniya M. Çuvayeva'ya ve Aleksandr İ. Surıgin'e göre; YDR öğretiminde *BİT'*in işe koşulması kaçınılmaz bir gerçektir. Ancak bunu yaparken yöntembilimsel temelleri göz ardı etmeden, geleneksel eğitimi reddetmeden yeni sistem ve yaklaşımlarla uygulamak gerekmektedir.[49]

---

[47] Elhan G. Azimov, **Metodika organizatsii distantsionnogo obuçeniya russkomu yazıku kak inostrannomu**, Moskva, Russkiy yazık. Kursı, 2006, s. 63.

[48] Kseniya M. Çuvayeva, Aleksandr İ. Surıgin, "Pedagogiçeskiye usloviya formirovaniya kommunikativnoy kompetenstii inostrannıh abiturientov v uçebno-nauçnoy sfere obşeniya na naçalnom etape podgotovki v vuze," **Nauçno-tehniçeskiye vedomosti SPBGPU gumanitarnıye i obşestvennıye nauki**, C.I, No:191, 2014, s. 51.

[49] **A.e.**, s. 52

Evrensel iletişim ağlarının yaygınlaşmasıyla sunduğu bilgi ve iletişim olanakları, eğitim ve dilbilim kapsamında Rusçanın yabancı dil olarak uzaktan eğitimle nasıl öğretilmesi gerektiği alanında E.İ. Azimov, Ye.S. Polat, O.P. Kryukova, O.İ. Rudenko-Morgun, M.A. Bovtenko, L.A. Dunayeva gibi bilim adamları tarafından araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Araştırmaların genel ve ortak bir sonucu olarak; Rusçayı yabancı dil olarak uzaktan eğitimle verimli bir şekilde öğretmek için; yeni eğitim teknolojileri kullanılarak eş zamanlı ya da eş zamansız özel olarak hazırlanmış, e-öğretim, uygulamalı, iletişimsel sanal dil ortamlarının kurulması gerektiği öne çıkmaktadır.[50]

Söz konusu gelişmelerden sonra başta üniversiteler olmak üzere bir çok kurum ve kuruluş; uzaktan eğitim merkezleri, enstitüleri, akademileri açmış ve bu alanda hizmet vermeye başlamıştır.

Rusya Federasyonu'nda uzaktan eğitim hizmeti veren başlıca yükseköğretim kurumları şunlardır: *МГУ (Moskova Devlet Üniversitesi), Современная гуманитарная академия (Çağdaş Sosyal Bilimler Akademisi), Институт дистанционного образования Томского госуниверситета (Tomsk Devlet Üniversitesi Uzaktan Eğitim Enstitüsü), Томский межвузовский центр дистанционного образования и его 96 филиалов (Tomsk Yükseköğretim Kurumları Arası Uzaktan Eğitim Merkezi ve onun 96 şubesi), Институт дистанционного обучения Удмуртского университета (Udmurt Üniversitesi Uzaktan Eğitim Enstitüsü), Международный центр ДО ЛИНК (LİNK Uluslararası Uzaktan Eğitim Merkezi), Центр технологии дистанционного образования Уральского госуниверситста (Ural Devlet Üniversitesi Uzaktan Eğitim Teknoloji Merkezi), Виртуальный университет Омского государственного университета (Omsk Devlet Üniversitesi'ne bağlı Sanal Üniversite), Институт дистанционного обучения Кемеровского госуниверситста (Kemerov Devlet Üniversitesi Uzaktan Eğitim Enstitüsü), Университет Российской академии образования* (*Rusya*

[50] Fatima A. Pafova, "Distantsionnoye Obuçeniye İnostrannım Yazıkam," **Vestnik Maykopskogo gosudarstvennogo tehnologiçeskogo universiteta**, No:1, 2009, s. 2.

Eğitim Akademisi Üniversitesi), Российский университет дружбы народов (Rusya Halkların Dostluğu Üniversitesi) v.d.[51]

Rusya'da uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil olarak Rusça öğretimi yapan kurslarının sayısı uzaktan eğitim hizmeti veren kurumların sayısına paralel olarak her geçen gün artmaktadır.[52] Bu bölümde uzaktan eğitim yoluyla YDR öğretimi yapan başlıca kurslara ve yardımcı uygulamara kısaca değineceğiz.

Rusya'da geniş çaplı ve kurumsal ilk uzaktan YDR kursu Lomonosov Moskova Devlet Üniversitesi'nin "Русский язык - дистанционно (по материалам СМИ)" adlı kursudur. YDR Yeterlik Sınavı olan TORFL-1 (The Test of Russian as a Foreign Language), temel seviyede Rus gazeteleri, TV programları, web sayfaları gibi otantik materyallerle öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği verilerin ve iletişimsel becerilerin edindirilmesi amacıyla tasarlanmış bir uzaktan eğitim kursudur. "В эфире Россия" ("Yayında Rusya"), "Новости из России" ("Rusyadan Haberler") adlı kitaplardan ve bu kitapların içeriklerine göre özel olarak oluşturulmuş web sayfasındaki materyallerden yararlanılmaktadır. Sitede öğrencilerin sosyalleşebileceği ve iletişim kurabileceği forumlar yer almakta ve dersler; etkileşimli TV programları, görüntülü görüşme gibi sanal öğrenme ortamlarında gerçekleştirilmektedir.[53]

Moskova Devlet Üniversitesi bünyesinde oluşturulan bir diğer uzaktan YDR kursu *Uluslararası Eğitim Merkezi* tarafından hazırlanmış olan *(www.cie.ru)* "Новости из России" ("Rusyadan Haberler") adlı, etkileşimli uzaktan Rusça kursudur. Bu etkileşimli uzaktan YDR kursu popüler Rus TV programlarından A.N. Bogomolov'un "Новости из России" ("Rusyadan Haberler") adlı ders kitabı kaynak alınarak, Rus dilini ve kültürünü incelemek için hazırlanmıştır. Kursun öğretim materyalleri (TV programları, alıştırmalar, test soruları ve çeviri uygulamaları)

[51] Tatyana B. Vorobyeva v.d., **Obrazovatelnaya programma 'Obuçeniye russkomu yazıku kak inostrannomu'**, Çerepovets, Çerepovetskiy Gosudarstvennıy Universitet, 2013, s. 46.
[52] Elhan G. Azimov, "Metodika primeneniya kompyuternıh tehnologiy v obuçenii russkomu yazıku kak inostrannomu: Rol i mesto kompyuternıh tehnologiy v obuçenii RKİ," **Hrestomatiya 'Metodika prepodavaniya russkogo yazıka kak inostrannogo'**, Yekaterinburg, Uralskiy gosudarstvennıy universitet imeni A. M. Gorkogo, 2008, s. 12.
[53] Vorobyeva v.d., **a.g.e.**, s. 53.

"politika", "ekonomi", "sosyal yaşam" ve "kültür" konuları gibi anlamlı bloglar olarak gruplandırılan modüller şeklinde sunulmuştur. Düzenli olarak güncellenen bu öğretim materyalleri; bir yandan öğrencilerin Rus dilini öğrenmesini sağlarken; diğer yandan öğrencilerin Rus televizyon programlarına konu olan olayları takip etmelerini olanaklı hale getirmektedir. Ayrıca bu öğretim materyalleri, öğrencileri TORFL-2, TORFL-3, TORFL-4 sertifika sınavlarına hazırlanmalarına da yardım etmektedir. Kurs Rusçayı orta ve üst seviyede bilen yabancılar, yurtdışında yaşayıp Rusçayı öğrenmeye devam edenler ve TORFL-2, TORFL-3, TORFL-4 Rusça sertifika sınavlarına hazırlanan herkes için hizmet vermektedir.[54]

Kurs; "politika", "ekonomi", "sosyal yaşam" ve "kültür" konularında gruplanmış 12 ayrı dersten oluşmaktadır ve her ders aşağıda verilen 8 aşamada sunulmaktadır:

- **Kelime bilgisi**; önceden gösterilen kelime ve dil bilgisi alıştırmaları,
- **Analiz**; orijinal veya yavaşlatılmış olarak iki şekilde gerçekleşmektedir (yavaşlatılmış gösterim slayt gösterisiyle de izlenebilmektedir),
- **İzlenen görüntüde;** dinlediğini anlama, dil bilgisi alıştırmaları, dikte, konunun özeti gibi alıştırmalar,
- **Test**; üç tür test soruları bulunmaktadır: cümle kurma, cümlenin ögeleri arasında bağıntı kurma, metni düzeltme (tekrar oluşturma),
- **Metin destekli görüntü**; kullanılan program, görüntüyü orijinal veya yavaşlatılmış şekliyle izlemeyi sağlamakta ve karaoke gibi yazı eşliğinde görüntüyü izleme olanaklı hale gelmektedir,
- **Çeviri**; kelime, cümle ve genel ifade çevirileri.
- **Bağlamsal metin oluşturma**; işlenen konu hakkında görüşleri e-posta olarak yazma, forumdaki işbirlikçi tartışmalara katılma,
- **Açıklamalı sözlük**; derste aktif kullanılan kelimeler sözlüğü.[55]

[54] Azimov, **a.g.e.**, s. 82-83.
[55] **A.e.**, 83-84.

“Новости из России” (“Rusya'dan Haberler”) adlı kursun hedef ve kazanımları şu şekildedir:

- “Politika”, “ekonomi”, “sosyal yaşam” ve “kültür” konularında bilgilendirici Rus TV programlarını izleyip anlayabilirler.
- Rus dilinde anadil konuşurunun sözel ifadelerini anlamayı öğrenirler.
- Öğrenme materyallerini bağımsız bir şekilde kontrol edebilirler.
- Kelime haznelerini genişletirler.
- Rusya'nın modern yaşamı hakkında bilgilerini genişletirler.[56]

Kursun web sayfası, Türkçe dahil birçok dilde görüntülenebilmektedir. Dileyen öğrenciler ana sayfanın en altında bulunan Türkiye temsilcisi ve sorumlusu bölümünden ilgili kişilerle iletişime geçebilmektedirler.

Bir diğer önemli üniversite olan Peterburg Devlet Üniversitesi'nin uzaktan YDR kurslarına göz attığımızda ise birkaç farklı isimde kursların olduğunu görmekteyiz. Bunlardan ilki “Русский язык от А до Я. Первая встреча” (“A'dan Z'ye Rus Dili. İlk karşılaşma”) adlı başlangıç seviyesinde ses ve dil bilgisi öğretimi yapan kurstur. Kursun hedef kitlesi, yükseköğretim kurumlarına hazırlanan öğrencilerdir ve kursun süresi 50 ders saatidir. Kursun hedefi ise; başlangıç seviyesinde ve genel amaç çerçevesinde öğrencilerin Rus dilini kullanmaları veya Rus eğitim kurumlarında öğrenim görmeleri için ihtiyaç duydukları dil öğretim hizmetini vermektir. Kursun demo versiyonuna *http://met.iml.spbu.ru*, tam versiyonuna ise *http://do.iml.spbu.ru* adreslerinden erişilebilmektedir.[57] Ayrıca *http://met.iml.spbu.ru* adresinde Peterburg Devlet Üniversitesi'nin diğer uzaktan YDR kurslarına da erişim sağlanabilmektedir. Adları; “Встречи с русской культурой” (“Rus kültürüyle karşılaşmalar”), “Деловой русский язык” (“İş Rusçası”), “Работаем самостоятельно. Читаем, пишем, отвечаем” (“Bağımsız olarak çalışıyoruz. Okuyoruz, yazıyoruz, yanıtlıyoruz”), “Научный стиль речи (начальный этап)” (“Bilimsel konuşma-başlangıç seviyesi”), “Русский язык и культура речи” (“Rus dili ve konuşma kültürü”) olan bu kurslara sitenin ana

[56] **A.e.**, s. 84.
[57] Vorobyeva v.d., **a.g.e.**, s. 56.

sayfasında bulunan “Русский как иностранный” (“Yabancı dil olarak Rusça”) bölümünden erişilebilmektedir.

Rusya'daki uzaktan eğitimle YDR öğretimi veren diğer önemli sitelerden biri *gramota.ru* web sayfasında sunulan “Владимир” (“Vladimir”) adlı çevrimiçi Rusça kursudur. Bu kurs Rusçayı yeni öğrenmeye başlayanlar için yazılmış olan “Vladimir-1” (SPB, Zlatoust, 1992) adlı eğitim seti temel alarak hazırlanmıştır. Kursun hedefi: Avrupa dil portfolyosundaki A2 seviyesine yakın olan Rus TRKİ sistemine göre temel seviyede konuşma becerilerinin geliştirilmesidir.[58] Ayrıca sitede oyunlar, sözlükler, kütüphaneler vb. sekmelerde bir çok konuda araştırma yapmak için arama motoru özelliği de bulunmaktadır.

İngiltere Londra Üniversitesi'ne bağlı Londra Ekonomi Okulu (London School of Economics-LSE) tarafından “Изучение русского языка на вебе” (“Rus dilini web'de öğrenme”) adlı analitik okuma üzerine uzaktan eğitim kursu geliştirilmiştir (*www.ac.uk/Units/russian/Ruslang/index.html*). Kursun yöntembilimsel temelini kültürel öğretim yaklaşımı oluşturmaktadır. Öğretim materyali olarak dört büyük Rus yazarın (A.S. Puşkin, N.V. Gogol, L.N. Tolstoy, A.A. Blok) eserleri seçilmiştir. Dersler; “Tarih”, “Eleştiri”, “Metin”, “Çeviri, “Alıştırmalar”, “Dil bilgisi”, “Ses”, “Görüntü” başlıkları altında yürütülmektedir.[59]

Amerika'daki Duke Üniversitesi Slav ve Doğu Avrupa Dilleri Enstitüsü’nün web sitesi (*www.seelrc.org*), Rus dilini öğrenmek isteyenler için diğer bir alternatif adrestir. Söz konusu adreste özgün bir yöntembilimsel yaklaşım hayata geçirilmiştir: dil öğretimi edebiyat metinlerini okutularak, dinletilerek ve tartışma görüntüleri izletilerek gerçekleştirilmektedir; bunun dışında dil bilgisi alıştırmaları da yer almaktadır.[60]

Amerika George Washington Üniversitesi'nin “Голоса” (“Sesler”) adlı uzaktan YDR kursu; öğrencilere metinsel ve işitsel unsurların ağırlıkta olmak üzere

[58] **A.y.**
[59] Oleg A. Velikoselskiy, **İspolzovaniye tehnologii trehmernıh virtualnıh mnogopolzovatelskih mirov pri obuçenii Russkomu yazıku kak inostrannomu**, Sankt-Peterburgskiy gosudarstvenniy universitet Doktora Tezi, Sankt-Peterburg, 2004, s. 38.
[60] Vorobyeva v.d., **a.g.e.**, s. 55.

sınıf dışı öğretim materyalleri sunarak öğrencilerin YDR öğrenimine katkıda bulunmaktadır. Sitenin (*www.gwu.edu/~slavic/golosa*) oldukça basit bir arayüzü bulunmakta; ancak siteyi kullanmak için İngilizce bilmek gerekmektedir.

Diğer önemli siteler *www.learningrussian.com* ve *www.masterrussian.com*, adreslerinde de uzaktan Rusça öğretimi için tasarlanan kurslara ulaşılabilmektedir. Ses bilgisi ve telaffuz alıştırmaları, daha çok turistlere yönelik hedef dil ülkesine ilişkin bilgiler, Rus dilini öğrenenler için yeni çıkan kitap bilgileri ve Rusça öğrenimi için diğer internet sitelerinin linkleri yer almaktadır.[61]

Uzaktan Rusça öğrencileri için yararlı olabilecek diğer internet sayfaları ve yardımcı uygulamalar aşağıda verilmiştir.[62]

Rusça öğrenme üzerine kurulmuş sayfalar:
http://www.gramota.ru, *http://www.gramma.ru*, *http://www.slovari.ru*, *http://www.expertizy.narod.ru*, *http://www.rusyaz.ru*, *http://www.uchim.ru*, *http://rus.1september.ru*, *http://www.russnet.org*, *www.rusword.org*, *www.ruscenter.ru*.

Uzaktan Eğitim Kursları:
www.pushkin.edu.ru/modus, Интерактивный курс русского языка *www.linguarus.com*, "Время говорить по-русски" *http://speak-russian.cie.ru/time_new*,

Arama Motorları:
http://www.yandex.ru, *https://www.google.ru*, *http://www.mail.ru*, *http://www.rambler.ru*.

Diğer Arama Sayfaları:
Государственный институт русского языка им. А.С.Пушкина (A.S. Puşkin Rus Dili Devlet Enstitüsü) *http://www.puskin.edu.ru*, МАПРЯЛ (MAPRYAL) *http://www.mapryal.org*, РОПРЯЛ (ROPRYAL) *http://www.ropryal.ru*,

[61] Vorobyeva v.d., **a.g.e.**, **a.y.**
[62] **A.e.**, s. 124-125; Vorobyeva v.d., **a.g.e.**, s. 47-55.

Министерство образования и науки Российской Федерации (Rusya Federasyonu Eğitim ve Bilim Bakanlığı) *http://www.edu.gov. ru*, Филологический факультет МГУ (MDÜ Filoloji fakültesi) *http://www.philol.msu.ru*, Новости образования, науки (Eğitim ve bilim haberleri) *http://www.informika.ru*, Портал Федерации Интернет образования (Devletin internetten eğitimi portalı) *http://www.fio.ru*, Федеральный портал "Российское образование" ("Rus eğitimi" Federal portalı) *http://www.edu.ru.*

E-Kütüphaneler:

Российский информационно-библиотечный консорциум (Rusya veri-kütüphane konsorsiyumu) *www.ribk.net*, Открытая русская электронная библиотека (Açık Rus elektronik kütüphanesi) *http://orel.rsl.ru*, Фундаментальная библиотека "Русская литература и фольклор" ("Rus edebiyatı ve halk bilimi" Temel kütüphanesi) *feb-web.ru*, Университетская электронная библиотека (Elektronik üniversite e-kütüphanesi) *infolio.asf.ru*, Русская виртуальная библиотека (Rusya sanal kütüphanesi) *www.rvb.ru*, Библиотека Мошкова (Moşkov Kütüphanesi) *www.lib.ru*, Русский филологический портал (Rus filoloji portalı) *www.philology.ru*, Виртуальная библиотека (Sanal kütüphane) *www.vlibrary.ru*, Российские электронные библиотеки (Rusya elektronik kütüphaneleri) *www.elbib.ru*, Электронная библиотека "Либрусек" (Elektronik kütüphane) *http://lib.rus.ec*, Библиотека онлайн "Альдебаран" (Çevrimiçi kütüphane) *http://aldebaran.ru* v.d.

İnternet kullanıcıları arasında en yaygın kullanım alanına *sosyal ağlar* sahiptir. Rusya'da popüler olan sosyal ağlar ise; Odnoklassniki, V kontakte, Facebook, MySpace ve Twitter'dır. Bunların hepsi hem kişisel hem de mesleki faaliyetleri yürütmek üzere kullanılmaktadır.[63]

Web 2.0 teknolojileri kavramının altında ifade edilen *wiki*ler, İnternette yer alan ilgili her türlü bilginin özel olarak sayfada oluşturulmasına ve düzenlenmesine olanak veren web sayfalarıdır. Bu tür sayfalar genelde bütüncül bir bilgi kaynağı

[63] Eldar G. Azimov, "İnformatsionno-kommunikatsionnıye tehnologii v obuçenii RKİ: Sostoyaniye i perspektivı," **Russkiy yazık za rubejom**, No:6, 2011, s. 50.

oluşturmaya odaklanmıştır. Rusya'da en yaygın olanları: *https://ru.wikipedia.org* ve *www.letopisi.ru* adresleridir.[64]

Bununla birlikte bazı web tabanlı yazılımlar sayesinde özel alıştırmaların ve ödevlerin geliştirilmesine de izin verilmektedir. Bu özel yazılımlar yardımıyla etkileşimli metinsel, grafiksel, sesli ve görüntülü materyaller kullanarak çeşitli test alıştırmaları geliştirilebilmektedir. Örn. Hot Potatoes (*hotpot.uvic.ca*), Quizlet (*quizlet.com*), Spellmaster (*spellmaster.com*).[65]

Son olarak uzaktan YDR öğretimi için yararlanılan çevrimiçi elektronik sözlüklerden başlıcaları şunlardır: Yandex arama motorundaki sözlükler (*https://slovari.yandex.ru*), Gramota.ru portalındaki sözlükler (*www.gramota.ru/slovari*), ABBY Lingvo sözlükleri (*http://www.lingvo-online.ru/en*).[66]

Görüldüğü üzere uzaktan YDR kurslarının hepsinde; farklı kaynaklardan, elektronik sözcüklerden yararlanma, soru sorma ve danışma olanağı sunulmaktadır. Ayrıca uzaktan Rusça öğretimi yapan kursların çoğu web sayfalarında; boşluk doldurma, doğru sıraya koyma, kelimedeki harfleri, cümledeki sözleri ve metni düzenleme, sözleri ve yapıları eşleştirme, değiştirme uygulamaları, alternatif yanıtlar, görsel ve işitsel unsurlarla telaffuz çalışmaları, kelime oyunları, testler gibi etkinliklere yer verilmektedir. Ünlü Rus psikolog, yöntem ve dilbilimci Elhan Azimov; yakın gelecekte web tabanlı uzaktan YDR öğretimi yapan kursların sayısında ciddi bir artış görüleceğini ileri sürmüştür.[67]

Yelena V. Grudyeva, Tatyana B. Vorobyeva, Diana V. Minets, Svetlana A. Solovyeva ve Nadejda V. Ştıkova gibi Rus uzmanlara göre uzaktan YDR eğitimini sadece bir ihracat veya eğitim hizmeti olarak algılamamak gerekmektedir; çünkü bu

[64] **A.e.**, s. 51.
[65] **A.e.**, s. 53.
[66] **A.e.**, s. 48.
[67] Azimov, **a.g.e.**, s. 89-90.

eğitim türü aynı zamanda ülkelerdeki kurum ve kuruluşların yabancı dil öğretimi alanında bir yenileşme ve çağdaşlaşma hareketi anlamına da gelmektedir.[68]

[68] Vorobyeva v.d., **a.g.e.**, s. 46.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. UZAKTAN EĞİTİM KURAMLARI

Uzaktan eğitim etkinlikleri 1840'lı yıllarda başlamış olmasına karşın; bir kuramsal zeminin oluşturulması ancak 1960'lı yıllarla başlayabilmiştir. Söz konusu yıllarda birçoğu Amerika merkezli çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır.

Bunlardan ilki Alman eğitimci Otto Peters'in 1960'ları kapsayan, uzun çalışmaları sonucunda 1971'de oluşturduğu *Öğretimin Endüstrileşmesi Kuramı*'dır. Peters'e göre, geleneksel eğitim sanayi devriminden önceki dönemin; uzaktan eğitim ise sanayi devriminden sonraki dönemin eğitimidir. Sanayileşme ile gelen teknolojik gelişmelerin ışığında Peters, endüstriyel üretimle uzaktan eğitimi karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmayı doğru bir şekilde gerçekleştirebilmek için; *rasyonelleştirme, iş bölümü, mekanikleşme, strateji oluşturma, toplu üretim, hazırlık çalışması, planlama, organizasyon, bilimsel kontrol yöntemleri, biçimlendirme, standartlaşma, rollerin değişimi, nesnel olma, konsantrasyon ve merkezileştirme* gibi yeni kavramların altını çizmiştir.[1]

Kuramıyla etkili bir uzaktan eğitim için iş bölümü yapılmasının gerekliliğini savunan Peters şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Uzaktan eğitim veren kursların tasarımı, üretim sürecinden önceki hazırlık aşaması kadar önemlidir.
- Öğretme sürecinin etkinliği, özellikle planlamaya ve organizasyona bağlıdır.
- Kurslar, yasal zemine oturtulmalı ve öğrenci beklentileri standartlaştırılmalıdır.
- Öğretim süreci geniş kapsamda nesnelleştirilmelidir.

[1] Lee A. Schlosser, Michael R. Simonson, **Distance Education: Definitions and Glossary of Terms**, 2. Bs., Charlotte, Information Age Publishing, 2006, s. 36-41.

- Geleneksel eğitimdeki üniversite öğretmenleriyle karşılaştırıldığında, uzaktan eğitimdeki öğretmenlerin rolü büyük ölçüde değişmiştir.
- Uzaktan eğitim ancak ulaşılabilir kaynaklara odaklanmayla ve bir merkezi yönetimle ekonomik olabilir.[2]

Uzaktan eğitimin dayandırıldığı ikinci kuram, 1973 yılındaki Amerikalı eğitimci Malcolm Knowles'ın adından görüldüğü üzere yetişkinlerin de öğrenme ortamına ve sürecine dahil olabilmesini savunan *Yetişkin Eğitimi Kuramı'*dır. Söz konusu kurama göre Knowles, eğitimi aşağıdaki ilkelere dayandırmıştır:

- Fiziksel ortam yetişkin insanların bedensel olarak kendilerini iyi hissedebilmelerini; psikolojik ortam ise karşılıklı saygı, güven, işbirliği, açıklık ve otantiklik duygularını geliştirmelerini sağlamaktadır.
- Katılımcı öğrenme için kurumsal yapının oluşturulması, öğrencilere öğrenme etkinliklerindeki seçenekleri ve öğrenilecek girdileri sağlayan planlama gruplarını da kapsamaktadır.
- Öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesinde, var olan ve beklenen gereksinimler arasındaki farka yer verilmektedir.
- Öğrenme kuralları, yeteneklerin geliştirilmesine ve hedef davranışların kazanımına dönük talimatları da içermektedir.
- Etkinliklerin tasarlanması, hedeflere dönük kaynak ve stratejilerin daha kolay belirlenmesine olanak vermektedir.
- Bir plan oluşturulması, hedeflere ne zaman ulaşılacağına dair kanıt sağlamaktadır.
- Nicel ve nitel değerlendirme, öğrenme gereksinimlerinin yeniden tanımlanmasına olanak vermektedir.[3]

[2] Otto Peters, "Distance Education and Industrial Production: A Comparative Interpretation in Outline," **Otto Peters on Distance Education: The Industrialization of Teaching and Learning**, Ed. Desmond Keegan, London, Routledge, 1994, s. 124-125.
[3] Michael Simonson v.d., **Teaching and Learning at a Distance: Foundation of Distance Education**, 4. bs., New Jersey Upper Saddle River, Prentice Hall, 2008, s. 49.

Knowles, yetişkinlere yönelik tasarlanan uzaktan eğitim kurslarında sağlanması gereken koşulları şöyle sıralamıştır:

- Yetişkinler tarafından kullanılan bir televizyon sınıfının fiziksel ortamı, sadece işitsel değil; aynı zamanda görsel unsurlardan da oluşmalıdır.
- Psikolojik ortam, yetişkinler için saygı ve itibar yükseltici olmalıdır.
- Ders planlarında; tanım, öğrenim hedefleri, kaynaklar ve zaman çizelgeleri net bir dille yazılmalıdır.
- Ders için bir başlangıç noktası ya da dersin bir modülü yetişkin öğrencinin gereksinimlerine ve ilglerine göre olmalıdır.
- Yetişkin öğrenciler için en iyi içerik sunumu genelden özeledir.
- Grup çalışması gibi aktif katılımlı etkinlikler teşvik edilmelidir.
- Yetişkin öğrenciler desteği hissetmeli, tartışma yöntemi açık ve temel kurallar üzerine kurulmalı, tartışma yöntemi kullanılırken eleştiri bir kişiye değil; içerik ve düşüncelere yönelik olmalıdır.[4]

Aynı yıl, Charles Wedemeyer'in uzaktan eğitimin özünü bütünüyle yansıtan *Bağımsız Çalışma Kuramı* ortaya çıkmıştır. Kuram, bir teorik bir de pratik bölümden oluşmaktadır. Kuramın temelini oluşturan teorik kısım, öğrencinin bağımsızlığını; teorinin pratiğe dönüştürülmesi olan pratik kısım ise, bağımsızlığın teknolojiyle uygulamaya dökülüp çağın eğitimine ayak uydurulmasını ifade etmektedir. Wedemeyer'e göre uzaktan eğitim; öğretmen, öğrenci, içerik ve içeriğin dağıtım aracı olmak üzere dört unsurun birleşimidir. Uzaktan eğitimin başarısının anahtarı, öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkinin geliştirilmesidir.[5]

Wedemeyer, eğitimdeki zaman ve mekan bariyerlerini yıkmanın bir yöntemi olarak öğrenmenin öğretimden ayrılması gerektiğini savunmuş ve bu bağlamda *bağımsız çalışma* sisteminin altı ilkesini şu şekilde belirlemiştir:

- Öğrenci ve öğretmen birbirinden ayrılır.
- Öğrenme ve öğretme süreçleri yazıyla veya bazı ortamlarla yürütülür.

[4] **A.y.**
[5] Michael R. Simonson, Charles Schlosser, Dan Hanson,"Theory and Distance Education: A New Discussion," **The American Journal of Distance Education**, C.XIII, No:1, 1999, s. 63-64.

- Öğretim bireyselleştirilir.
- Öğrenme, öğrencinin etkinlikleri aracılığıyla gerçekleşir.
- Öğrenme, öğrencinin sahip olduğu çevresine uygun yapılır.
- Öğrenci, istediği zaman başlama ve bitirme özgürlüğüyle kendi ilerleyiş hızının sorumluluklarını üstlenir.[6]

Wedemeyer'in öğrencisi olan Michael Moore, *Bağımsız Çalışma Kuramı'*nı yeniden ele alarak genişletmiştir. Moore, uzaktan eğitimin iki yapı taşının altını çizmiştir: birincisi, öğrencinin özerklik derecesi; ikincisi ise, öğrencinin öğretmene olan uzaklığı. Moore, geleneksel eğitimde öğretmenin aktif, öğrencinin pasif rol oynadığını, uzaktan eğitimde ise öğrencinin daha aktif, öğretmenin daha pasif olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda kaliteli ve kalıcı öğrenme için öğrenciye ciddi sorumluluk düştüğünü, öğrencinin de bu süreçte çaba göstermesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bununla birlikte Moore, uzaktan eğitim programlarını *özerk (öğrenci merkezli) ya da özerk olmayan (öğretmen merkezli)* olarak sınıflandırmış ve öğrenciye tanınan özerklik derecesini, aşağıdaki 3 sorunun yanıtına göre belirlemiştir:

- Hedeflerin seçimi kimin sorumluluğundadır?
- Kaynakların, diğer kişi ve ortamların seçimini kim yapmaktadır?
- Değerlendirme ölçütllerindeki ve yöntemlerindeki kararlar kime aittir?[7]

Çalışmalarını sürdüren Moore 1980 yılında, *Etkileşimsel Uzaklık Kuramı*'nı ortaya atmıştır. Adı geçen kuramda "öğrenci ve öğretmen arasında bir uzaklık olduğunu; ancak bunun sadece fiziksel değil; eğitsel ve psikolojik unsurları da barındırdığını, eğitim girişimlerindeki iki taraf arasında etkileşimsel bir uzaklık olduğunu"[8] ileri sürülmüştür. Bu uzaklık; bilgi ve hazırbulunuşluk düzeyi gibi zihinsel; destek, ilgi ve eğilimler gibi sosyal; yaş, dil, din, cinsiyet gibi kültürel olabilmektedir. Geleneksel sınıf ortamlarında öğrenci öğretmene bağımlıdır, fiziksel

[6] **A.y.**
[7] Simonson v.d.,**a.g.e.**, s. 34-35.
[8] Michael G. Moore, "The Individual Adult Learner," **Adult Learning and Education**, Ed. Malcolm Tight, London, Croom Helm, 1983, s. 155.

olarak aynı ortamda bulunsalar bile öğrenci ve öğretmen arasında mesafe bulunmaktadır.

Kuramın *ikili konuşma (diyalog) ve yapı* ile *bireysel özerklik* olmak üzere 2 temel taşı vardır. Bu temel taşlardan *ikili konuşma*nın sık, *yapı*nın ise esnek olduğu durumlarda bireysel özerklik de kendiliğinden artmaktadır. Böylece etkileşim artıp, öğrenci-öğretmen arasındaki mesafe kısalmakta; bu süreç sonunda da öğrenme ortamı daha katılımlı olup kalıcı çıktılar sağlanmaktadır. Moore'un kuramı, uzaktan eğitimin fen bilimlerinde değil sosyal bilimlerde değerlendirilmesinin temelini oluşturduğu için önem taşımaktadır.[9]

Moore'dan beş yıl sonra uzaktan eğitimin önemli kuramcılarından biri olan Alman asıllı Börje Holmberg *Rehber Eşliğinde Eğitici İletişim* olarak da adlandırdığı *İletişim ve Etkileşim Kuramı*'nı oluşturmuştur. Holmberg, kuramının ilk çıktığı halini eksik bulmuş ve 1995 yılında son halini vererek aşağıda yer alan 8 başlıca ilkeyi öne sürmüştür:

- Uzaktan eğitimin merkezinde hoşgörü yer alır.
- Bireysel çalışma sağlar ve mesleki eğitime yardımcı olur.
- Sürekli ve yaşam boyu öğrenme ile kaynaklara sınırsız erişim sağlar.
- Eğitim ve iletişim, planlanmış kurslar aracılığıyla gerçekleştirilir.
- Aktif ve psikomotor öğrenme gibi bilişsel öğrenme de sağlanır.
- Öğrenciler heterojendir ve geleneksel öğrenmeye uzak durur.
- Öğrencilerin seçme hakkı ve bağımsızlığı vardır.
- Davranışsal, bilişsel, yapılandırmacı ve tüm öğrenme kuramlarına açıktır.[10]

Holmberg, kuramının öğretim etkinliğinin; soru, yanıt ve düşünce alışverişine olduğu kadar, ait olma ve işbirliği duyguları üzerine de etkisi olduğuna ilişkin

[9] Charlotte N. Gunawardena, Marina S. McIsaac "Distance Education," **Handbook of Research on Educational Communications and Technology**, Ed. David H. Jonassen, Mahwah, Lawrence Erlbaum, 2004, s. 361.
[10] Simonson v.d., **a.g.e.**, s. 47-48.

açıklayıcı değere sahip olması bakımından önemli olduğunun altını çizmiştir.[11] Ayrıca tezimizin ilerleyen bölümlerinde değineceğimiz tüm uzaktan yabancı dil kurs tasarım sürecinde *iletişim* ve *etkileşim* kavramları önem taşımakta; bu nedenle Holmberg'in kuramı ayrı bir yere sahiptir.

Uzaktan eğitimde çeşitli kuramların ortaya çıkmaya başlamasıyla 1986 yılında İrlandalı eğitimbilimci Desmond Keegan, kuramcıların bir uzaktan eğitim kuramı geliştirmeden önce şu 3 soruya yanıt vermeleri gerektiğini belirtmiştir:

- Uzaktan eğitim bir etkinlik midir?
- Uzaktan eğitim bir geleneksel eğitim şekli midir?
- Uzaktan eğitim yapılabilir mi yoksa çelişkili bir ifade midir?[12]

Keegan'a göre uzaktan eğitimin ana sorunsalı yer ve zaman bakımından öğretim etkinliklerinin öğrenme etkinliklerinden ayrılmasıdır. Ayrıca Keegan, başarılı bir uzaktan eğitimde, öğrenme ve öğretme etkinliklerinin bütünleşmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu bütünleşmenin iki yolu olduğunu: birinci yolun, basılı ve basılı olmayan materyallerin öğrenciler tarafından ulaşılabilir, paylaşılabilir bir hale getirilmesi; ikinci yolun ise, telefon, telekonferans ve çevrimiçi bilgisayarlı iletişim gibi ortamlarla derslerin, öğrencilere aktarılması olduğunu ifade etmiştir.[13]

Knowles'in *Yetişkin Eğitimi Kuramı*'ndan etkilenen Norveçli bilim adamı Morten Flate Paulsen'in, ilk kez 1992'de ileri sürdüğü *İşbirlikçi Eğitim Kuramı*'na göre, uzaktan eğitim öğrencileri özerklik kadar işbirliğine de gereksinim duymaktadırlar. Bu özerklik ve işbirliği; gönüllü ve aktif katılım, bireysel esnekliğin ve öğrenci topluluğuna karşı sempatinin arttırılması ile sağlanabilir.[14] Paulsen'e göre;

---

[11] Börje Holmberg, **The Feasibility of a Theory of Teaching for Distance Education and a Proposed Theory (ZIFF Papiere 60)**, Hagen, Fern Universität, Zentrales Institute fur Fernstudienforschung Arbeitsbereich, 1985, s. 10-11.

[12] Desmond Keegan, **The Foundations of Distance Education**, 3. bs., London, Croom Helm, 1996, s. 111.

[13] Desmond Keegan, **Theoretical Principles of Distance Education**, London, Taylor & Francis, 2005, s. 115-116; Aktaran Feridun Nizam, "Eğitim-Öğretimde Kitle iletişim Araçlarının Kullanım Olanakları ve Avantajları" **11-13 Şubat 2004 Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, Trabzon, (Çevrimiçi) http://ab.org.tr/ab04/program/87.html, 06 Şubat 2015, s. 3.

[14] Morten F. Paulsen, "Cooperative Freedom and Transparency in Online Education," **5-7 Temmuz 2012 ICICTE Bildirileri**, Rhodes, s. ii.

zaman, mekan, ilerleme hızı, ortam, erişim ve *içerik*[15] öğrenci özerkliği için gerekli olan önemli bileşenlerdir. Birbirlerine zıt görünseler de bireysel özerkliğin, sesli ve görüntülü görüşme gibi teknolojiler sayesinde grup işbirliğiyle bütünleştirilerek uzaktan eğitimin yapılması gerekliliğini savunmuştur.[16]

Amerikan asıllı öğretimsel teknoloji ve uzaktan eğitim uzmanı Michael Simonson'un *Eşitlik Kuramı* ise 1995 yılında Desmond Keegan'ın farklı mekanlardaki öğretmen ve öğrencinin elektronik olarak birbirine bağlanması ile sanal sınıfların oluşacağı fikrinden doğmuştur. Tüm öğrencilerin benzer eğitim olanaklarına sahip olduğu düşüncesine karşı çıkarak uzaktan eğitimin Amerika'da başarılı olabilmesi için yeni bir kuram geliştirmiştir. Simonson'a göre, uzaktan eğitim öğrencilerinin öğrenme deneyimi yerel öğrenciler ile ne denli eşdeğer ise öğrenme çıktıları o denli eşdeğer olacaktır.[17] Bu bağlamda, öğrencilerin de farklı olabileceği fikrinden yola çıkarılarak farklı materyaller, farklı stratejiler sunulmalıdır; böylelikle zaman, mekan bağımlılığından eğitim arındırılmış, eşit bir eğitim hizmetiyle eşit çıktılar sağlanmış olmaktadır.

Eşitlik Kuramı'ndan beş yıl sonra, D. Randy Garrison, Terry Anderson ve Walter Archer, *Araştırma Topluluğu Kuramı*'nı öne sürmüşlerdir. Bu üç bilim adamına göre; uzaktan eğitim, bilgisayar (özellikle de görüntülü görüşme) ve internet sayesinde modern eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Çevrimiçi öğrenme, uzaktan eğitim ile geleneksel eğitimi birbirine yakınlaştırmış ve bu yakınlaşmada da kilit bir rol üstlenmiştir.

Sözü edilen kuramda, *toplumsal buradalık (social presence), bilişsel buradalık (cognitive presence)* ve *öğretimsel buradalık (teaching presence)* olmak üzere birbiriyle iç içe üç çekirdek unsura yer verilmiştir. *Toplumsal buradalık,* araştırma topluluğundaki katılımcıların kendilerini diğer katılımcılara "gerçek insanlar" olarak tanıttıkları toplulukta kendi kişisel özelliklerini yansıtabilme yeteneği olarak

[15] **A.e.**, s. iv.
[16] Serçin Karataş, "Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitimde Öğrenme," **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, C.II, No:3, 2003, s. 95.
[17] Michael R. Simonson, "Does Anyone Really Want to Learn at a Distance," **Tech Trends**, C.XL, No:5, s. 12.

tanımlanır. *Bilişsel buradalık*, bir araştırma topluluğun her türlü oluşturulmasında yer alan katılımcıların kabul gören iletişim aracılığıyla anlamsal bilgiler inşa etmesi boyutudur.[18] *Öğretimsel buradalık*, öğrenme sürecinin anlamsal ve eğitsel çıktılarının elde edilmesi amacıyla bilişsel ve sosyal süreçlerin basitleştirilmesi, yönetimi ve tasarımı olarak tanımlanmıştır.[19]

Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi alanındaki kuramsal araştırmalara bakıldığında ise devamlı olarak merkezi bir iskelet oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Yeni Zelanda asıllı uygulamalı dilbilim uzmanı Cynthia J. White'ın 1995 ve 1997 yılında öğrenme stratejileri üzerine yaptığı araştırmalar dışında, alandaki diğer araştırmaların 2000'li yıllarla yürütülmeye başlandığı göze çarpmaktadır. Bu alanda gerçekleştirilen başlıca çalışmalar aşağıda sıralanmıştır:

Markus Kötter'in 2001 yılında etkileşimsel yeterliğin gelişimi, Uwe Baumann ve Monica A. Shelley'in 2003 yılında uzaktan yabancı dil öğrencilerinin bilgi edinimi üzerine yaptığı çalışmalar, sonraki uzaktan yabancı dil öğretimindeki araştırmalar için yol gösterici olmuştur. Bunlar dil öğretmenlerinin donanımlarına ve alandaki bilgi gelişimlerine katkı sağlamada önemli bir rol oynamıştır. Ancak, White; tüm bu gelişmelere rağmen "uzaktan dil öğretimindeki geniş bağlamların ve deneyimlerin hem araştırılması hem de uygulamaya dökülmesi adına gerekli olan merkezi bir kuramsal yapının eksik olduğunun"[20] altını çizmiştir.

Uzaktan yabancı dil öğretimine ilişkin kuram geliştirme çabaları, ikinci dil edinimi alanıyla paralel bir şekilde ilerleme kaydetmiştir. İkinci dil edinimine ilişkin bilişsel yaklaşımlarda ve yüz yüze sınıflarda yürütülen çalışmalar; *bireyselliğin, özerkliğin, bilgi* ve *etkileşimin* rolünün ve öneminin artması iki alanı birbirine yaklaştırmıştır. Uzaktan eğitim araştırmacıları tarafından ikinci dil edinimiyle bütünleştirilerek yapılan; Cynthia White'ın 1999 yılında öğrenci inançlarının

[18] Randy D. Garrison, Terry Anderson, Walter Archer, "Critical Inquiry in a Text-Based Environment: Computer Conferencing in Higher Education," **The Internet and Higher Education**, C.II, No:2-3, 2000, s. 89.
[19] Terry Anderson v.d., "Assessing Teaching Presence in a Computer Conferencing Context," **JALN**, C.V, No:2, Eylül 2001, s. 5.
[20] Cynthia J. White, "Towards a Learner-based Theory of Distance Language Learning: The Concept of the Learner-Context Interface," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia J. White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 55.

gelişimi, yine aynı yıl Marie-Noelle Lamy ve Robin Goodfellow'un çevrimiçi eleştirel düşünme, 2001 yılında Stella Hurd, Tita Beaven ve Ane Ortega'nın öğrenci özerkliği araştırmaları alan kaynaklarına önemli katkılar yapmıştır. Ne var ki, yapılan tüm bu katkılar sadece uzaktan dil öğretimine yönelik bütünsel bir kuramın ortaya konmasına yeterli olamamıştır.[21]

Aynı yıl, Çin asıllı eğitimciler Yuping Wang ve Chengzheng Sun, uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimindeki gelişmelerin ışığında *Dört Nesil Kuramı* başlığıyla çalışmalarını yayımlamışlardır. Wang ve Sun, web tabanlı gerçek zamanlı teknolojinin uzaktan dil öğretiminde kullanılmasıyla ilk kez eş zamanlı öğrenmenin sağlandığını ve uzaktan eğitimle birlikte *yerleşke temelli eğitim*in de bu yeni eğitim sistemine ayak uydurmasının kaçınılmaz olduğunu savunmuştur.[22] Ayrıca çalışmada, her nesil birbirinin öncülü ve ardılı sayılmış; ayrıca eski ve yeni ortam bileşenlerinin her nesilde bütünleştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Wang ve Sun'a göre; dördüncü nesilde web tabanlı gerçek zamanlı teknolojinin kullanımıyla birlikte, uzaktan dil öğretiminin bu sınırlılığı nötrleştirilip öğrenciler için yüksek eğitim kalitesi sağlanabilmektedir. Bu gelişme, uzaktan dil öğrencilerinin özel ihtiyaçlarından olan dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ihtiyacını karşıladığı için ayrı bir önem taşımaktadır. Gerçek zamanlı teknoloji, bu becerilerin geliştirilmesini etkili bir biçimde kolaylaştırarak uzaktan dil öğreniminin en ciddi kısıtlaması olarak dile getirilen fiziksel uzaklığı ortadan kaldırmaktadır. Aynı zamanda, yüz yüze iletişimdekine benzer etkileşimleri ve içerisinde hedef dilin kullanımının doğal olarak ortaya çıktığı sanal sosyal içeriği de desteklemektedir. Bu yüzden, gerçek zamanlı teknoloji uzaktan dil öğrencisini sanal öğrenme ortamında gerçek dünyaya çekmektedir. Bütün bu gelişmeler yeni bir neslin ortaya çıkmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.[23]

Bunun yanı sıra Wang ve Sun'a göre, dil öğrenme artık sosyal bir bağlamda gerçekleşmekte ve her zamankinden daha fazla anlam ifade etmektedir. Öğrenciler

[21] **A.e.**, s. 56.
[22] Yuping Wang, Chengzheng Sun, "Internet-Based Real Time Language Education: Towards a Fourth Generation Distance Education," **CALICO**, C.XVIII, No:3, 2001, s. 539.
[23] **A.e.**, s. 555.

hedef dilde diğer öğrencilerle, öğretmenlerle ve hatta hedef dilin anadil konuşurlarıyla bireysel konuşmalarda bulunabilmektedirler. Örneğin hedef dilde anadil konuşuruyla kurgulanmış bir iş görüşmesi sayesinde gerçek yaşamla bağıntı kurularak pratik yapılabilmektedir. Bu konuşmalar sayesinde öğrenciler; hedef dildeki çeşitli lehçelere ve aksanlara maruz kalmakta, dil refleksi ile dili içselleştirerek geliştirme fırsatını elde etmektedirler. Bu süreçle birlikte otantik bir öğrenme ortamı da yaratılmış olacağından, daha kalıcı öğrenme sağlanmış olmaktadır.[24]

Wang ve Sun'ın *Dört Nesil Kuramı* diye adlandırdıkları çalışma, kimi alan yazın kaynaklarında "model, çalışma, tanımlama"[25] gibi başlıklar altında değerlendirilmiştir. Genel geçer bir kabul olmadığından dolayı biz de Wang ve Sun'ın çalışmasını tezimizde kuram oluşturma çalışmalarından biri olarak değerlendireceğiz.

İkinci dil edinimi ile uzaktan eğitim arasındaki bağlardan yola çıkarak bir çerçeve geliştiren Amerikalı yabancı dil eğitimcileri Catherine J. Doughty ve Michael H. Long, 2003 yılında uzaktan yabancı dil öğretimi için uygun olan teknolojilerin belirlenmesinde *Görev Tabanlı Dil Öğrenimi (GTDÖ)*'nin yöntemsel ilkelerinden nasıl yararlanabileceklerini araştırmışlardır.[26] *GTDÖ*'nün öğrencilerin gerçek ihtiyaçlarını (hem iletişimsel hem de psiko-dilbilimsel) karşılamaya vurgu yapması, program geliştirme ve kurs tasarımı sürecinde her zaman göz önünde bulundurulduğunda bu alana katkı sağlama potansiyeline sahip olduğunun altı çizilmiştir.[27]

---

[24] **A.e.**, s. 553.
[25] Bkz.: Cynthia J. White, "Innovation and Identity in Distance Language Learning and Teaching," **Innovation Language Learning and Teaching**, C.I, No:1, 2007, s. 99; Bkz. Birgül Akdağ, Aysel Ç. Eyerci "A Short Review of Distance Education from Language Lecturers' Perspectives," **Journal of Educational and Instructional Studies in the World**, C.III, No:2, Mayıs-Haziran-Temmuz 2013, s. 182.
[26] Catherine J. Doughty, Michael H. Long, "Optimal Psycholinguistic Environments for Distance Foreign Language Learning," **Language Learning & Technology**, C.VII, No:3, Eylül 2003, s. 51.
[27] **A.e.**, s. 55.

Bilişsel ve etkileşimci ikinci dil edinimi kuramlarına dayanan *görev tabanlı dil öğrenimi*nin uzaktan eğitimde nasıl kullanılması gerektiğini gösteren ilkeler ise şu şekildedir:

- Analiz birimi olarak metinleri değil görevler kullanılmalı,
- Yaparak-yaşayarak öğrenme desteklenmeli,
- Verilen bilgi dikkatlice işlenmeli (basitleştirilmemeli, yalnızca otantik metinlere güvenilmemeli),
- Verilen bilgi yoğun ve zengin olmalı,
- Tümevarıma dayanan öğrenme desteklenmeli,
- Şekle odaklanılmalı,
- Olumsuz dönütler de verilmeli.
- Öğrencilerin kendi programlarına, gelişim süreçlerine önem verilmeli.
- İşbirlikçi öğrenme desteklenmeli.
- Eğitim bireyselleştirilmeli (iletişimsel ihtiyaçlara göre ve psiko-dilbilimsel olarak).[28]

Amerikalı dilbilimciler Philip Hubbard ve Mike Levy'nin deyişiyle tüm bu ilkeler, uygulama odaklı olmasına karşın; uzaktan yabancı dil kurs programının özünü yansıttığı açıkça görülmektedir.[29]

Aynı yıl içinde White, uzaktan yabancı dil öğretiminin başlıca özelliklerini anlamak için *Öğrenci-Bağlam Arayüz Kuramı'*nı geliştirmiş ve uzun yıllar süren kuram oluşturma çabaları White'ın bu kuramıyla artık olgun bir hale gelmiştir. White'a göre; uzaktan dil öğretimi; öğrencilere hem rehberlik eden hem de her bir öğrenci için dersin yapı taşı olan anlamlı öğrenme deneyimini barındıran öğrenme *bağlam*ıyla bir *arayüz* geliştirmeleri gereken karmaşık bir süreçtir.[30] Ayrıca *Arayüz* unsuruyla White, uzaktan dil öğretimi sürecinde öğrenci ve öğrenme *bağlam*ı arasındaki ilişki ve etkileşimin önemine vurgu yapmaktadır.

---

[28] **A.e.**, s. 52.
[29] Philip Hubbard, Mike Levy, "The Scope of CALL Education," **Teacher Education in CALL**, Ed. Philip Hubbard, Mike Levy, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2006, s. 7.
[30] Cynthia J. White, "Distance Learning of Foreign Languages," **Language Teaching**, C.XXXVI, No:4, 2006, s. 250.

White'ın kuramı; *öğrenci*, *bağlam* ve her öğrencinin ortamla arasında kurulan *arayüz* olmak üzere üç anahtar unsurdan oluşmaktadır:

Öğrenci unsuru bireysel tutumları, duyguları, kavramsallaştırmaları, becerileri ve ihtiyaçları içermektedir. Bunların hepsi de her öğrencinin uzaktan dil öğretimine nasıl yaklaşacağını, onu nasıl yorumlayacağını ve nasıl tecrübe edeceğini etkilemektedir.

Bağlam unsuru; uzaktan dil kursunun özelliklerini (kurs tasarımı, değerlendirilmesi, etkileşim, destek ve öğrenci kontrolü vb.), diğer hedef dil kaynaklarına erişimi ve öğrenmenin yürütüldüğü farklı sitelerin özelliklerini kapsamaktadır. Bağlam, öğrencilerin bireysel olarak farklı şekillerde algılayıp, farklı şekillerde yanıt vermelerine yönelik olanakları ve sınırlıkları içermektedir.

Arayüz, hem öğrenciyle bağlamın buluştukları hem de bu yolla birbirlerini etkiledikleri yer olarak tanımlanabilen soyut bir unsurdur. Sözü edilen arayüz ve öğrencilerin bu arayüze nasıl yaklaştıkları, sırasıyla öğrencinin bireysel tutumlarını, duygularını ve kişinin bir uzaktan dil öğrencisi olarak geliştireceği kimlik türünü etkilemektedir. Öğrenci; öğrenme bağlamıyla etkileşimde bulunarak ve kendi gereksinimleri, yetenekleri, tercih edilen çalışma şekli gibi konulara dair bir farkındalık geliştirerek arayüzü oluşturmaktadır. Her bir öğrenci tarafından geliştirilen arayüzün kalitesi ve etkinliği, daha sonra hem öğrencinin bireysel olarak bu deneyimi anladığı, bu deneyimle uğraştığı ve bu deneyime yanıt verdiği, hem de arayüzün doğası ve yapısına katkı sağladığı yolda, her dil öğrenme deneyimine ilişkin bilgi vermektedir. Bu nedenle, arayüz bağlantılı bir unsurdur; durağan bir kavram olarak değil; kişisel ve bağlamsal etkilerin arasındaki karşılıklı etkileşimin bir sonucu olarak düşünülmelidir. Arayüz geliştirme düşüncesi, uzaktan dil sürecinde öğrenme ve bağlam arasında kurulan dinamiğe ilişkin bir inancı yansıtan White'ın kuramının merkezinde yer almaktadır. Söz konusu düşünce; öğrenme ortamının tasarımı, öğrencinin bilgisi ve inançları, kazanacağı yeni roller sayesinde uzaktan dil öğrencisi kimliği geliştirmesi olmak üzere başlıca üç amaca hizmet etmektedir.

Burada sözü edilen *Öğrenci-Bağlam Arayüz Kuramı*, öğrencilerin öğrenme ortamlarını nasıl kurduklarıyla, onlara nasıl anlam yükledikleriyle ve uzaktan eğitim bağlamındaki yeni anlayışlara nasıl yaklaştıklarıyla ilişkilidir. Uzaktan dil öğretimi, sürecin merkezine öğrenci ve öğrenme bağlamı arasındaki ilişkiyi yerleştirmektedir. Kuramda, öğrenme ortamının her öğrenci için kişisel olarak farklı olduğu ve bunun da kesin varoluş niteliğinde bir düşünce olduğu savunulmaktadır. Aynı şekilde kurs (dersler) da her öğrenci tarafından farklı algılanmakta ve her birey tarafından oluşturulan arayüze göre değişiklik göstermektedir.[31]

Aynı yıl, *Araştırma Topluluğu Kuramı'*nın temsilcilerinden Garrison, uzaktan eğitim bağlamında özerklik ve kontrol kavramlarının yetersiz olduğunu, *Öz-Yönetimli Öğrenme*nin (Self-Directed Learning) ön koşulları olan biliş, üstbiliş ve motivasyona da önem verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Garrison, bu unsurların yalnızca iyi tasarlanmış kurs programlarıyla ve müfredatlarıyla değil; öğrencilere nasıl öğrenebileceklerinin öğretilmesi yoluyla uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, *öz-yönetimli öğrenme* ve *eleştirel düşünme (bilişsel ve üstbilişsel yetenekler)* becerilerinin uzaktan eğitim bağlamında bir sentezi yapılarak bir kurama ulaşılabileceğini belirtmiştir.[32]

Garrison'dan 6 yıl sonra, yabancı dil eğitimcileri Maureen S. Andrade ve Ellen L. Bunker *Öz-Yönetimli Öğrenme* modelini daha da geliştirmişlerdir. Adı geçen modelde, öğrencilerin *öz-yönetimli* uzaktan dil öğrencileri olmak için *yapı* ve *ikili konuşma* değişkenleriyle nasıl etkileşim kurdukları ortaya koyulmuştur. Andrade ve Bunker, öğrencilerin bir kursa *öz-yönetimli öğrenme*, kararlılık ve dil yeterliğine dair kendilerine özgü bireysel bir seviyeyle başladıklarını; ayrıca kurs süresince kurs içeriği, materyaller, teknoloji, öğretmen, diğer öğrenciler ve kurumun çeşitli birimleriyle etkileşimde bulunduklarını belirtmişlerdir. İlk bakışta disiplinli ve kontrollü kurs yapısının, daha düşük seviyelerde özerkliğe izin vermesi olumsuz olarak görünse de; öğrencilerin daha fazla *öz-yönetimli* bireyler olmasında, özerklik adına kapasitelerinin artmasına ve etkileşimsel uzaklığın azalmasına katkıda

[31] White, **a.g.e.**, s. 64-68.
[32] Randy D. Garrison, "Self-Directed Learning and Distance Education," **Handbook of Distance Education**, Ed. Michael G. Moore, William G. Anderson, Mahwah, Lawrence Erlbaum, 2003, s. 166.

bulunduğunu ileri sürmüşlerdir. Aynı şekilde, kurs içerisinde özellikle öğretmenlerin; görüşme, dönüt ve iletişim düzeyi, dil yeterliği ve *öz-yönetimli öğrenme* gibi gerekli olan iskeletin sağlanmasında ihtiyaç duyulan etkileşim için öğrencilere fırsatlar vermesinin gerektiğini belirtmişlerdir.[33] Bununla birlikte Andrade ve Bunker*; Öz-Yönetimli Uzaktan Dil Öğrenme* modelinin bir iskelet niteliğinde olduğunu, bu iskelet sayesinde tasarımcıların, öğretmenlerin ve kurumların *öz-yönetimli öğrenme* üzerindeki etkilerini kavramsallaştırıp uygulayabileceklerini ve ölçebileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin *öz-yönetimli öğrenme* stratejilerini uygulaması yoluyla daha fazla özerklik kazanmalarının ve daha yüksek başarı elde etmelerinin sağlanabileceğini vurgulamışlardır.[34]

Çalışmamızda ele aldığımız; *Öğretimin Endüstrileşmesi, Yetişkin Eğitimi, Bağımsız Çalışma, Etkileşimsel Uzaklık, İletişim ve Etkileşim, İşbirlikçi Eğitim, Eşitlik, Araştırma Topluluğu Kuramları* uzaktan yabancı dil öğretimi için de bir zemin oluşturmuşlardır. Sözü edilen kuramlar dışında alan kaynaklarında, sadece uzaktan yabancı dil öğretimi için yapılmış çok az kuram çalışması bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalar, uzaktan eğitimin kuramsal çerçevelerini, dilbilimle veya ikinci yabancı dil edinimiyle bütünleştirme yoluna gitmişlerdir. Kötter, Baumann, Shelley, Lamy, Goodfellow, Hurd, Beaven, Ortega, Wang, Sun, Doughty ve Long gibi bilim adamlarının çalışmaları uzaktan yabancı dil öğretiminde kuram çalışmalarına yön vermiştir. Nihayet 2003 yılında White'ın *Öğrenci-Bağlam Arayüz Kuramı* ile merkezi bir yapı arayışları olgun bir hale gelmiş ve alana kuram niteliği taşıyan bir çalışma kazandırılmıştır. Yine aynı yıl Garrison'la başlayan *Öz-Yönetimli Öğrenme*nin uzaktan eğitimle bütünleştirilme süreci Andrade ve Bunker ile yabancı dil öğretimi alanına da uygulanmış ve bu alana önemli katkılar sağlamıştır.

Sonuç olarak, uzaktan yabancı dil öğretiminde kuram oluşumu hala tamamlanmamış bir aşamadadır ve merkezi bir kuramsal yapının yokluğu yeni uygulamaların ortaya çıkışını, açıklanmasını ve şekillenmesini sınırlandırmaktadır. Hem yeni öğrenme alanlarında yöntemsel uygulamaları açıklayabilecek hem de

[33] Maureen S. Andrade, Ellen L. Bunker, "A Model for Self-Regulated Distance Language Learning," **Distance Education**, C.XXX, No:1, Mayıs 2009, s. 54.
[34] **A.e.**, s. 58.

katılımcıların bu uygulamaları yorumladığı, yanıtladığı ve şekillendirdiği yöntemi içerecek uzaktan dil öğretimine ait kuramların oluşumu bir soru ve sorunsal olarak varlığını sürdürmektedir.[35]

2.2. UZAKTAN EĞİTİM MODELLERİ

Eğitim teknolojilerinin asıl görevi, iletişimi ve etkileşimi sağlamaktır. İlk uzaktan eğitim teknolojileri etkileşimsizken; teknolojik gelişmeler öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-arayüz etkileşimini arttırmıştır. Etkileşimli uzaktan eğitim ortam ve teknolojileri etkileşimin *eş zamanlı (senkron)* ve *eş zamansız (asenkron)* gerçekleşmesine göre iki alt başlıkta toplanmaktadır.[36]

Eş zamanlı (senkron) model, farklı mekanlarda ama aynı zamanlarda bir araya gelip, çift-yönlü iletişim teknolojileri aracılığıyla sanal ortamda yüz yüze gerçekleştirdikleri uzaktan eğitim modelidir.[37] *Eş zamanlı model*; radyo, telefon, televizyon, uydu, sanal sınıf uygulamaları, forum tartışmaları, sohbet odaları, e-seminerler, Moodle, *BİT* programları, etkileşimli beyaz tahta, sesli ve görüntülü görüşme gibi gerçek zamanlı iletişimle gerçekleştirilmektedir. Katılım şartları ve zamanı katı; ancak kontrollüdür. Anında akran ve öğretmen dönütüne olanak vererek öğrencileri daha fazla motive etmektedir. Öğrenme topluluğunun bir parçası olma ve grup aidiyeti duygularını geliştirerek daha az soyutlanmış ve daha enerjik hissettirmektedir. Otantik dil öğrenme ortamı sağlayarak gerçek hayattaki gibi daha doğal ve daha canlı pratik yapma olanağı sunmaktadır.[38] Gerçek zamanlı olduğu için, uygulamalı derslere, anlam tartışmasına ve beyin fırtınasına ve diğer çift-yönlü sesli ve görüntülü uygulamalara da olanak vermektedir. *Eş zamanlı model*, öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-arayüz etkileşimini olanaklı hale getirerek

[35] White, **a.g.e.**, **a.y.**
[36] Mehmet A. Seven, "Uzaktan ve Örgün Eğitime Devam Eden Öğrencilerin İngilizce Dersindeki Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması," **Ekev Akademi Dergisi**, C.XVI, No:50, Kış 2012, s. 217.
[37] Erdal Balaban, **Dünyada ve Türkiye'de Uzaktan Eğitim ve Bir Proje Önerisi**, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2002, s. 17.
[38] Cynthia J. White, **Language Learning in Distance Education**, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, s. 9.

önemli bir sınırlılığı ortadan kaldırmıştır.[39] Söz konusu model, uzaktan dil öğretiminde yarattığı zaman tasarrufunun yanı sıra, düşük maliyetten dolayı da pedagojik çalışmalar için başlıca yöntemler arasında gösterilmektedir.[40]

Diğer bir yandan *eş zamanlı model*; mekan engelini ortadan kaldırsa da zaman bakımından esnekliği sağlayamamakta, bu da esnek ders saatleri ve program talep eden uzaktan dil öğrencileri için bir sınırlılık yaratmaktadır.

Eş zamansız (asenkron) model ise web tabanlı bir eğitim modelidir. Öğrenciler; dilediği yer, zaman ve sıklıkta web üzerindeki derslere girip etkinliklere katılabilmektedir.[41] Bu modelde, öğrenciler belirli zamanlarda yüz yüze eğitime ve sınavlara tabi tutularak zamandan yarı bağımsız eğitim de yapılmaktadır. *Eş zamansız model*; mektupla eğitim, CD, DVD, forumlar, bloglar, e-posta, görüntüler, grafikler, sesli ve görüntülü kasetler gibi teknolojik gereçlerle gerçekleştirilmektedir. Ayrıca hazırlanan ders notları, e-öğrenme paketleri ve bilgisayar programları *eş zamansız modelde* kullanılan diğer ders araç-gereçleridir. Eş zamanlı modele göre daha esnek olan bu modelde, öğrenciler sürekli aktif olabileceği teknolojiyi, öğrenme hızını, zamanını seçmekte daha özgürdür.[42] Üzerlerinde daha az baskı ve stres hissettikleri için çekingen ve içe kapalı öğrenciler için daha uygundur. *Eş zamansız model*, özellikle kurs öncesinde ihtiyaçlarla ve beklentilerle ilgili verilerin toplanmasında ve kurs sonunda hedef ve amaçlara ulaşılmasıyla ilgili verilerin değerlendirilmesinde kullanışlı olarak değerlendirilmektedir.[43] *Eş zamanlı model*; etkileşim ve öğrenme kalitesi bakımından daha iyi sonuçlar verse de, uzaktan yabancı dil öğretiminde *eş zamansız model* daha yaygın kullanılmaktadır. Çünkü eş zamansız uzaktan dil öğretimi uzaktan eğitimin doğasına daha uygun olarak;

---

[39] Zeki Kaya, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme,** Ankara, Pegem A Yayınları, 2006, s. 354.
[40] Chun Lai, Yong Zhao, Ning Li, "Designing a Distance Foreign Language Learning Environment," **Opening Doors through Distance Language Education: Principles, Perspectives, and Practices**, Ed. Senta Goertler, Paula Winke, San Marcos, CALICO, 2008, s. 87.
[41] Asiye T. Gökçe, "Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim," **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, No:11, 2008, s. 2.
[42] Özcan Demirel, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ankara, Pegem A Yayınları, 2002, s. 193.
[43] Lai, Zhao, Li, **a.g.e.**, **a.y.**

herhangi bir zamanda, farklı yerlerden yabancı dil kurs içeriğine ulaşım esnekliği sağlamaktadır.[44]

Diğer yandan öğrenciler, eş zamansız araçlarla kendilerini biraz soyutlanmış hissedebilmekte; ayrıca dönüt noktasında oluşabilecek bir gecikme yabancı dil sınıfında özellikle etkileşimi ve katılımı olumsuz yönde etkileyebilmektedir.[45] Gerçek zamanlı iletişim olmadığı için de uygulamalı dersler için pek uygun değildir.

Uzaktan yabancı dil öğretiminde hangi model daha iyi, hangi model daha yararlı olacağı konusunda uzmanlar kesin bir yargıya ulaşmanın zor olduğunu söylemektedirler. Çünkü her iki modelin de kendine göre yararlıkları ve sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu noktadan hareketle İngiliz uzaktan eğitim uzmanı Robin Mason 1998 yılında *çoklu-zaman (multi-senkron)* terimini ortaya atmıştır. *Çoklu-zaman modeli* ile Mason, *eş zamanlı* ve *eş zamansız öğrenme*yi bir araya getirerek iki modelin de olumlu yanlarını almayı amaçlamıştır. Söz konusu model uzaktan yabancı dil kurslarında kullanılan en yaygın uygulama biçimi olma özelliği taşımaktadır. White'a göre; eş zamanlı veya eş zamansız hangi uygulamaların ne zaman, ne kadar ve nasıl işe koşulacağına, katılımcıların geçmiş deneyimlerine, bilgi düzeylerine ve pedagojik gelişimlerine bakılarak karar verilmesi gerekmektedir.[46]

Eş zamanlı, eş zamansız ve *çoklu-zaman model*lerine ilave olarak teknolojik gelişmeler, *harmanlanmış* veya *karma öğrenme* (*blended learning)* veya *hibrit öğrenme (hybrid learning)* diye yeni bir modelin ortaya çıkmasını sağlamıştır. *Harmanlanmış öğrenme modeli*, geleneksel eğitimde teknolojik gereçlerden yararlanmak anlamına gelmemektedir. Tam tersine; çevrimiçi eğitim veren bir kurumda sürecin ve çıktıların kalitesinin arttırılması amacıyla yüz yüze derslerin ilave edilmesi demektir. Amerikalı bilgi ve eğitim teknolojileri uzmanı Margaret

---

[44] White, **a.g.e.**, s. 9.
[45] Katharine B. Nielson, Marta Gonzalez-Lloret, Kim Pinckney, "Learning Foreign Languages at a Distance. Characteristics of Effective Çevrimiçi Courses," **University of Maryland Center for Advanced Stduy of Language**, 2008, (Çevrimiçi) http://www.casl.umd.edu/sites/default/files/Nielson09_LearningForeignLang_0.pd f, 19 Aralık 2014, s. 2.
[46] White, **a.g.e.**, s. 10-11.

Driscoll, alan kaynaklarında, *Harmanlanmış öğrenme*nin dört farklı şekilde gerçekleştirildiğini ifade etmiştir:

- Eğitimsel hedeflere ulaşmak için, web tabanlı teknolojilerin farklı biçimlerini (canlı sanal sınıflar, bireysel hızda öğretim, işbirlikçi öğrenme, görüntü, ses ve metin dosyaları vb.) birleştirerek,
- Eğitim teknolojilerinin yardımını alarak veya almayarak ideal bir öğrenme çıktısı üretmek için, farklı eğitim yaklaşımlarını (yapısalcı, davranışsal ve bilişsel yaklaşım vb.) birleştirerek,
- Farklı eğitim teknolojilerini (görüntülü kaset, film, CD-Rom, web tabanlı alıştırmalar vb.) yüz yüze uygulamalarla birleştirerek,
- Öğrenme ve çalışma etkinliklerinin birbirine uyumlu verimliliğini yaratmak için, eğitim teknolojilerini gerçek görevlerle birleştirerek karma eğitim gerçekleştirilmektedir.[47]

Sözü edilen yöntemler ışığında *harmanlanmış öğrenme*; farklı eğitim teknolojilerinin, pedagojik yaklaşımların ve uygulamaların bir araya getirilerek web tabanlı öğrenme çıktıları elde edilmesi olarak özetlenebilmektedir. Yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme sistemlerinin üstün yönleri alınarak en etkili öğretim sürecinin tasarlanması amaçlanmaktadır. Amerikalı eğitimciler Karen Skibba ve Udeme Ndon'a göre *harmanlanmış model*; kendine özgü, yararlıkları ve sınırlılıkları olmasının yanı sıra, birçok uzman tarafından gelecekteki eğitim şekli olarak gösterilmektedir.[48]

2.3. UZAKTAN YABANCI DİL ÖĞRETİM İLKELERİ

Uzaktan yabancı dil öğretimi için ortak ilkeler belirlenirken ikinci yabancı dil edinimi ve eğitimbilim alanlarına da yer verilmesi gerekmektedir. Adı geçen iki alan da uzaktan eğitim gibi sürekli dinamik, yaratıcı ve araştırmacı süreçlere sahiptir.

[47] Margaret Driscoll, "Blended Learning: Let's Get beyond the Hype," **E-Learning**, C.III, No:3, 2002, (Çevrimiçi) http://www-07.ibm.com/services/pdf/blended_learning.pdf, 02 Haziran 2015, s. 1.
[48] Karen Skibba, Udeme Ndon, "Using a Hybrid Instructional Model in Teaching and Learning," **(AERC) Adult Education Research Konferans Bildirileri**, Minnessota Üniversitesi, 2006, s. 528.

Doğal olarak her üç alan için tanımlayıcı bir kuram ve ortak görüş geliştirmek zordur. Hiçbir kuram ve görüş, dillerin nasıl edinildiği ve öğretildiği ya da uzaktan eğitimin en iyi nasıl işlediği konusunda tüm öğrenciler için geçerli ve herkesçe kabul edilebilir bir açıklama sunamamaktadır. Uzaktan eğitim, eğitimbilimi ve ikinci yabancı dil edinimi bir araya getirildiğinde değerli olan görüş; *ortak sistem* görüşüdür. Söz konusu görüşe göre; uzaktan eğitim ve ikinci yabancı dil edinimi birbirine uyumlu ortak parçaların yardımıyla yeni sistemi anlamak mümkün olmaktadır. Bu bağlamda, geleneksel uzaktan eğitim formatında, ikinci yabancı dil kuramlarından *yapısalcı öğrenme yaklaşımı*na bir yakınlık görülmektedir. Uzaktan eğitimin gerektirdiği; soru sorma, özerk düşünme, işbirlikçi çalışma ve iletişime geçme durumlarında öğrenci, süreçte daha aktif rol almaya başlamaktadır. Bu noktada öğrenci, söz konusu süreçlerle deneyimlerini anlamlandırabilmesi için bilgiyi yapılandırmaya teşvik edilmektedir. Böylece, iletişimsel yeterliklerin, öğrenci merkezli bir yaklaşımın, otantik ve bireyselleştirilmiş dil öğreniminin vurgulandığı yapısalcı ikinci yabancı dil edinimi yaklaşımıyla uzaktan eğitimin keşisim kümesi oluşmaktadır.[49]

İkinci görüş ise; uzaktan yabancı dil öğretiminde *içerik-temelli yaklaşım*ın işe koşulmasıdır. Dilin bir konu üzerinden öğretilmesi olan söz konusu yaklaşımda; ilk olarak anlamın, ikinci olarak dil bilgisi yapısının bulunmasını sağlayan etkinlikler üretmek amaçlanmaktadır.[50] Çinli uzaktan yabancı dil uzmanı Fu Zhihai'ye göre; formlar odaklı dil bilgisine odaklanan daha geleneksel yapılardansa, önce anlam daha sonra dil bilgisi yapıları üzerine odaklanan *içerik-temelli yaklaşım*dan uzaktan yabancı dil öğretiminde daha iyi sonuç alınacaktır.[51]

Bir diğer görüş *görev tabanlı yaklaşım*ın kullanılmasıdır. *Görev tabanlı yaklaşım*la uzaktan dil öğretiminde; durumlar, konular ya da dil bilgisine dayalı

[49] Larissa D. Thurlow, **Distance Education and Second Language Instruction: An Analysis and Recommendations for Integration**, Athabasca Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Alberta, 2004, s. 141-145.
[50] Robert J. Blake, "Distance Learning for Second and Foreign Language Teaching," **Encyclopedia of Language and Education**, 2. bs., C.IV, Ed. Nelleke Van Deusen-Scholl, Nancy H. Hornberger, New York, Springer Science+Business Media, 2008, s. 372.
[51] Fu Zhihai, "Distance Learning for Foreign Language Teaching," **II. International MultiMedia and Information Technology Konferansı Bildirileri**, C.I, Los Alamitos, IEEE Computer Society, 2010, s. 260.

müfredatlar yerine bir görevler birliğinin hareket noktası olduğu deneyimlere ve dil öğretim geleneklerine vurgu yapılmaktadır.[52]

Bir diğer görüş ise *içerik-temelli yaklaşım*ın daha geleneksel uzaktan yabancı dil kurslarında uygulandığı biçimi *süreç-temelli yaklaşım*dır. Söz konusu görüşe göre, içeriğin elbette önemli olmasına karşın; dil edinimi sadece anlamlı yapılarla etkili bir biçimde sağlanabilmektedir. Bu anlamlı girdiler, dil bilgisi yapılarıyla değil; öğrenme ve öğretme etkinliklerini bilişsel farkındalık ve kontrol süreçleriyle, teori ve uygulamaları öğrenci merkezli bir tasarıma göre yapılandırma anlayışını savunan *süreç-temelli yaklaşım*la[53] verilebilmektedir. *Süreç-temelli yaklaşım*da hedef, öğrenme ve öğretme değişkenlerinin (öğretmen, öğrenci, içerik ve öğrenme ortamı) olumlu yanlarını en üst düzeye çıkarmak[54]; temel amaç ise, bağımsız öğrenmeyi ve öğretmeyi kolaylaştırarak, öğrencilerin yaratıcı düşünme, problem çözme ve keşfetme becerilerini geliştirmektir.[55] *Yapılandırmacılık* yaklaşımını benimseyen *süreç-temelli yaklaşım*ın anahtar kelimesi "planlama"dır. Söz konusu sürecin ilk unsuru olan öğrenci; hedeflerini ve amaçlarını yansıtan öğrenim adımlarında söz sahibidir. Diğer unsuru olan kurs, öğrenci merkezli bir anlayışı benimserse, dil öğretimi daha etkileşimli ve çok boyutlu olmaktadır. Tasarlanacak öğrenme ortamı da öğrenciyi, otomatik yanıtlar vermesinin çok daha ötesine geçiren yararlı bir içerik sağladığı durumda, bu tür eğitimlerin girdileri bireysel; ancak çıktıları evrensel olmaktadır.

Ortaya çıkışı 60'lı yılların sonuna rastlayan bir diğer görüş olan *iletişimsel yaklaşım* uzaktan yabancı dil öğretiminde de önemli bir yere sahiptir. Sınıf içerisinde doğru sözcüklerle doğru cümleler kuran öğrencilerin gerçek yaşamda o dilde

---

[52] White, **a.g.e.**, s. 102.
[53] Bilal Duman, "Süreç Temelli Öğrenme-Öğretim Modeli," **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)**, Güz 2007, No:19, (Çevrimiçi) http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/view/202/203, 26 Mayıs 2015, s. 2.
[54] Adrian F. Ashman, Robert N.F. Conway, **Using Cognitive Methods in the Classroom**, London, Routledge, 1993, s. 56.
[55] Bilal Duman, Birsel Aybek, "Süreç-Temelli ve Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımlarının Karşılaştırılması," **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)**, Güz 2003, No:11, (Çevrimiçi) http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/view/126/130, 26 Mayıs 2015, s. 2.

iletişime geçememeleri sorunsalı üzerine ortaya çıkan bu yaklaşımda;[56] öğrencinin dili kurallarla, yapılarla değil doğal ortamında iletişim kurarken öğrenmesi amaçlanmaktadır.[57] Rus eğitimbilimci Yefim İ. Passov; bilişsel aktifleşme, bireyselleşme, işlevsellik, durumsallık, yenilik olmak üzere iletişimsel yaklaşımın 5 temel ilkesi olduğunu vurgulamıştır.[58] Adı geçen ilkelerin uzaktan eğitim sisteminin yapısıyla da uyum sağladığı görülmektedir.

İkinci yabancı dil edinimindeki daha güncel görüş ise, iletişimsel dil öğreniminin sosyo-bilişsel bakışına vurgu yapmaktadır. Bu görüş, anlamlı ve otantik bağlamda gerçek dil kullanımının altını çizmektedir. Bilgisayar destekli uzaktan eğitimde farklı temel dil becerilerini (okuma, dinleme, konuşma, yazma) teknolojiyle daha fazla bütünleştirme potansiyeli bulunurken; yaratılan gerçek, eş zamanlı iletişim ve etkileşim sayesinde gerçek yaşama dönük otantik öğrenmeler sağlanmaktadır.[59]

Dünyadaki eğilimlere paralel olarak, Rusçanın ve diğer dillerin uzaktan eğitimle yabancı dil olarak öğretiminde kabul gören temel görüş öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsemektir.[60] Yukarıdaki görüşlerin her biri açıklayıcı bir değere sahip olup, hepsinin temelinde öğrencinin olduğu göz ardı edilmemelidir.

Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi, bilgi iletişim teknolojileri ve çağın gereksinimlerine yanıt vererek her geçen gün dünyada kendine yeni yayılma ve uygulama alanı bulmaktadır. 2000'li yıllarla birlikte kendini gösteren merkezi bir kuram geliştirme çabaları, ikinci yabancı dil edinimi alanıyla olan sıkı bağları uzaktan yabancı dil öğretimini belirli ilkeler temeline dayandırma gereksinimini kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır. Yukarıda sözü edilen görüşler ışığında ve çeşitli alan kaynakları incelendiğinde başarılı bir uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi için gerekli olan ilkeler farklı kavramlarla ifade edilmiş olsa da tez

---

[56] Diane Larsen-Freeman, **Techniques and Principles in Language Teaching**, Oxford University Press, Oxford, 2003, s. 121.
[57] Yefim İ. Passov, **Osnovı kommunikativnoy metodiki obuçeniya inoyazıçnomu obşeniyu**, Moskva, Russkiy yazık, 1989, s. 49.
[58] **A.e.**, s. 120-122.
[59] Mark Warschauer, Deborah Healey, "Computers and Language Learning: An Overview," **Language Teaching**, C.XXXI, No:2, 1998, s. 58.
[60] Olga V. Bondareva, **Lingvometodiçeskiye osnovı distantsionnogo obuçeniya RKİ na naçalnom etape (fonetiçeskiy aspekt)**, Gosudarstvennıy institut russkogo yazıka imeni A. S. Puşkina Doktora Tezi, Moskva, 2010, s. 50-51.

çalışmamız kapsamında şu başlıklar altında bir araya getirilmiştir:[61] **bütünleşme, erişilebilirlik, esneklik, etkileşim, özerklik, işbirlikçi kontrol, motivasyon, destek ağı, anında dönüt, anlamlı girdiler ve çıktılar, arayüz oluşturma.**

a) Bütünleşme

Uzaktan yabancı dil öğretim sürecinin ilk aşaması olarak, öğrencinin kimlik geliştirmesinde, kursa uyum göstermesinde değer ilişkisinin ve bütünleşmesinin önemi vurgulanmaktadır. Çünkü doğru veya yanlış tasarlanacak bir uzaktan dil ortamı, öğrencinin yeni öğrenme ortamına uyum sağlamasına veya direnmesine etki edebilmektedir.[62]

Bütünleşme süreci, uzaktan dil öğretiminin başlangıç sürecini kapsamaktadır. Bütünleşme kavramıyla, öğrencilerin yeni öğrenme ortamları, mevcut kendi ortamları (sosyal, aile, iş) ve bireysel tutumları arasında ortak bir ölçüt bulmaları kastedilmektedir. Bütünleşme *kısmen* ve *tam* olmak üzere iki türlüdür. *Kısmen bütünleşme*; uzaktan eğitim ortamının, öğrenci tutumlarıyla veya mevcut kendi ortamlarıyla bütünleşmesi olmaktadır. *Tam bütünleşme* ise; söz konusu üç ortamın da birbiriyle bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Tam bütünleşme ile uzaktan dil öğrencisi sürece daha rahat uyum sağlayarak süreci benimsemekte, sürece daha fazla aktif katılım göstermekte ve daha kaliteli bir öğrenme gerçekleşmektedir. Öğrenci, ilgisini çekmeyen kurs içeriğiyle bütünleşmek istemeyebilmekte ve bu da öğrenme sürecini aksatabilmektedir. Erişilebilir olmayan teknoloji, çok karmaşık olan bir arayüz, yetersiz destek hizmetleri, etkileşimsiz ve yalıtılmış bir öğrenme ortamı yine öğrencinin dersle veya kursla bütünleşmesini yavaşlatabilmekte veya engelleyebilmektedir.[63]

---

[61] Bkz.: Avrupa Uzaktan Öğretim Üniversiteleri Birliği (EADTU) önderliğinde yürütülen E-xellence projesi, (Çevrimiçi) http://e-xcellencelabel.eadtu.eu, 10 Nisan 2015; Bkz.: Stella Hurd, "Distance Learning in Modern Languages," **Effective Learning & Teaching in Modern Languages**, Ed. James A. Coleman, John Klapper, London, Routledge, 2005, s. 143; Bkz.: White, **a.g.e.**, s. 39; Bkz.: Maureen S. Andrade, "Higher Education Access and Success through Distance English Language Learning," **Athens Journal of Education**, C.I, No:3, Ağustos 2014, s. 215; Andrey N. Bogomolov, **Nauçno-Metodiçeskaya razrabotka virtualnoy yazıkovoy sredı distantsionnogo obuçeniya inostrannomu (Russkomu) yazıku**, MGU imeni M. V. Lomonosova Doktora Tezi, Moskva, 2008, s. 71-77.

[62] White, **a.g.e.**, s. 148.

[63] **A.e.**, s. 130-131.

b) Erişilebilirlik

İkinci ilke, uzaktan dil öğretimine eşit ve evrensel bağlamda erişilebilirliktir. Günümüzde uzaktan dil öğretiminin erişilebilir olması, öğrencilerin bilgisayara ve internet erişimine yeterince ulaşabilmesi anlamına gelmektedir. Bu yüzden teknolojiye erişim uzaktan dil öğretimi için hassas olduğu kadar, yüksek potansiyelli de bir konudur.[64]

Uzaktan dil öğretiminin içeriği ne denli erişilebilir olursa (televizyon, radyo yayını, basım, internet yoluyla vb.) kursa katılan öğrenci sayısı o denli yüksek olmaktadır. İçeriğe erişebilme, öğrenci-öğretmen etkileşimini de düzenli ve bütünsel yapmaktadır. Erişim ne kadar kaliteli olursa, uzaktan dil öğrenme deneyimleri de o kadar kaliteli olmaktadır.[65]

c) Esneklik

Uzaktan yabancı dil öğretim süreci özü itibarıyla esnek ve her aşamasında değiştirilebilir bir yapıya sahiptir. Kurs öncesi öğrencilere yapılacak ihtiyaçlar analiziyle oluşturulacak bir öğretim içeriği bile, değişen beklentilere ve hedeflere göre şekillendirebilmekte, daha ilgi çekici etkinliklerle zenginleştirebilmektedir. Örneğin hedef dil ülkesiyle ilgili güncel ve önemli haberleri internetten okutabilmekte, önceden hazırlanmış metin dosyalarına görseller ekleyebilmekte, telaffuz konusunda sıkıntı yaşanıyorsa hemen anadil konuşuruna bağlanılabilmektedir. Bununla birlikte kendi öğrenme hızlarında ve istedikleri şekilde girdiyi yönetebildikleri yazılı-basılı gereçler ile forumlar, bloglar, e-posta, *Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi (BDDÖ)* gibi eş zamansız uzaktan eğitim teknolojileri, öğrencilere istedikleri yerde ve zamanda yabancı dil kurs içeriğine ulaşma esnekliği sağlamaktadır.[66]

Ayrıca uzaktan eğitim; maddi durumu olmayan, engelli ya da bazı özel ihtiyaçları olan öğrenciler için uzaktan erişim, esnek programlar ve uygulamalar sunmaktadır. Örneğin okula gitme şansı olmayan öğrenciler, yetişkinler veya

---

[64] **A.e.**, s. 67.
[65] **A.e.**, s. 78.
[66] Melih Engin, "Üniversitelerin Teknoloji Temelli Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karakteristik Özellikleri Açısından İncelenmesi," **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, C.XII, No:23, 2013, s. 9.

çalışanlar için eğitimde fırsat eşitliği sağlamaktadır. Engelli öğrencilerin ilave donanımlı teknolojik aletler sayesinde evlerinden eğitim hayatına dahil olmalarına olanak vermektedir.[67] Ayrıca, tezimizin başında da belirttiğimiz gibi resmi eğitimde öğrenilmesi zor olan Hintçe, Farsça vb. daha az yaygın dilleri uzaktan erişim esnekliği sayesinde öğrenme fırsatı sunmaktadır.[68]

d) Etkileşim

Etkileşim, dersin derinlemesine kavranmasında, öğrenme sürecinin başarıya ulaşmasında anahtar bileşenlerden bir tanesi olarak sayılmakta[69] ve uzaktan dil öğretimindeki coğrafi sınırları kaldırmada önemli faktörler arasında yer almaktadır. Amerikalı dilbilimci ve uzaktan eğitim uzmanı Ray Clifford'a göre; uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimine yıllardır yöneltilen en fazla eleştiri, öğrenme ortamının etkileşimden yoksun olduğu iddiasıdır. Ancak gelişen teknolojiyle iletişim ve etkileşim geleneksel sınıflara yakın seviyelere yükselmiş ve bir sınırlılık olarak nitelendirilmekten çıkmaya başlamıştır.[70]

Uzaktan yabancı dil öğretiminde etkileşim; *öğrenci-içerik, öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci, öğrenci-arayüz* olmak üzere dört farklı şekilde gerçekleşmektedir.[71]

En eski ve en temel etkileşim şekli *öğrenci-içerik* etkileşimidir ve çoğunlukla tek-yönlü olsa da, bazen çift-yönlü sağlanmaktadır. Geleneksel dil öğretiminden ayrılan yönü olan ve yüz yüze yapılan *öğrenci-öğretmen* etkileşimi, uzaktan eğitimde ortam ve teknolojiler vasıtasıyla dolaylı olarak gerçekleştirilmektedir. Özellikle 90'lı yıllardan sonra artan *öğrenci-öğrenci* etkileşiminin uzaktan dil öğretimine yaptığı önemli bir katkı, öğrencilerin sosyal yalıtılmışlık, grup aidiyet duygusu gibi temel sınırlılıkları ortadan kaldırmaya başlamasıdır. *Öğrenci-öğrenci* etkileşimi öğrenci

---

[67] Antonella Strambi, Eric Bouvet, "Flexibility and Interaction at a Distance: A Mixed-Mode Environment for Language Learning," **Language Learning and Technology**, C.VII, No:3, 2003, s. 85.
[68] Blake, **a.g.e.**, s. 366.
[69] Hasan İbicioğlu, Ömer L. Antalyalı, "Uzaktan Eğitimin Başarısında İmkan, Algı, Motivasyon ve Etkileşim Faktörlerinin Etkileri: Karşılaştırmalı Bir Uygulama," **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.XIV, No:2, 2005, s. 334.
[70] Ray Clifford, "Foreign Languages and Distance Education: The Next Best Thing to Being There," (Çevrimiçi) http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED327066.pdf, 26 Aralık 2014, s. 6.
[71] Juhani E. Tuovinen, "Multimedia Distance Education Interactions," **Educational Media International**, C.XXXVII, No:1, Mart 2000, s. 16.

motivasyonunu arttırmakta ve öğrencilere performans karşılaştırmaları yapmaları için fırsatlar vermektedir.[72] *Öğrenci-arayüz* etkileşimi ise, uzaktan dil öğrencisinin içeriği hangi gereçlerle aldığını, öğretmen ve diğer öğrencilerle nasıl iletişime geçtiğini ve nasıl bir ortamda öğrenme sürecini yaşadığını göstermektedir. *Öğrenci-arayüz* etkileşimi, ö*ğrenci-içerik etkileşimi*yle birlikte öğrencilerin kendi deneyim ve stratejilerini belirlemesine olanak sağladığı için üstbilişsel düşünmeyi ve algılamaları da geliştirmektedir.[73]

Adları verilen etkileşimler; eş zamanlı (kapalı veya açık sohbet odaları), eş zamansız (e-posta, tartışma ortamları, bülten panoları, forumlar ve bloglar), metin, ses ya da ikisinin birden olduğu iletişim yoluyla sağlanmaktadır.

e) Özerklik

Özerklik kavramı, ilk olarak Fransız Henri Holec tarafından 1981'de Avrupa Konseyi'ne sunulan bir raporda geçmiştir. Holec, öğrenci özerkliğini "öğrencinin kendi öğrenmesinin sorumluluğunu alabilme yeteneği"[74], Avustralyalı yabancı dil eğitimcisi Phil Benson ise "öğrenencilerin eğitim sistemleri içindeki haklarının farkına varması"[75] olarak tanımlamıştır. Tanımlardan hareketle özerklik kavramı; öğrencinin ihtiyaçlarını, hedeflerini, öğrenme stratejilerini ve süreci nasıl kontrol edeceğini belirlemesi açısından kendisinin de sorumluluk taşıdığını işaret etmektedir. Söz konusu sorumluluk, özerklik kavramı çerçevesinde öğrenci-öğretmen ilişkisinde tam bir bağımsızlık değil, "karşılıklı bağımlılık"[76] ilkesine dayanmaktadır.

Uzaktan eğitimde bağımsız dil öğreniminin iki şekilde kavramsallaştırıldığını görmekteyiz. İlki daha yaygın ve geleneksel olan öğrenci özerkliği görüşleri ile bağlantılıdır. Buna göre; öğrencinin soyutlanmış ve etkileşimli öğrenme için sınırlı fırsata sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin kendi öğrenme sürecini kontrol etme, düzenleme, gözlemleme, eleştirel düşünme ve kararlar alma

[72] Jennifer Bown, "Locus of Learning and Affective Strategy Use Two Factors Affecting Success in Self-Instructed Language Learning," **Language Annals**, C.XXXIX, No:4, Kış 2006, s. 652.
[73] White, **a.g.e.**, s. 66-67.
[74] Henri Holec, **Autonomy and Foreign Language Learning**, Oxford, Pergamon Press, 1981, s. 3.
[75] Phil Benson, **Learner Autonomy 8: Insider Perspectives on Autonomy in Language Teaching and Learning**, Dublin, Authentik, 2006, s. 8.
[76] David Little, "Language Learner Autonomy and the European Language Portfolio: Two L2 English Examples," **Language Teaching**, C.XLII, No:2, 2009, s. 222-233.

becerileri vurgulanmaktadır.[77] Daha geleneksel uzaktan dil öğretim bağlamlarında; kursun ve gereçlerin kalitesini öğrenme kalitesinin öğrenciye ne derece destek verdiği ve öğrencinin özerkliğini ne derece arttırdığı ile ölçülmektedir.[78] (İkincisi işbirlikçi kontrol olup bir sonraki başlıkta yer verilecektir).

f) İşbirlikçi Kontrol

*Araştırma Topluluğu Kuramı*nın sahipleri olan Anderson ve Garrison, öğrenci özerkliğinin gerekli olduğunu; ancak tek başına yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Anderson ve Garrison'a göre kontrol kavramı; öğrenme çıktılarına ulaşmak için gerekli bağlamsal desteği alarak, seçimlere sahip olma ve kararlar verme anlamını taşımaktadır. İşbirlikçi kontrol, bağımsızlık, destek ve beceriler olmak üzere üç boyuta sahiptir ve makro bileşenlerden oluşmaktadır. Bu sayede hem bireysel hem sosyal, anlamlı çıktılara ulaşmak mümkün olmaktadır.[79]

Tezimizde daha önce uzaktan eğitimde bağımsız dil öğreniminin iki şekilde kavramsallaştırıldığını, ilkinin daha geleneksel formlarda öğrenci özerkliğine odaklandığına değinmiştik. İkinci görüş ise, uzaktan dil öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojileriyle sağlanan etkileşimli bir ortamda kendi öğrenmelerini kontrol etme fırsatına sahip olmalarını savunmaktadır. Öğrencilerin sürecin diğer bileşenleriyle işbirliği yaptığında deneyimlerini, bağımsızlıklarını ve kontrollerini daha iyi gerçekleştirebileceklerini ifade etmektedir. Uygulama aşamasına bakıldığında ise, birçok kursta bu iki görüşün birleşiminin kullanıldığı görülmektedir.[80]

White'a göre; uzaktan dil öğretimi şu anda yeni bir öğrenme bağlamını kapsayarak bir dizi soyutlanmış öğrenciden çok, işbirlikçi öğrenci topluluğunu ifade etmektedir.[81] Diğer yandan; son zamanlarda yaygın olan bir görüş, öğrencilerin diğer

---

[77] White, **a.g.e.**, s. 164.
[78] **A.e.**, s. 159.
[79] Terry D. Anderson, Randy D. Garrison, "Learning in a Networked World: New Roles and Responsibilities," **Distance Learners in Higher Education: Institutional Responses for Quality Outcomes**, Ed. Gibson C. Chere, Madison, Atwood Publishing, 1998, s. 99-100.
[80] Cynthia J. White, "Independent Language Learning in Distance Education: Current Issues," **Melbourne 13-14 September 2003 Independent Language Learning Konferans Bildirileri**, 2004, s. 164.
[81] White, **a.g.e.**, s. 65-66.

öğrencilerle ve öğretmenlerle gerçekleştirdiği anlamlı etkileşim yoluyla öğrenme denetimini işbirlikçi bir şekilde kontrol etme fırsatına sahip olmalarıdır. Uzaktan dil öğretimindeki işbirlikçi kontrol kavramı ile, sosyal bağımsızlık kastedilmemektedir. Öğrenme deneyimleriyle, işbirlikçi kontrolün, öğrencinin gelişimine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca White, artık bir uzaktan dil kursun kalitesinin, öğrencilere ne kadar özerklik ve bağımsızlık olanağı verdiğiyle değil; işbirlikçi kontrole ne kadar olanak verdiğiyle ölçüldüğünü ileri sürmektedir.[82]

g) Motivasyon

White'a göre; motivasyon kavramı, uzaktan dil öğretiminin merkezinde yatan konulardan bir tanesidir ve özellikle de kurs başlangıcında gerekli motivasyon düzeyini sağlamak önem taşımaktadır.[83] İlk başlarken, hedeflerin belirlenmesinde ve tüm kurs süresince öğrencinin ders çalışıp çalışmamasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Başlangıç düzeylerinde daha çok içsel, ileriki düzeylerde ise daha çok dışsal unsurlar motivasyonu etkilemektedir.[84] Bununla birlikte; içsel veya dışsal en başta motivasyon düzeyi sağlanmış olsa da, bu motivasyonu belirli bir seviyede tutmak en az sağlamak kadar önem taşımaktadır.

Macaristan asıllı psiko-dilbilim uzmanı Zoltan Dörnyei; motivasyonun kişilik, inanışlar, tutumlar ve öğrenme ortamı gibi bileşenlerle bağlantılı, dinamik ve durmadan değişen bir süreç olduğunu ifade etmektedir.[85] Dörnyei'nin görüşünü, öğrencilerin bilişsel süreçlerini ve motivasyon düzeylerini araştıran Amerikalı eğitimci Tereca G. Duncan'ın motivasyon seviyelerindeki değişimlerin normal olduğunu kabul ettiği "motivasyonun en önemli özelliklerinden birisi gelgitleri olmasıdır"[86] cümlesi de desteklemektedir.

---

[82] **A.e.**, s. 149-152.
[83] **A.e.**, s. 29-30.
[84] Stella Hurd, "Autonomy and the Distance Language Learner," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia J. White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 9.
[85] Zoltan Dörnyei, **The Psychology of the Language Learner**, Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2005, s. 118.
[86] Tereca G. Duncan, "Maintaining the Motivation to Learn: An Introduction to the Special Issue of 'Learning and Individual Differences'," **Learning and Individual Differences**, C.XI, No:3, 1999, s. 231.

Uzaktan dil öğrencileri, geleneksel eğitime göre bir araç-gereçle veya ortamla öğrenmeye daha fazla motive olmaktadırlar.[87] Örneğin; *ses-temelli BOİ, metin-temelli BOİ*'ye göre, sosyal yalıtılmışlığı ve kaygıyı daha fazla azaltarak motivasyonu arttırmaktadır.[88] Aynı şekilde görüntülü görüşme sosyal aidiyet duygusunu arttıracağı için motivasyona olumlu etki yapmaktadır.[89]

h) Destek Ağı

Uzaktan dil öğretiminde çoğu zaman kurs tasarımı, dersin verilmesi ve teknolojinin gelişimi konularına odaklanılırken; desteğin farklı ve karmaşık doğası göz ardı edilmektedir. White'a göre; bunun başlıca nedeni, öğrenci destek unsurlarının sağladığı katkının sonucunun çoğu zaman soyut olması ve kolayca tanımlanamamasıdır. Ancak bütünleşmeyi sağlayan temel unsurlardan destek hizmetleri, öğrencinin kursa olan devamlılığında anahtar rol üstlenmektedir.[90]

Benson'a göre; uzaktan dil öğretimi bağlamında öğrenci desteği; bilişsel ve duyuşsal olarak iki boyutta sağlanmaktadır. Bilişsel boyut danışmanlık, dönüt ve öğrenme grupları gibi yollarla, öğrencilerin öğrenme stratejilerini ve *öz-yeterlikler*ini işe koşmasına, anlamlı girdiler ve çıktılar oluşturmasına yardım etmektedir. Duyuşsal boyut ise, uzaktan dil öğrencilerinin rahat, etkili bir öğrenme ortamı oluşturmalarına, ortaya çıkabilecek güçlükleri aşmalarına yardım etmektedir.[91] Sohbet odaları, bloglar, forumlar ve tartışma grupları şeklindeki öğrenci-öğrenci etkileşimi için oluşturulacak çevrimiçi ortamlar hem öğrencilerin yalıtılmışlık duygularını azaltmakta hem de önemli bir destek türü sağlamaktadır. Anadil konuşuruyla yapılan

---

[87] James N. Davis, "Distance Education and Foreign Language Education: Towards a Coherent Approach," **Foreign Language Annals**, C.XXI, No:6, 1988, s. 549.
[88] Regine Hampel, "Theoretical Perspectives and New Practices in Audiographic Conferencing for Language Learning," **ReCALL**, C.XV, No:1, 2003, s. 29.
[89] Maija Tammelin, "From Telepresence to Social Presence: The Role of Presence in a Network-Based Learning Environment," **Aspects of Media Education: Strategic Imperatives in the Information Age**, Ed. Seppa Tella, University of Helsinki Media Education Publications 8, 1998, s. 227.
[90] White, **a.g.e.**, s. 173.
[91] Phil Benson, **Teaching and Researching Autonomy in Language Learning**, London, Pearson Education Limited, 2001, Aktaran Dörnyei, **a.g.e.**, s. 178.

etkileşimli iletişim de uzaktan dil öğrencilerine bilişsel ve duyuşsal önemli bir destek sağlayabilmektedir.[92]

ı) Anında Dönüt

Dönüt, dil ediniminde çok önemli bir role sahiptir ve özellikle uzaktan dil öğrencileri için ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü öğrencilerin kendi performansları hakkında bilgi alabilmelerinin tek yolu dönütlerdir.[93] Buna ek olarak, öğrenciler dil yapılarının oluşması için de anında dönüte gereksinim duymaktadırlar. Yabancı dil eğitimcileri Katharine B. Nielson, Marta Gonzalez-Lloret ve Kim Pinckney'e göre; dönütün mutlaka olumlu olması şart değildir, olumsuz dönüt de yarar sağlamaktadır. Aslında daha önemlisi, dönütün ne zaman ve nasıl verilmesi gerektiği ikilemidir.[94]

Geleneksel sınıf ortamlarında öğrenciler sürekli başkalarının yanıtlarını duyma ve öğretmenin düşüncesini gözlemleme şansı bulmakta; ancak uzaktan dil öğretiminde bu veriler bu denli hazır bir şekilde yer almamaktadır. Bu sınırlılığın çözümünde e-posta, yazılı yorumlar etkili yollardır; ancak canlı etkileşimler aradaki iletişimi, etkileşimi daha hızlı ve kaliteli yaptığı için dönütü de daha etkin kullanmaya katkı sağlamaktadır. Uzaktan dil kursları, gerek sitelerine yeni bir sekme veya forumlarda yeni bir başlık açarak; gerekse öğrencilere verilen ödevlere yeni bir sayfa ilave ederek dönüt mekanizmasını otomatik olarak çalıştırabilmektedirler. İngiliz dili eğitimcisi Fiona Hyland'a göre dönüt, öğrencilerle karşılıklı konuşma ortamı yaratma, onlara destek sağlama, onların performanslarına yanıt verme ve uzaktan dil deneyimlerini geliştirmeye yönelik bir araç rolündedir.[95]

Sonuç olarak dönüt vasıtasıyla hem öğrencileri daha iyi tanımakla kalınmamakta; aynı zamanda kursun, derslerin, öğretmenin, içeriğin, araç-gereçlerin kısacası tüm bileşenlerin etkinliğini ölçme fırsatı yakalanmaktadır. Uzaktan dil

---

[92] **A.e.**, s. 180-181.
[93] Fiona Hyland, "Providing Effective Support: Investigating Feedback to Distance Language Learners," **Open Learning**, C.XVI, No:3, 2001, s. 233.
[94] Nielson, Gonzalez-Lloret, Pinckney, **a.g.e.**, s. 5.
[95] Hyland, **a.g.e.**, s. 245-246.

öğretimi için de, anında ve bireyselleştirilmiş dönüt vasıtasıyla önde gelen sınırlılıklardan olan mesafenin söylevsel kalması sağlanabilmektedir.[96]

i) Anlamlı Girdiler ve Çıktılar

Girdi Hipotezi'nin sahibi Amerikalı dilbilimci Stephen D. Krashen'a göre, yabancı dil edinimi iki kavramla yakından ilişkilidir; kurs tarafından sağlanan anlamlı yabancı dil girdisi ve öğrenci tarafından alınan girdi. Ayrıca Krashen "öğrenci girdiye o kadar kendini vermelidir ki, başka bir dilde okuma veya dinleme yaptığını geçici olarak unutmalıdır"[97] diyerek anlamlı girdinin önemini vurgulamıştır. Bir diğer dilbilimci James N. Davis ise, duygusal süzgeç derecesinin düşürülmesiyle dersten önceki hazırlık aşamasında anlamlı girdilerin öğrencinin heyecanını azaltıp, ilgisini yükselterek yabancı dil ediniminde daha başarılı olacağını ileri sürmüştür.[98]

Uzaktan yabancı dil eğitimcisi Jean-Paule Narcy-Combes'a göre; uzaktan dil öğrencisi en fazla girdiye hedef dil konuşuruyla sohbet ederken maruz kalmaktadır. Çünkü dil kuralları, telaffuzu, kullanımı tüm algılara hitap etmektedir.[99] Nielson, Gonzalez-Lloret ve Pinckney'e göre ise; iyi tasarlanmış uzaktan yabancı dil kursları, öğrencilerin dil edinimi kolaylaştırmak için gelişim ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun otantik ortamlar yaratarak anlamlı girdi ve çıktı sağlamalıdır.[100] Öğrenci; öğretmen, diğer öğrenciler, anadil konuşuru ya da başka gereçler vasıtasıyla hedef dile maruz bırakılmalıdır. Maruz bırakıldığında karşılaşacağı dil girdilerini nasıl anlamlandırması gerektiği konusunda bilinçlendirilmeli ve hedef dilde çıktılar üretebileceği koşullar sağlanmalıdır.

---

[96] Davis, **a.g.e.**, s. 548.
[97] Stephen D. Krashen, **The Input Hypothesis Issues and Implications**, London, Longman, 1985, s. 4.
[98] Davis, **a.g.e.**, s. 548-549.
[99] Jean-Paule Narcy-Combes, "L2 Learning Processes," **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics**, Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. 85.
[100] Nielson, Gonzalez-Lloret, Pinckney, **a.g.e.**, **a.y.**

j) Arayüz Oluşturma

Tezimizde daha önce de değindiğimiz White'ın *Öğrenci-Bağlam Arayüz Kuramı*'na göre; uzaktan dil öğretiminde *öğrenci, öğrenme bağlamı* ve bu ikisi arasında oluşan *arayüz* olmak üzere üç unsur bulunmaktadır. Öğrenciler; uzaktan dil ortamı ile etkileşim kurmak zorunda olduklarından ve öğrenme süreci boyunca çoğu kararı kendileri aldıklarından, öğrenme bağlamıyla aralarında bir kullanıcı arayüzü oluşturma gereksinimi duymaktadırlar.[101]

Arayüz oluşturma süreci, uzaktan dil öğrencilerinin öğrenme ortamlarında hangi unsurların öne çıkacağına ilişkin yapacakları seçimleri kapsamaktadır. Bu seçim öğrencilerin kendi ihtiyaçlarından ve tercihlerinden etkilenmesinin yanı sıra; ortamın tasarımı, iletişim ve etkileşim gibi unsurlarından da etkilenmektedir. Ayrıca, uzaktan dil öğrenimi genel olarak öğretmenden uzak bir alanda gerçekleşmesine rağmen; gerekli koşullar oluştuğu, gerekli destek aldıkları takdirde öğrenciler, öğrenme bağlamıyla aralarında etkili bir arayüz oluşturarak bu etkileşimsel mesafeyi kapatabilmektedirler.[102]

2.4. ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ ROLLERİ

Uzaktan dil öğretimi yaygınlaştıkça öğretmen kimliğinin felsefe, pedagoji ve profesyonellik bağlamlarında karşılığının bulunması gerekmektedir. Bu karşılığın sadece dersi vermek, süreci kontrol etmek ve sonunda değerlendirmeyle sonuçlandırmak olarak algılanmaması önemlidir.[103] Çünkü yeni sistem öğretmene; rehber, özel öğretmen, içerik, görev ve araç-gereçlerin tasarımcısı gibi birçok yeni rol getirmektedir.[104] Bazı kuramcılar tarafından, uzaktan dil öğretiminde öğretmene verilen rolün önem bakımından daha alt seviyede olduğu ifade edilmektedir. Ancak

[101] White, **a.g.e.**, s. 161.
[102] **A.e.**, s. 226.
[103] White, **a.g.e.**, s. 107.
[104] Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, "Designing a Distance Language Learning Environment: An Engineering Perspective," **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics**, Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. 217.

hem önem hem de rol bakımından uzaktan dil öğretmenleri, dil öğrenmenin doğası gereği diğer öğretmenlerden ayrılmaktadır.[105]

Lambert; yeni sistemin geleneksel sınıflardan çok farklı olduğunu, bu nedenle uzaktan dil alanında tecrübeli dil öğretmenlerinin eğitim vermeleri gerektiğini ileri sürmüştür. Lambert'e göre; geleneksel eğitim almış öğretmenlerin, uluslararası öğrencilere sanal sınıflarda dil öğretimi vermeleri de zordur; çünkü bazı yabancı dil öğretmenleri uzaktan eğitimi kendi kariyerlerine bir tehdit olarak algılamakta, yüz yüze işledikleri derslerde geleneksel eğitimin ne kadar vazgeçilmez olduğu fikri, zihinlerinde her gün daha fazla yer edinmektedir.[106]

Uzaktan dil öğretimi yeni olduğundan öğretmenler öğrencilerden bekledikleri davranış tipinde model olmalıdırlar. White'a göre; uzaktan dil öğretmenlerinin, kurs içerisinde *toplumsal buradalık* duygularını geliştirmeleri bakımından öğrencilerin farklı tercihleri olabileceğinin bilincinde olmaları gerekmektedir.[107]

Fransız eğitimciler Jean-Claude Bertin, Patrick Grave ve Jean-Paule Narcy-Combes; uzaktan dil öğretimini, dünyayı bir sahneye benzeterek şu şekilde tasvir etmektedir: "Öğretmen sahnenin arkasındadır, senaryoyu yazar, hangi araçlarla nasıl sahnelenmesi gerektiğini belirler, sınırları çizer, bazen sahne sahibi tarafından oyunu çerçevelenir, değiştirilir; ancak oyuna can veren öğrencidir."[108] Bu bağlamda uzaktan dil öğretimin de yeni rollerinin süreçten önce belirlenmesi gerekmektedir.

Ünlü Rus eğitimbilimci Andrey N. Bogomolov'a göre söz konusu roller şu şekildedir:[109] *девелопер (tasarımcı, geliştirici),* elektronik öğretim materyallerini tasarlar ve geliştirir; *мьютор (öğretmen, danışman),* özel olarak tasarlanmış sanal

---

[105] Cynthia J. White v.d., "Towards an Understanding of Attributes and Expertise in Distance Language Teaching: Tutor Maxims," **Research in Distance Education**, Ed. Terry Evans, Peter Smith, Elizabeth Stacey, Geelong, Deakin University Press, 2005, s. 83-84.

[106] Richard D. Lambert, "Distance Education and Foreign Languages," **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, C.DXIV, Mart 1991, s. 43.

[107] White, **a.g.e.**, s. 62.

[108] Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, "Interactions and Distance Learning," **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics**, Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. 186.

[109] Andrey N. Bogomolov, "Professionalnıy portret prepodavatelya v sisteme DO," **Vısşeye obrazovaniye v Rossii**, No:9, 2007, s. 107-108.

öğrenme ortamında bireysel ve etkileşimli bir öğretim verir; *фасилитатор (rehber, yardımcı),* öğrencilere öğrenme sürecinde, bilişsel, duyuşsal süreçlerinde yardımcı olur; *инвигилятор (gözetmen)*, sınav sürecini ve sonuçlarını kontrol eder.

İngiliz eğitim ve yöntembilimci Christopher Brumfit, uzaktan dil öğretmenlerinin yeni rollerinin rehber ve öğrencinin öğrenme sürecine dahil olan bir katılımcı olması eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda Brumfit; iki anahtar nokta olarak, öğretmenin kendini öğrenci yerine koyabilmesi ve iletişim becerileri üzerine vurgu yapmaktadır.[110]

Linda Murphy, Monica Shelley ve Uwe Baumann'ın İngiltere Açık Üniversitesi'nde Fransızca, Almanca ve İspanyolca eğitimi alan öğrencilerin uzaktan yabancı dil öğretmeninden beklentilerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada destek, duyuşsal alan gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Çözüm olarak da öğrencileri daha iyi anlamak için öğretmenlerin, kariyerlerinde en az bir kere uzaktan eğitim öğrencisi olmaları için teşvik edilmelerinin önemini vurgulanmıştır.[111] Benzer bir çalışma da eğitimciler Jill Cadorath, Simon Harris ve Fatima Encinas tarafından Meksika Autonoma de Puebla Üniversitesi'nde uzaktan dil öğretiminde yeni olan öğretmenlerin farkındalıklarının arttırılması amacıyla gerçekleştirmiştir. Öğretmenlere altı ay süreli bir uzaktan eğitim öğrencisi olma tecrübesi yaşatılması ve uzaktan eğitim sisteminin uzaktan öğretilmesi planlanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler bu süre içerisinde, uzaktan dil öğreniminin özelliklerini daha iyi anlamaya başlamış olsalar da uzaktan dil öğretmeninin niteliklerini kazanamamışlardır.[112] Bu araştırmadan yola çıkarak; uzaktan dil öğretmenleri, uzaktan dil öğrencilerini daha iyi anlamak için, belirli süreli kurslara katılıp daha kaliteli ders ve içerik oluşturabilirler.

Birçok kişi tarafından uzaktan yabancı dil öğretmenleri; soyutlanmışlık hissiyle savaşmaya ve sözlü becerilerde pratik yapmaya yarayan sosyo-duyuşsal

[110] Christopher Brumfit, **Communicative Methodology in Language Teaching: The Roles of Fluency and Accuracy**, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, s. 60.
[111] Linda Murphy, Monica Shelley, Uwe Baumann, "Qualities of Effective Tutors in Distance Language Teaching: Student Perceptions," **Innovation in Language Learning and Teaching**, C.IV, No:2, Temmuz 2010, s. 132.
[112] Jill Cadorath, Simon Harris, Fatima Encinas, "Training for Distance Teaching through Distance Learning," **Open Learning**, C.XVII, No:2, 2002, s. 141.

stratejilerin gelişimi için bir kaynak olarak görülmektedir. Ancak bu görüş sınırlı kalmakta, uzaktan dil öğretmenlerinin sahip olması gereken yeterliklere şu şekilde yer verilmektedir:

- Yeni uzaktan dil öğrenme ortamlarına uyum sağlamak ve öğrencinin de uyum sağlamasına yardım etmek,
- Uzak bağlamdaki dil öğrencilerinin özelliklerini ve ihtiyaçlarını tanımlamak,
- Sık sık alışılmadık unsurlarla karşılaşılan yeni bir öğrenme ortamındaki öğrencilere devamlı destek sağlamak,
- Yüz yüze derslerde pek rastlanmayan, öğrenci ilişkilerindeki bir dizi konuya ve duyuşsal duruma yanıt vermek,
- Öğrencileri motive etmek,
- Öğrenmeleri adına sorumluluk alarak öğrencileri desteklemek,
- Teknoloji uzmanlarıyla ve öğrenme destek personelleriyle bir takımın üyeleri gibi çalışmak,
- Yeni dil öğrenme ortamlarının yararlıklarını ve sınırlılıklarını anlayıp uygun stratejiler geliştirmek,
- Sürekli değişim ve yenilik içerisinde çalışmak[113]

Yukarıda verilen maddeler, yabancı dil öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikleri genel bir çerçevesini çizerken; Bogomolov'a göre, uzaktan YDR öğretmenlerinin sahip olması gereken temel yetkinlikler şöyledir:

- Uzaktan eğitimle YDR öğretiminin özelliklerini bilmek,
- YDR öğretiminde çeşitli internet kaynaklarının kullanım yöntemlerini bilmek,
- Sanal dil öğrenme ortamında bireysel ve grup öğrenme sürecinin yönetilmesinde uzaktan eğitim yaklaşımlarını bilmek,

[113] White, **a.g.e.**, s. 69-70.

- Öğrenme süreci içerisinde gerçekleşen; tanılayıcı değerlendirme, alıştırma, danışmanlık, biçimlendirici ve belirleyici test ve değerlendirme, öğrenme çıktılarını ve sonuçlarını analiz etme aşamalarını bilmek,
- Bütünsel bir bakış içerisinde uzaktan öğrenme sürecini tasarlamak, uzun ve kısa vadeli öğrenme hedeflerini oluşturmak, bunları öğrencilerle paylaşıp gerektiğinde düzeltmek ve öğretim müfredatını geliştirmek,
- Yeni pedagojik yaklaşımlarla (işbirlikçi öğrenme, keşfederek öğrenme, proje tabanlı öğrenme, sanal tartışma vb.) ve çeşitli öğretim süreci biçimlerini (özel dersler, bireysel danışmanlık, bağımsız çalışma vb.) kullanarak öğrencileri öğrenme etkinliklerini için teşvik etmek,
- Uzaktan eğitimin tasarlanmasında ve gerçekleştirilmesinde örgün ve açık öğretim şekillerini birleştirebilmek,
- Uzaktan dil öğrencileri için onların iletişimsel ihtiyaçlarını, dil bilgisi hazırlıklarını ve öğretim süresini dikkate alan bireysel öğretim programları hazırlayabilmek,
- Hedef öğrenci gruplarının ihtiyaçlarına uygun e-öğrenme kaynaklarını seçebilmek, öğrenme sürecinin daha sonraki aşamaları için bunları eğitsel, dilbilimsel, teknik ve ergonomik parametrelere göre değerlendirmek,
- Uzaktan eğitimde öğrenme sürecinin çeşitli araçlarla kontrol, ölçme ve değerlendirme biçimlerini (testler, anketler, öğrencilerin yazılı çalışma analizi, sesli konuşma, görüntülü konuşma, proje çalışmaları, öğrenci dil portfolyolarının analizi) bilmek.[114]

Uzaktan yabancı dil öğretmenleri ile uzaktan YDR öğretmenlerinin sahip olması gereken özellikler karşılaştırıldığında temelde benzer özellikler taşıdıkları görülmektedir.

Avustralyalı dilbilimci Vincenza Tudini'ye göre; çoğu potansiyel uzaktan dil öğrencisi etkileşim düzeyi, öğretmen desteği gibi sorunlar yaşanabileceği kaygısını

[114] Bogomolov, **a.g.e.**, s. 168-169.

taşımakta, hatta uzaktan eğitim yoluyla yabancı dili nasıl öğrenebileceklerini bilmemektedirler.[115]

Öğrenci profillerini saptamak için, öğrencilerin kişisel özellikleri, sosyal, iş, aile ortamının ve koşullarının bilinmesi gerekmektedir. Uzaktan yabancı dil öğrenme tecrübesine katılabilmek ve bu süreçten yararlanabilmek amacıyla, öğrencileri aşağıda verilen özellikleriyle birlikte değerlendirmek gerekmektedir:

- Öğrencilerin sahip olduğu koşullar, özellikler, şartlar ve nitelikler,
- Sosyal ortam, çalışma ortamı, aile ortamı ve
- Uzaktan dil öğrenme ortamı.[116]

Uzaktan dil öğrencileri, öğretmen merkezli geleneksel sınıflara oranla neyi ve nasıl seçmek adına daha fazla fırsata sahiptirler. Ayrıca, hedef dil becerilerinin gelişimleri için kişisel olarak yararlı olmadığını düşündükleri materyallerin, etkinliklerin, bölümlerin değiştirilmesi veya çıkarılması adına daha fazla özgürdürler.[117]

White, uzaktan dil öğrencilerinin, kendi öğrenme bağlamlarının bazı sınırlılıklarını anlayıp üstesinden gelmek ve kendi öğrenmelerinde daha fazla sorumluluk üstlenmede uygun yöntemleri keşfetmek için çok çalışmaları gerektiğini ileri sürmektedir.[118] Çünkü uzaktan yabancı dil öğretiminin amaçlarından bir tanesi, hedef dilde daha dinamik, daha özerk ve *öz-stratej*ilerini daha fazla kullanan öğrenciler oluşturmaktır.[119] Markus Kötter, Lesley Shield ve Anne Stevens; uzaktan yabancı dil öğrenimine yeni başlayan öğrencilerin alışkın oldukları örgün eğitim stratejilerini uygulama fırsatı bulamayabileceklerini, yeni sistemde özerk öğrenme temelinde daha uzun sürse de yeni stratejiler geliştirmek zorunda kaldıklarını ifade

---

[115] Vincenza Tudini, "Chatlines for Beginners: Negotiating Conversation at a Distance," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia J. White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 213.
[116] **A.e.**, s. 128.
[117] **A.e.**, s. 25.
[118] **A.e.**, s. 230.
[119] Alisa Vanijdee, "Thai Distance English Learners and Learner Autonomy," **Open Learning**, C.XVIII, No:1, 2003, s. 81.

etmişlerdir.[120] Çünkü bir diğer Avustralyalı dilbilimci Uschi Felix'e göre; uzaktan dil öğrencisi; kendi ihtiyaçlarını, öğrenme stratejilerini ve stillerini geliştirerek sürecin aktif kurucularından bir tanesi konumundadır.[121]

Malezya asıllı dilbilimci Siew M. Thang; uzaktan yabancı dil öğrencilerinin, değişen rollerini ve sorumluluklarını yeniden gözden geçirmelerini, daha özerk, etkili ve esnek dil öğrenme stratejilerini kullanmaları gerektiğini belirtmiştir.[122] Sonuç olarak, iyi bir uzaktan yabancı dil öğrencisi; öncelik sırasını belirleyebilen, iyi organize olabilen, yüksek motivasyonlu, başkasının zayıf ve güçlü yönlerini değerlendirebilen, yardım isteyebilen, özgüvenli, *öz-farkındalığı* ve *öz-yansıtıcılığı* yüksek olan kişidir.[123]

Rusçayı uzaktan eğitim yoluyla öğrenmek isteyen hedef kitlenin özellikleri incelendiğinde ise; öğrencilerin yaş, kişilik, dil düzeyi, sosyal, kültürel ve coğrafi bakımdan heterojenlik gösterdiği ve büyük bir kitleyi oluşturdukları görülmektedir.[124] Söz konusu hedef kitle bireysel ve kurumsal olarak 5 grupta incelenmektedir:

- Rus yükseköğretim kurumlarında uzmanlık alabilmek için okuyan göçmen öğrenciler,
- Rusya'da yaşamakta olup Rusçayı bireysel olarak öğrenmeye çalışan göçmen öğrenciler,
- Komşu ülkelerde Rusçayı ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında öğrenen ve ilave hizmet almak isteyen öğrenciler,
- Rusçayı bireysel olarak öğrenen Balkan, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Yakın ve Uzak Doğu vatandaşları,

---

[120] Markus Kötter, Lesley Shield, Anne Stevens, "Real-Time Audio and Email for Fluency: Promoting Distance Language Learners' Oral and Aural Skills via the Internet," **ReCALL**, C.XI, No:2, 1999, s. 56.

[121] Uschi Felix, "The Web as a Vehicle for Constructivist Approaches in Language Teaching," **ReCALL**. C.XIV, No:1, 2002, s. 3.

[122] Siew M. Thang, "Investigating Malaysian Distance Learners' Perceptions of Their English Proficiency Courses," **Open Learning**, C.XX, No:3, 2005, s. 252.

[123] Stella Hurd, "Distance Language Learners and Learner Support: Beliefs, Difficulties and Use of Strategies," **Links and Letters**, C.VII, 2000, s. 68-69.

[124] Tatyana B. Vorobyeva v.d., **Obrazovatelnaya programma 'Obuçeniye russkomu yazıku kak inostrannomu'**, Çerepovets, Çerepovetskiy Gosudarstvennıy Universitet, 2013, s. 44.

- Rusça öğretimi yapan komşu ülkelerdeki üniversiteler ve öğretim merkezleri.[125]

Uzaktan dil bağlamlarında, öğretmenler ve öğrenciler paralel süreçler yaşamaktadırlar. Her ikisi de, fırsatlardan yararlanmanın dışında sınırlılıklarla başa çıkarak ve güçlüklerin üstesinden gelerek daha verimli dil öğrenme ortamları için çalışmaktadır. Şu an için uzaktan dil öğretiminde iki taraf da öğrenci konumundadır; çünkü uzaktan dil öğretiminin tüm bağlamları bir geçiş sürecindedir.[126]

[125] **A.e.**, s. 45.
[126] White, **a.g.e.**, s. 228.

3. UZAKTAN DİL ÖĞRETİM TASARIMI

3.1. UZAKTAN DİL ÖĞRETİMİNDE KURS TASARIMI

Uzaktan yabancı dil öğretimi, artık bir gereksinim haline dönüşmeye başladığından başarılı bir uzaktan dil öğretiminin unsurlarını tanımlamak kaçınılmaz hale gelmiştir. Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretiminde üç ana unsur bulunmaktadır. Bunlar aşağıda daha ayrıntılı verilen öğretmen, öğrenci ve öğrenme ortamıdır.

- Öğretmen; bu yeni sistem için gerekli alt yapıyı hazırlayarak, dil öğretiminin nasıl yapılacağını belirlemektedir.
- Öğrenci; ihtiyaç, beklenti ve hızına göre kendi öğrenme planını hazırlamaktadır.
- Önce hedef ve kazanımları kapsayan içerik belirlenmektedir; ardından içeriğe uygun öğrenme ortamı (yazılı-basılı gereçler, televizyon, bilgisayar, internet vb.) seçilmektedir.[1]

White, uzaktan dil öğretimini yeni tecrübe eden öğrencilerin ve öğretmenlerin; kurs yazılımını ve araç-gereçlerini, öğrenme sürecinin merkezinde görme gibi bir yanlış bir eğilimleri olduğunu ileri sürmüştür. Kursun verildiği ortamın, öğrenme sürecini kolaylaştırabildiğini ya da tam tersi zorlaştırabildiğini ifade etmiştir.[2] Geleneksel kurslarda egemen olan ders kitaplarının, kurum ya da öğretmen tarafından hazırlanmış gereçlerin, öğretmenlerin öğrenciler ve hedef dilin kaynakları arasında bir aracı olmasının, uzaktan dil kursunun karmaşık sürecinin tüm yanlarını gösteremediğini belirtmiştir.[3] Aynı şekilde sadece *teknoloji* ve *içerik-*

[1] Recep Durgun, "A General Outlook on Teaching Foreign Language via Distance Learning in Turkey: Advantages, Disadvantages," (Çevrimdışı) http://www.aaou2013.com/pdf/161.pdf, 01 Aralık 2014, s. 3.
[2] Cynthia J. White, "Independent Language Learning in Distance Education: Current Issues," **Melbourne 13-14 September 2003 Independent Language Learning Konferans Bildirileri**, 2004, s. 166.
[3] Cynthia J. White, **Language Learning in Distance Education**, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, s. 39.

temelli yaklaşımın, olması gereken uzaktan dil kursu modelinden çok uzak olduğunu ileri sürmüştür.[4]

1980'lerden itibaren yüz yüze dil öğretiminde önemli bir ilke olan *ihtiyaçlar analizi* kurs öncesinde, kurs süresince ve kurs sonrasında uzaktan dil öğretimi bağlamlarıyla yakından ilişkilidir. Bunun dışında, uzaktan öğrenme için yapılan kurs planlama sürecinin ne olduğu; müfredat, materyal geliştirme, ders verme şekli, etkileşim için oluşacak fırsatlar ve bu fırsatların değerlendirilmesi gibi konularla ne kadar ilişkili olduğu kurs başlangıcında göz önünde bulundurulması gereken unsurlar arasında yer almaktadır. White'a göre; uzaktan dil öğretiminde genellikle, en fazla zaman, bir profil oluşturmaya ya da kurs için öğrencilerin daha çok beğeneceği profiller geliştirmeye harcanmaktadır. Bu durum, sadece iyi bir uygulama fırsatı değil aynı zamanda etkili bir kurs tasarımı bakımından da önem taşımaktadır. Uzaktan eğitim hizmeti veren bir kurs; eğer hedef kitlesi için uygun olmayan bir şekilde oluşturulmuşsa, bu kursu tekrardan düzenlemek zor olacaktır. Bu nedenle kurs öncesinde tasarlanması düşünülen kursun, öğrenciler için uygun olup olmadığı hakkında öğrencilerden tavsiye almak ve bir danışma ortamı yaratmak faydalı olacaktır.[5] White; kaliteli bir uzaktan dil kurs tasarımı için çok fazla zaman, enerji ve çaba harcandığını, tasarım sürecinin ortalama üç yılı alabildiğini belirtmiştir. Bu süreçte, *oluşturma-deneme-yeniden oluşturma-deneme* döngüsünün uzaktan dil tasarım sürecinin merkezinde yer aldığını vurgulamıştır.[6] Çünkü, bir uzaktan eğitim dil kursu; öğrenci ve öğretmen özellikleri, kurum ve ders yapısı, beklentiler, hedefler, dil, dil düzeyleri gibi dinamiklerden ve değişkenlerden oluşmakta; bu nedenle tüm uzaktan dil kurslarının tasarımı için ortak şablonların geliştirilmesi çok zordur.

Çinli eğitimciler Chun Lai, Yong Zhao ve Ning Li; eğitimbilim, iletişim ve etkileşim kavramlarını temel alarak oluşturdukları uzaktan yabancı dil kurs tasarım ilkelerini şöyle özetlemişlerdir:[7]

---

[4] **A.e.**, s. 195.
[5] **A.e.**, s. 104.
[6] **A.e.**, s. 197.
[7] Chun Lai, Yong Zhao, Ning Li, "Designing a Distance Foreign Language Learning Environment," **Opening Doors through Distance Language Education: Principles, Perspectives, and Practices**, Ed. Senta Goertler, Paula Winke, San Marcos, CALICO, 2008, s. 90.

Tablo 3.1. Uzaktan Yabancı Dil Ortamları için Tasarım İlkeleri

Bileşenler	İlkeler
Kurs İletişimi	● Hem yazılı hem de sözlü modellerde farklı kişilerle çeşitli etkileşim türleri için olanak sağlamak ● Anlam tartışması ve kültürel kavrama için yüksek kaliteli etkileşim olanaklarını arttırmak ● Açık talimatlar, kurs beklentileri ve teknik destek sunmak ● Doğru zamanda kaliteli dönüt sağlamak ve akran dönütünü teşvik etmek ● Çeşitli iletişim ortamları vasıtasıyla etkileşimi ve farklı etkileşim amaçları için farklı ortam kullanımını sağlamak
Kurs Yapısı	● Öğrenci merkezli bir öğrenme ortamı yapısını teşvik etmek için *görev tabanlı* öğretim uygulamak ● Biçim-odaklı öğretime karşı öğrenci merkezli dil öğretimi için çabalamak ● Çeşitli öğrenme ihtiyaçları ve stillerini karşılamak için kurs yapısını çeşitlendirmek ● Bireyselleştirilmiş öğrenme desteği için sürekli biçimlendirici (geliştirici) değerlendirme yapmak ● Öğrencilerin kendi öğrenmelerini yönetmeleri için kendi yeteneklerini güçlendirmelerine yardım eden etkinlikleri sürece katmak ● Öğrencileri öğrenme ortamının ve sınıf kaynaklarının yapılandırılmasına teşvik etmek

Fu Zhihai; uzaktan dil öğretim materyallerinin daha önce pilot olarak denenmiş materyallerden oluşması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca sınıfların çok kalabalık oluşturulmamasını, çünkü çok kalabalık sınıflarda öğrencilerin kursu bırakma ihtimallerinin bulunduğunu ve başarısızlıklarından dolayı geleneksel eğitime alışkın olan öğrencilerin suçlanmamalarını, zamanla formata alışmalarının beklenmesini ifade etmiştir.[8]

[8] Fu Zhihai, "Distance Learning for Foreign Language Teaching," **II. International MultiMedia and Information Technology Konferansı Bildirileri**, C.I, Los Alamitos, IEEE Computer Society, 2010, s. 250.

Blake ise, bazı kurs yöneticilerinin uzaktan eğitimi, çok talep gören dil sınıfları için bir çözüm olarak görme eğiliminde olduğunu, uzaktan dil öğretmenlerinin, kurs yöneticileri tarafından yapılabilecek standart dil sınıfı öğrenci sayısının (örn., 25 civarı) üstünde, öğrenci kaydetme girişimlerine karşı koymaları gerektiğininin altını çizmiştir. Çünkü, uzaktan eğitimin doğası gereği özerk ve bireysel çalışma önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Blake'e göre; uzaktan dil kurslarında; *içerik-temelli yaklaşım* (örn. dili bir konu üzerinden öğrenme) kullanarak anlam üzerine odaklanmak, ikinci olarak dil bilgisi yapıları için internet aktiviteleri üretmek, daha geleneksel olan *biçim-odaklı* (örn., dil bilgisi) *yaklaşım*lara göre daha iyi sonuçlar verecektir.[9]

Doughty ve Long, *görev tabanlı yaklaşımı* savunarak uzaktan dil kursunun ilk başlarından itibaren işbirlikçi görevler oluşturulması gerektiğini,[10] James N. Davis, anadil konuşurunun ilk başlardan itibaren işe koşulabileceğini, anlık dönütün ise diğer seviyelere oranla başlangıç seviyelerinde daha az gerektiğini, buna ileriki seviyerlerde daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir.[11]

Andrade ve Bunker'a göre; uzaktan dil bağlamında, kurs tasarımcılarının dikkat etmesi gereken bir diğer nokta da nasıl öğreneceklerini içeren, kazanımlara ulaşmayı sağlayan, başarıyı destekleyen öğrenci stratejileridir. Bu bağlamda, uzaktan dil kurslarında bilgiler oldukça basit bir şekilde, yazılı ve işitsel gereçlerle verilmelidir. Ders sonunda öğrencinin ürettiği çıktılara ve verilen dönüte göre stratejileri tanımlanmaya çalışılıp uygun otantik öğrenme ve sözel etkileşim olanakları sağlanmalıdır.[12]

Nielson, Gonzalez-Lloret ve Pinckney; uzaktan dil öğretiminde anlamlı veri girişinin çok önemli bir yer tuttuğunu, eğer öğrencilerin hedef dile maruz

---

[9] Robert J. Blake, "Distance Learning for Second and Foreign Language Teaching," **Encyclopedia of Language and Education**, 2. bs., C.IV, Ed. Nelleke Van Deusen-Scholl, Nancy H. Hornberger, New York, Springer Science+Business Media, 2008, s. 372.

[10] Catherine J. Doughty, Michael H. Long, "Optimal Psycholinguistic Environments for Distance Foreign Language Learning," **Language Learning & Technology**, C.VII, No:3, Eylül 2003, s. s. 67.

[11] James N. Davis, "Distance Education and Foreign Language Education: Towards a Coherent Approach," **Foreign Language Annals**, C.XXI, No:6, 1988, s. 549.

[12] Maureen S. Andrade, Ellen L. Bunker, "**A Model for Self-Regulated Distance Language Learning**," Distance Education, C.XXX, No:1, Mayıs 2009, s. 47.

bırakılmazlarsa, o dili öğrenemeyeceklerini ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle; anadil konuşuru veya öğrenme ortamı sayesinde öğrencinin hedef dile maruz kalacağı etkili bir dil öğrenme ortamı yaratılmasının önemini vurgulamışlardır.[13]

Uzaktan eğitim ve yabancı dil öğretiminin bütünleştirilmesi üzerine çalışma yapan Kanadalı Larissa D. Thurlow, uzaktan dil kurs tasarım sürecinde bazı görünmeyen tehlikelerden kaçınmak gerektiğinin önemini vurgulamıştır. Bu tehlikelerin başlıcaları şunlardır:

- Çok fazla dil bilgisinin açıklanması,
- Çok aşırı soyut ilke ve kuram,
- Çok fazla basit tekrar ve ezberleme,
- Amacı açık olmayan etkinlikler,
- Katkı sağlamayan etkinlikler.[14]

Kurs tasarımcısı, sözü edilen tehlikelerin haricinde bir de muhtemel sınırlılıkları da göz önünde bulundurmalıdır. 10 yıldır Kanada Athabasca Üniversitesi'ndeki Uzaktan Eğitim Merkezinin yöneticiliğini yapan Dominique Abrioux'e göre bunlardan önde geleni sözel iletişim eksikliğidir.[15] Andrade ve Bunker da bu konuya vurgu yaparak, kursların öğrencinin hedef dili kullanmasına ilişkin güvenini arttıracak ortamı sağlaması gerektiğini ve böylece öğrencinin iletişimsel özerklik veya dili bağımsız bir şekilde kullanma yeteneğinin de gelişeceğini ileri sürmüştür.[16] Uzaktan dil sınıfı içerisindeki karşılıklı konuşma için oluşan fırsatlar, özellikle öğrencinin iletişim becerilerini geliştirmesine yardım etmek adına son derece önemlidir. Kurs yapısı; dersler, hedefler, konular, gösterimler ve projeler yoluyla oluşurken; karşılıklı konuşma özel dersler, telefon, sorular ve

---

[13] Katharine B. Nielson, Marta Gonzalez-Lloret, Kim Pinckney, "Learning Foreign Languages at a Distance. Characteristics of Effective Online Courses," **University of Maryland Center for Advanced Study of Language**, 2008, (Çevrimiçi) http://www.casl.umd.edu/sites/default/files/Nielson09_LearningForeignLang_0.pdf, 19 Aralık 2014, s. 4.

[14] Larissa D. Thurlow, **Distance Education and Second Language Instruction: An Analysis and Recommendations for Integration**, Athabasca Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Alberta, 2004, s. 119.

[15] Dominique Abrioux, "Computer-Assisted Language Learning at a Distance: An İnternational Survey," **The American Journal of Distance Education**, C.V, No:1, 1991, s. 12.

[16] Andrade, Bunker, **a.g.e.**, s. 50.

yanıtlar, görüntülü görüşme, e-posta ve iletişimin diğer şekillerinden oluşmaktadır. Daha önce değindiğimiz Moore'un *etkileşimsel uzaklık* kavramı, iletişim temelinde karşılıklı konuşma ve yapıya bağlı olarak artmakta veya azalmaktadır.[17]

İsveçli eğitimciler Heidi Hansson ve Elisabeth Wennö'ye göre; aslında uzaktan dil kurslarının problemlerinin çoğu, finansal kesintiler ve kaynakları azaltma gibi geleneksel kursların problemleriyle aynıdır. Bu bağlamda, etkili bir uzaktan dil kursunun bileşenleri; *bireyselleştime, dönüt* ve *destek bakımından öğretmenin aktif rolü, öğrenciler arasındaki etkileşim* ve *iyi yapılandırılmış denetleme* ve *rehberlik*tir.[18] Dil ve yöntembilimci Paul I. S. Nation'a göre; dil öğrencileri, edindikleri dilde akıcılığı geliştirmek için kurallara, sistemlere, dil yapılarına çalışmaya; dinleme, okuma, yazma ve konuşma pratiğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda, iyi tasarlanmış bir uzaktan dil kursu, eşit miktardaki dört dizinden oluşur: *anlam-odaklı girdi, anlam-odaklı çıktı, planlı dil çalışması* ve *akıcılığı oluşturma*.[19]

Bogomolov'a göre; uzaktan YDR öğretimi diğer disiplinlerin öğretiminden örgütsel bakımdan daha zordur, bu nedenle başarılı bir kurs tasarım ve geliştirme ekibine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ekibe; programcı, web tasarımcısı, ressam, video ve ses yönetmeni, eğitim programı yöneticisi, eğitim kurumu yöneticisi, eğitimbilimci ve uzaktan dil öğretmeni gibi geniş bir profil dahil olmalıdır.[20]

Sonuç olarak, Rusça dahil uzaktan yabancı dil öğretiminin karmaşıklığı göz önünde bulundurulduğunda, uzaktan dil kurs tasarımcıları öğrencilerin başarıya ulaşmaları adına kursları nasıl yapılandıracaklarını, öğrencilerin beklentilerini karşılayıp karşılamayacağını, içeriğinin ilgi çekici olup olmayacağını, nasıl uygun aktivite oluşturacaklarını, verilecek görevlerin nasıl olacağı, iletişimsel yeterlik istenip istenmeyeceğini, *etkileşimsel uzaklığı* kapatıp kapatmayacağını düşünmeleri

---

[17] Michael G. Moore, "The Theory of Transactional Distance," **Handbook of Distance Education**, 2.bs, Ed. Michael G. Moore, Mahwah, Lawrence Erlbaum, 2007, s. 90-91.

[18] Heidi Hansson, Elisabeth Wennö, "Closing the Distance: Compensatory Strategies in Distance Language Education," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia J. White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 292-293.

[19] Paul I. S. Nation, **Learning Vocabulary in Another Language**, Cambridge, Cambridge University Press, 2001, s. 473.

[20] Andrey N. Bogomolov, **Naučno-Metodiçeskaya razrabotka virtualnoy yazıkovoy sredı distantsionnogo obuçeniya inostrannomu (Russkomu) yazıku**, MGU imeni M. V. Lomonosova Doktora Tezi, Moskva, 2008, s. 164.

gerekmektedir. Hurd ve Junhong Xiao'ya göre; tasarımcılar; bilişsel ve duyuşsal değişkenlerden olan kültürel farklılıkları, öğrenci çeşitliliğini de göz önünde bulundurmalıdırlar. Ayrıca öğrenci özerkliğini geliştiren etkinlikler ve stratejiler için öğrenci destek hizmetlerine ve esnek uygulamalara olanak vermelidirler.[21]

3.2. DİL ÖĞRETİM İÇERİKLERİ

Günümüzde tüm Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretimi, *Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü* tarafından belirlenen politikalara göre gerçekleştirilmektedir. Bu bölüm, Avrupa'da yabancı dil öğretiminde kullanılması gereken programı belirlemek, genel geçer standartları ve ölçütleri saptamak amacıyla *Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı*'nı oluşturmuştur. Söz konusu program, *öğrenen özerkliği, öz-değerlendirme* ve *kültürel çeşitlilik* olmak üzere üç temel bileşene dayanmaktadır. Bu bileşenler temelinde, Avrupa'da çok dilli ve kültürlü bir yapı oluşturma kapsamında genel dil ölçütlerine uygun olarak, bireylerin dil yeterliklerini belirlemek amacıyla *Avrupa Dil Portfolyosu (ADP)* hazırlanmıştır.

Portfolyo projesi, çocuklar (10-14 yaş), gençler (15-18 yaş) ve yetişkinler (18 yaş ve sonrası) diye üç farklı aralığa göre geliştirilmiştir. 2001-2002 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan proje kapsamında, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, 15-18 grubu için 2003'te ve 10-14 yaş grubu içinse 2006'da iki adet *ADP* geliştirilmiştir. 2004'te 30 olan ADP'yi uygulayan pilot okul sayısı günümüzde daha artmış, özellikle özel okullar tarafından uygulanmaktadır.[22] Söz konusu portfolyo; *dil pasaportu, yabancı dil özgeçmişi* ve *dosya* olmak üzere üç ana bölümden meydana gelmektedir:

Dil pasaportu; dil becerileri profili, dil geçmişi ve kültürlerarası deneyimleri, sertifika ve diploma kayıtları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Öğrenci, bu belgeyle, öğrendiği dilleri ve dillerin seviyelerini, dilini öğrendiği ülkeyle kültürel

[21] Stella Hurd, Junhong Xiao, "Open and Distance Language Learning at the Shantou Radio and TV University, China, and the Open University, United Kingdom: A Cross-Cultural Perspective," **Open Learning**, C.XXI No:3, 2006, s. 218.
[22] Sefer Ada, Senem S. Şahenk, "Avrupa'da Dil Portfolyosu ve Türkiye'de Yabancı Dil Öğretimi," **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, C.XVIII, No:1-2, 2010, s. 82-83.

etkileşimini ve öğrendiği dile ait sertifika ve diplomalarını kaydedebilmektedir. Böylece öğrenci başka bir ülkeye gittiğinde hem dil becerisini belgeleyebilmekte, hem de yapacağı ilerlemeleri kendisi de takip edebilmektedir.

Yabancı dil özgeçmişi; dil öğrenim öyküsü, dil öğrenim sürecini değerlendirme, dilbilimsel ve kültürlerarası deneyimler, kişisel dil başarıları olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Bu belgede öğrencinin, daha önce gitmiş olduğu yabancı dil kurslarına veya okullarına, kendi öğrenme sürecinin farkına varıp değerlendirmesine, dille ve o dilin kültürüyle nasıl etkileşime geçtiğine, "yapabiliyorum" diye başardıklarına veya "yapabiliyorum" yazmayanların hedefi olduğuna dair bilgilere yer verilmektedir.

Dosya; bölümünde ise öğrencinin, daha önce yapmış olduğu yazışmalara, ödevlere, projelere, tasarımlara ya da sahip olduğu sertifika ve diplomalara yer verilmektedir.[23]

*Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü*nce yabancı dil yeterliği ölçütleri belirlenmiş ve yabancı dil öğrencilerinin hangi düzeyde hangi becerilere sahip olması gerektiğine ayrıntılı bir biçimde yer verilmiştir. *A1, A2, B1, B2, C1, C2* olmak üzere 6 farklı şekildeki düzeyler; dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, sözlü ve yazılı anlatım becerilerine göre "yapabilirim, anlayabilirim, yazabilirim" vb. ifadelerle oluşturulmuştur. Söz konusu ölçütler Türkiye ve Rusya dahil tüm dünyada yabancı dil seviyelerinin saptanmasında kullanılmaktadır.

Rusya devleti tarafından belirlenen Rusçanın yabancı dil olarak ölçütleri Avrupa Dil Yeterliği Ölçütleriyle büyük oranda örtüşmektedir.[24] Rusya'da da yabancı dil öğretimi sözü edilen düzeylere göre yapılmakta; ancak çoğunlukla başlangıç, temel ve sertifika düzeyi 1 kademelerinde öğretim sürdürülmektedir. Her dil düzeyini bitirdikten sonra öğrencilerin ilgili testleri geçmeleri gerekmektedir. Her test aşamasında okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri kontrol edilmektedir.

---

[23] İsmail Hakkı Mirici, "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı ve Avrupa Dil Portfolyosu Nedir?" (Çevrimiçi) http://adp.meb.gov.tr/nedir.php, 21 Mart 2015.

[24] Bkz. Tatyana B. Vorobyeva v.d., **Obrazovatelnaya programma 'Obuçeniye russkomu yazıku kak inostrannomu'**, Çerepovets, Çerepovetskiy Gosudarstvennıy Universitet, 2013, s. 6-7.

Tablo 3.2. Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü Yabancı Dil Yeterlik ve Rusya Federasyonu YDR Yeterlik Ölçütlerinin Karşılaştırılması

Dil Düzeyleri	**Yabancı Dil Yeterliği Ölçütleri (Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü)**	**Yabancı Dil Olarak Rusça Yeterliği Ölçütleri (Rusya Eğitim Sistemi)**
A1	Dili Tanıma Düzeyi	Тест по РКИ. Элементарный Уровень (ТЭУ)
A2	Ara Dil Düzeyi	Тест по РКИ. Базовый уровень (ТБУ)
B1	Bağımsız Dil Kullanımı	Тест по РКИ. Первый Сертификационный Уровень (ТРКИ-1)
B2	İleri Düzey	Тест по РКИ. Второй Сертификационный Уровень (ТРКИ-2)
C1	Özerk Düzey	Тест по РКИ. Третий Сертификационный Уровень (ТРКИ-3)
C2	Yetkin Konuşucu Düzeyi	Тест по РКИ. Четвёртый Сертификационный Уровень (ТРКИ-4)

A1/ТЭУ dil düzeyindeki yabancı dil öğrencisi, dinlediği ve okuduğu basit cümleleri anlar, aynı şekilde bir iki kelimeden oluşan kısa cümlelerle yanıt verebilir. Basit konularda kısa yazılar yazabilir. Yavaş ve anlaşılır olunduğu takdirde kendisi ve ailesi hakkında ikili konuşmalara katılabilir.

A2/ТБУ dil düzeyindeki yabancı dil öğrencisi, dinlediği ve okuduğu basit metinleri anlayıp temel düzeydeki sorulara yanıt verebilir. Basit cümlelerle kendisini, özgeçmişini, ailesini, yaşadığı yeri kısa cümlelerle yazılı veya sözlü anlatabilir. Adres, yol tarifi; sinema, tiyatro bileti ve saati sorma gibi günlük temel gereksinimlerini karşılayacak basit cümleleri anlar ve karşılıklı konuşmaya girebilir.

B1/ТРКИ-1 dil düzeyindeki yabancı dil öğrencisi, hedef dil ülkesine seyahat gerçekleştirebilir, ülkenin günlük yaşamındaki basit yazılı ve sözlü ifadeleri anlayabilir. Deneyimlerini, hayallerini, görüşlerini kısaca ama nedenleriyle aktarabilir.

B2/ТРКИ-2 dil düzeyindeki yabancı dil öğrencisi, bir konunun olumlu-olumsuz yönlerini açıklayabilir, olayla ilgili neden-sonuç, soyut-somut ilişkisi kurabilir, yorum yapabilir. Belirli ölçülerde hedef dilin anadil konuşuruyla iletişim kurabilir, onu anlayıp yanıt verebilir.

C1/ТРКИ-3 dil düzeyindeki yabancı dil öğrencisi, hedef dil ülkesine hiç zorlanmadan gidebilir, kurallı, zengin cümleler kurabilir, uzun konuşmalar yapabilir. Karmaşık metinleri anlayabilir, metinlerdeki gizlenmiş anlamları çözebilir. TV programları, gösterileri izleyebilir, konferanslara katılabilir, dili teknik açıdan da kullanabilir. Bu düzey, yabancı dil olarak çıkılabilecek en üst düzey olarak gösterilmektedir.

C2/ТРКИ-4 dil düzeyindeki yabancı dil öğrencisi, bu düzeye sadece hedef dili anadil olan kişi ulaşabilir. Dinlediği ve okuduğu her şeyi anlar, gayet akıcı ve kurallı konuşabilir. Karmaşık cümleler kurabilir, tartışmalara girebilir, ne düşündüğünü tam karşılığıyla ifade edebilir.

Uzaktan dil öğretiminde içerik belirlenirken sözü edilen *Avrupa Dil Portfolyosu* çerçevesinde yer verdiğimiz ölçütlerin dışında uzaktan yabancı dil öğretimine özgü göz önünde bulundurulması gereken bazı özellikler de bulunmaktadır.

Tezimizde daha önce değindiğimiz gibi, öğrenme ortamlarında en temel etkileşim şekli olan öğrenci-içerik etkileşimi, içeriğin belirlenmesinde de önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin konuya karşı tutumlarının belirlenmesi ve konunun zihinlerinde ilk yapılandırmaya başlaması bakımından tüm öğrenme süreçlerinin temeli olarak kabul edilmektedir.

Dilin doğası gereği kurs içeriğinde yaşanabilecek problemler; öğrencideki ve plandaki öğrenme hedeflerinin uyumsuzluğu veya içeriği ilgi çekici bulmaması olabilmektedir. Bu nedenle seçilecek içerik; öğrencinin yaşına, hedeflerine, tutum ve beklentilerine uygun olup ilgisini çekebilmelidir. Böylece öğrenciyle içerik bütünleşmekte, etkileşim sağlanmakta ve öğrenme kazanımlarına ulaşmak kolay olmaktadır.[25]

White, *metin-temelli* unsurların da kurs içeriğinde kullanılmasının içerik tasarımı açısından bir esneklik getirdiğini, öğrencilere kendi öğrenme hızlarını kişiselleştirme olanağı sağladığını vurgulamaktadır.[26] White ayrıca, *durağan* ve *değişken içerik* türlerinden söz etmektedir. Değişken kurs unsurları, öğretmenlerin ve öğrencilerin katkıları ve etkileşimleri yoluyla gelişen ögelerdir. Görüntülü görüşme, sesli görüşme ve öğretimsel TV gibi teknoloji ortamlı seçenekler olmasına rağmen; uzaktan dil kursları içerisindeki değişken olan ögeler en kolay *Bilgisayar Ortamlı İletişim (BOİ)* tarafından sağlanmaktadır. Ancak White'a göre; *durağan içerik,* uzaktan dil öğrencileri tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Çünkü *değişken içeriğe* veri sağlayacak tartışma, işbirliği ve yansıtıcı düşünme gerektiren etkinliklere katılmakta isteksiz olabilmektedirler.[27] Bu noktada kurs yöneticileri ve öğretmenler devreye girerek bu tür ortamları daha ilgi çekici ve teşvik edici yapabilmektedirler. Örneğin öğretmenler, sesli ve görüntülü kliplere alt yazı ekleyebilmeli, bazı konular öğrencilerin öğrenme hızına ve değişen isteklerine göre şekillendirilebilmelidirler. İçerik de uzaktan eğitimin doğasına uygun, yani esnek ve değişimlere açık olarak tasarlanmalıdır.

Davis'e göre; uzaktan yabancı dil kurslarında, başlangıç düzeylerinde öğrenci, geleneksel sınıflara göre daha çok soyutlanmış hissetmektedir, bu yüzden içerik bir oryantasyon sürecini de hesaba katmalıdır. Yani, ders anlatımları, alıştırmalar, verilen ödev ve görevler, bireysel değil ikili, grup ve sosyal düzeyde olmalıdır. Sonraki düzeylerde ise hedef dilde daha indirgenmiş ve daraltılmış içeriklerle ders sunulabilir. Televizyon, CD, DVD gibi ortamlar sayesinde öğrenim girdileri daha

[25] White, **a.g.e.**, s. 78.
[26] **A.e.**, s. 206.
[27] **A.e.**, s. 202.

anlamı hale getirilip içerik zenginleştirilebilir. Daraltılmış okuma ve yazma gibi birkaç ortamın bir araya getirilmesi, eğitimi daha ulaşılabilir ve elverişli yapmaktadır. İleriki seviyelerde öğrenciler, anadil konuşuruna telefon, e-posta, görüntülü görüşme, sohbet odaları gibi araçlarla ulaşabilmektedir. Böylece hem dinleme, konuşma ve yazma becerileri gelişmekte hem de kültürel etkileşim sağlanmış olmaktadır.[28]

Nielson, Gonzalez-Lloret ve Pinckney'e göre; içerik oluşturulurken *öz-farkındalık* ve *öz-düzeltme* ilkelerine dikkat edilmeli, programda öğrenciye hata yaptığında tekrar kontrol ve düzeltme şansı tanınmalıdır.[29] Düzeye uygun içeriğe göre anlamlı veri girişini sağlayacak etkileşimli teknolojik araçlar seçilmelidir. Bu noktalar tamamlandıktan sonra ilk aşamaya geçilebilmektedir. Uzaktan dil içeriğinde ilk olarak, bütün yabancı dil kurslarında uygulanması gereken *ihtiyaç analizi* yapılması gerekmektedir. Yurtdışında eğitim görmek, yurtdışına seyahat etmek, iş bulmak, sosyal etkinlik vb. öğrencilerin beklentileri ve amaçları doğrultusunda, gerçek dili kullanabilmeleri için otantik içerikler belirlenmelidir. Uzaktan yabancı dil içeriği, *görev tabanlı yaklaşım*a göre tasarlanmalıdır. Görevler ise, öğrencilerin ihtiyaçlarına, dil düzeylerine göre ve basitten karmaşığa doğru oluşturulmalıdır. Alt seviyelerde, sadece yazı-temelli görevler verilebilmekte; aynı şekilde video da hem görsel hem işitsel olduğundan dinleme becerisinin daha rahat yapılmasını sağlamaktadır. İleriki seviyelerde zihinsel beceri gerektiren ses etkinliklerine daha fazla yer verilebilir. Örneğin hedef dilin ülkesine ait bir yemek yapma görüntüsü izlenebilir, ardından sınıfta işbirlikçi bir ortamda bunu öğrencilerle paylaşıp soru-cevap yapılabilir; son olarak da kendi ülkesine özgü bir yemeğin hedef dilde yapılışını hazırlayıp sınıfta sunabilir. Bu şekilde, hem içeriksel hem kültürel etkileşim hem de otantik yolla işbirlikçi öğrenme sağlanmış olmaktadır.[30] Ayrıca Nielson, Gonzalez-Lloret ve Pinckney'e göre ders içeriği; tanımlarla, grafiklerle ve örneklerle etkileşimsel olarak hazırlanmalı, metin sayfalarının yerlerine de ses dosyaları veya görüntüler yerleştirilmelidirler. Daha zengin içeriklere sahip etkinlikler için çevrimiçi kaynaklarla bağlantı kurmalıdır. Yabancı dil derslerinde,

[28] Davis, **a.g.e.**, s. 549.
[29] Nielson, Gonzalez-Lloret, Pinckney, **a.g.e.**, s. 6.
[30] **A.e.**, s. 10.

eğitmenler metin sayfalarının yerlerine ses dosyaları ve görüntülü klipler yerleştirmelidir. Dersin sonunda da öğrencilerin kendilerini değerlendirebilecekleri *görev tabanlı* alıştırmalar olmalı ve bu alıştırmalar aynı zamanda bireysel çaba ve işbirliği gerektirmelidir.[31] Örnek vermek gerekirse; öğrenci, görüntü yardımıyla diğer öğrencilerle sinemaya gitme konuşması oluşturulabilir, anadil konuşuruna bağlanıp ülkesel hava durumunu ve saatleri konuşabilir, radyodan yabancı dilde şarkı dinleyebilir hatta bir öğrenci yabancı dilde şarkı söyleyip diğerleri yazıya dökebilir. Böylece öğrenci sosyalleşerek, diğer öğrencilerle etkileşime ve işbirliğine geçerek öğrenme içeriğinin ve ortamının kalitesi arttırılmış olmaktadır. Ayrıca, oluşturulan ders içeriği, mutlaka e-içeriklerle desteklenmelidir. Bu bağlamda öğretmen kendi belirlediği, konu anlatımlı web sitelerine ve sözlüklere, hedef dilde gazete ve haberler gibi otantik gereçlere, sohbet odaları ve bloglar gibi sosyal iletişim sitelerine yönlendirebilirler.[32]

3.3. DİL ÖĞRETİM ARAÇ-GEREÇLERİ

Yabancı dil öğretiminde teknoloji kullanımı eskilere dayanmaktadır. Kasetçalar, radyo, televizyon, görüntü ve dil laboratuarları gibi ortam ve teknolojiler uzun yıllar yabancı dil öğretiminde kullanılmıştır. 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başlarında teknolojinin artık günlük yaşamda bir zorunluluk haline gelmesiyle birlikte yabancı dil başta olmak üzere dersler geleneksel sınıf duvarlarını aşmış, tüm öğrenciler ve öğretmenler uzaktan eğitimin bir parçası olmaya yönelmeye başlamışlardır.[33]

Wang ve Sun, çalışmamızda daha önce değindiğimiz gibi uzaktan eğitim teknolojilerini dört nesle ayırmış ve nesilleri yabancı dil öğretimi bağlamında incelemişlerdir. Ayrıca nesillerin birbirinin öncülü ve ardılı olduğunu; kullanılan ortam ve teknolojilerin bir sonraki nesilde terk edilmediğini, kullanılmaya devam ettiğini ileri sürmüşlerdir.

---

[31] **A.e.**, s. 3.
[32] **A.e.**, s.7.
[33] Hülya Ergül, "Çevrimiçi Eğitimde Akademik Başarıları Etkileyen Güdülenme Yapıları," **TOJET,** C.V, No:1, Ocak 2006, s. 127.

Tablo 3.3. Dört Nesil Kuramı[34]

NESİLLER	TEKNOLOJİLER
Birinci	**Ortam:** Yazılı ortam, posta sistemi
İkinci	**Eski ortam:** Yazılı ortam, posta sistemi **Yeni ortam:** Yayın, televizyon, radyo, telefon, ses kasetleri, görüntülü kasetler, kablolu televizyon vb.
Üçüncü	**Eski ortam:** Yazılı ortam, posta sistemi, yayın, televizyon, radyo, telefon, ses kasetleri, görüntülü kasetler, kablolu televizyon vb. **Yeni ortam:** Word işlemcisi, çoklu ortam paketleri, e-posta, web, internet vb.
Dördüncü	**Eski ortam:** Yazılı ortam, posta sistemi, yayın, televizyon, radyo, telefon, ses kasetleri, görüntülü kasetler, kablolu televizyon, word işlemcisi, çoklu ortam paketleri, e-posta, web, internet vb. **Yeni ortam:** Masaüstü görüntülü görüşme, çevrimiçi, telefon görüşmesi, sanal gerçeklik vb. web tabanlı gerçek zaman teknolojileri

İlk nesil; uzaktan eğitim veren ilk dil okulunun 1856'da Berlin'de kurulmasıyla başlamıştır. Dil müfredatı ve öğrenme sonuçları kayıt altına alınmamış olan bu okulda çift-yönlü iletişimin varlığına rağmen, basılı malzeme ve posta sistemi ile öğrenci-öğretmen arasında çok kısıtlı bir etkileşim sağlanabilmiştir. Bunda dönemin iletişim ve haberleşme ağının kötü olması da önemli bir rol oynamıştır. Bu nesilde, sınırlılıklar yüzünden dil alanındaki gelişmeler çok zayıf kalmıştır.[35]

Telefon, televizyon, radyo, sesli ve görüntülü kaset gibi teknolojik cihazların 1970'lerde uzaktan yabancı dil öğretiminde kullanılmasıyla, eğitim araç-gereçleri büyük değişiklikler geçirmesi *ikinci neslin* gelişini bildirmiştir. Artan öğrenci-öğretmen etkileşimi sayesinde mesafeler azaltılmış ve yeni olanaklar sağlanmıştır.

[34] Yuping Wang, Chengzheng Sun, "Internet-Based Real Time Language Education: Towards a Fourth Generation Distance Education," **CALICO**, C.XVIII, No:3, 2001, s. 541.
[35] **A.e.**, s. 544.

Dil öğretimindeki dört temel becerinin zengin ortamlarla aktarılmasına, dinleme ve konuşma becerilerini kısıtlayan ortamların eğitim teknolojileriyle zenginleştirilmesine çalışılmıştır. Telefon, telekonferans ve ses kasetleri sayesinde dinleme ve konuşma becerilerinde, anında dönüt ilkesinde gelişmeler sağlanmış, görüntülü kasetler ile otantik ve görsel öğrenme gereçleri de işe koşulmaya başlanmıştır. Televizyon yayınlarıyla öğrencilerin dil yeterlikleri gelişmekle kalmamış, uzaktan dil sınırlılıklarından olan soyutlanmışlık hissi de azaltılmaya başlanmıştır. İkinci nesil, okuma ve yazma becerilerinden daha çok; dinleme ve konuşma becerilerinin gelişim ihtiyaçlarına odaklanarak etkili bir öğrenme ortamı sunmuştur. Uzaktan dil öğretimi bu nesilde hızla yayılmış ve sadece Avrupa dilleri değil, Asya kökenli diller de kurslarda ve kurumlarda öğretilmeye başlanmıştır.[36]

Üçüncü nesil, 1980'le başlamış ve sloganı çoklu ortam olmuştur. Önce yardımcı bir ortam işlevi gören *BDDÖ (Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi)*, ardından da internet döneme damgasını vurmuştur. Dönemin iletişim ortamı olarak çevrimdışı ve çevrimiçi aktarım kullanılmıştır. Buradaki çevrimdışı aktarım, çoklu ortam paketinden veya yazılımı üzerinden iletimi sağlanan kurs materyallerinin; çevrimiçi aktarım ise, öğretim materyallerinin sunumu için internetin ve çevrimiçi teknolojilerin kullanılması anlamına gelmektedir. 1990'ların başlarında, internetin potansiyelini fark edilip derslerin bir kısmını veya tamamını internete taşımaya başlanmıştır. Düşük maliyetli, esnek, etkileşimli, kullanıcı dostu ve kolayca tekrar düzenlenebilir olması internetin dil öğretimi süreciyle hızlı bir biçimde bütünleşmesini sağlamıştır. Öğrenciler istedikleri yerde ve zamanda, anadil konuşuruna, çevrimiçi kütüphanelere, hedef dilde gazete ve radyo programları gibi otantik gereçlere erişebilmeye başlamışlardır. Görüntülü klipler, ses dosyaları ve animasyonlar sayesinde içerik ve öğrenme gereçleri görsel-işitsel bakımdan daha zenginleşmiş, e-posta ile de daha az stresli; ancak etkili bir iletişim sağlanmıştır. Bu nesille birlikte; öğrenci-öğretmen etkileşimi daha canlı ve çeşitli olurken; öğrenci-anadil konuşuru, öğrenci-bilgisayar, öğrenci-öğrenci etkileşimleri gibi yeni alanlar ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, ilk kez kendi dil öğrenme süreçlerini yönetmede söz sahibi olmuşlardır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda öğrenme çıktıları gerçek hayatta

[36] **A.e.**, s. 545-546.

daha fazla uygulanabilir olurken; internetle uzaktan dil öğretiminin fiziksel sınırları genişlemiştir.[37]

İnternet ve web teknolojilerinin olgunlaşmaya başladığı 90'lı yılların ortalarında, web tabanlı gerçek zamanlı teknolojilerin eğitimde kullanılması ve yaygınlaşması uzaktan dil öğretiminde *dördüncü neslin* gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Eş zamansız iletişimden eş zamanlı iletişime yönelimin olması dördüncü nesli, üçüncü nesilden ayıran önemli nedenlerden bir tanesi sayılmaktadır. İnternet ve web hala uzaktan dil öğretiminin temel aktarım ortamları olarak yer edinse de önceki nesilden farklı olarak, web tabanlı gerçek zamanlı teknolojiler bu neslin sembolü haline gelmiştir. Wang ve Sun'a göre; gerçek zamanlı teknoloji, etkileşimleri neredeyse yüz yüze iletişimdeki kadar etkili bir hale getirmiştir. Web tabanlı gerçek zamanlı teknoloji öğrencilere anlamlı dil girdilerini ve çıktılarını bütünleştirme, tüm dil becerilerini geliştirme olanaklarını sağlamıştır. Pedagojik bağlamda da, web tabanlı gerçek zamanlı teknoloji, *etkileşimsel uzaklığı* ortadan kaldırıp anlık iletişimi ve etkileşimi sağlayarak *iletişimsel* ve *görev tabanlı yaklaşım*a daha uygun çağdaş dil öğretim yöntemlerinin uygulanması için elverişli bir öğrenme ortamı yaratmıştır.[38]

Uzaktan eğitimde kullanılan ortam ve teknolojiler *etkileşimli-etkileşimsiz, tek yönlü-çift yönlü, eş zamanlı-eş zamansız* olarak sınıflandırılmaktadır. Uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim; *canlı yayın (Multi cast-Unicast-Broadcasting)* ve *talep üzerine yayın (on Demand)* bağlamında birebir, çift-yönlü; birden çoğa, tek-yönlü; birden çoğa, çift-yönlü mümkün olmaktadır.[39] Çift-yönlü teknolojiler; öğrencilerin kendi aralarında ve öğretmenle daha fazla etkileşim gerçekleşmesine ve daha geniş kişilerarası iletişime olanak sağlamaktadır. Ancak; genel olarak uzaktan dil öğretimi veren kurslar, içeriği kursun başında bir an önce toparlamak için tek-yönlü teknolojileri kullanmaktadır.[40]

---

[37] **A.e.**, s. 548-551.
[38] **A.e.**, s. 551-555.
[39] Mehmet A. Seven, "Uzaktan ve Örgün Eğitime Devam Eden Öğrencilerin İngilizce Dersindeki Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması," **Ekev Akademi Dergisi**, C.XVI, No:50, Kış 2012, s. 218.
[40] White, **a.g.e.**, s. 201.

Rusya'da uzaktan eğitim teknolojilerinin sınıflandırılmasını incelediğimizde ise *keys*[41], *TV* ve *ağ teknolojileri* olmak üzere üç başlık altında toplandığını görmekteyiz. *Keys teknolojisi* anlamında, metinsel, görsel-işitsel ve çoklu ortam eğitim araç-gereçleriyle, öğretmen rehberliğinde öğrencilerin bireysel çalışması için kullanılmasıdır. *TV teknolojisi*; öğrencilere ders kaynaklarının iletilmesinde ve öğretmen rehberliğinde televizyon sistemlerinin kullanılmasıdır. *Ağ teknolojisi*; öğretmen, kurs yöneticisi ve öğrenci arasında etkileşimli bir işbirliği için ve öğrencilere eğitsel verilerin iletimi için uziletişim (telekomünikasyon) ağının kullanılmasıdır.[42]

Uzaktan eğitimin gelişimine bağlı kalarak uzaktan dil öğretiminde kullanılan ortam ve teknolojiler, bilginin dağıtımı bakımından üç grupta toplanmaktadır.

a) Yazılı-Basılı Ortamlar
b) Yayın Yoluyla Öğretim Ortamları ve Teknolojileri
c) Bilişim Ortamları ve Teknolojileri[43]

3.3.1. Yazılı-Basılı Ortamlar

Yazılı malzemelerle öğretim, eğitim sürecinin yazılı gereçlerle gerçekleştirilmesidir, uzaktan eğitimde mektupla öğretim diye de tanımlanmaktadır. Temel işlevleri: bilgi vermek, kontrollü öğrenme sağlamak ve rehberlik etmektir.[44] Basılı malzemelerle öğretim ise; "uzaktan öğretim sistemi için özel olarak hazırlanmış ünitelerin yazı, şekil ve fotoğraf şeklinde basılı öğretim malzemesi haline getirilip, öğrencilere düzenli aralıklarla gönderilmesi ile yapılan öğretim"[45] diye nitelendirilmektedir. Basılı ders malzemeleri, gerçek olgu ve olayları açıklama,

[41] Rusça'da *keys* kelimesi; İngilizce *case* kelimesinden alınmıştır. *Case* (Computes assisted software technology, Bilgisayar destekli yazılım mühendisliği)
[42] Elhan G. Azimov, **Metodika organizatsii distantsionnogo obuçeniya russkomu yazıku kak inostrannomu**, Moskva, Russkiy yazık. Kursı, 2006, s. 60-61.
[43] Salih Uşun, **Uzaktan Eğitim**, Ankara, Nobel Yayınları, 2006, s. 10.
[44] **A.e.**, s. 28.
[45] **A.e.**, s. 29.

bilginin öğrenilmesini sağlama ve öğretim elemanı ile öğrenciler arasında iletişim kurma işlevlerini yerine getirmektedir.[46]

Uzaktan eğitimde yararlanılan yazılı-basılı ortamlar; kitap ve ders kitapları, resimler, grafikler, şemalar, broşürler, gazete ve dergiler olarak sayılmaktadır. Sözü edilen ortamlar dışında, uzaktan eğitimi destekleyen yazılı-basılı ortamlar aşağıdaki gibidir:

- Monograflar (kongre, konferans ve sempozyum bildirileri kitabı vb.)
- Süreli yayınlar (bülten, seri yayınlar vb.)
- Gri yayınlar (proje raporu, tez, makale, resmi ve teknik yayınlar vb.)
- Yeniden düzenleyici ve birleştirici kaynaklar (sözlük, ansiklopedi vb.)
- Yayınlarla ilgili bilgi veren kaynaklar (indeks, özet, kaynakça vb.)[47]

Birçok ülkede olduğu gibi, ülkemizdeki uzaktan eğitim uygulamalarında da yazılı ve basılı malzemelerden yararlanılmaktadır.[48] Kolay kullanılabilir ve ulaşılabilir olması, öğrenciye kendi hızında çalışma olanağı sağlaması, tekrar çalışma esnekliği sunması, uzaktan dil öğretiminde yazılı-basılı ortamların günümüzde de kullanılmakta olmasının başlıca nedenlerindendir. Ayrıca yazılı-basılı kaynaklar; girdiyi seçebilme, oluşturabilme, tekrar edebilme ve düzenleyebilme olanağı sağladıkları ve öğrenme süreçlerini kendi hızlarında ayarlayabildikleri için öğrenciler tarafından sıkça tercih edilmektedir.[49]

3.3.2. Yayın Yoluyla Öğretim Ortamları ve Teknolojileri

Yeni teknolojilerin uzaktan yabancı dil öğretiminde yaygın bir biçimde kullanılmaya başlamasıyla birlikte görsel ve işitsel araç-gereçler de daha fazla önem kazanmıştır. Örneğin, uzaktan dil öğretimine özel katkı sağladığı düşünülen dil

---

[46] Bekir Özer, "Teknoloji Yoğunluklu Eğitim Yaklaşımı Olarak Uzaktan Eğitim," **Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler**, Ed. Bekir Özer, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Yayınları, 1998, s. 129.
[47] Uşun, **a.g.e.**, s. 46.
[48] Şefik Yaşar, Mehmet Gültekin, "Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Yapılandırmacı Öğrenmeyi Gerçekleştirecek Biçimde Düzenlenmesi," **Uluslararası Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu,** Eskişehir, Mayıs 2002, s. 3.
[49] White, **a.g.e.**, s. 211.

kasetleri uzun yıllar popülerliğini korumuştur. Bazı ülkelerde ise hala dil dersleri günlük olarak radyoda ya da televizyonda yayınlanmaya devam etmektedir.[50]

Çalışmamızın bu bölümünde işitsel teknolojilerden radyoya, telefona ve sesli görüşmeye; görsel-işitsel teknolojilerden sesli-görsel görüşmeye, görüntülü görüşmeye, televizyona ve uydu yayınlarına yer vereceğiz.

a) Radyo

Dünyada uzaktan eğitimde kullanılması 1900'lü yıllara dayanan radyonun, Türkiye'de kullanımı 1973 yılına rastlamıştır. İlk uygulamada, mektup yoluyla eğitim programlarındaki talimatlar radyo üzerinden öğrencilere ulaştırılmıştır.[51] Tezimizin uzaktan eğitimin Türkiye'deki tarihçesi bölümünde, örgün eğitimdeki yabancı dil derslerine destek amacı taşıyan Ankara Radyosu'nun yayınlarından ve 80'lı yıllarda öğretimsel radyo programlarından söz etmiştik.

Günümüzde az gelişmiş ülkelerde daha yaygın kullanılan eğitsel radyo yayınları çoğunlukla yazılı-basılı gereçlerle birlikte işe koşulmaktadır. Özellikle iletişim ve öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesi bakımından uzaktan dil öğretimi alanına katkı sağlamaktadır.[52]

b) Telefon

Telefon, 1876 yılından beri iletişimde aktif olarak rol oynamasına rağmen telefonun uzaktan dil öğretiminde kullanımı yenidir. Telefon; uzaktan yabancı dil öğretiminde, ucuz ve hızlı bir gereç olduğundan organizasyonu ve koordinasyonu sağlama, rehberlik hizmeti verme, dönüt alma, motivasyonu ve etkileşimi arttırma gibi amaçlar için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, günümüzde cep telefonlarının çok yaygın bir biçimde kullanılmasıyla uzaktan dil öğretiminin önemi giderek

---

[50] Thomas Hickey, "Distance Learning and Second Language Acquisition:The Role of Input and Interaction," **WPEL**, C.VII, No:1, 1991, s. 40.

[51] Salih Uşun, "Interaction in Turkish Distance Education System," **AACE Journal**, C.XII, No:2, 2004, s. 128.

[52] Mustafa Alkan, Özgür Genç, Hakan Tekeder "İletişim Teknolojileri ile Bütünleşik Bir Uzaktan Öğretim Ortamının Geleneksel Sınıf Öğretimine Göre Üstünlükleri ve Sınırlamaları" **Elektrik, Elektronik, Bilgisayar Mühendislikleri Eğitimi 1. Ulusal Sempozyumu,** Ankara, 30 Nisan-2 Mayıs 2003, (Çevrimiçi) www.emo.org.tr/ekler/42cde81694ca09a_ek.doc, 25 Mart 2015, s. 4.

artmaktadır. (Cep telefonlarına ilişkin verilere, tezimizin *Mobil Destekli Dil Öğretimi* başlığında daha ayrıntılı değinilecektir.)

c) Sesli Görüşme

Sesli görüşme, telefon hatları veya uydu üzerinden gerçekleştirilen, farklı yerdeki iki veya daha fazla kişinin birbiriyle iletişime geçmesini sağlayan, geliştirilmiş bir telefon bağlantısıdır. Ucuz, hızlı, ulaşılabilir ve kullanışlı olmasının yanı sıra etkileşimli ortamlar yaratarak uzaktan dil öğretiminde öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin arttırılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca dinleme ve konuşma becerilerinin de geliştirilmesine katkı yapmaktadır. Bu yönüyle Kötter tarafından, başlangıç düzeylerinden daha çok orta düzey yeterliğe sahip öğrenciler için uygun olduğu belirtilmektedir.[53]

1998 yılında, uzaktan dil öğrencilerinin birbirleriyle e-posta ve sesli görüşme ile nasıl iletişim kurduklarını anlamak amacıyla İngiltere Açık Üniversitesi'nde okuyan 130 Almanca, 210 Fransızca öğrencisi üzerinde bir araştırma yapılmıştır.[54] Araştırmanın bir başka amacı da, sesli görüşme teknolojisiyle öğrencilerin yabancı dildeki görünmez tehlikelere ve yaptıkları hatalara karşı daha çok bilinçlenmelerini sağlamaktır. Bu projenin olumlu yönlerinden bir tanesi ise öğrencilerin yabancı dildeki mevcut yeterlik seviyelerindeki boşluklarını fark etmelerini sağlamasıdır. Öğrenciler bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde işbirliği yaparak anlamlı girdilerle ve çıktılarla bir konuşma dağarcığı oluşturmuşlardır. Kendi konuşmalarını test edebilme, anında geri dönüt alabilme ve diğer öğrencileri dinleyebilme olanakları öğrenciler tarafından olumlu karşılanmıştır.[55] Uzaktan yabancı dil öğretimi hizmeti veren İngiltere Açık Üniversitesi'nde yapılan diğer bir araştırmada, uzaktan yabancı dil öğretiminde sesli etkinliklerin öğrencilere daha eğlenceli, ilgi çekici geldiği ve

---

[53] Markus Kötter, "Developing Distance Language Learners' Interactive Competence-Can Synchronous Audio Do the Trick?," **International Journal of Educational Telecommunications**, C.VII, No:4, 2001, s. 347.

[54] Markus Kötter, Lesley Shield, Anne Stevens, "Real-Time Audio and Email for Fluency: Promoting Distance Language Learners' Oral and Aural Skills via the Internet," **ReCALL**, C.XI, No:2, 1999, s. 55.

[55] **A.e.**, s. 58-60.

ikinci yabancı dil edinimine, işbirliğine ve sosyo-kültürel öğrenmeye katkıda bulunduğu belirtilmiştir.[56]

Uzaktan yabancı dil uzmanları Regine Hampel ve Mirjam Hauck'a göre sesli görüşmenin kullanım amacı öğrencilerin hedef dildeki dinleme ve konuşma pratiğini arttırmak olduğu için etkinlikler, sözlü ve işitsel kazamlar üzerine odaklanmalıdır. Tüm grubun konuşması yerine, ikili konuşma grupları oluşturarak gerçek yaşamdaki hedef dilde konuşma ortamı yaratılabilmektedir. Eğer hedef dilde problem çözme tekniğiyle kullanılabilirse öğrencilerin başarı hislerini de arttırabilmektedir.[57] Ursula Stickler ve Hampel; özellikle doğru telaffuz uygulamaları için, günümüzde sesli görüşmenin güvenilir, elverişli bir yöntem haline geldiğini ve yaygın olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir.[58]

d) Sesli-Görsel Görüşme

Sesli-görsel görüşme (audio-graphic conferencing) sesin temel bileşen olarak kaldığı, veri veya görüntü aktarımıyla görsel iletişimin de sağlandığı bir ortamdır. Öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen iletişimini sağlayarak uzaktan dil öğretiminin başlıca problemlerinden olan sözlü etkileşim eksikliğinin giderilmesi için tasarlanmıştır.[59] Sözlü becerilerin gelişimine katkı sağlama, farklı öğrenme stillerine uygulanma, farklı modelleri bir ortamda verme, iletişim ve bilgi topluluğu için kullanılır olma gibi başlıca yararlılıkları bulunmaktadır.[60] Bu bağlamda, sesli-görsel gereçler, yazılı iletişimi bir adım ileriye taşıyarak etkileşimi ve erişimi kolaylaştırmış, öğretmenlere yeni roller getirmiştir.

Hauck; öğrencilere eş zamanlı ve *işbirlikçi öğrenme* sağlayan sesli-görsel görüşme sistemlerinde, önceki geleneksel uzaktan eğitim bağlamlarından farklı olarak ağ-temelli öğrenme ortamlarının da 7/24 kullanılabileceğini belirtmiştir.

---

[56] Regine Hampel, Mirjam Hauck, "Towards an Effective Use of Audio Conferencing in Distance Language Courses," **Language Learning & Technology**, C.VIII, No:1, 2004, s. 77.
[57] **A.e.**, s. 75.
[58] Regine Hampel, Ursula Stickler, "New Skills for New Classrooms: Training Tutors to Teach Languages Online," **Computer Assisted Language Learning**, C.XVIII, No:4, 2005, s. 314.
[59] Fernando Rosell-Aguilar, "Task Design for Audiographic Conferencing Promoting Beginner Oral Interaction in Distance Language Learning," **Computer Assisted Language Learning**, C.XVIII, No:5, Aralık 2005, s. 420.
[60] Regine Hampel, "Theoretical Perspectives and New Practices in Audiographic Conferencing for Language Learning," **ReCALL**, C.XV, No:1, 2003, s. 28.

Hauck'a göre böylece; öğrenciler, bu ortamlarda hem dili öğrenip pratik yapabilmekte hem de dil öğrenme sürecinde ve kendi rollerinde yansıtıcı kimlikleriyle uzaktan dil öğretimi için önemli potansiyel sunmaktadırlar.[61]

Yazılı metinlerin, kavram haritalarının, özellikle seçilmiş veya üretilmiş resimlerin ve metinlerin beyaz-siyah tahtalarda kullanımıyla öğrenciler sorunların üstesinden gelebilmektedir. Söz konusu iletişim aracının içinde çeşitli modellerin kullanımı öğrencilerin farklı öğrenme stratejilerini ortaya çıkarabilmelerine olanak sağlamaktadır. Bu materyaller dil becerilerini geliştirmeleri, sözlü olarak etkileşimde bulunabilmeleri ve kültürel bilgiye ulaşabilmeleri konularında öğrencilere güzel fırsatlar yaratmaktadır.[62]

İngiltere Açık Üniversitesi'nde sesli-görsel görüşmenin uzaktan yabancı dil öğretiminde öğrenci tutumlarına etkisini araştırmak için Hampel, Beatriz De Los Arcos ve James A. Coleman tarafından bir çalışma yürütülmüştür. Hampel, De Los Arcos ve Coleman'a göre; utangaç öğrenciler, hedef dili gerçek yaşamda kullanırken etraflarında seyircilerin olduğunu düşünerek konuşma etkinliklerinde zorlanmaktadırlar. Ancak çalışmada; sesli-görsel araçlarla öğrencinin bir bağlam içinde, seyirci ve zaman baskısı olmadan daha rahat konuştuğunu gözlemlemişlerdir. Öğrencilerin dil edinimini yavaşlatacak kaygı oluşumunda da azalma olduğu ve olumlu yönde tutum gösterdikleri kaydedilmiştir. Araştırmacılar ayrıca otantik ve etkileşimli konuşma etkinlikleriyle öğrencilerin kendine güvenlerinin artmasıyla konuşma özerkliklerinin de gelişeceğini ileri sürmüşlerdir.[63]

e) Görüntülü Görüşme

Görüntülü görüşme, ayrı yerlerde bulunan kişilerin uziletişim (telekomünikasyon) veya internet teknolojisi sayesinde karşılıklı sesli ve görüntülü konuşma yapması demektir. Çok boyutlu bir metnin, öğrencilerin birçok farklı

---

[61] Mirjam Hauck, "Metacognitive Knowledge, Metacognitive Strategies, and CALL," **CALL Research Perspectives. ESL and Applied Linguistics Professional Series**, Ed. Joy Egbert, Gina M. Petrie, New Jersey, Lawrence Erlbaum, 2005, s. 68.
[62] Rosell-Aguilar, **a.g.e.**, s. 430.
[63] Beatriz De Los Arcos, James A. Coleman, Regine Hampel, "Learners' Anxiety in Audiographic Conferences: A Discursive Psychology Approach to Emotion Talk," **ReCALL**, C.XXI, No:1, 2009, s. 14-15.

algısını bir araya getirmesinde kullanılmaktadır. Görüntülü görüşme araçlarının sürece dahil olması ile birlikte, uzaktan yabancı dil öğretimi eş zamansız ve gerçek zamanlı olmayandan, işitsel, sözel, görsel olarak eş zamanlı ve gerçek zamanlı bir hale dönüşmüştür.[64]

Uzaktan dil öğretimi için görüntülü görüşme her çeşit elektronik iletişime ve ortama olanak vererek, parklara ve müzelere bağlanmaya, hedef dil uzmanlarıyla ve diğer okullarla iletişime geçmeye olanak sağlayarak kurs deneyimlerinin zenginleştirilmesinde kullanılabilmektedir.[65]

Wang'a göre; uzaktan yabancı dil öğrencilerinin görüntülü görüşmede hedef dilde konuşamayacak kadar utangaç ve çekingen olabileceği unutulmamalıdır. Çözüm olaraksa, kurs tasarımında, içerik oluşturulmasında, görevlerin ve etkinliklerin belirlenmesinde görüntülü görüşmenin öğrencileri rahatlatacak ve motivasyonlarını arttıracak otantik öğrenme ortamları yaratılmalıdır.[66] Ayrıca Wang; uzaktan dil öğretimi uzmanlarının sözel-görsel etkileşimin seviye ve kalitesini en üst düzeye çıkarabilmek için mevcut hangi teknoloji varsa kullanmaya açık olmaları; böylece uzaktan dil öğrencileri için daha etkili ve verimli öğrenme ortamı oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.[67] Wang; görüntülü görüşme teknolojisinin kullanımında; güvenirliği, kalitesi, kullanışlılığı ve fiyat verimliliği olmak üzere dört ölçütün göz önünde bulundurulması gerektiğini söylemiştir. Ancak söz konusu ölçütlerin uygulanmasında başlıca koşulun ise kaliteli bir bağlantılı olduğunu öne sürmüştür.[68]

Avustralya'da 2001 ve 2002 yıllarında uzaktan yabancı dil öğretiminde görüntülü görüşme destekli görevlerin değerlendirilmesi amacıyla; Griffith Üniversitesinde örgün ve uzaktan eğitim yoluyla Çince dersi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin, kelimelerin doğru

---

[64] Yuping Wang, "Supporting Synchronous Distance Language Learning With Desktop Videoconferencing," **Language Learning & Technology**, C.VIII, No:3, Eylül 2004, s. 100.
[65] Tuncer Can, "Learning and Teaching Languages Online: A Constructivist Approach," **Novitas-ROYAL**, C.III; No:1, 2009, s. 66.
[66] Yuping Wang, "Task Design in Videoconferencing-Supported Distance Language Learning," **CALICO**, C.XXIV, No:3, 2007, s. 611.
[67] Wang, **a.g.e.**, s. 107.
[68] **A.e.**, s. 90.

kullanımı konusunda daha bilinçli hale gelmiş ve hatta yanlışlarını kendileri fark edip üzerinde değişiklikler yapabilmiştir. Wang, böyle kısa bir zaman aralığında *öz-düzenleme*lerin gerçekleşmesinin uzaktan yabancı dil öğretiminde görüntülü görüşmenin önemini gösterdiğini ileri sürmüştür.[69]

İngiltere Açık Üniversitesi'nde İspanyolca öğretmenliği yapan Fernando Rosell-Aguilar'a göre; görüntülü görüşme teknolojisinin başlıca yararı, yüz ifadeleri ve vücut dili gibi iletişim için ikincil gibi görünen ama gerekli olan dil ötesi unsurları içermesidir.[70] Türk eğitimciler Kenan Dikilitaş, Abdullah Düvenci, Çiğdem Aytekin'e göre ise görüntülü görüşme, anlamlı dil girdileri, çok yönlü çıktılar, hedef dilde kültür etkileşimleri ve otantik öğrenme ortamları oluşturarak öğrencilerin sadece bilişsel değil duyuşsal alanlarına da katkı yapmaktadır. Ayrıca, hedef dildeki dil bilgisi bağlamları ve kültürel unsurları anlamayı kolaylaştırmakta ve öğrenme sürecini pekiştirmektedir. Bu anlamda görüntülü görüşme teknolojisi, başlıca motivasyon kaynaklarından ve uyarıcılardan biri olarak dil becerilerinin kazanılmasında öğrencilere yardım etmektedir.[71]

f) Televizyon

Uzaktan dil öğretiminde televizyon, 90'lı yıllara gelene kadar VCD, DVD, programlar gibi daha önceden hazırlanmış yayınlarla ve tek-yönlü etkileşimsiz olarak kullanılmaktaydı. 90'lı yıllarla birlikte eklenen yeni özellikler sayesinde tek-yönlü iletişim aracı olma sınırlılığı ortadan kalkmış ve etkileşimli yayınlarla önemli uzaktan eğitim ortamlarından biri olmuştur.[72]

Günümüze kadar karasal, kablo ve uydu üzerinden yayın yapan televizyon, artık internet teknolojisi ile de bütünleşmiş ve IPTV[73] (Internet Protocol Television)

---

[69] Wang, **a.g.e.**, s. 605.
[70] Rosell-Aguilar, **a.g.e.**, s. 418.
[71] Kenan Dikilitaş, Abdullah Düvenci, Çiğdem Aytekin, "A New Look at Distance Turkish Learning: Survival Guide," **Procedia Social and Behavioral Sciences**, C.I, No:1, 2009, s. 175.
[72] Aydın Z. Özgür, "Türkiye'de Uzaktan Eğitimde Televizyonun Etkileşimli Kullanımı Olanaklar, Sınırlılıklar ve Çözüm Önerileri," **Selçuk İletişim**, C.III, No:4, 2005, s. 81.
[73] *IPTV*; "şifresiz ya da şifreli radyo, televizyon, veri kanallarının, depolanan görüntü, ses ve veri içeriklerinin, grafiklerin, metinlerin IP (İnternet Protokol) paketlerine dönüştürülerek geniş bant erişim teknolojileri (Fiber, Xdsl, Wimax, Metro Ethernet vb.) üzerinden son kullanıcıya ulaşmasıdır."
Bkz.: Gerard O'Driscoll, **Next Generation IPTV Services and Technologies**, Hoboken, John Wiley & Sons, 2008, s. 2.

adı verilen yeni bir yayın teknolojisine dönüşmüştür. Televizyon teknolojisinin eğitime sağladığı başlıca yarar motivasyonunu sağlaması ve sürdürmesi olarak gösterilmektedir. Diğer önemli yararları ise, öğrencilerin dersleri evden takip etmelerine yardımcı olması; engelliler ve yaşlılar gibi örgün eğitime katılamayan öğrencileri de eğitimin içine dahil ederek fırsat eşitliği sağlaması gösterilmektedir.[74]

Uzaktan yabancı dil öğretimi bağlamında hazırlanan televizyon programı alıştırma etkinlikleri için de kullanılmaktadır. Alıştırmalar; dil bilgisine, hedef dil ülkesine ait bilgilere, gördüğünü ve duyduğunu anlamaya, jest ve mimiklere, vurgu ve tonlamaya dönük yapılabilmektedir.[75]

Televizyonların etkileşimli veya etkileşimsiz olarak uzaktan eğitimde kullanılması *öğretimsel televizyon* (ITV-Instructional television) kavramını ortaya çıkarmıştır.[76] Dil öğretiminde öğretimsel televizyon, çok farklı coğrafyalara dağılmış öğrencileri tek kurum içinde bir ağ tarafından sunulan dil öğretimiyle bir araya getirebilmektedir.[77] Kimi uzmanlara göre, uzaktan eğitimdeki mevcut ortam ve teknolojiler arasında *öğretimsel televizyon* geleneksel sınıf ortamına en fazla benzeyen uygulamadır. Web üzerinden çift-yönlü ses ve görüntü aktarımı sayesinde özellikle başlangıç düzeyi dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Uzaktan eğitiminin başlangıç ve orta düzey dil kurslarında öğretimsel televizyonun kullanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.[78]

Uzaktan dil öğretiminde öğretimsel televizyon programlarından yararlanırken, beklenti ve ihtiyaçlara, hedef ve amaçlara göre çeşitli sunuş yöntemleri kullanılmaktadır. Bunlar; "düz anlatım (sunucu, televizyon öğretmeni),

---

[74] Lynn E. Oliver, "Video Tools for Distance Education," **Distance Education Strategies and Tools**, Ed. Barry D. Willis, Englewood Cliffs, Educational Technology Publications, 1994, s. 168.
[75] Bilhan Kartal, **Açıköğretim Öğrencilerinin Yabancı Dil Derslerinde Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşleri**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1284, 2001, s. 48.
[76] Müjgan Bozkaya, "Televizyonun Uzaktan Eğitimde Kullanımı," **Selçuk İletişim**, C.IV, No:3, 2006, s. 148.
[77] David Hiple, Stephen Fleming, "Models for Distance Education in Critical Languages," **New Technologies and Language Learning: Cases in the Less Commonly Taught Languages**, Ed. Carol A. Spreen, Honolulu, University of Hawai'i Second Language Teaching & Curriculum Center, 2002, s. 3.
[78] Stephen Fleming, David Hiple, Yun Du, "Foreign Language Distance Education: The University of Hawai'i Experience," **University of Hawai'i Second Language Teaching & Curriculum Center Technical Report 25**, 2002, s. 15.

dramatizasyon (oyunlaştırma), demonstrasyon (gösteri), fantezi karakterler, belgesel, animasyon-grafik, ropörtaj, karşılıklı konuşma ve özel efektlerdir."[79]

Etkin kullanıldığı takdirde, öğretimsel televizyon, uzaktan yabancı dil kurslarında çok yönlü etkileşim için etkin bir araç olabilmektedir.[80] Bu etkinliğin sağlanması için şu noktaların dikkate alınması gerekmektedir:

- Program akış hızı yavaş olmalı, oyuncuların dudak hareketleri kolayca izlenebilmelidir.
- Programlar fazla uzun tutulmamalı, 15-20 dakika arasında olmalıdır.
- Programlar sürecin bir parçası olarak görülmeli, süreci tamamlayıcı ve destekleyici olarak hazırlanmalıdır.
- Programların yazılı biçimleri öğrencilerde bulunmalıdır.[81]
- İçerik, samimi bir dille öğrenciye aktarılmalıdır. Bu şekilde mevcut olan uzaklık duygusu azaltılarak hem öğrenme süreci bireyselleştirilmiş olmakta, hem de içeriğin öğrenci tarafından daha rahat özümsenebilmesi sağlanmaktadır.[82]

g) Uydu Yayınları

"Uydu, kendine özgü bir ağırlığı olan, uzay boşluğunun koşullarından etkilenmemek adına çeşitli mekanik-elektronik bileşenlere sahip olan ve çeşitli amaçları karşılamak nedeniyle oluşturulan insan tasarımı yapılara verilen genel addır".[83] Uydular, tek bir merkez yoluyla yayınlarını dünyanın dört bir köşesini kapsayabilmesi ve bu kapsamayı diğer eğitim etkinliklerine göre çok daha ucuz yapabilmesi nedeniyle uzaktan dil öğretiminde de kullanılmaktadır. Uzaktan eğitimle bütünleşerek eğitimde zaman ve mekan sınırlarını ortadan kaldırmakta ve öğrencilere

[79] Bozkaya, **a.g.e.**, s. 147.
[80] Tom Clark, "Virtual and Distance Education in American Schools," **Handbook of Distance Education**, Ed. Michael G. Moore, William G. Anderson, Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2003, s. 692.
[81] Rolf Ehnert v.d., Einführung in das Hochschulfach Deutsch als Fremdsprache, Fernstudiernangebot Daf I-II, Universitat Kassel, Erprobungsfassung, 1990, s. 141, Aktaran Kartal, **a.g.e.**, s. 48.
[82] Bozkaya, **a.g.e.**, s. 155.
[83] Ahmet Şahinkaya, Ali M. Kırık, "Türkiye ve Dünya Genelindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Uydu Sistemlerinin Kullanımı," **Yeni Türkiye**, No:56, Ocak-Şubat 2014, s. 905.

farklı dil ve eğitim seçenekleri sunarak özerk öğrenme becerilerini geliştirmektedir.[84] Ancak bunları yaparken, uydu teknolojileri sadece kendi başlarına değil, telefon, radyo ve televizyon teknolojileriyle birlikte yabancı dil öğretim ortamının etkinliği arttırmak amacıyla kullanılmaktadır.[85]

Öğrencilerin yabancı dil becerilerinin gelişmesinde uzaktan eğitimin başarısı, öğretim programının yüz yüze dil öğretim ortamını ne kadar yansıtıp yansıtmadığına bağlanmaktaydı. Ancak Clifford'a göre günümüzde bu başarı, gelişen teknolojilerle de sağlanabilmektedir; bunlardan bir tanesi de öğretmenlere öğrencileriyle iletişim kurmayı ve ikinci dil becerilerinin gelişiminde ihtiyaç olan etkileşimi sağlayan çift-yönlü uydu iletişim araçlarıdır.[86]

Uydunun olumlu özelliklerinden biri de, dünyanın dört bir yanına yayılmış insanlara ulaşıp onlara hedef dil yayınlarını ve programlarını uyarlayabilme fırsatı sağlamasıdır. Ancak Lambert, bunu yangın hortumundan su içmeye benzetmektedir; çünkü yayın çok hızlı ve kitleseldir. Yayının mutlaka yararı olacağını; ancak bunun bir öğretmen veya kurum gibi bir kontrol mekanizması gözetiminde daha sistemli ve hedefe dönük yapılması gerektiğini savunmaktadır.[87]

Günümüzde uydu yayıncılığı önemli bir nüfuza sahip olmasına rağmen, uzaktan dil öğretiminde diğer tüm araç-gereçler gibi internetin gölgesinde kalmaktadır. Bu nedenle yakın gelecekte uydu yayınlarının uzaktan eğitimle bütünleşmesi gibi internetle de bütünleşeceği varsayılmaktadır.[88]

---

[84] **A.e.**, s. 908.
[85] Nurettin Şimşek, "İleri Veri Aktarım Teknolojilerinden Uyduların Eğitim Ortamı Olarak Kullanılması," **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.XXVII, No:2, 1994, s. 633.
[86] Ray Clifford, "Foreign Languages and Distance Education: The Next Best Thing to Being There," (Çevrimiçi) http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED327066.pdf, 26 Aralık 2014, s. 3.
[87] Richard D. Lambert, "Distance Education and Foreign Languages," **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, C.DXIV, Mart 1991, s. 44.
[88] Şahinkaya, Kırık, **a.g.e.**, s. 910.

3.3.3. Bilişim Ortamları ve Teknolojileri

Günümüze kadar, açık ve uzaktan dil öğretimi yapan birçok kurs ağırlıklı olarak yazılı-basılı gereçlerle dil öğretimi vermişlerdir. Bazı kurslar söz konusu gereçlere ilave olarak ses ve görüntü bantlarını ya da belirli televizyon programlarını veya radyo yayınlarını kullanmışlardır.[89] Bu uygulamalar günümüzde tam anlamıyla yürürlükten kalkmamış olsa da çoğu uzaktan dil kursu, bilgisayar, mobil cihazlar ve internet teknolojisiyle dil öğretimi vermeye başlamıştır.

3.3.3.1. Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi

Uzaktan dil öğretimi; uzun yıllar, önceden kayıt edilmiş görüntü ve ses gereçlerinin yanı sıra canlı uydu bağlantısı ve kablolu iletişimin de içinde bulunduğu çeşitli uygulamalarla yapılmıştır. Bununla beraber bilgisayar teknolojisindeki güncel gelişmeler, *Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi (BDDÖ)* kavramını ortaya çıkarmış, özellikle etkileşimli, çevrimiçi derslerle öğrencilerin yabancı dil etkinliklerine daha aktif katılması olanaklı hale gelmiştir.[90] *Bilgisayar Ortamlı İletişim (BOİ)*, öğrencilerin sözlü iletişim becerilerini geliştirmelerine ve uygulamalarına olanak vererek, uzaktan yabancı dil öğretiminin en belirgin eksikliklerinden olan dili doğal ortamında konuşma pratiğini belirli bir ölçüde giderme fırsatı sunmaya başlamıştır.[91]

Bilgisayarlar, 60'lı yıllardan beri dil öğretimi için kullanılmaktadır. Bu 50 yılı aşkın tarih şu üç döneme bölünebilir: *Davranışçı BDDÖ*, *İletişimsel BDDÖ* ve *Bütünleştirici BDDÖ*. Dönemler birbirinden keskin zaman çizgileriyle ayrılmamış ve yeni dönem çıkarken önceki dönem devam etmiştir. Ayrıca her dönem kendi teknolojik ve pedagojik yaklaşımını bünyesinde barındırmaktadır. *Davranışçı BDDÖ,* 1950'lerde ortaya atılmış 60'lı ve 70'li yıllarda uygulanmıştır. Söz konusu yaklaşım; bilgisayar destekli öğretim sahasının bir alt bileşeni olarak düşünülmüştür. Sürekli tekrarlanan dil alıştırmaları kullanılmış, bireysel öğrenme temposuna izin

[89] Kötter, **a.g.e.**, s. 327.
[90] Robert J. Blake, Ann M. Delforge, "'Online Language Learning: The Case of Spanish Without Walls'," **The Art of Teaching Spanish: Second Language Acquisition from Research to Praxis**, Ed. Rafael Salaberry, Barbara A. Lafford, Washington, Georgetown University Press, 2008, s. 127.
[91] **A.e.**, s. 129.

verilmemiş ve bilgisayar mekanik bir öğretmen olarak görülmüştür. Kişisel bilgisayarların yaygınlaşmasıyla dil bilgisi açıklamaları, çeviri testleri gibi ana çerçeveye uygun bir hale gelmiştir. 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında ortaya çıkan *İletişimsel BDDÖ* ise, öğrencilerin bilgisayardan daha çok diğer öğrencilerle olan ilişkisini incelemiştir. Yaklaşıma göre; bilgisayar destekli etkinlikler biçimsel kurallardan daha çok kullanım kurallarına odaklanmalıdır, dil bilgisi açıkça değil dolaylı olarak verilmelidir ve öğrenci hedef dilde kendi ifadeleriyle konuşması konusunda teşvik edilmelidir. *İletişimsel BDDÖ;* öğrenmeyi keşfetme, ifade etme ve kendini geliştirme kavramlarını içinde barındıran bilişsel kuramlardan beslenmiştir. 90'lı yılların başında ise; çoğu öğretmen iletişimsel öğretimin bilişsel görüşünden, dilin daha sosyal, daha otantik bağlamlarda kullanımına vurgu yapan sosyo-bilişsel görüşe yönelmiştir. *Görev-temelli, proje-temelli* ve *içerik-temelli yaklaşım*ların hepsi otantik çevrelerle öğrencileri; dinleme, okuma, yazma, konuşma gibi farklı dil becerilerini bütünleştirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç, teknoloji-temelli dil öğreniminde *Bütünleştirici Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi* diye adlandırılan yeni bir yaklaşımın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bütünleştirici yaklaşımda, öğrenciler; haftada bir dil laboratuarına gitmektense; devam eden bir süreçte teknoloji yoluyla yabancı dili nasıl edinebileceklerini öğrenmektedirler. *BDDÖ* yaklaşımlarının hepsi; teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmelerden doğmuştur. Tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak, öğretmen de öğrenciler için bilgiyi bulan, sınıflandıran ve sunan bilge değil; bir dil öğrenme rehberi olmuştur.[92]

Bilgisayarın, Rusçanın yabancı dil olarak öğretimi alanında kullanılmaya başlanması 80'li-90'lı yıllara rastlamış ve bu alanın gelişmesinde önemli rol oynamıştır.[93] Türkiye'de bilgisayarın uzaktan eğitimde kullanılması ise, *Bilgisayar Destekli Eğitim Uygulamaları (BDE)* adıyla 1993-1994 akademik yılında başlamıştır. Günümüzde de Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul ve İzmir gibi birçok şehirde *BDE* laboratuarları bulunmaktadır.

---

[92] Mark Warschauer, Deborah Healey, "Computers and Language Learning: An Overview," **Language Teaching**, C.XXXI, No:2, 1998, s. 57-58.

[93] Olga V. Bondareva, **Lingvometodiçeskiye osnovı distantsionnogo obuçeniya RKİ na naçalnom etape (fonetiçeskiy aspekt)**, Gosudarstvennıy institut russkogo yazıka imeni A. S. Puşkina Doktora Tezi, Moskva, 2010, s. 86.

21. yüzyılın başında *bilgisayar destekli dil öğrenim* alanı olgunlaşmaya başladıkça *bilgisayar destekli uzaktan dil öğretimi* de büyümeye devam etmiştir. Uzaktan ikinci dil ediniminde bilgisayarların güçlü yanlarından yararlanabilmek için araştırmacılar bilgisayar teknolojisini daha yakından incelemeye başlamışlardır.[94] Bertin, Grave, Narcy-Combes'a göre; *BOİ* teknolojileri geliştikçe, uzaktan dil öğretimi ilgi çekici ve makul bir eğitim sistemi olduğuna herkesi ikna etmiştir.[95]

Blake; son zamanlardaki *BOİ* ile ikinci dil edinimi sürecinin; *otantik öğrenme, ikili çalışma, görev tabanlı çalışma, anlam tartışması, biçime odaklanma, yakınsal gelişim alanı* gibi tüm yapıların bulunduğu etkileşimci bir kuramsal çerçevede yer edinme çabası içinde olduğunu ileri sürmüştür.[96] *Wimba, Lyceum, PalTalk* gibi hem yazılı hem de sözlü *bilgisayar ortamlı iletişim* araçları, uzaktan dil öğrencilerine farklı amaçlarda kullanılmak üzere fırsatlar sunmaktadır. Örneğin, bir konu hakkında sınıfın çoğu konuşmaya katılsa bile, utangaç öğrenciler sadece yazma eylemini gerçekleştirebilmektedir. Zhihai'ye göre; herkesin aktif olmaması konuşma, derse katılım, dersin akıcılığı ve etkileşimli bir ortam için önem taşımaktadır. Ya da hafızası biraz daha zayıf olan uzaktan dil öğrencileri bilgisayar destekli derslerden daha fazla yararlanmaktadırlar; çünkü yazılı sohbet odalarının sağladığı azaltılmış zihinsel yük, onların daha yoğun ve derin cümle yapıları kurmalarına olanak vermektedir.[97]

Hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin sözlü ve yazılı *BOİ'*den nasıl fayda sağlanabileceği konusunda eğitim alması gerekmektedir. Bu birçok öğretmen ve öğrencinin eğitimde alışık olduğu bir ortam ve etkinlik değildir.[98] *BOİ,* öğrencilerin kendi adımlarına göre sürece dahil olmalarını ve kendi yanıtlarını kontrol edip

---

[94] Robert Fischer, **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics**, Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. viii

[95] Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics**, Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. xi.

[96] Blake, **a.g.e.**, s. 370.

[97] Zhihai, **a.g.e.**, s. 260.

[98] Robert J. Blake, "Bimodal CMC: The Glue of Language Learning at a Distance," **CALICO**, C.XXII, No:3, 2005, s. 509.

düzeltmelerini sağlayarak dil öğrenimini kolaylaştırmaktadır.[99] *BOİ,* sadece etkileşim ve eleştirel düşünme için fırsatlar açısından değil; aynı zamanda öğrenci topluluğunun bir parçası olma duygusu vererek motivasyon ve soyutlanmışlık problemlerinin üstesinden gelinmesi açısından da çözümler sunmaktadır. Ayrıca, Blake'e göre; *bilgisayar ortamlı iletişimi* kullanan öğrenciler; söz dizimi ve kelime bakımından geleneksel sınıflarda üretilen çıktılardan daha karmaşık çıktılar üretme eğilimindedirler. Metin-temelli eş zamanlı *bilgisayar ortamlı iletişim*de öğrencilerin *öz-izleme* ve *öz-düzenleme becerileri* daha fazla gelişmektedir; çünkü diğer öğrenciler konuşurken düşünmek ve yanıt hazırlamak için daha fazla zamana sahiptirler. *BOİ*; öğrenciler ve öğretmenler arasında sözlü ve yazılı etkileşimi destekleyerek ikinci yabancı dil ediniminde yüz yüze etkileşimle aynı yararları sağlamaktadır.[100]

2000'li yıllarla birlikte getirilen unicode standartlarına[101] uyum zorunluluğu, öğrencilerin ve öğretmenlerin *BDDÖ'*de Türkçe, Rusça ve daha az yaygın dillerle olan yazı problemlerini ortadan kaldırmıştır. Bu yenilik ile öğrencilerin ve öğretmenlerin yabancı dilde yazma becerilerindeki iletişim ve etkileşim sınırlılığı da giderilmiştir. Dil öğretmenleri *bilgisayar ortamlı iletişim* bağlamında etkileşim için aynı olanakları artık hem gerçek zamanlı (eş zamanlı, *BOİ*) hem de gerçek olmayan zamanlı (eş zamansız, *BOİ*) olarak sağlayabilmektedirler.[102] Ayrıca *BOİ* sadece yabancı dil öğretimi için değil, aynı zamanda yabancı dil öğretmeni eğitiminde de giderek daha fazla kullanılmakta; çünkü bu sayede yabancı dil öğretmenleri diğer öğretmenlerle ortak bir iletişim kanalı kurabilmekte ve uygulama deneyimi kazanabilmektedir.[103]

Leh dilbilimci Robert Debski'ye göre; *bilgisayar destekli dil öğretimi*nin esas amacının pratik yapma ve öğretmen adaylarını eğitme olduğunu; edebi ve kültürel

---

[99] Kötter, **a.g.e.**, s. 329.
[100] Blake, **a.g.e.**, s. 497.
[101] *Unicode standardı*, "bilgisayarların metin dosyalarını işlemesi için kullanılan evrensel karakter kodlama standardıdır." http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/08/20050805-11.htm, 28 Mart 2015.
[102] Robert J. Blake, "The Use of Technology for Second Language Distance Learning," **The Modern Language Journal**, C.XCIII, No:5, Aralık 2009, s. 823.
[103] Jeong-Bae Son, "Online Discussion in a CALL Course for Distance Language Teachers," **CALICO**, C.XX, No:1, 2002, s. 141.

çalışmalara çok fazla odaklanarak kendini dil öğretim mesleğinden uzaklaştırabileceğini unutmamak gerekmektedir.[104] Danimarkalı eğitimci Gade B. Brander da, uzaktan dil öğretim sürecinde bilgisayar kullanımının, hedeflere dönük uygun bir şekilde kullanıldığında ve her öğrenciye çeşitli dil düzeylerine uyumlu hale getirildiğinde zamanı, çabayı ve kaynakları değerli kıldığını vurgulamaktadır.[105]

Uzaktan eğitimle yabancı dil öğretimi için çeşitli bilgisayar programları bulunmaktadır, söz konusu programlar üç ana grupta sınıflandırılmaktadır:

- Dil sisteminin belirli bir yönünün öğrenilmesi için geliştirilen programlar,
- Konuşma etkinlikleri için geliştirilen programlar,
- Konuşma ve diğer dil becerilerin düzeylerini ölçmek için geliştirilen programlar.[106]

Sonuç olarak, bilgisayar teknolojilerinin diğer dillerin ve Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılması; eğitimi bireyselleştirilmiş ve farklılaştırılmış bir yaklaşıma doğru yönlendirmekte, öğrenim sürecini daha erişilebilir ve verimli hale getirmekte, öğretmeni ve öğrenciyi yaratıcılığını kullanmaya teşvik etmektedir.[107] Çoğu dil alıştırması, bilgisayar kullanırken, oyun oynarken, eğlence amaçlı işbirlikçi veya rekabetçi etkinlikler tasarlanırken programların içerisine dahil edilerek, uzaktan dil öğretiminde motivasyonu arttırmaktadır. Söz konusu oyun ve eğlence amaçlı etkinlikler; sadece alıştırmalar için değil, ikili ya da grup çalışması için tasarlanmış dil öğrenme yazılımlarında kullanılmaktadır.

---

[104] Robert Debski, "Theory and Practice in Teaching Project-Oriented CALL," **Teacher Education in CALL**, Ed. Philip Hubbard, Mike Levy, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2006, s. 113.

[105] Gade B. Brander, "Considering Culture in CALL Research," **CALL Research Perspectives. ESL and Applied Linguistics Professional Series**, Ed. Joy Egbert, Gina M. Petrie, New Jersey, Lawrence Erlbaum, 2005, s. 152.

[106] Nadejda Yu. Gutareva, "Distantsionnoye obuçeniye inostrannım yazıkam v neyazıkovom vuze," **Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogiçeskogo universiteta**, C.IV, No:55, 2006, s. 190-191.

[107] Janna M. Ragrina, "Rol i mesto kompyuternıh tehnologiy v praktike yazıkovoy podgotovki inostrannıh studentov (na primere prepodavaniya Russkogo yazıka kak inostrannogo v meditsinskom vuze)," **Gorizontı obrazovaniya**, C:I, No:40, 2014, s. 113.

3.3.3.2. Mobil Destekli Dil Öğretimi

Mobil kelimesi kullanıcıların hareketli olduğunu veya cihazların taşınabilir olduğunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak 1973 yılında ilk mobil cihazlar üretildiğinde hiç kimse gündelik yaşama bu kadar nüfuz edeceğini ve dil öğrenme bağlamında bir gereklilik yaratacağını tahmin etmemiştir.[108] Nasıl bilgisayar teknolojilerinin gelişmesiyle *Bilgisayar Destekli Dil Öğretimi* yaygınlaştıysa; aynı şekilde mobil cihaz teknolojilerinin gelişmesiyle de *Mobil Destekli Dil Öğretimi* yaygınlaşmaktadır.

Mobil öğrenme; kimi zaman e-öğrenmenin, kimi zaman da *Bilgisayar Destekli Dil Öğrenimi*nin bir uzantısı olarak görülmektedir. Söz konusu modeller arasında ufak farklılıklar olmasına karşın; taşınabilir cihazların, kablosuz teknolojilerin, sürekli etkileşimin ve erişimin mevcut olmasından dolayı *Mobil Destekli Dil Öğrenimi* yeni bir alan olarak sayılmaktadır.[109]

140'tan fazla ülkede faaliyet gösteren Deloitte şirketinin, mobil cihazların kullanımına ilişkin "The State of the Global Mobile Consumer: Connectivity is Core" başlıklı raporuna göre; gelişmekte olan ülkeler arasında cep telefonundan internet kullanım oranında Rusya %67 ile 7., Türkiye ise, %91'le 1. olmuştur.[110] Günümüzde akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla mobil uygulamalar önem kazanmış ve cep telefonlarına çevrimiçi veya çevrimdışı yabancı dil programları, sözlükler yüklenebilir hale gelmiştir.

Cep telefonları, tabletler, cep bilgisayarları ve diğer dijital yardımcılar bugün yoğun olarak kullanılan mobil dil öğretim cihazlarındandır. Sözü edilen cihazlar da bilgisayarlar gibi, *IOS, Android, Windows, Linux, Symbian* ve *Blackbery OS* gibi

---

[108] Tayebeh M. Miangah, Amin Nezarat, "Mobile-Assisted Language Learning," **International Journal of Distributed and Parallel Systems**, C.III, No:1, 2012, s. 312.

[109] Hüseyin Öz, "Mobil Öğrenme, Mobil Dil Öğrenme," **8-9 Kasım 2013 II. Ulusal Yabancı Dil Çalıştayı Bildirileri**, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü İngiliz Dili Eğitimi A.B.D., 2014, s. 135.

[110] Deloitte, "The State of the Global Mobile Consumer: Connectivity is Core," (Çevrimiçi) http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/es/Documents/tecnologia-media-telecomunicaciones/Deloitte_ES_TMT_The-state-of-the-global-mobile-consumer-2012.pdf, 25 Mart 2015, s. 5.

işletim sistemleriyle çalışmaktadır.[111] En büyük mobil uygulama satıcıları olan *Apple App Store* ve *Google Play Store* 800 binin üzerinde mobil cihaz uygulaması (apps) sunmaktadır. Ortalama 1000 adet olan dil öğretimi uygulamaları kullanıcılar tarafından yoğun talep görürken, 2017 yılında uygulama indirilme sayısının 200 milyarı bulacağı tahmin edilmektedir.[112]

Mobil cihazların bu denli yoğun kullanılması öğrencilere hem *işbirlikçi* hem de *bireysel dil öğrenme* olanağı yaratmaktadır. Ayrıca özerk öğrenmeyi, motivasyonu ve sosyal etkileşimi arttırarak tüm dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.[113]

Eğitim teknolojileri uzmanı Murat Saran ve yabancı dil eğitimi uzmanı Gölge Seferoğlu, 2010 yılında cep telefonlarının yabancı dil öğreniminde sözcük edinimine olan katkılarını araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, cep telefonlarının yabancı dil öğrenme ortamlarında, özellikle de hazırlık sınıflarında sözcük edinimini için bilişsel ve duyuşsal bakımdan olumlu sonuçlarının olabileceği ortaya konmuştur.[114]

İranlı yabancı dil eğitimcisi Tayebeh M. Miangah'a ve bilgi teknolojileri uzmanı Amin Nezarat'e göre; yabancı dil öğretimi ile ilgili alan kaynaklarında sınıf içi etkinliklerinin başta kelime edinimi ve konuşma becerisi olmak üzere yetersiz olduğunu; sınıf dışı uygulamaların da gerekli olduğunun altı çizilmektedir. Söz konusu dikkati çekme, doğru telaffuz için de geçerlidir. Geleneksel sınıflardaki yabancı dil uygulamalarında öğrencilerin konuşma becerisi çok az geliştirebilmektedir. Mobil uygulamalar, kelime ve telaffuz becerilerinin yanı sıra; dil bilgisi, dinleme, okuma ve heceleme için de yararlı olmaktadır.[115] Erişilebilirlik, bireyselleştirebilirlik ve taşınabilirlik gibi özellikler cep telefonları gibi mobil cihazların, yaşam boyu öğrenme felsefesi kapsamında her zaman ve her yerden başta

---

[111] Öz, **a.g.e.**, s. 138.
[112] MobiThinking, "MobiThinking Report 2013," http://www.mobithinking.com, Mayıs 2013, Aktaran Öz, **a.g.e.**, s. 139.
[113] Öz, **a.g.e.**, s. 142.
[114] Murat Saran, Gölge Seferoğlu, "Yabancı Dil Sözcük Öğreniminin Çoklu Ortam Cep Telefonu İletileri ile Desteklenmesi," **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.XXXVIII, 2010, s. 263.
[115] Miangah, Nezarat, **a.g.e.**, 311.

konuşma uygulamaları olmak üzere uzaktan dil öğretimi bağlamına katkıda bulunması beklenmektedir.[116]

3.3.3.3. İnternet Ortamında Dil Öğretimi

Uzaktan yabancı dil öğretiminde kullanılan yeni ortam ve teknolojiler bağlamında yaşanan en önemli gelişme, internetin büyük bir hızla yaygınlaşması olarak kabul edilmektedir. 1970'li yıllarla hız kazanan teknolojik gelişmeler ve 90'lı yıllarla gelişen internet uygulamaları, uzaktan eğitimi çevrimiçi eğitim modellerine uyum sağlamaya yöneltmiştir.[117]

İnternet, hem ikinci dil edinimi kuramlarında hem de uzaktan eğitim kuramlarında altı çizilen *öğrenci özerkliği, otantik dil kullanımı, iletişim* ve *bilgi süreci* gibi unsurları birleştirmektedir.[118] Ayrıca, görüntü ve sesin, kaydedilme, depolanma, düzenlenme, geri çağrılma işlemlerinde ileri teknolojiden yararlanan internetin, uzaktan eğitim yoluyla yapılan yabancı dil öğretiminde ideal bir aktarım aracı olduğu kabul edilmektedir.[119]

İnternetin gelmesiyle birlikte ilk defa bir dilin öğrencileri tüm dünyada hedef dilin otantik kaynaklarına bu denli rahat ulaşabilmektedirler. Buna ek olarak, öğrenciler hedef dil konuşurlarıyla anında, hızlı ve masrafsız iletişim kurabilmekte, kendi dosyalarını paylaşabilmektedirler. Çok farklı yollarla yapılabilmesine rağmen, son zamanlarda internetin yaygınlaşmasıyla beraber uzaktan eğitimin web aracılığıyla tercih edilmesi ön plana çıkmıştır. Çeşitli ortamlardan, değişik formatlarda alınan malzemeleri bütünleştirme yeteneğine sahip olan web, eğitmenlerin etkin ve verimli bir ders hazırlamalarına olanak sağlamaktadır.[120] Üst

---

[116] Murat Saran, Gölge Seferoğlu, Kürşat Çağıltay, "Mobile Assisted Language Learning: English Pronunciation at Learners' Fingertips," **Eurasian Journal of Educational Research**, No:34, Kış 2009, s. 97.
[117] Ertuğrul Usta, **Harmanlanmış Öğrenme ve Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarının Akademik Başarı ve Doyuma Etkisi**, Gazi Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s. 5.
[118] Thurlow, **a.g.e.**, s. 146.
[119] **A.e.**, s. 3.
[120] Mete H. Çetiner, Çiğdem Gencel, Yusuf M. Erten, "İnternete Dayalı Uzaktan Eğitim ve Çoklu Ortam Uygulamaları," **XIV. Uluslararası Bilgisayar ve Enformasyon Sistemleri Sempozyum Kitabı**, 1999, s. 535.

metin temelli www; uzaktan yabancı dil öğretiminde sanal gazetelere, radyo yayınlarına, hedef dil ülkesindeki kurum, dernek, üniversite, kütüphane ve müze gibi yerlerin sitelerine erişerek araştırma ve sunum yapmak; ülkeye ve kültürüne ait bilgilere ulaşmak için kullanılabilecek başlıca ortam olarak değerlendirilmektedir.[121]

Dil öğretimi bağlamında, internet ortamında uzaktan eğitim, yaygın veya daha az yaygın dillerde bile kurumların erişemeyeceği sınırlara eğitimi ulaştırarak, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin dil öğrenmesinde çeşitli kaynak ve gereçler tasarlanmasında önemli yararlılıklar sunmaktadır. İnternet ortamında yabancı dil öğretimi yapan sitelerde, bireysel farklılıklar, erişilebilirlik, işitsel ve görsel açıdan zenginlik gibi organizmanın birden fazla duyusuna hitap etmesi daha kalıcı öğrenme için önem taşımaktadır.[122]

Uzaktan dil öğrencileri hedef dilde web siteleri, çizgi filmler, video klipler, filmler, radyo ve televizyon programları, gazete ve dergiler ile avuçlarının içinde küçük bir dünyaya sahiptirler.[123] Teknolojide yaşanan bu gelişmeler ile öğrenciler, öğretmenle ve diğer öğrencilerle eş zamanlı ve eş zamansız iletişim araçları vasıtasıyla etkileşime girerek tartışmaya başlamıştır.[124] Tartışma kelimesi burada bir münakaşayı, kavgayı değil; insanların öğrenme için bir araya geldikleri sanal bir topluluğu temsil etmektedir. Bu topluluk içerisinde birbirlerine destekle ve paylaşımla gerçekleşen etkileşim, öğrencilerin birbirlerine bağlanmasını ve bir problemin çözümünde birbirlerine yardım etmelerini sağlamaktadır.[125]

Amerikalı eğitimciler Stephen Fleming, David Hiple ve Yun Du, Hawai'i Üniversitesi'nde internet ortamında uzaktan Çince öğrenen birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin yazma ve okuma becerilerini incelemişlerdir. Kurs sonunda elde

---

[121] Bilhan Kartal, "Açıköğretim Öğrencilerinin Yabancıdil Derslerinde Başarı Düzeylerini Arttırmaya Yönelik Web Destekli Hizmetler," **Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, Eskişehir, 22-25 Mayıs 2002 (Çevrimiçi) https://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Bilhan_Kartal.doc, 06 Ocak 2015, s. 12.

[122] Mesut Aydemir, **İnternet Ortamında Yabancı Dil Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2009, s. 68-71.

[123] Nielson, Gonzalez-Lloret, Pinckney, **a.g.e.**, s. 6.

[124] Shiang-Kwei Wang, "The Effects of a Synchronous Communication Tool (Yahoo Messenger) on Online Learners' Sense of Community and Their Multimedia Authoring Skills" **Journal of Interactive Online Learning**, C.VII, No:1, 2008, s. 60.

[125] Rena M. Palloff, Keith Pratt, **Building Learning Communities in Cyberspace: Effective Strategies for the Online Classroom**, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1999, s. 83.

edilen anket ve röportaj verilerine göre, öğrenciler internet ortamında dil öğrenimiyle okuma ve yazma becerilerinde daha fazla esnek ve etkileşimli uygulama yaptıklarını belirtmişlerdir. Geleneksel sınıflarda öğretmen, sınıfa anadil konuşuru birini getiremez veya bir alan ödevi vermezse hedef dilde etkileşime geçilecek fırsatlar yaratılması zor olmaktadır. Çevrimiçi derslerin büyük ölçüde *metin-temelli* olmasından ve daha fazla gerçek kültürel etkileşim içermesinden dolayı geleneksel sınıf dersleriyle karşılaştırıldığında öğrenciler; okuma ve yazma becerilerinin daha fazla geliştiğini belirtmişlerdir. Çünkü eş zamanlı olmayan iletişim sayesinde, öğrencilerin üzerindeki yazma baskısı azalmış ve yazdıklarını göndermeden önce gözden geçirmeye fırsatları olduğundan daha fazla düşünmelerine olanak sağlamıştır.[126]

Bir diğer önemli araştırmada, Kaliforniya Davis Üniversitesi'nin yürüttüğü çevrimiçi Spanish Without Walls (SWW) programına kayıtlı ve büyük bir kısmı tam zamanlı çalışan yetişkin öğrenciler ile aynı üniversitedeki İspanyolca kurslarına katılan lisans öğrencilerinin başarı düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. İki gruba da aynı sırayla aynı içerik sunulmuş, kurs sonunda da aynı dil bilgisi testleri uygulanmıştır. Bu testlerin tamamında, SWW öğrencileri, geleneksel eğitim alan lisans öğrencilerinden önemli oranda daha iyi sonuçlar almışlardır. SWW öğrencileri, çevrimiçi öğrenme ortamını daha az stresli bulduklarını ve ileride yine faydalanmak istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın nicel sonuçlarına bakıldığında, dil bilgisel doğruluk bakımından, SWW öğrencileri geleneksel öğrencilere göre daha iyi bir performans sergilemişlerdir. SWW öğrencilerinin çoğu, kursun esnekliği, kendi hızlarında çalışabilme olanağı gibi konularda kursla ilgili olumlu düşüncelerini paylaşmışlardır. Ayrıca daha önce aldıkları geleneksel dil kurslarına oranla, çevrimiçi dil kursunda daha fazla ilerleme kaydettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmacılar; yabancı dil öğretiminde çevrimiçi kursların etkili bir yol olmasının yanı sıra, dil bilgisel yeterlik ve yazılı ifade etme gibi konuların geliştirilmesinde de oldukça elverişli bir yöntem olduğu sonucuna ulaşmışlardır.[127]

[126] Fleming, Hiple, Du, **a.g.e.**, s. 49.
[127] Blake, Delforge, **a.g.e.**, s. 139-144.

Yabancı dil olarak Rusçanın öğretiminde ise internetten ve internet kaynaklarından şu amaçlarla yararlanılmaktadır:[128]

- Rusya'da meydana gelen olaylar, ekonomik, siyasi ve kültürel gelişmeler hakkında öğretmenlere ve öğrencilere gerçek zamanlı güncel bilgiler aktarmak,
- Rusya'nın en gelişmiş veri tabanlarına, kütüphanelerine ve eğitim kurumlarının bilgi sunucularına erişim sağlamak,
- Öğrenme sürecinin tasarlanması için elektronik kaynaklar oluşturulmasında öğretmen ve öğrencilere gazete, sanatsal ve mesleki vb. otantik metinler sağlamak,
- Farklı öğrenci grupları arasında iletişimi sağlamak, ortak projeleri hayata geçirmek, yarışmalar düzenlemek, telekonferans görüşmeleri yapmak,
- İnternet destekli Moskova seyahati, müze, tiyatro ziyareti gibi özel gezi derslerini tasarlamak,
- Uzaktan dil öğretimi için yeni olanaklar sunmak,
- İnternet destekli çoklu ortam kaynaklarını kullanmak.

İnternet küresel, etkin ve etkileşimli bir bilgi kaynağıdır; bu nedenle YDR öğretiminde aktif olarak kullanılmaktadır. Ancak internet sadece bir veri kaynağı olarak görülmemelidir; çünkü internet aşağıda yer verilen tüm dallarıyla birlikte aynı zamanda uzaktan eğitimle YDR öğretiminde önemli bir araç görevi görmektedir.[129]

İnternet; eğitim yönetim sistemleri, sanal öğrenme ortamları, e-kitaplar, e-posta, sosyal ağlar, yazılı veya sesli sohbet odaları, bloglar, podcasting ve oyunlar aracılığıyla bağlamsal içerikle gerçek ve eş zamanlı iletişime olanak vermektedir. Araştırma yaparken, kayıt formlarını doldururken, arkadaş ararken, uzmanlara soru sorarken, farklı sitelerdeki film, kitap vb. eleştiri okurken veya yazarken, tatil mekanları bakarken, işbirlikli web tabanlı projeler hazırlarken otantik içeriklerle, çeşitli uygulama olanaklarıyla karşılaşılmaktadır. Öğrencinin bu etkinlikleri

[128] Azimov, **a.g.e.**, s. 76-77.
[129] Simona Berardi, **Distantsionnoye obuçeniye v praktike prepodavaniya Russkogo yazıka v İtalyanskoy auditorii (na primere avtorskih multimediynıh kursov 'Kraski-A1' i 'Kraski-A2'**, Filologiçeskiy fakultet RUDN Doktora Tezi, Moskva, 2011, s. 203.

internette kendi başına yapması, *öz-farkındalık*larını geliştirme ve kendi öğrenmelerini kontrol etme fırsatı vermektedir. Ayrıca bu süreçte bilinçli veya bilinçsiz olarak öğrencinin dört temel dil becerisinin gelişmesi de sağlanmaktadır.[130]

Uzaktan eğitimle yabancı dil öğretiminin yaygınlaşmasında *İçerik Yönetim Sistemleri (İYS)* ve *Eğitim Yönetim Sistemlerinin (EYS)* büyük rolü bulunmaktadır. *İçerik yönetim sistemleri (Content Management System)* grafik, konu, sunu gibi içeriksel materyallerin yaratılıp düzenlenmesini sağlarken; *Eğitim Yönetim Sistemleri de (Learning Management System)* öğretmenlerin belirlenmesinden başlayarak, öğrencilerin sisteme giriş yapması dahil tüm eğitim sürecinin tasarlanmasını, takip edilmesini ve değerlendirilmesini sağlayan yazılımlardır. *İYS*, bir program adı değil; yaygın adıyla *portal* olarak bilinen, belirli bir programlama diliyle oluşturulan yazılımlardır.[131] *Eğitim Yönetim Sistemleri* ise, "ağ üzerinden eş zamanlı olmayan öğrenme materyali sunma, sunulan öğrenme materyalini değişik biçimlerde paylaşma, tartışma, derslere kayıt olma, ödevler alma, sınavlara girme, bu ödev ve sınavlara ilişkin dönüt sağlama, öğrenme materyallerini düzenleme, sistem kayıtlarını tutma, raporlar alma gibi olanakların ağ üzerinden otomatik olarak gerçekleşmesini sağlayan yazılımlardır".[132] EYS'ler genel olarak; ders, ders hazırlama, öğrenci, yönetici, ölçme ve değerlendirme, raporlama modülü gibi eğitsel modüllerden oluşmaktadır.[133] EYS'lerin amacı, e-öğrenme veya çevrimiçi öğrenme etkinliklerinin daha sistemli, düzenli ve planlı gerçekleştirilmesini sağlamaktır.[134]

Dünyada açık kaynak kodlu, ticari ve kurumların kendilerinin geliştirdikleri olmak üzere internet ortamında eş zamanlı veya eş zamansız eğitimde kullanılan üç çeşit *EYS* yazılımı bulunmaktadır. Sözü edilen sistem sayesinde öğrenci-öğretmen, öğrenci-içerik etkileşimleri izlenebilmekte ve (xml, xls ve csv) formatlarında

---

[130] Can, **a.g.e.**, s. 69.
[131] Çetin Elmas v.d., "Moodle Eğitim Yönetim Sistemi ile Örnek Bir Dersin Uzaktan Eğitim Uygulaması," **Bilişim Teknolojileri Dergisi**, C.I, No:2, Mayıs 2008, s. 54.
[132] Abdullah Çevik, "Moodle Öğrenme Yönetim Sistemi Yönetimindeki Karşılaşılabilecek Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri," **8. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı 6-9 Mayıs 2008**, Eskişehir, (Çevrimiçi) http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/2.doc, 08 Nisan 2015, s. 31.
[133] Ferhat K. Pala, Nurettin Doğan, "Nette Öğretmen: Eğitim Yönetim Sistemi," **Bilişim Teknolojileri Dergisi**, C.II, No:3, Eylül 2009, s. 10.
[134] Ümit İ. Yapıcı, Hasan Akbayın, "Harmanlanmış Öğrenme Ortamında Moodle Kullanımı," **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, C.I, No:2, Temmuz 2012, s. 94.

raporlayabilmektedir. Kurs ve kurumlarda açık kaynak kodlu *EYS*'ler daha fazla kullanılmaktadır, bunlardan başlıcaları şöyledir: *Moodle (www.moodle.org), ATutor (www.atutor.ca), Claroline (www.claroline.net), Docebo Suite (http://www.docebo.org), Dokeos (www.dokeos.com), DrupalEd (www.funnymonkey.com/come-and-get-it), Interact (www.interactlms.org), SiteAtSchool (siteatschool.sourceforge.net), SyndeoCMS (www.syndeocms.org).*[135]

Çok yönlü girdi desteği sayesinde EYS'ler özellikle farklı öğrenme stillerine sahip öğrenciler için içerik çeşitliliğine ve dil öğretimine önemli katkılar yapmaktadır.[136] Ancak EYS'lerin uzaktan yabancı dil öğretimi bağlamında kullanılmasında dikkati çeken nokta, sözel ve görsel iletişim gibi zengin ortamları içeren eş zamanlı etkileşimi desteklemesidir. Eş zamanlı EYS'ler; *sesli* ve *görüntülü görüşme, elektronik beyaz tahta* gibi aygıtları kullanarak yüz yüze iletişimdeki gerçek zamanlı etkileşimi sağladığından, uzaktan dil öğretiminin hem aktarımında hem de yönetiminde ana platform olarak kullanılabilmektedir.[137]

BİT yardımıyla YDR alanında çalışmalarını sürdüren Rus bilim adamı Anatoliy V. Tryapelnikov'a göre; başta *Eğitim Yönetim Sistemleri*, üç boyutlu ortamlar ve diğer sanal öğrenme ortamları Rusçanın yabancı dil öğretiminde özel bir yere sahiptir. Öğrencilere günlük dil formlarını kültürel, mesleki, sosyal bağlamlarda sunarak hedef dilde gerçek ortamlar hazırlamaktadır.[138] Örneğin öğrencilere hem öğrenme sürecini takip etme hem de etkin öğrenme ortamı fırsatı sunan EYS Moodle platformu, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarında, Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır.

İnternet ve sanal öğrenme ortamları; öğretmenler, kurs tasarımcıları ve öğrenciler için yabancı dil öğrenme ve öğretme seçeneklerini çeşitlendirerek yeni

---

[135] Serdar Solak v.d., "Öğrenme Yönetim Sistemi Değerlendirme Verilerinin Web Tarayıcı Eklentisi ile Öğrenci Bilgi Sistemine Aktarılması," **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, C.I, No:4, Kasım 2012, s. 103.

[136] Cansu Ç. Aydın, Güzin Tirkeş, "Open Source Learning Management Systems in Distance Learning," **TOJET**, C.IX, No:2, Nisan 2010, s. 180.

[137] Nian-Shing Chen, Yuping Wang, "Testing Principles of Language Learning in a Cyber Face-to-Face Environment," **Educational Technology & Society**, C.XI, No:3, 2008, s. 98.

[138] Anatoliy V. Tryapelnikov, "Sovremennıye informatsionnıye i kommunikatsionnıye tehnologii v virtualnoy srede obuçeniya Russkomu yazıku kak inostrannomu," **Educational Technology & Society**, C.X, No:2, 2007, s. 323.

fırsatlar sunmaktadır. Bu sanal ortamlar, yaratıcı ve özerk dil kullanımını kolaylaştıran *içerik-temelli* dil yapıları için de bir fırsat yaratmaktadır. Web sayfaları ve sanal öğrenme ortamları, yabancı dil öğretiminde gerekli pedagojiyi şekillendirme gücüne de sahiptir. Öğrenciler, kendi *işbirlikçi* projelerini, ödevlerini oluşturarak bağımsız ve bireysel öğrenme gerçekleştirebilmektedirler.

Eğitim bağlamında kullanılan çevrimiçi sanal ortamlar, *BDDÖ* alanında örnek bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Sanal ortamlar, kullanıcılarının teknolojik bir çevre içinde bulunma ve ait olma duygularını geliştirmektedir.[139] Günümüzde eğitimde kullanılan en yaygın sanal dünya platformu *Second Life* (SL) (http://secondlife.com/)'tır.[140] *Second Life;* öğrenci özerkliğinin ve motivasyonunun arttırılmasını, genel uyarılmışlık düzeyinin normale inmesini, derse etkin katılmasını sağlayarak uzaktan yabancı dil öğretimini desteklemektedir.[141] Sahip olduğu sistem yoluyla öğrencilere stressiz bir ortamda diğer öğrencilerle iletişime geçme, sesli sohbetler yapma ve gerçek dille etkileşim kurma gibi fırsatlar sunmaktadır.[142] Öğrenciler bu ortama girerken kendi istekleri doğrultusunda giriş kimliği oluşturup özgürce avatar belirleyebildikleri için öğrenme de bireyselleştirilmiş olmaktadır. Uzmanlara göre; *Second Life* gibi sanal ortamlarda yabancı dil becerilerini geliştirmek için uygulanan etkinlikler yararlı ve etkili olmaktadır.[143] Ortamdaki sayısız anadil konuşuru sayesinde konuşma becerisinin gelişmesine katkıda bulunmakta; ayrıca ortamdaki içerik ve nesneler hedef dilde kültürel etkileşimi de getirmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin birer simülasyonu olan şehirler, okullar

[139] Palitha Edirisingha v.d., "Socialisation for Learning at a Distance in a 3-D Multi-user Virtual Environment," **British Journal of Educational Technology**, C.XL, No:3, 2009, s. 459.
[140] Steven Warburton, "I Second Life in Higher Education: Assessing Potential for and the Barriers to Deploying Virtual Worlds in Learning and Teaching," **British Journal of Educational Technology**, C.XL, No:3, 2009, s. 414.
[141] Mark Peterson, "Learner Participation Patterns and Strategy Use in Second Life: An Exploratory Case Study," **ReCALL**, C.XXII, No:3, 2010, s. 274.
[142] Cem Balkanlı, "Language Learning in Second Life: American and Turkish Students' Experiences," **TOJDE**, C.XIII, No:2, Nisan 2012, s. 134.
[143] Çiğdem Bezir, Barış Çukurbaşı, Bahar Baran, "Second Life Yabancı Dil Öğretim Ortamında Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin Uygulanması," **IETC Bildiriler Kitabı**, C.II, 25-27 Mayıs 2011, Sakarya Üniversitesi, s. 1974.

ve alanlar içinde hareket edebilmesi, otantik öğrenme ortamı sağlayarak yabancı dil öğrenmede kültürel kazanımlar bağlamında destekleyici olabilmektedir.[144]

Bir diğer araç olan e-kitaplar bir yandan; görsellik, bilimsellik, bilişsellik, aktif katılım, erişilebilirlik, süreklilik, sistematiklik ve düzenlilik gibi eğitsel ilkeleri sağlarken; diğer yandan yabancı dil öğretim pedagojisindeki öğrenci-merkezli yaklaşıma da uyumluluk göstermektedir.[145] Bu amaç doğrultusunda; Rusya'da "Русский язык с самого начала (En baştan Rusça)", Amerika'da "Голоса (Sesler)", İngiltere'de "Руслан (Ruslan)", Finlandiya'da "Капуста (Lahana)" vb. yabancı dil olarak Rusça öğretimi için elektronik kitaplar bulunmaktadır.

Uzaktan dil öğretiminde, *BOİ*'nin en yaygın şekilleri sırasıyla e-posta, bilgisayardan ders verme ve gerçek zamanlı sohbet sistemleridir. Uzaktan dil öğrencileri e-postayı; hedef dil kullanımı, diğer öğrencilerle iletişim kurma, destek alma, öğretmene ve kuruma soru sorma gibi amaçlar için kullanmaktadır. Aynı şekilde e-posta, ders materyallerinin paylaşımında ve dönüt mekanizmasından faydalanırken de kullanılmaktadır.[146]

E-posta alışverişi, yabancı dil ediniminin genelgeçer ilkelerine uyum göstererek öğrencilerin etkileşimli öğrenme ortamlarına sokulmasında yabancı dil öğretmenlerine yardımcı olmaktadır. Çünkü hedef dilde gerçek bir iletişimde bulunmak öğrencilerin sürece daha fazla motive olmalarını sağlamakta ve duyuşsal etkenler üzerinde de olumlu etki yaratmaktadır.[147] Üstelik öğrenciler farkında bile olmadan, sadece hedef dilde gerçek anlamda bir etkileşimde aktif rol oynayarak, hedef dildeki kendi iletişimsel yeterliklerini geliştirmelerine ve o dilin yapısı hakkında bilgilerini arttırmalarına olanak sağlamaktadır. Sınıf içi uygulamalardan

[144] Mike Levy, "Technologies in Use for Second Language Learning," **The Modern Language Journal**, C.XCIII, No:1, Aralık 2009, s. 777.
[145] Gutareva, **a.g.e.**, s. 189.
[146] White, **a.g.e.**, s. 52.
[147] Michael S. Smith, Christopher N. Candlin, **Second Language Learning: Theoretical Foundations**, London, Longman, 1994, s. 7.

gerçek yaşam uygulamalarına geçiş dil öğretmenlerinin en büyük amaçlarından birisidir ve e-posta bu geçişi etkili kılmak için elverişli bir ortam yaratmaktadır.[148]

1998 ve 1999 yıllarında, İngiliz Açık Öğretim Üniversitesi'nde yürütülen bir pilot uygulama kapsamında; çevrimiçi özel dersler ve diğer öğrencilerle hedef dilde pratik yapabilecekleri ilave oturumlar sağlanarak yabancı dil öğrencilerinin etkileşim yeterliklerinin arttırılması amaçlanmıştır. Bu proje için tasarlanan ortam; ses dosyaları, e-posta ve özel internet sitesi olmak üzere üç unsurdan oluşturulmuştur. Bu kapsamda öğrencilerin gerçek hayatla ilişkili, hedef dilde deneyim elde edebilecekleri, *işbirlikçi* projeler verilmiş ve bu projeyi gerçekleştirirken yararlanabilecekleri bir internet sitesi tasarlanmıştır. Öğrenciler kişisel mesajlarını iletmek ve projeyle ilgili görevlerini hazırlamak için e-posta'yı kullanmışlardır; böylece hedef dilde pratik yapma fırsatı yakalamışlardır. Ayrıca öğrenciler, mükemmel bir mesaj hazırlamaktansa yabancı dili kullanmanın daha önemli olduğunu anladıkları için hata yapmaktan korkmadan sık sık e-posta göndermiştir. Öğrencilerin iletişimlerinin kayıtlarının analizlerine göre öğrencilerin hedef dili neredeyse mükemmel düzeyde kullandıklarını ortaya koymuştur. Anlamlı çıktılarla ve yaşıtlarından dönütlerle öğrenciler; dil ve dil öğrenme farkındalıklarını ve hedef dildeki yeterliklerini arttırmışlardır. Aynı zamanda öğretmenli veya öğretmensiz etkileşimli çevrimiçi görüşmeler sayesinde uzaktan dil öğretimin sınırlılıklarından olan soyutlanmışlık duyguları azalarak öğrenmenin başarılı sonuçlanmasında katkıda bulunmuştur.[149]

Bilgisayar ortamlı iletişim araçları ile özellikle sosyal ağların gelişimi ve yaygın kullanımı, öğrencileri ve öğretmenleri çevrimiçi öğrenme topluluklarına yöneltmiştir. Öğrenciler, anadil konuşurlarıyla sınıf ortamından daha az endişe verici bir bağlamda görüşmeler yapmaktadırlar, verilen kapalı ve açık dönütlerle ikinci yabancı dil edinimini daha basit bir hale gelmektedir. Hedef dilde yeterli düzeyde bir konuşur olmayı amaçlayan öğrenci için sadece hedef dilin konuşulduğu bir sohbet

[148] Farid Aitsiselmi, "Second Language Acquisition through Email Interaction," **ReCALL**, C.XI, No:2, 1999, s. 10-11.
[149] Kötter, **a.g.e.**, s. 340-347.

odasında anadil konuşuruyla görüşme şansı, otantik ve amaçlı bir kültürler arası deneyim sağlamaktadır.[150]

Söz konusu sosyal ağlardan günümüzde en yaygın kullanılanı Facebook'tur. Facebook'un doğasının, sosyal ağ oluşturma, grup kurma ve insanlar arası ilişkiler üzerine kurulu olması nedeniyle dil sınıflarında kullanımı çok uygun olmaktadır.[151] Facebook'ta, önemli dilsel ve kültürel konular, yabancı dil öğrencilerine erişilebilirlik bağlamında sunulmakta; ayrıca ikinci yabancı dilde düzenli olarak etkileşim kurmak ve benzer ilgileri paylaşmak hedef dilde ilişkileri geliştirmektedir. Öğrenciler; gruplara kolaylıkla katılarak, tartışma forumlarında veya duvarlardaki yazışmaları ve paylaşımları gözlemleyerek hedef dilde etkileşime geçebilmektedirler. Facebook, çeşitli dillerin konuşurlarıyla eş zamanlı ya da eş zamansız iletişim kurulmasına olanak vererek otantik bilgiye erişim sağlamaktadır.[152] Özellikle orta ve üst dil düzeylerinde daha anlamlı girdi ve çıktı yaratarak dört temel beceride otantik dil etkileşiminde bulunma, ilişki kurma, belirli bağlamlarda deneyim yoluyla dili kullanma gibi sosyo-pragmatik bilincin gelişmesine katkı sağlamaktadır.[153]

İnternetin ve bilgisayarın uzaktan dil öğretimine araladığı bir diğer kapı da *sohbet ortamları*dır. *Sohbet ortamları (chat)* doğru telaffuz etme, hataların farkına varma, etkileşimli ortamlar yaratma, görüşmeler yapma ve ılımlı sonuçlar üretme konularında öğrencilere cesaret vermektedir. Tudini'ye göre bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin çekinmeden üst-dilbilimsel tartışmalara katılabildiği ve konuşma stratejilerini deneyebildiği tehdit edici unsur içermeyen etkileşimli forumlar oluşturulmalıdır.[154] Çünkü bu etkileşim internet ortamındaki dil kurslarında öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci uzaklığının kapatılmasına da yardımcı olmaktadır.

---

[150] Vincenza Tudini, "Using Native Speakers in Chat," **Language Learning & Technology**, C.VII, No:3, 2007, s. 156-157.
[151] Geraldine Blattner, Melissa Fiori, "Facebook in the Language Classroom: Promises and Possibilities," **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning**, C.VI, No:1, Ocak 2009, s. 18-19.
[152] **A.e.**, s. 22.
[153] **A.e.**, s. 25.
[154] Tudini, **a.g.e.**, s. 227.

Rus dil ve eğitimbilimci İrina G. Çuksina'ya göre; öğrenme sürecindeki sohbet, ICQ ve e-posta gibi araçların, gerçek hayattaki gibi canlı iletişim kurulmasında yardımcı olduğunu ileri sürmüştür. Yabancı dil olarak Rusça derslerinde sohbet, ICQ ve e-posta aracılığıyla iletişimin neredeyse gerçek diyaloglardan bir farkı olmadığının, tek farkın burada yazılı olarak iletişimin gerçekleştiğinin altını çizmiştir.[155]

Çevrimiçi dil öğretiminde kullanılan yaygın yöntemlerden biri de *blog* kullanımıdır. *Blog* oluşturmadaki düşük maliyet ve kolaylık uzaktan yabancı dil sınıfları için tercih edilebirliğini arttırmıştır.[156] Nielson, Gonzalez-Lloret ve Pinckney'e göre *bloglar,* hem okumada hem de yazmada dil öğretimi için özellikle faydalıdır; çünkü gerçek bir kitle ile doğal ortamda iletişim sağlamaktadır. Ayrıca *bloglar*, akran ve öğretmen dönütü de sağlayarak öğrencilerin dil gelişimlerinde yansıtıcı bir kayıt aracı ve kültürel tartışmalar için bir forum olarak da kullanılmaktadır.[157]

Podcasting, Rusçanın yabancı dil olarak öğretimi dahil diğer yabancı dillerin öğretimi için kullanılan popüler bilgi ve iletişim teknolojilerinden biridir. *Podcast,* aynı internet adresinde yayınlanan ya belirli bir dosya ya da seçili dosyaların sürekli güncellenen setidir. *Podcasting,* neredeyse her türlü iletişim etkinliklerinde kullanılmaktadır. Sanat, politika ve eğitim gibi günlük yaşamla ilgili haberleri gazetede okunabilmekte, radyoda dinlenebilmekte veya televizyonda izlenebilmektedir. Web sayfalarındaki bilgiler, radyo programı formatında dinleyip okunabilmektedir. MDÜ'de eğitimci olan İrina İ. Yaroslavskaya'ya göre; podcasting sistemini kullanarak sözlü ifade becerileri etkin bir şekilde çözülmektedir. Bunu yaparken ise; önce yazılı halde kullanılacak yeni kelimeler verilip, ardından görsel-işitsel materyaller kullanılmalıdır. İlgili metin dinlendikten veya okunduktan sonra içeriğin ve dilsel yapıların anlaşılması için alıştırmalar yapılmalıdır. Eş zamanlı veya

---

[155] İrina G. Çuksina, **Pedagogiçeskiye osnovı obuçeniya studentov Russkomu yazıku kak inostrannomu sredstvami kompyuternıh tehnologiy**, Baltiyskaya gosudarstvennaya akademiya rıbopromıslovogo flota Doktora Tezi, Kaliningrad, 2003, s. 130.
[156] Joel Bloch, "Abdullah's Blogging: A Generation 1.5 Student Enters the Blogosphere," **Language Learning & Technology**, C.XI, No:2, Haziran 2007, s. 128.
[157] Nielson, Gonzalez-Lloret, Pinckney, **a.g.e.**, s. 9.

eş zamansız olarak kullanılan bu uygulamada öğrenci sürece aktif olarak katılarak iletişimsel becerileri geliştirme fırsatı bulmaktadır.[158]

İnternet üzerinden oynanan *oyunlar*, hayatın karmaşık ve bağlantılı yönlerini yansıtmakla birlikte; dilin kelime, yapı, içerik, yazma, konuşma gibi dilin pragmatik yönlerini de aktarmaktadır.[159] Çevrimiçi oyunlar, *Sims* ve *Second Life* gibi mikro sanal dünyalar, dil edinme deneyimlerinin zenginleştirilmesinde ve yapılandırmacı koşullar için yeni alanlar açılmasında kullanılmaktadır.

Alanda yapılmış çalışmalar; temel dil becerilerini geliştirmek için çevrimiçi dil öğretimi kavramının bir araç olabileceğini desteklemektedir. Bu nedenle yukarıda sözü edilen tüm uygulamaların öncelikle öğrencilerin ihtiyaçlarına, beklentilerine, dersin hedef ve amaçlarına uygun olarak kullanılması, tüm öğretimsel etkinliklerin veya çalışmaların birbiriyle ilişkili ve tutarlı olması gerekmektedir; çünkü Lai, Zhao ve Li'ye göre öğrencilerin dersleri anlamlı bulup bulmayacakları ve zamanlarını ayırıp ayırmayacakları bu koşullara bağlıdır.[160]

Rusçanın öğretiminde internet teknolojileri sadece kesintisiz, bütüncül öğrenme sürecini ve alıştırma etkinliklerini değil, öğrenilen bilginin edinilmesini ve bilgi arama faaliyetini de kontrol altına almaktadır. Ayrıca öğrenciler, kendi uygulamalarının ve etkinliklerinin sonuçları hakkındaki dönütü anında almaktadırlar.[161] Bogomolov'un aktardığı üzere, YDR öğretiminde internet teknolojisini kullanan öğretmenler elektronik iletişimin etkili bir dil pratiği olduğunu, biçimden içeriğe ve gerçek iletişime doğru bir geçiş gerçekleştiğini vurgulamaktadırlar.[162] Rus uzmanlar Lilliya G ve Petrova, Olga A. Moiseenko'ya göre; internet teknolojileriyle YDR öğretiminde, hangi becerinin veya becerilerin geliştirilmesi hedefleniyorsa o yönde kullanılmasına ve her öğrencinin bireysel

---

[158] İrina İ. Yaroslavskaya, "İntegrativnaya kontseptsiya primeneniya kompyuternıh tehnologiy pri obuçenii studentov inostrannomu yazıku v usloviyah diversifikatsii obrazovatelnogo protsessa," **Vserossiyskiy jurnal nauçnıh publikatsiy**, No:9-10, 2011, s. 38.
[159] Can, **a.g.e.**, s. 63.
[160] Lai, Zhao, Li, **a.g.e.**, s. 97.
[161] Lilliya G. Petrova, Olga A. Moiseenko, "Organizatsiya samostoyatelnoy deyatelnosti inostrannıh studentov na osnove web-tehnologiy kak sostavlyayuşaya protsessa Russkomu yazıku kak inostrannomu," **Fundamentalnıye issledovaniya**, No:2, 2008, s. 85.
[162] Bogomolov, **a.g.e.**, s. 42.

çalışma, *öz-öğrenme* stratejilerine uygun etkinliklerin düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Dil becerilerinin geliştirilmesi söz konusu olduğunda ilk şart bireyselleştirilmiş öğrenmenin işe koşulmasıdır. Rusça dil bilgisinin öğrenciye edindirilmesi isteniyorsa sözcük bilgisi ve ses bilgisi konuları verilmesinin yanı sıra uygulama ve alıştırma etkinlikleri de verilmelidir. Öğrencilerin bilişsel süreçleri ve öğrenme stratejileri farklı olduğundan farklı zorluk düzeylerinde alıştırmalar hazırlanmalı ve olanak varsa farklı yapılarla sunulmalıdır.[163]

3.4. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Tüm eğitim etkinliklerinde olduğu gibi uzaktan yabancı dil öğretiminde de, öğrencilerin tasarlanan içerik ve program dahilinde planlanan hedef ve amaçlara ulaşıp ulaşmadıkları ölçme değerlendirme süreci ile belirlenmektedir. Ölçme, bir niteliğin gözlenip gözlem sonuçlarının sayı ve sembollerle gösterimi;[164] değerlendirme ise, bu gözlem sonucunda elde edilen ölçümlerin belirli ölçütlere göre bir karara varılması eylemidir.[165] Artık her türlü yabancı dil öğretim materyalinin internet ortamına taşındığı ve öğretimin internet üzerinden yapıldığı uzaktan eğitimde öğrenci başarı değerlendirilmesi de büyük ölçüde internet üzerinden yapılmaktadır. Uzaktan eğitimde kullanılan ölçme değerlendirme türleri beş başlık altında şu şekilde toplanabilir.[166]

Dönem Sonu Yazılı Sınavlar: Uzaktan eğitimde en geleneksel ve en çok kullanılan ölçme değerlendirme türüdür. Öğrenci belirlenen yer, tarih ve saatte hazır bulunmakta, gözetmen veya gözetmenler eşliğinde sınav uygulanmaktadır. Çoğunlukla çoktan seçmeli sorular sorulmakta ve öğrencilerin başarısını ölçmede etkin olarak kullanılmaktadır.

---

[163] Petrova, Moiseenko, **a.g.e.**, s. 84.
[164] Fuat N. Turgut, **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları**, Ankara, Nüve Matbaası, 1977, s. 11.
[165] **A.e.**, s. 225.
[166] İsmail H. Kınalıoğlu, Şahser Güven, "Uzaktan Eğitim Sisteminde Öğrenci Başarısını Ölçülmesinde Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri," **XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, İnönü Üniversitesi, Malatya, Şubat 2011, s. 686-688.

Bölüm Sonu Değerlendirme Soruları: Kurumlarca hazırlanan ders içeriklerinin sonunda öğrencilerin o bölüme ilişkin bilgisini ölçen sorular bulunmaktadır. Bunlar ders bitiminde birlikte yanıtlayaabildiği gibi, esnek zamanlı öğretmenin belirteceği tarih ve saatte kendisine değerlendirilmek üzere de gönderilebilmektedir.

Çevrimiçi Sınavlar: Öğrencilerin belirlenen tarih ve saatte bir bilgisayar ve internet aracılığıyla sisteme giriş yapmasıyla gerçekleştirilmektedir. Çoğunlukla çoktan seçmeli, kısa cevap, eşleştirme gibi soru çeşitleri kullanılmaktadır.

Çevrimiçi Ders Etkinlikleri: Uzaktan eğitim öğrencilerin derslerdeki, bölümlerdeki, konulardaki başarılarının ve ilgilerinin ölçülüp değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Çevrimiçi ders esnasında öğretmen sorular sorarak, anında sözlü veya yazılı olarak yanıtlarını almaktadır; bu sayede yüksek etkileşim ve anında dönüt sağlanmış olmaktadır.

Forum ve Ödev Modülleri: Öğrencilerin foruma giriş-çıkışları, forumdaki tartışma, bilgi alışverişi ortamlarına katılması sistem kayıt defterine depolanabilmekte ve çevrimdışı ödevleri öğretmenlerine ödev modülleri üzerinden ulaştırabilmektedir. Bu sayede öğrencinin forumdaki kayıtları ve ödevleri değerlendirilebilmektedir.

Geleneksel eğitim sisteminde olduğu gibi, uzaktan yabancı dil öğretiminde de değerlendirme, kursun başarısının veya öğrencinin bireysel yeteneklerinin değerlendirilmesi olarak iki ana hedefle temellendirilmektedir. Bu süreç iki taraf için de değerli dönütler sağlamaktadır. Süreç sonunda öğrenci kendini, nasıl öğrendiğini daha iyi tanıyarak öğrenme eksiklerini tamamlayabilmekte; kurs da eğitim etkinliklerini daha etkili hale getirmek için düzenlemeler yapabilmektedir. Böylece uzaktan yabancı dil öğretim süreci ve etkinlikleri daha kaliteli hale getirilebilmektedir.[167]

İkinci Dil Edinimi kuramı açısından uzaktan eğitimin bir avantajı da etkinin ölçülebilirlik içinde olmasıdır. Bilgisayarlar ve diğer saklama ortamları, farklı

[167] Tuğba Altan, Sadi S. Seferoğlu, "Uzaktan Eğitimde Değerlendirme Süreci: Öğrenci Görüşlerinin Sistemin Gelişimine Katkıları," **3. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Ekim 1999, s. 862.

koşullar altında öğrencilerin yabancı dil gelişiminin detaylı kayıtlarını güvenilir olarak tutabilmektedir. Geleneksel yabancı dil ortamlarında, gelişim oranı, toplam öğrenilen kelime dağarcığı gibi hata türü ve sıklığı konusunda yanlış kayıtlar tutabilmektedir. Bilgisayarlar yardımıyla alınan öğrenme parametreleri sadece program tasarımına değil aynı zamanda bilişsel süreçleri anlamaya rehberlik etmek için istatistiksel olarak geçerli sonuçlar da sağlamaktadır. Ayrıca öğrenme süreci hakkında sınıf öğretmeninden daha hızlı ve daha fazla bilgi toplamakta; ikinci dil edinimi araştırmalarına katkıda bulunarak daha kalıcı vakalar saklamaktadır.[168]

Verilen ödev ve sınavların yeri, zamanı, uygulama şekli ile bunların başarı puanının hesaplanma ölçütleri ise, kurumdan kuruma değişmektedir. Örneğin, İngiliz Açık Üniversitesi'nde, öğrenciler, verilen yazılı ve elektronik ortamdaki ödevlerden sorumludurlar. Modül sonlarındaki değerlendirme sorularının dışında dönem sonlarında da sınav uygulanmaktadır. Öğrencilerin dönem sonu başarıları, ödevlerle sınavların %50'şer ağırlıklı puanlarının alınmasıyla hesaplanmaktadır.[169]

Uzaktan dil öğretiminin değerlendirilme sürecinde niteliksel ve niceliksel veri toplama uygulamaları kolaylıkla kullanılabilmektedir. Uzaktan dil öğretiminde geleneksel eğitimden farklı olarak daha güvenilir ölçümler yapılarak niceliksel, göz ardı edilen bireysel duyuşsal faktörleri kapsayan niteliksel değerlendirmeler yapılabilmektedir. Söz konusu iki yöntemin birleştirilmesi, ders sonuçlarına daha bütüncül bir değerlendirme bakışı getirmiştir. Geleneksel eğitimde kullanılan *amaca yönelik değerlendirme* türlerinin üçü de uzaktan yabancı dil öğretiminde kullanılabilmektedir. *Tanıma ve yerleştirmeye yönelik değerlerdirme*, bireysel özelliklerin ve özerk öğrenmenin ayrı bir yer tuttuğu uzaktan dil öğretiminde kursun başlangıcında öğrencileri tanımak için uygulanabilmektedir. *Biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme* kapsamında, dergiler, modül araştırmaları ve bazı forum tartışmaları gibi bilgilendirici öğrenci dönütlerinin çoğu bu alanda yer almaktadır. Bu sayede, öğrenci, öğretmen, kurs yöneticileri ve yardımcıları durum değerlendirmesinde bulunabilmekte, varsa eksiklerini görüp süreci

[168] Sonja G. Hokanson, "Distance Education in Foreign Languages," **Rocky Mountain Review of Language and Literature**, C.LIV, No:2, 2000, s. 88-89.
[169] Keith Harry, "Institutional Profiles," **Distance Teaching for Higher and Adult Education**, Ed. Anthony Kaye, Greville Rumble, London, Croom Helm Ltd, 1981, s. 310.

iyileştirebilmektedir. *Düzey belirleyici değerlendirme* ise, bitirme ve final sınavlarını kapsamaktadır. Duyuşsal ve bilişsel öğrenme çıktılarını göz önünde bulundurarak tüm yabancı dil öğretim süreçlerinin, içeriklerinin, materyallerinin ve diğer bileşenlerinin başarılı olup olmadığını ortaya koymaktadır.[170] Aynı şekilde Rusçanın yabancı dil olarak öğretiminde öğrenme sürecinden en üst düzeyde fayda sağlamak için uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme süreci önem taşımaktadır. Sınavlar ve ölçme değerlendirme; öğrencinin kendi öğrenme stratejilerini, bilgilerini, zayıf yönlerini ve hatalarını düzeltmelerini sağlamaktadır.[171]

[170] Irshat Madyarov, "Designing a Workable Framework for Evaluating Distance Language Instruction," **CALICO Journal**, C. XXVI, No:2, 2009, s. 304.
[171] Petrova, Moiseenko, **a.g.e.**, s. 85.

4. YÖNTEM

Araştırmamızın bu bölümünde önce araştırmanın modeli, çalışma grubu tanıtılarak; ardından uygulama süreci, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması yapılacaktır.

4.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada, İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı birinci sınıf öğrencilerine uzaktan eğitim sistemiyle Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersi, "Hareket Fiilleri" konusu anlatılmış, *nitel araştırma yaklaşımı* benimsenerek öğrencilerin derse ilişkin değerlendirmelerine başvurulmuştur. Araştırma, *nitel durum çalışması* desenlerinden *açıklayıcı durum çalışması yöntemi* ile yürütülmüştür. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve belge inceleme gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmadır.[1] *Durum çalışması deseni* tek bir durumun ya da olayın "ne", "niçin" ve "nasıl" soruları yöneltilerek bütüncül ve derinlemesine incelenmesine odaklanmakta[2] *açıklayıcı durum çalışması* ise, bir veya iki örnek olay kullanılarak, az bilinen veya yeni bir durum hakkında bilgi vermek, gerçek hayat durumları ile ilgili bağları açıklamak için kullanılmaktadır.[3] Bu durum bir birey, kurum, konu vb. olabilmektedir. Çalışmadaki durum ise araştırılan konu olmuştur. *Durum çalışması*na uygun olarak çalışma grubunun belirlenmesinde *amaçlı örnekleme yöntemi*, verilerin toplanmasında *soruşturma yaklaşımı* kapsamında *yarı yapılandırılmış görüşme formu* ve *katılımcı bilgi formu*, verilerin analizinde *içerik analizi tekniği* kullanılmıştır.

---

[1] Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 5. bs., 2005, s. 39.

[2] Gül K. Yılmaz, "Durum Çalışması," **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 2. bs., Ankara, Pegem Akademi, 2015, s. 264-265.

[3] Lynn Davey, "The Application of Case Study Evaluations," **Practical Assesment, Research & Evaluation**, C.II, No:9, 1991, s.y., Aktaran Yılmaz, **a.g.e.**, s. 269.

4.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Nitel çalışmalarda örneklem sayısının büyük olması değil; araştırmacının ihtiyaç duyduğu veri miktarını karşılayabilmesi önemlidir.[4] Durum çalışması deseninde, amaç konunun derinlemesine araştırılması olduğu için katılımcı sayısının az tutulması gerekmektedir.[5] Aynı şekilde görüşme tekniğinin kullanıldığı çalışmalarda temel amaç; çalışılan örneklemden elde edilen verilerin temsil ettiği evrene değil; aksine örnekleme benzer ya da aynı özellikteki kişilere genelleme yapılmasıdır.[6] Çalışma grubu belirlenirken yaklaşım olarak; nitel araştırmaların doğasına uygun, örnekleme türünde planlı olarak tüm evrenin değil, sadece en uygun grubun örneklem olarak seçilip araştırmaya tabi tutulduğu[7] *amaçlı örnekleme*; yöntem olaraksa *amaçlı örnekleme yönte*mlerinden *tipik durum örneklemesi* benimsenmiştir. *Tipik durum örneklemesi yöntemi*; yeni bir uygulama veya bir yenilik tanıtılmak istendiğinde, bu uygulamanın yapıldığı veya yeniliğin olduğu bir dizi durum arasından en tipik olanın veya olanların seçilerek çalışılması görüşüne dayanmaktadır.[8]

Söz konusu bilgiler kapsamında araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı birinci sınıfta öğrenim gören 21 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın amacına dönük olarak, Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersini alan 21 öğrenciden sadece çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmada örgün eğitim için geliştirilen müfredatta yer alan "Hareket Fiilleri" konusu bilgisayar üzerinden internet destekli sanal sınıfta eş zamanlı ders olarak işlenmiştir. Çalışma grubu tarafından doldurulan *Katılımcı Bilgi Formu (KBF)*'ndan elde edilen veriler Tablo 4.1.'de verilmiştir.

---

[4] Yvonna S. Lincoln, Egon G. Guba, **Naturalistic Inquiry**, Newbury Park, Sage Publications, 1985, 233.
[5] Yılmaz, **a.g.e.**, s. 265.
[6] Janet W. Schofield, "Increasing the Generalizability of Qualtitative Research," **Qualitative Inquiry in Education: The Continuing Debate**, Ed. Elliot W. Eisner, Alan Peshkin, New York, Teachers College Press, 1990, s. 226.
[7] Ali Balcı, **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, 6. bs., Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2006, s. 90.
[8] Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 9. bs., 2013, s. 138.

4.3. UYGULAMA

2014-2015 akademik yılı Bahar döneminde İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı 1., 2. , 3. ve 4. sınıflara "Rusça Öğreniminde En Çok Zorlandığınız Konular" başlıklı bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına göre (Bkz. Ek-1) öğrencilerin öğrenmede en çok zorlandıkları konuların başında "Hareket Fiilleri" gelmiştir.

Rus dilindeki "Hareket Fiilleri" konusu yabancılara Rusça öğretimi bağlamında en zor konulardan biri olarak gösterilmektedir. Bu nedenle Rus dili tarihinde A. A. Potebnya, A. A. Şahmatov, A. H. Vostokov, A. V. İsaçenko, A. V. Bondarko, N. P. Nekrasov, N. S. Avilova, N. S. Dmitriyeva, T. A. Donskaya, V. V. Vinogradova, V. V. Yamalova gibi pek çok araştırmacının dikkatini çekmiş ve başlıca araştırma konularından bir tanesi olmuştur. Rus dilindeki "Hareket Fiilleri" 14 çift ön eksiz fiilden oluşmaktadır (Bkz. Tablo 4.2.)

Tablo 4.1. Rus Dilindeki Ön Eksiz Hareket Fiilleri ve Fiillerin Türkçe Karşılıkları

1. Grup	**2. Grup**	**Türkçe Karşılıkları**
идти	ходить	yürüyerek gitmek
ехать	ездить	araçla gitmek
бежать	бегать	koşmak
плыть	плавать	yüzmek
лететь	летать	uçmak
плыть	плавать	yüzmek
лезть	лазить-лазать	tırmanmak
ползти	ползать	sürünmek, emeklemek
брести	бродить	ağır ağır dolaşmak
нести	носить	yürüyerek taşımak

1. Grup	2. Grup	Türkçe Karşılıkları
везти	возить	götürmek, araç sürmek
вести	водить	yürüyerek taşımak
гнать	гонять	kovalamak, sürmek, gütmek
катить	катать	yuvarlamak
тащить	таскать	sürükleyerek, çekerek taşımak

"Hareket Fiilleri"nin en zor konuların başında gösterilmesinin nedenlerinden bir tanesi; Rus dilindeki fiillerin önemli özelliği olan *tamamlanmış (совершенный вид)* ve *tamamlanmamış (несовершенный вид)* olarak çift oluşturmamasıdır. Söz konusu fiiller anlık, tek seferlik, tek yönlülük veya süreklilik, çok yönlülük kavramlarıyla birbirinden ayrılmaktadır. "Идти grubu" (1. grup) denilen birinci sütundaki fiiller anlık, tek seferlik ve tek yönlü hareketi ifade ederken; "ходить grubu" (2. grup) denilen ikinci sütundaki fiiller ise sürekli ve çok yönlü hareketi göstermektedir.

Bir diğer zorlayıcı unsur da hareket fiilleri ile birlikte kullanılan 16 adet ön ekin bulunması ve bu ön eklerin hareket fiillerine 55 farklı anlam katması gösterilebilir. Söz konusu ekler şunlardır: *в- (во-), вз- (взо-, вс-), вы-, до-, за-, из- (изо-, ис-), на-, о- (об-, обо-), от- (ото-), пере-, по-, под- (подо-), при-, про-, раз- (разо-, рас-), с- (со-), у-*. "Идти grubu" fiilleri verilen ön eklerden birini aldığında, *tamamlanmış (совершенный вид)* olmaktadır; "ходить grubu" fiilleri ise ön eklerden birini aldığında yine *tamamlanmamış (несовершенный вид)* olarak kalmaktadır.

Rus dilindeki "Hareket Fiilleri"nin öğretiminde çoğu kaynakta *tümevarım tekniği* izlenerek birkaç aşamada anlatılmaktadır. İlk olarak *идти* ve *ехать* fiillerinin anlık veya tek yönlü hareketi bildirdikleri ve Türkçe karşılıkları verilmektedir. Ardından *ходить ve ездить* fiillerinin sürekli veya çok yönlü hareketi bildirdikleri ve Türkçe karşılıkları verilmektedir. Bu iki çift hareket fiilinden

tüm 14 çift hareket fiiline anlam ve kullanım bakımından genelleme yapılmaktadır. Daha sonra ön eklere geçilmektedir. İlk olarak sırasıyla *по-, при-, у-* ve *вы-* ön ekleri olmak üzere 16 ön ek ve kullanımları verilerek fiillerin *tamamlanmış (совершенный вид)* ve *tamamlanmamış (несовершенный вид)* hallerine değinilerek konu anlatılmaktadır.[9]

Tezimizde uygulama kapsamında yapılan örnek ders için ön eksiz 14 çift hareket fiilinden 2 çifti, *идти-ходить* ve *ехать-ездить* fiilleri seçilmiştir. Dersin saati ve konusu bir hafta önceden çalışma grubu öğrencilerine bildirilmiştir. Öğrencilere derse katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ifade edilmiş ve katılmak isteyenlerden adları, soyadları ve e-posta adresleri istenmiştir. Tüm süreç boyunca öğrencilerle e-posta yoluyla haberleşme sağlanmıştır. Ders gününe kadar öğrencilere günlük hayatta hedef dili uygulayabilmeleri, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesi için Rusça e-postalar gönderilmiş, konuya ilişkin internet sitesi linki verilmiş ve her gün Facebook'ta kurulan bir grupta hedef dilde konuya ilişkin çeviri ve anlam tartışması yapabilmeleri için anlamlı metinler paylaşılmıştır.

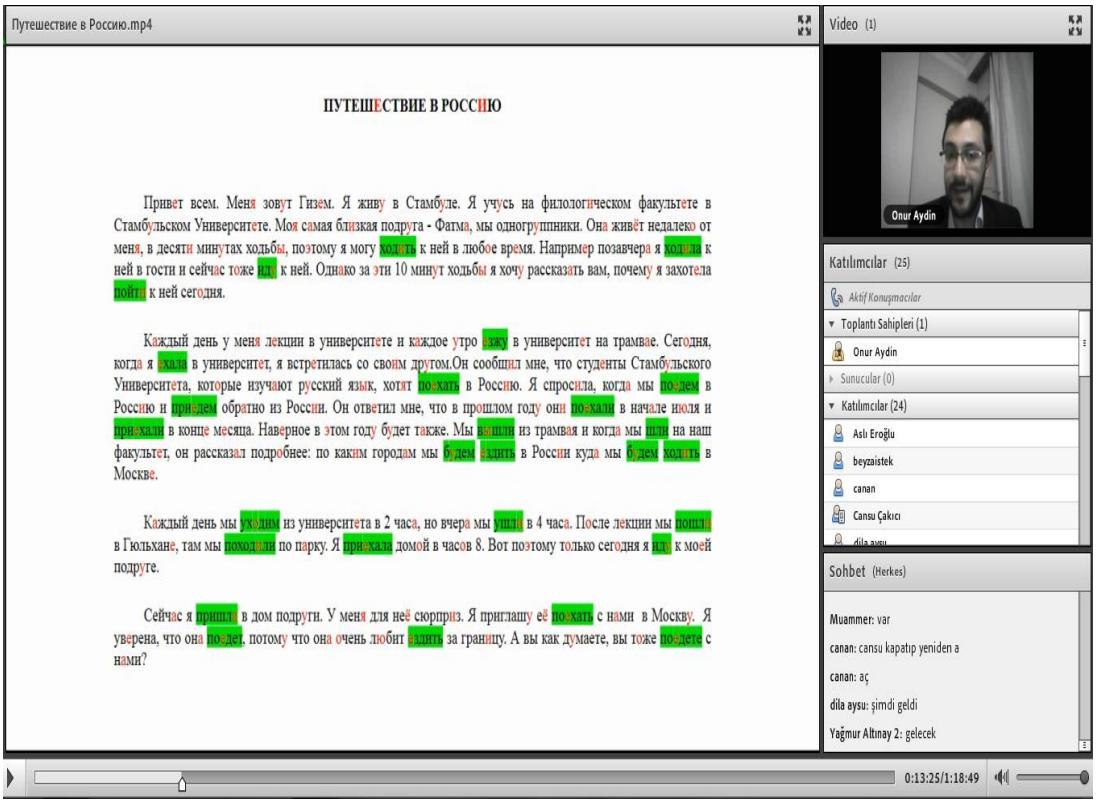
Uygulamanın yapıldığı gün okulda bir ders saati (40 dakika) boyunca uzaktan eğitim sistemi tanıtılmış, uzaktan eğitimle yabancı dil öğretiminin nasıl yapıldığına, hangi ortam ve teknolojilerden yararlanıldığına ilişkin tanıtım dersi verilmiştir. Ayrıca akşam gerçekleştirilecek derse nasıl erişebilecekleri, hangi ortam ve teknolojileri kullanabilecekleri, dersin içeriği gibi unsurlara ilişkin bilgiler verilmiş, öğrencilerden gelen sorular yanıtlanmıştır.

Derse başlandığında önce dikkati çekme, güdüleme, hedeften haberdar etme süreçleri gerçekleştirilmiş ardından derse geçilmiştir. Dersin ilk aşamasında "Puteşestviye v Rossiyu" (Rusya'ya Bir Gezi) adlı metinle öğrencilerin Rusya'ya yapılacak bir seyahat bağlamında kullanılan hareket fiilleri analiz edilmiştir. Anlatım, soru-cevap ve çeviri teknikleri kullanılan bu bölüm 13 dakika 40 saniye

[9] Serafima A. Havronina, Aleksandra İ. Şiroçenskaya, **Alıştırmalarla Rusça**, Çev. Sevgi Özatay, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2011, s. 219-252; Serafima A. Havronina, **Govorite po-russki**, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2005; İlza Pulkina, Yekaterina Zahava-Nekrasova, **Russian a Practical Grammar with Exercises**, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2001, s. 256-271.

sürmüştür. Metin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak tasarlanmıştır. Metindeki vurgulu harfler kırmızıyla, diğer karakterler siyah renkle yazılarak öğrencilerin doğru telaffuz için görsel olarak dikkatlerinin çekilmesi amaçlanmıştır. İşitsel olarak ise, metin okunurken eş zamanlı olarak önceden hazırlanmış hedef dilde anadil konuşurunun metni seslendirmesi dinletilerek hareket fiillerinin ve diğer kelimelerin doğru telaffuz edilmesi ve öğrencilerin hedef dile maruz kalmaları sağlanmıştır. Metin 263 kelimeden oluşturulmuş ve içerisinde ders süresince öğrenilecek 25 adet hareket fiili kullanılmıştır. Bu nedenle öğrencilerin kurallara odaklanmalarından daha çok kullanıma ve bağlamlara odaklanması amaçlanmıştır.

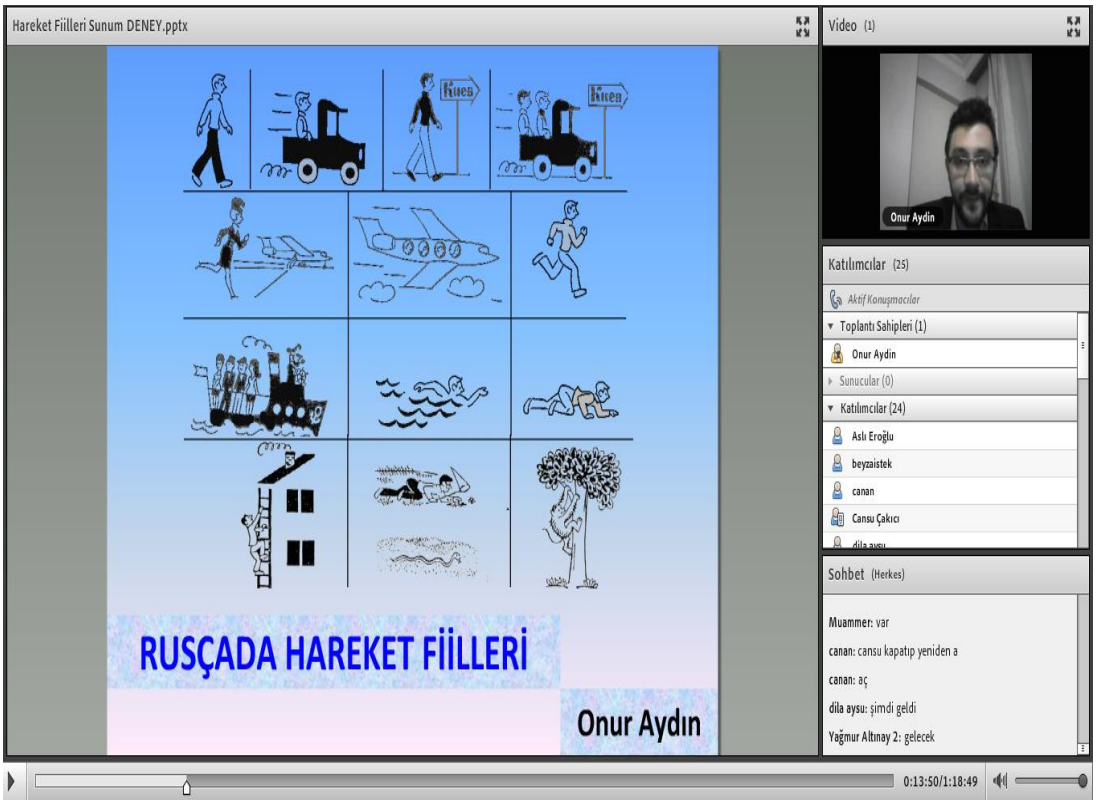
Şekil 4.1. İşlenen Örnek Dersin İlk Aşaması

İkinci aşamada, öğretmen tarafından hazırlanan sunum dosyasıyla kullanımları gösterilen hareket fiillerinin (идти/ходить, ехать/ездить); sırasıyla ön eksiz, tek yönlü-çok yönlü, tamamlanmış-tamamlanmamış, anlık-sürekli olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Çekimleri, okunuşları ve Türkçe karşılıkları verildikten

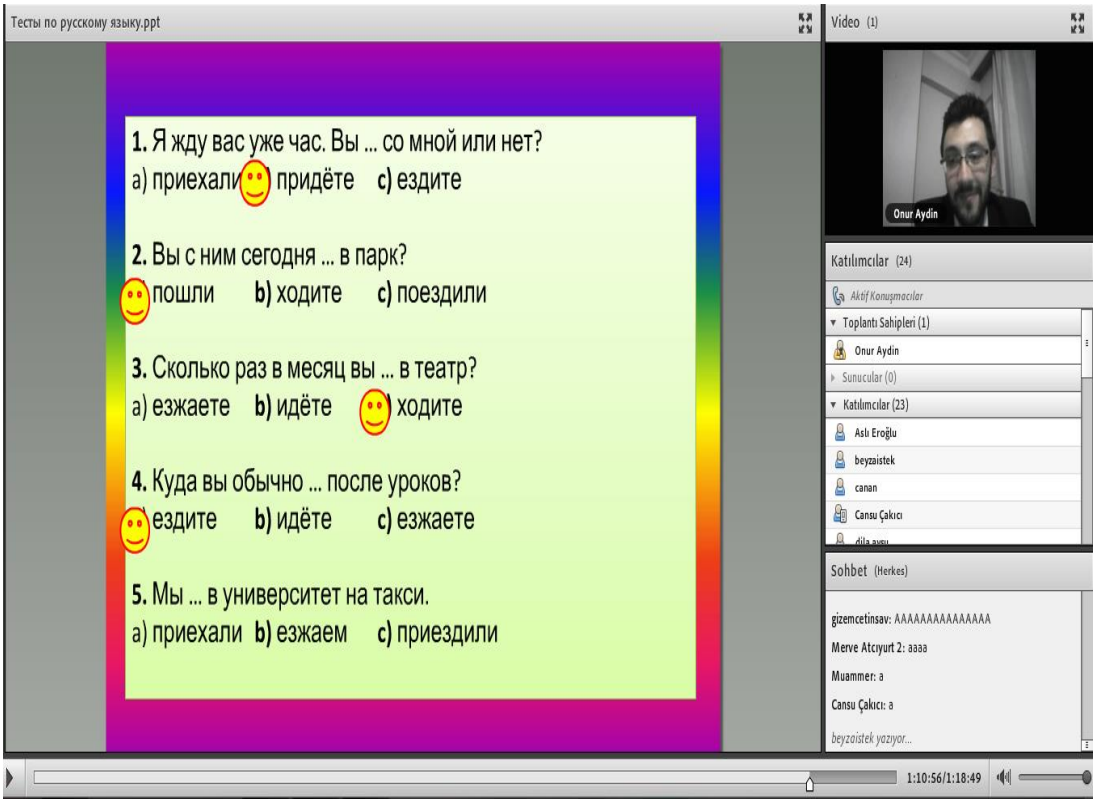
sonra şimdiki, geniş, geçmiş ve gelecek zaman bağlamlarında incelenmiştir. Ardından *no-, npu-,* ve *y-* ön ekleri seçilerek şahıs çekimleri ve okunuşları gösterilmiş, anlamsal farkları ifade edilmiştir. Son olarak ise; *tamamlanmış (совершенный вид)* ve *tamamlanmamış (несовершенный вид)* hallerde fiillerin ön ekli ve ön eksiz karşılaştırılması yapılarak diğer hareket fiilleri ve ön ekler için de genellemelerde bulunulmuştur. Bu aşamada anlatım, tartışma, çeviri ve tümevarım yöntemleri kullanılmış; zor bir konu olmasından, öğrencilerle daha fazla alıştırma yaparak etkileşimli bir ders işlenmesi için süre yaklaşık 50 dakika olarak belirlenmiş ve bu aşama planlanan sürede tamamlanmıştır.

Şekil 4.2. İşlenen Örnek Dersin İkinci Aşaması

Dersin son aşamasında ise, konuya ilişkin Ural Üniversitesi'nin YDR Testinden öğrencilerin düzeyine uygun 15 soruluk pekiştirici ve değerlendirici bir test uygulanmıştır. İlk 10 soruda öğrencilerden doğru yanıtı, son 5 soruda ise yanlış yanıtı bulmaları istenmiştir. Bu aşama hedeflenen sürede tamamlanmıştır.

Şekil 4.3. İşlenen Örnek Dersin Üçüncü Aşaması

Ders süresi toplam 78 dakika 49 saniye olarak kaydedilmiştir. Kaydedilen dersin linki, e-posta yoluyla öğrencilere gönderilmiştir. Derse katılan öğrencilerin tekrar edebilmeleri, katılamayan öğrencilerin daha sonra izleyebilmeleri için derste kullanılan materyaller ve ders linki öğrencilerle paylaşılmıştır. Öğrencilerin konuyu pekiştirmesi için *http://learnrussian.rt.com/tests/test-7* adresindeki öğrenci düzeylerine uygun konu testinin çözülmesi istenmiştir. Zamana karşı çözülmesi gereken testin sonuçları ve yapılan yanlışlar e-posta yoluyla dersin öğretmeniyle paylaşılmış ve dersin öğretmeni açıklamalarıyla birlikte yanlış yanıtlara ilişkin dönütler vermiştir. Böylelikle hem öğrenciye anında dönüt ve destek olanağı sağlanmış, hem de öğrencinin dersin öğretmenine dilediği anda ulaşma fırsatı verilmiştir.

4.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmada veri toplama yaklaşımı olarak, verilerin karşılıklı soru-cevap yoluyla toplandığı *soruşturma yaklaşımı*[10] benimsenmiştir. Veri toplama aracı olarak ise; araştırmacı tarafından hazırlanan, uzman görüşü alınan *yarı yapılandırılmış görüşme formu* ve araştırma grubunu daha yakından tanımak için *Katılımcı Bilgi Formu (KBF)* kullanılmıştır. *Yarı yapılandırılmış görüşme*; önceden hazırlanmış forma bağlı kalınarak görüşmenin sürdürülmesinden dolayı daha sistemli ve karşılaştırılabilir bilgi elde edilmesinin yanı sıra araştırmacıya daha fazla özgürlük sağlaması yönüyle eğitimbilim çalışmalarına daha uygun bir araştırma tekniğidir.[11]

Araştırma, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı birinci sınıfta öğrenim gören 21 öğrenciyle gönüllülük esasıyla yaklaşık 30-40 dakika görüşülerek, öğrencilerin uzaktan eğitim yoluyla Rusçanın yabancı dil olarak öğretimine ilişkin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Uygulama kapsamında, araştırmacı tarafından yürütülen örnek ders sonrasında öğrencilere toplam dört bölüm ve on iki sorudan oluşan aşağıdaki açık uçlu sorular yöneltilmiş ve yanıt vermeleri istenmiştir (Bkz. Ek-3). Araştırma sonucunda elde edilen veriler, dört ana tema ve on üç alt kategoriye ayrılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın geçerliliği, öğrencilerin görüşlerinden birebir alıntı yapılarak sağlanmıştır.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Nitel bir durum çalışması olan araştırmada veri analizi tekniklerinden *içerik analizi tekniği* kullanılmıştır. *İçerik analizi tekniği*nin temel amacı, elde edilen verileri açıklayan kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmektir. Veriler önce kodlara (kavramlara) dönüştürülmekte, sonra bu kodlar arasındaki ilişkiler (temalar)

[10] Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 25. bs., Ankara, Nobel Akademi Yayıncılık, 2013, s. 153.
[11] Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1999, s. 283; Aktaran Karasar, **a.g.e.,** s. 167-168.

belirlenerek verilerin altında yatan olgulara ulaşılmaktadır.[12] Araştırmada veri kodlama türü olarak ise; önceden belirlenmiş bir kod listesi analizin çerçevesini oluştururken, elde edilen verilere göre kodlarda çıkarma veya ilave etme işleminin yapılabildiği *genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama*[13] seçilmiştir.

Görüşmeler sonrasında elde edilen veriler kodlama yapılarak, temalara göre kategorilere ayrılmıştır. Ardından veriler sınıflandırılarak daha ayrıntılı ve kolay anlaşılır bir hale getirilmiştir. Kodlama ve temalarına göre kategorilere ayırma işlemi birkaç kez yapılmış, gereksiz görülen kodlamalar çıkarılarak ve gerekli görülen yeni kodlamalar eklenerek tüm katılımcıların araştırmaya ilişkin görüşlerinin düşüncelerini yansıtan tablolar elde edilmiştir. Elde edilen bulgular tablo ve açıklama halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

4.6. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın amacı kapsamında Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersi "Hareket Fiilleri" konusunun anlatıldığı örnek ders uygulamasına gönüllülük esasına dayalı olarak, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı birinci sınıfta öğrenim gören 21 öğrenci katılmıştır.

Tablo 4.2. Katılımcı (K) Profili

Öğrenci Kodları	**Akademik Başarısı**	**Derse Erişim Aracı**	**Derse Erişim Şekli**	**Cinsiyeti**
K1	Mükemmel	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K2	Çok iyi	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K3	Yeterli	Cep telefonu	Eş zamanlı	Bayan
K4	Orta	Cep telefonu	Eş zamanlı	Bayan
K5	Orta	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan

[12] Yıldırım, Şimşek, **a.g.e.**, 9. bs., s. 259.
[13] **A.e.**, s. 261.

Öğrenci Kodları	Akademik Başarısı	Derse Erişim Aracı	Derse Erişim Şekli	Cinsiyeti
K6	Mükemmel	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K7	İyi	Bilgisayar ve Cep telefonu	Eş zamanlı	Bayan
K8	İyi	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K9	Mükemmel	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K10	Mükemmel	Bilgisayar ve Cep telefonu	Eş zamanlı	Bayan
K11	Çok iyi	Cep telefonu	Eş zamanlı	Bayan
K12	Orta	Bilgisayar	Eş zamanlı	Erkek
K13	Koşullu başarılı	Bilgisayar	Eş zamanlı	Erkek
K14	Koşullu başarılı	Bilgisayar	Eş zamanlı	Erkek
K15	Koşullu başarılı	Bilgisayar	Eş zamanlı	Erkek
K16	Orta	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K17	Çok iyi	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K18	Orta	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K19	İyi	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K20	Orta	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan
K21	Orta	Bilgisayar	Eş zamanlı	Bayan

Tablo 4.2.'teki verilere göre; örnek ders uygulamasına katılan 21 öğrencinin %19,05'i erkek, %80,95'i bayandır. Katılımcıların hepsi dersi eş zamanlı olarak izlemişlerdir. Katılımcıların %14,28'i sadece cep telefonundan, %76,20'si sadece bilgisayardan, kalan %9,52'si aynı anda hem cep telefonundan hem de bilgisayardan derse erişim sağlamışlardır. Katılımcıların %19,05'i mükemmel, %14,28'i çok iyi,

%14,28'i iyi, %33,33'ü orta, %14,28'i koşullu başarılı, kalan %4,76'sı yeterli derecede akademik başarılara sahiptirler.

Araştırmadan elde edilen veriler, 4 ana tema ve bu temalara ait 13 alt kategori olarak şöyle tablolaştırılmıştır.

Tablo 4.3. Temalar ve Alt Kategoriler

TEMALAR	**ALT KATEGORİLER**
Uzaktan Eğitimle Yabancı Dil Öğretimi	Temel dil becerilerinin geliştirilmesi Tercih nedeni Beklentiler
Derse Hazırlık	Uzaktan eğitim tanıtımı Derse ve konuya ilişkin uygulamalar
Ders Süreci	Öğretmen Dersin süresi ve işleniş tarzı Araç-gereçler
Değerlendirme ve Sonuç	Başarı ve beklentilerin karşılanması Genel fayda Esneklik İleride tekrar tercih etme Öneri ve görüşler

Çalışmamızın ana konusu uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil (Rusça) öğretimi olduğundan dolayı, ilk olarak öğrencilerden bu konuya ilişkin görüşleri alınmıştır. için, katılımcılar bu konuya ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, "Uzaktan Eğitimle Yabancı Dil Öğretimi" ana teması altında "temel dil becerilerinin geliştirilmesi", "tercih nedeni" ve "beklentiler" ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

İlk olarak "temel dil becerilerinin geliştirilmesi" başlıklı alt kategoriye yönelik soru sorulmuş ve öğrencilerden şu yanıtlar gelmiştir:

K1: Bence okuma, yazma, konuşma uzaktan eğitim ile geliştirilebilir.
K3: Okuma yazma dinleme konuşma hepsi geliştirilebilir. Bunlar için çeşitli siteler var.
K4: İmkanlar yeterliyse geliştirilebilir.
K6: Evet.
K7: Geliştirilebilir.

K10: Konuşma, yazma, okuma, dinleme hepsinin geliştirilebileceğini düşünüyorum.
K12: Geliştirilebilir.
K13: Evet, geliştirilebilir.
K16: Hepsi geliştirilebilir.
K19: Gelişir.
K20: Evet geliştirilebilir.
K21: Evet geliştirilebilir.

Görüldüğü üzere 12 katılımcı (K1, K3, K4, K6, K7, K10, K12, K13, K16, K19, K20 ve K21) tüm dil becerilerinin uzaktan eğitim yoluyla geliştirilebileceğini belirtmişlerdir. K4 gerekli koşullar sağlandığında geliştirilebileceğini, K3 de bu amaç doğrultusunda hizmet veren internet sitelerinin var olduğunu ifade etmiştir.

K5: Konuşma, dinleme ve yazma becerilerinin geliştirilebileceğini düşünüyorum.
K8: Yazma geliştirilir, konuşma geliştirilemez.
K9: Okuma ve dinleme geliştirilebilir. Yazma ve konuşma pek geliştirilemez.
K14: Okuma ve dinleme geliştirilebilir.
K15: Okuma, yazma ve dinleme için etkili olabilir ama konuşma için yeterli olmayabilir.
K17: Konuşma becerisini geliştireceğimi düşünmüyorum.
K18: Dinleme, okuma geliştirilir. Konuşma geliştirilemeyebilir.

K8 sadece yazma, K9 ve K14 sadece okuma ve dinleme, K18 sadece dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilebileceğini; K5, K15 ve K17 konuşma hariç tüm dil becerilerinin geliştirilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca K5, K8, K9, K14, K15, K17 ve K18 konuşma; K9 ve K14 yazma becerilerinin geliştirilemeyeceğini ifade etmişlerdir.

K2: Okuma ve dinleme; yazma ve konuşmaya göre daha fazla geliştirilebilir.
K11: Daha çok konuşma becerileri geliştirilebilir.

K2'ye göre tüm dil becerileri geliştirilebilir; ancak yazma ve konuşma becerileri daha fazla geliştirilebilir. K11 ise, yazma, dinleme ve okumaya kıyasla konuşma becerilerinin daha fazla geliştirilebileceğini belirtmiştir.

İkinci olarak "tercih nedeni" alt kategorisine ilişkin soru yöneltilmiş ve şu yanıtlar alınmıştır:

K3: Anlamadığımız bir konuyu daha iyi kavramak ve sınava yönelik hazırlanmak için tercih ettim.
K9: Bilgileri pekiştirme amaçlı (konuyu tekrarlama)
K11: Sınavlarımıza yararlı olacağı için.
K13: Konuyu pekiştirmek için.
K15: Okulda işlenen bir konuyu tekrar etme fırsatım olduğu için.
K18: Konuyu pekiştirmek, sınavlara hazırlık.
K20: Konuyu pekiştirmek amacıyla.

Yanıtlardan anlaşıldığı üzere; K3 geleneksel eğitimde anlamadığı "Hareket Fiilleri" konusunu uzaktan eğitimle daha iyi öğrenmek ve sınava hazırlık amacıyla, aynı şekilde K11 de sınava yardımcı olacağını düşündüğü için tercih etmiştir. K9, K13, K15, K20 uzaktan eğitim dersine sadece konuyu pekiştirmek, tekrar etmek için katıldıklarını, K18 hem pekiştirmek hem de sınava hazırlık amacıyla katıldığını belirtmiştir.

K1: Yeni bir sistem denemek istedim
K4: Deneyimlemek için tercih ettim.
K5: Yeni bir eğitim türü olduğu için tercih ettim.
K6: Farklı bir eğitim sistemi ve zamandan tasarruf.
K8: Bu konuda bilgi edinmek istedim
K14: Yeni bir sistemdi, merak ettim, denemek istedim.
K16: Bu yeni sistemi denemek ve işlenen konudaki eksikliklerimi tamamlamak için.
K17: Genel tekrar ve sistemi denemek için.

K1, K4, K5, K8, K14, K17 kendileri için yeni bir sistem olan uzaktan eğitimi tecrübe etmek istedikleri için dersi tercih etmişlerdir. K6 ise, hem yeni bir eğitim sistemini denemek istediğini hem de zamandan tasarruf etmek istedği için tercih ettiğini belirtmiştir. K16 hem konuyla ilgili eksiklerini gidermek hem de yeni sistemi denemek için katılmıştır.

K2: Bildiklerimin üzerine yeni bir şeyler katmak,kendimi geliştirmek için.
K10: Konuyu pekiştirmek ve dil yeteneğimi arttırmak için.

K2 uzaktan eğitimle yapılan dersi, konuya ilişkin ek bilgiler edinebileceğini ve kendini yeni sistemle geliştirebileceğini düşünmüştür. K10 konuyu pekiştirmenin yanında kendi dil yeteneğini arttıracağını düşündüğü için derse katılmıştır.

K7: Konu sınava yönelik olduğu ve öğretim sisteminin etkili olacağını düşündüğüm için.
K12: Rahat ortamda öğrenme arttığı için.
K19: Evde dinlemek kolay oldu.
K21: Kolaylıklarından dolayı. Ev ortamından ders dinleyebilmek için.

K7 hem sınava yönelik bir konu olduğu için hem de uzaktan eğitimin "Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2" dersinin öğretilmesinde etkili olacağı için tercih etmiştir. K12, K19 ve K21 ise okulda değil de ev gibi rahat bir ortamda dersi dinlemek istedikleri için derse katıldıklarını ifade etmişlerdir.

İlk ana temanın son alt kategorisi olan "beklentiler" konusunda öğrenciler şu yanıtları vermişlerdir:

K2: Beklentilerim konuyu pekiştirmek, yeni bilgiler öğrenmekti.
K4: Anlatılacak konuya doğrudan hakim olabilmek ve konuyu pekiştirmek.
K6: Konu hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmak.
K11: Kesintisiz bir yayın olması, ses düzeyinin iyi olması ve de ders ile ilgili pekiştirme yapabilecek olmam
K19: Konuya dönük pekiştirme.
K20: Ön ekleri tam anlamıyla kafamda oturtmak.

K2, K4, K6, K19 ve K20 ders öncesinde "Hareket Fiilleri" konusunu daha iyi öğrenme beklentisi içerisinde oldukları görülmüştür. K11'in ise pekiştirme dışında ders için kullanılacak araç-gereç ve iletişim kalitesinin iyi olmasına ilişkin beklentisi oluşmuştur.

K1: Konuyu pekiştirmek, uygulama yapmak, yeni bilgiler öğrenmek .
K3: Konuyu pekiştirmek, sorularını çözmek.
K9: Konuyu uygulama yaparak daha iyi kavramak.
K10: Konuyu pekiştirmek, uygulama yapmak ve bire bir anlamadığım konu hakkında destek alabilmekti.
K14: Konuyu pekiştirmek, uygulama yapmak.
K21: Hareket fiilleri konusunu anlayabilmek

K1, K3, K9, K10 ve K14 konuyla ilgili pekiştirme yapılması dışında, konuyla ilgili uygulama ve alıştırma yapma beklentilerini ifade etmişlerdir. K21 geleneksel eğitimde anlamakta zorlandığı "Hareket Fiilleri" konusunu uzaktan eğitimle anlama, K10 ise bunların dışında anlamakta zorlandığı konuya ilişkin öğretmenden birebir destek alma beklentisi olduğunu belirtmiştir.

K5: Görsel ve işitsel bir anlatımla daha akılda kalıcı bir ders.
K7: Karşılıklı iletişimle sorularıma bire bir yanıt alacağımı düşünüyordum.
K12: Uzaktan eğitimi tanımak, öğretmenle daha kolay (birebir) iletişim kurmak.
K13: Uzaktan eğitimi tanımak, öğrenmek.
K15: Etkili bir ders olacağını düşünüyordum.
K18: Daha önce aşina olduğum bir konuda eksiklerimi görmek,uzaktan eğitimi tanımak.

K13'ün uzaktan eğitimi tanıma, K18'in konuyu pekiştirme ve uzaktan eğitimi tanıma, K12'nin ise hem yeni sistemi tanıma hem de öğretmene daha kolay erişmeye ilişkin beklentisi olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitim sistemiyle; K15'in etkili, K7'nin etkileşimli, sorularına yanıt alabileceği, K5'in daha kalıcı, K12 öğretmenle daha kolay iletişim kurabileceği bir ders beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Bilindiği üzere ders öncesi paylaşılan öğrenme materyalleri, öğrencilerin derse hazır gelmeleri, öğrenecekleri derse ilişkin önceden haberdar olmaları, konuya ilişkin ön bilgileri organize etmeleri ve tutum geliştirmeleri gibi yönlerden önem taşımaktadır.

Bu bağlamda öğrencilere; "Derse Hazırlık" ana teması altında "uzaktan eğitim tanıtımı", "derse ve konuya ilişkin uygulamalar" alt kategorilerine ilişkin sorular yöneltilmiştir.

İkinci ana temanın ilk alt kategorisi "uzaktan eğitim tanıtımı" olarak belirlenmiştir ve bu konuya ilişkin sorulan soruya öğrenciler tarafından verilen yanıtlar şu şekildedir:

K2: Oldu. Birçok bilgilendirme aldık.
K4: Evet. Duruma daha hızlı hakim oldum.
K6: Evet, oldukça.
K8: Evet,fikir sahibi oldum.
K15: Dersin işleniş şekli adına bir fikir sahibi olmamızı sağladı.
K21: Evet, oldu.

Dersten önce yapılan uzaktan eğitim tanıtımının dersin daha iyi kavranmasına katkısının olup olmadığına ilişkin soruya K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10,

K11, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20 ve K21 olumlu yanıt vermişlerdir. K2, K8 ve K15 tanıtım uygulamasının derse ilişkin fikir sahibi olmalarını, K6 oldukça yararlı olduğunu, K4 ise yeni sisteme daha hızlı uyum göstermelerini sağladığını ifade etmişlerdir.

K7: Çok etkisi olduğunu düşünmüyorum.
K16: Tanıtıma çok da gerek yoktu, fakat dersin kendisi gayet verimliydi.
K20: Mailimi kontrol etmediğim için ders esnasında bir faydası olmadı.

K7 tanıtım uygulamasının dersin daha iyi kavranmasında etkili olduğu konusunda olumsuz görüş bildirmiştir. K16 tanıtıma gerek olmadığını, K20 e-posta adresine bakmadığını; bu nedenle kendisi için bir fayda sağlamadığını belirtmiştir.

Bir diğer alt kategori olan "derse ve konuya ilişkin uygulamalar" sorusuna ilişkin öğrenciler şu yanıtları şu vermişlerdir:

K1: Ders öncesi verilen uygulamaların derse hazırlık olduğunu düşünüyorum.
K3: Derse hazırlanmamıza yardımcı oldu, faydalıydı.
K4: Bence oldukça faydalıydı. Gerçekten ilgilenen herkese fayda sağlamış olduğunu düşünüyorum.
K5: Derse hazırlık olması açısından yararlı olduğunu düşünüyorum.
K6: Gayet yeterli ve anlaşılır bilgiler verildi.
K7: Derse hazırlık için başlangıç seviyesinde yardımcı olduğunu düşünüyorum.
K8: Derse bir katkıda bulundu.
K11: Oldukça yararlı ve ilgili bir süreçti.
K12: Ders öncesi yardımda bulundu ve öğrenmeyi pekiştirdi.
K13: Ders öncesi hazırlıkta yardımcı oldu.
K14: Tamamlayıcı ve yararlı oldu.
K15: Derse hazırlık için faydalı olduğunu düşünüyorum.
K17: Evet yararlı.
K18: Derse hazırlık aşamasında iyi bir rehber oldu. Kesinlikle yararlı.
K19: Derse hazırlıkta yararlı oldu.
K21: Dersi daha kolay kavramaya yardımcı oluyor.

K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19 ve K21 yapılan ders öncesi hazırlık uygulamalarına ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir. K11 yararlı olmasının yanı sıra ilgili bir etkinlik olduğunu, K12 de derse yardımcı olduğunu ve öğrenmeyi pekiştirdiğini ifade etmişlerdir.

K2: Yararlı oldu. Mailden yeni kelimeler öğrendim.
K9: Konuyu kavrama açısından yardımcı olduğunu düşünüyorum. Diyalog yaptım. Derse hazırlık için iyi oldu.
K10: Mailin Rusça olması, sitenin Rusça olması günlük alanda Rusça kullanımı için yararlı oldu. Derse hazırlık oldu ve çok faydalıydı.

K2 e-postadan Rusça yeni kelimeler öğrendiğini, K9 konuyu kavramasına yardım ettiğini, diyalog yapma fırsatı bulduğunu belirtmiştir. K10 yapılan uygulamaların günlük hayatında Rusça kullanımı bakımından yararlı olduğunu ifade etmiştir.

Anatoliy V. Tryapelnikov'a göre; son zamanlarda yapılan araştırmalara göre, özellikle sanal öğrenme ortamlarının oluşturulması, uzaktan eğitimle Rusçanın yabancı dil olarak öğretimi alanına ilave katkılar yapmıştır.[14]

Bu bağlamda *Adobe Connect* programıyla sistem üzerinde sanal bir sınıf oluşturulmuş ve dersin işlenmesi aşamasına geçilmiştir. Katılımcılar, "Ders Süreci" ana teması altında "öğretmen", "dersin süresi ve işleniş tarzı", "araç-gereçler" ile ilgili sorulara şu yanıtları vermişlerdir:

Üçüncü ana temanın ilk alt kategorisi "öğretmen" olarak belirlenmiştir ve bu konuya ilişkin sorulan soruya öğrencilerden gelen yanıtlar şu şekildedir:

K1: Faydalı.
K2: Derse çok hakim, dikkatimizi dağıtmamıza fırsat vermiyor, sıkıcı değil,konu dağılmıyor.
K3: Hem konuya odaklıydı hem de bizim sorularımıza cevaplar veriyordu. Sorular hazırlamıştı, başarılıydı.
K4: Bence gayet akıcı ve açıktı. Beklentilerimi karşıladı.
K5: Memnun kaldım.
K6: Başarılı.
K7: İnternetten kaynaklı kesintiler göz ardı edildiğinde kesintisiz ve aktif bir iletişimdi..
K8: Etkili bir iletişim vardı.
K9: Dersi iyi anlattı, konuya hakimdi.
K10: Başarılı.
K11: Muhteşemdi.
K12: Konuya hakim, birebir ilgi odaklı.
K13: Öğrenci ile iletişim içinde, anlaşılır ve akıcı bir anlatım oldu.

[14] Anatoliy V. Tryapelnikov, "Sovremennıye informatsionnıye i kommunikatsionnıye tehnologii v virtualnoy srede obuçeniya Russkomu yazıku kak inostrannomu," **Educational Technology & Society**, C.X, No:2, 2007, s. 323.

K14: Başarılı.
K15: Başarılıydı.
K16: Gayet ilgili, kaliteli ve anlaşılırdı.
K17: Sisteme yani ders anlatış biçimi sanal ortama göre iyiydi.
K18: Oldukça hakimdi.
K19: Yavaş, açıklayıcı, yeterli anlattınız.
K20: Konuya gayet hakimdi, sistemli bir şeklide görsellerle destekleyerek anlattı.
K21: Konuyu anlamamıza yardımcı oldu, sorduğumuz sorulara cevaplar verdi.

Tüm katılımcılar ders öğretmenin konu anlatışı ve konuya hakimiyeti ile ilgili soruya olumlu yanıt vermişlerdir. K3 öğretmenin hem konuyu anlatıp hem de öğrencilerin sorularına yanıt vermesini; ayrıca alıştırma soruları hazırlamasını başarılı bulmuştur. K7, K8 ve K13 etkili bir iletişim olduğunu, K2 ise öğretmenin dikkatlerinin dağılmasına fırsat vermediğini belirtmişlerdir. K4 öğretmenin anlatışını akıcı ve açık bulmuş, beklentilerinin karşılandığını ifade etmiştir. K20 de öğretmenin konuya olan hakimiyetinin yanı sıra planlı olarak anlatımı görsel materyallerle desteklediğini paylaşmıştır.

İkinci olarak "dersin süresi ve işleniş tarzı" konularında soru yöneltilmiş ve şu yanıtlar alınmıştır:

K5: Dersin süresini biraz uzun buldum fakat işlenişi iyiydi.
K7: Süresinin yeterli olduğunu düşünüyorum, sıkmayacak ölçüdeydi ama işlenişte daha aktif materyaller kullanılabilirdi.
K17: İşleniştеki ufak ses sıkıntısı haricinde işleniş ve ders süresi uygundu güzeldi.

K5 dersin işlenişini iyi; fakat süresini biraz uzun bulmuştur. K17 derste yaşanan teknik problemler dışında işleniş ve sürenin uygun olduğunu belirtmiştir. K7 ise süreyi yeterli bulmuş; fakat daha etkileşimli materyaller seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

K3: Konuyu pekiştirmemizde yeterliydi.
K6: Güzel ve süre de yeterliydi.
K12: Oldukça ideal.
K13: Süresinin sınıf ortamına göre daha rahat ve akıcı olduğunu düşünüyorum.
K14: Süre yeterli, işleniş uygun ve olumluydu.

K15: Süre normaldi ve işleniş iyiydi.
K16: Süresi iyi, işlenişi verimliydi.
K18: Yeterli uzunluktaydı.
K19: Uygun süre.
K20: Süre gayet iyiydi. Sıkılmadan dinledim.
K21: Süresi yeterliydi. Sıkılmadan dinledik, izledik.

K3, K6, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20 ve K21 dersin işlenişine ve süresine ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir. K20 ve K21 sıkılmadan dinlediklerini, K13 geleneksel eğitime göre sürenin daha rahat ve akıcı geçtiğini belirtmişlerdir.

K1: Ders süresi uygundu. Dersin işlenişi etkileşimliydi öğrenci ve öğretmen aktif rol oynadı.
K2: Tam ayarındaydı, etkileşim iyiydi, bizlere de söz hakkı verildi.
K8: İşlenişi gayet güzeldi. Bizim de katılmamız daha etkili bir hale getirdi.
K9: Süre tamdı, etkileşim iyiydi, sıkıcı değildi. Aktif bir ders oldu.
K10: Derste bizi yeterince derse dahil edebildiğinizi düşünüyorum. Dersin süresi ortalamaydı. İşlenişinden memnun kaldım.
K11: Etkileşimli ve ideal bir süreydi.

K1, K2, K8, K9, K10, K11 dersin süresinin ideal olduğunu, işlenişin ise etkileşimli olduğunu belirtmişlerdir. K11 süreçte öğretmenin ve öğrencinin aktif olduğunu, K2 kendilerine de söz hakkı verilmesinin güzel olduğunu, K8 kendilerinin aktif olarak katılmasıyla dersin daha etkili bir hal aldığını ifade etmiştir.

Bu ana temanın son alt kategorisi olarak "araç-gereçler" konusuna ilişkin öğrencilerden gelen yanıtlar şu şekildedir:

K2: Programdan memnun kaldım, görseller gayet iyiydi.
K3: Program, görüntü ve ses kalitesi güzeldi.
K4: Ben hiçbir sorun yaşamadım. Her şey yeterli ve sorunsuzdu.
K13: Anlaşıldı ve yardımcı oldu.
K14: Kullanılan tüm araç gereçler yerinde ve uygundu.
K16: Yeterli ve kaliteliydi
K18: Başarılıydı
K19: Materyaller yeterliydi. İşleniş de açıklayıcı, resimli güzeldi.
K21: Görsel olarak da izleyebilmek güzeldi, istediklerimizi sorduk.

K2, K3, K4, K13, K14, K16, K18, K19 ve K21 ders süresince kullanılan araç-gereçlerden memnun kaldıklarını paylaşmışlardır. K2 sanal sınıf için kullanılan programdan memnun kalmıştır, görselleri beğenmiştir. K4 herhangi bir problemle karşı karşıya kalmadığını, tüm programın ve materyallerin sorunsuz olduğunu

belirtmiştir. K19 materyalleri yeterli bulmuş, resimlerin de olmasını olumlu karşılamıştır.

> *K1: Görsel materyaller, sunum ve sesli dosyalar dersin daha akılda kalıcı olmasına yardımcı oldu.*
> *K9: Yeni bir program kullanmış oldum ve görseller konuya uygun ve yararlıydı.*
> *K10: İlk başta konu anlatımının ardından test olması bilgiyi pekiştirip ölçmemize yardımcı oldu. Sunum görsel bakımdan zengindi. Bu da daha kolay hafızamda tutmamama neden oldu.*
> *K11: Okuma becerimizin artması için metin kullanılması oldukça yararlı ve eğlenceli oldu.*
> *K15: İşitsel ve görsel verilerle desteklenmesi konunun öğrenilmesinde faydalı oldu.*

K10 kullanılan görsel, K1 görsel ve işitsel materyallerin konuyu daha akılda kalıcı yaptığını paylaşmışlardır. K9 görsel, K15 görsel ve işitsel materyalleri konu için faydalı bulmuştur. K11 konuyla ilgili metnin kullanılmasını eğlenceli bulmuş ve okuma becerisini arttırdığını ifade etmiştir.

> *K5: Program yeni olduğu için bazı aksaklıklar yaşandı. 24 kişi kontenjanı olması kötüydü.*
> *K6: İnternetin hızıyla bir soru oldu. Onun dışında iyiydi. Sunum ve resimler de yeterliydi.*
> *K7: İnternet üzerinden yapıldığı için çok fazla kesinti oldu. 24 kişi sınırlamasından dolayı giriş-çıkış sıkıntısı yaşadık. Program biraz geliştirilmeli.*
> *K8: İnternetin gidip gelmesi ve sesin gidip gelmesi dışında bir sorun yoktu.*
> *K12: Yayın programının eksikleri vardı ancak öğretmenin ders araçları, paylaşımları oldukça iyiydi.*
> *K17: İşlenişteki ufak ses sıkıntısı haricinde işleniş ve ders süresi uygundu güzeldi*
> *K20: Derse girdiğimiz site bazen sorunlar yaşatsa da genel olarak iyiydi. Ders esnasında, resim, tablo, seli metinler konuyu anlamama daha çok yardımcı oldu.*

K5, K6, K7, K8, K12, K17 ve K20'nin bazı teknik problemler yaşadıkları görülmüştür. K6 kendi internet hızından kaynaklanan bir sorun yaşadığını; ancak diğer araç-gereçlerin yeterli olduğunu ifade etmiştir. K5 ve K7 adı geçen programın kullanılan versiyonunda katılımcı sayısını 24 ile sınırlamasını eleştirmişlerdir. K12 öğretmenin hazırladığı materyallerin güzel olduğunu, K20 derste kullanılan görsel ve

işitsel materyallerin "Hareket Fiilleri" konusunu daha fazla anlamasını sağladığını belirtmiştir.

İngiliz sosyo-dilbilimci ve uzaktan eğitim uzmanı Stella Hurd, başarılı uzaktan dil kursları tasarlanmak isteniyorsa, bunun en iyi öğrenci deneyimlerinin dinlenerek elde edilebileceğini ileri sürmüştür.[15]

Bu bağlamda katılımcılara son olarak, "Değerlendirme ve Sonuç" ana teması altında "başarı ve beklentilerin karşılanması", "genel fayda", "ileride tekrar tercih etme", "esneklik" "öneri ve görüşler" ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Öğrencilere ilk olarak "başarı ve beklentilerin karşılanması" alt kategorisine ilişkin soru sorulmuş ve öğrencilerden şu yanıtlar alınmıştır:

K2: Bence başarılı işlendi ve benim beklentimi karşıladı.
K3: Evet.
K4: Evet bence oldukça da keyifliydi. Beklentilerimi karşıladı.
K5: Evet.
K6: Evet.
K8: Beklediğimden daha etkiliydi
K9: Başarılı işlendi, beklentilerimi karşıladı.
K10: Evet.
K11: Evet karşıladı.
K12: Karşıladı
K13: Evet karşıladı.
K14: Başarılı işlendi, beklentilerimi karşıladı.
K15: Başarılıydı.
K16: Başarılıydı, beklentimin üzerindeydi.
K17: Evet.
K18: Etkileşimli ve öğreticiydi.
K19: Başarılı. Ben memnun oldum.
K20: Evet karşıladı.
K21: Evet, yararlandık.

K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20 ve K21 uzaktan eğitim yoluyla "Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2" dersi "Hareket Fiilleri" konusunun başarılı bir şekilde işlendiğini ve beklentilerini karşıladığını ifade etmişlerdir. K4 dersin oldukça keyifli olduğunu, K18 etkileşimli ve öğretici

[15] Stella Hurd, "Distant Voices Learners' Stories about the Affective Side of Learning a Language at a Distance," **Innovation in Language Learning and Teaching**, C.I, No:2, 2007, s. 256.

olduğunu paylaşmışlardır. K8 ve K16'ya göre ise, ders beklentilerinin üzerinde bir ders olmuştur.

K1: Uzaktan eğitim yoluyla işlenen ders beklentilerimin altındaydı.
K7: Kısmen. Daha aktif olabilirdi.

K1 işlenen dersi beklentilerinin altında olarak değerlendirmiştir. K7 ise beklentilerinin kısmen karşılandığını, dersin daha aktif olabileceğini belirtmiştir.

İkinci olarak "genel fayda" konusuna öğrencilerden yanıt vermeleri istenmiştir; buna göre gelen yanıtlar şöyledir:

K1: Hareket fiilleri konusu faydalı oldu
K2: Faydalı oldu, takıldığım ve eksik olan kuralları pekiştirdim.
K3: Konuyu anlamamıza yardımcı oldu.
K4: Konu önemli bir konu olduğu için ne kadar anlatılırsa o kadar faydasını görürüm, elbette faydalı oldu.
K5: Daha iyi anlamamama yardımcı oldu.
K6: Evet.
K7: Sınava yönelik başarılı bir alıştırma oldu.
K8: Evet
K9: Evet, Faydalı oldu. Konuyu tekrar etmiş oldum.
K10: Evet. Konuyu pekiştirmemi sağladı.
K11: Evet birçok yeni şey öğrendim ön eklerle ilgili.
K12: Kesinlikle oldu.
K13: Evet
K14: Evet yararlı oldu.
K15: Evet yararlı oldu..
K16: Oldu. Eksiklerimi tamamladım, kaçırdığım noktaları yakaladım
K17: Faydalı oldu.
K18: Evet.
K19: Anlatılanları gayet net anladım.
K20: Çok faydalı oldu.
K21: Evet, konuyu pekiştirdik.

Tüm katılımcılar anlatılan "Hareket Fiilleri" konusunu yararlı bulmuşlardır. K5 uzaktan eğitimle işlenen dersin, konuyu daha iyi anlamasına yardımcı olduğunu, K2 ve K16 konuyla ilgili eksiklerini tamamladığını, K11 ise ön eklerle ilgili birçok yeni bilgi öğrendiğini ifade etmiştir.

Bir sonraki alt kategori olan "esneklik" konusunda öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K1: Sınava hazırlanırken videoyu tekrar izleme şansımız oldu, elektronik ortamda olduğu için materyallere kolayca ulaşabildim ve bu da sınava hazırlanmamda yardımcı oldu.
K7: Sınava hazırlanırken tekrar izleme şansı buldum.
K8: Sınava hazırlanırken tekrar izleme şansımız oldu ve kafamıza takılan konularda tekrar bakıp öğrenebilme şansımız oldu.
K17: Sınava hazırlanırken genel tekrar yapmak için yeniden izleme şansı elde ettim. Kullanılan materyaller pekiştirmemde epey yardımcı oldu.
K18: Materyaller elektronik ortamda olduğu için sınava hazırlanırken tekrar tekrar izleme şansım oldu.
K21: Dersin sonradan izlenebilmesi çok güzeldi. Sınava çalışırken yararlandık. Oldukça verimliydi.

K7, K8, K17, K18 ve K21 işlenen dersin ve materyallerinin elektronik ortamda tekrar edilebilmesi sayesinde, sınavdan önce tekrar yapma olanağı bulduklarını ve sınava hazırlanmalarında yardımcı olduğunu paylaşmışlardır. K1 elektronik ders materyallerine rahatça ulaşabildiğini ve bunun da sınav için yararlı olduğunu belirtmiştir.

K9: Dersi istediğimiz zaman tekrar izleyebilme şansımızın olması güzel, tekrarlama şansımız oluyor.
K14: Materyallerin sonradan da kullanılabilecek şekilde verilmiş olması çok iyidir.
K15: Dersin tekrar izlenebilir olması birçok açıdan kolaylık sağlıyor. Konuyu tekrar etme, pekiştirme ve alıştırmaları tekrar yapma şansımız oluyor.
K16: Yapılmış dersi daha sonra istediğim zamanda tekrar izleme imkanı sunması ayrıca güzel. Anlamadığımda, tekrar yapmak istediğimde açıp izleme imkanı veriyor.
K20: Derste işlenen konu benim en çok zorlandığım ve tekrar etmediğim zaman unuttuğum bir konu olduğu için daha sonra tekrardan izlemesi, dinlemesi, konu anlatımının elimde olması benim için süper bir şey.

K9, K14, K15, K16 ve K20 işlenen dersin ve materyallerinin elektronik ortamda paylaşılmasının erişilebilirlik ve tekrar edilebilirlik bakımlarından olumlu görüş bildirmişlerdir. K16 konuyu anlamadığında, tekrar etmeyi istediğinde hemen açıp izleme fırsatının olmasının güzel bir olanak olduğunu ifade etmiştir. K20 "Hareket Fiilleri" konusunun öğrenmede en çok zorlandığı konu olduğu ve tekrar etmeye ihtiyaç duyduğu için elinde ders görüntülerinin bulunmasını olumlu yönde değerlendirmiştir.

K2: Dersi tekrar izleyebilmem çok iyi, çünkü ders anında kaçırdıklarımı tekrar izledim ve not almak istediğim yerde alabildim, sınava da yardımcı oldu.
K3: Dersi tekrar, pekiştirmek adına ve sınav öncesi bilgileri tazelemek adına dersi tekrar izlemek çok yararlı oldu. Kaçırdığım ya da tam anlayamadığım yeri tekrar izleyerek anladım.
K10: Dersin kaydedilmiş ve tekrar izlenebiliyor olması büyük avantaj. Sınava çalışırken tekrar açıp izleme imkanım oldu. O an kavrayamadığım fakat arada kaynayan şeyleri tekrar izlediğimde, daha iyi anladım.

K2, K3 ve K10 ders anında gözden kaçırdıkları veya tam anlayamadıkları noktaları kayıtlı ders materyalleri sayesinde yeniden öğrenme fırsatı bulduklarını ve daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir.

K4: Ben çok memnun kaldım. Dersten sonra da istediğim zaman istediğim şekilde izleme şansım oldu, bu açıdan da sınavlarıma çalışmam için katkı sağladı bu ders.
K6: Ayrıca dersin tekrar tekrar izlenme olasılığı olması, unuttuğumuz konuya bir tıkla ulaşmamız konusunda güzel.
K13: Dersi istediğimiz zamanda ve yerde izleme şansımız oldu.

K6 ders materyallerine kolayca ulaşarak tekrar etme fırsatı bulma konusunda olumlu görüş bildirmiştir. K4 dersi dilediği zamanda ve şekilde izleme fırsatı sağlanmasından çok memnun kaldığını ve sınavlarına katkıda bulunduğunu paylaşmıştır. K13 dersi dilediği yerde ve zamanda izleme fırsatı bulduğunu ifade etmiştir.

Bir diğer alt kategori olan "ileride tekrar tercih etme" konusuna öğrenciler şu yanıtları vermişlerdir:

K1: İleride uzaktan eğitimi tercih edebilirim.
K2: Kesinlikle tercih ederim,ilerde de böyle zor bir konu olduğu takdirde,çoğunluğun anlamadığı bir konu olursa bu sistemle bize ders anlatılırsa çok memnun olurum.
K3: Evet.
K4: Evet katılmayı çok isterim.
K5: Ederim. Eğitici ve eğlenceli olduğunu düşünüyorum.
K6: Evet.
K7: Edebilirim.
K8: Belki.
K9: Tercih ederim.
K10: Evet.

K11: Tabii ki.
K12: Tercih ederim.
K13: Evet.
K14: Evet ederim.
K15: Tercih edebilirim.
K16: Ederim.
K17: Tercih edebilirim. Çünkü her zaman birebir olmuyor. Bu sistemle etüt tarzında ders işledim ve tekrar yapmamda yardımcı oldu.
K18: Edebilirim.
K19: İleride tüm gramer derslerini Onur Bey'in bilgisayardan anlatmasını istiyorum.
K20: Kesinlikle.
K21: Kesinlikle.

Yöneltilen soruya tüm katılımcılar "evet", "tercih edebilirim" yanıtlarını vermişlerdir. K5 uzaktan eğitimle işlenen dersin, eğitici ve eğlenceli olduğunu vurgulamıştır. K2 "Hareket Fiilleri" gibi zor konuların uzaktan eğitimle anlatılmasının çok yararlı olacağını ifade etmiştir. K17 ise uzaktan eğitimle birebir etüt gibi ders işlendiğini o yüzden tekrar tercih edebileceğini belirtmiştir.

Görüşmenin son alt kategorisi "öneri ve görüşler" olarak belirlenmiş ve öğrencilerden bu konuya ilişkin yanıt vermeleri istenmiştir. Buna göre; öğrenciler, şu görüşleri ve önerileri paylaşmışlardır:

K1: Uzaktan eğitime katılan kişi sayısı azaltılıp daha az öğrenciye daha çok zaman ayrılabilir. Uygulamaya katılacak olan öğrencilerin ders öncesi verilen uygulamaları yapıp yapmadıkları kontrol edilmeli.
K4: Bence daha az kişiyle ve daha geniş bir zamanda daha verimli olunabilir. Yine de bence ders yeterince etkin ve verimliydi. Ben çok memnun kaldım.
K10: Ben olsam, dersi ikiye bölerdim. Aradan önce konu anlatımı, bol görselli, ardından soru ve alıştırma çözümü ile desteklerdim. Daha az insanla pilot bir sınıf oluşturulabilir. Böylece, sesli bir ortam oluşturulur. Yazmaktan daha kolay olur diye düşünüyorum. Ders öncesi uygulamalar daha sıkı tutulup kontrol edilmeli.
K20: Derse daha az kişi alınmalıydı.

K1, K4, K10 ve K20 derse daha az kişinin alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. K1 ve K10 derse hazırlık uygulamalarının öğretmen tarafından daha sıkı kontrol edilmesini, K4 ise dersin daha geniş bir zaman dilimine yayılmasını önermişlerdir.

K5: Daha çok kişin katılabileceği, teknik özelliklerin geliştirildiği bir sistemde daha verimli bir eğitim olacağını düşünüyorum.

K6: Kişi sınırı arttırılırsa daha etkin olması dışında gayet verimliydi. Verilen saat ve materyaller dersin konusuna uygundu. Dersin konusu anlaşılabilir bir şekilde anlatıldı.

K1, K4, K10 ve K20'nin aksine K5 ve K6 katılımcı kontenjanının arttırılmasını ve böylece daha verimli bir ders işleneceğini önermişlerdir. K5 ayrıca teknik özelliklerin de geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

K2: Gayet etkin ve verimliydi. Test kısmı daha da fazla olabilir.
K15: Konuşmaya ve uygulamaya daha yönelik olabilir.

K2 genel olarak başarılı bulduğunu; ancak alıştırma kısmının daha uzun tutulması gerektiğini ifade etmiştir. K15 dersin, daha fazla konuşma becerisine ve uygulamaya dönük verilmesini istemiştir.

K3: Program daha fazla kişiyi alabilir.
K13: Programdaki katılım ve kontenjan arttırılabilir.
K16: Daha kaliteli görüntü ve ses olmalı.

K3 ve K13 kullanılacak programın daha fazla katılımcı kontenjanının olması gerektiğini söylemiştir. K16 görüntü ve ses kalitesinin arttırılmasının yararlı olacağını paylaşmıştır.

K7: Program üzerinde geliştirmeler yapılabilir. Görsel materyallerle biraz daha desteklenebilir. Sürekli aynı metin üzerinde takip etmek biraz sıkıcı oluyordu. Biz de sesli olarak katılabilmeliyiz.
K9: Zorlandığımız diğer konular da aynı şekilde tekrarlanılabilir. Görseller çoğaltılabilir.
K10: Ben olsam, dersi ikiye bölerdim. Aradan önce konu anlatımı, bol görselli, ardından soru ve alıştırma çözümü ile desteklerdim. Daha az insanla pilot bir sınıf oluşturulabilir. Böylece, sesli bir ortam oluşturulur. Yazmaktan daha kolay olur diye düşünüyorum. Ders öncesi uygulamalar daha sıkı tutulup kontrol edilmeli.
K11: Derse bizim katılımımızın da sağlanıp (mikrofon yoluyla) daha verimli bir ders olabilir.
K18: Bence yeterli. Sunumları oldukça başarılı buldum. Sesli konferans eklenebilir.

K7 ve K9 görsel materyallere daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. K7, K10, K11, K18 derste sesli görüşme sisteminin de kullanılmasını, öğrencilerin derse yazarak değil konuşarak katılmasını tavsiye etmişlerdir. K7 sürekli aynı metin

üzerinden konuyu takip etmenin sıkıcı olduğunu, program üzerinde geliştirmeler yapılması konusunda öneride bulunmuştur. K10 dersin ikiye bölünmesi gerektiğini, önce görsel bakımdan zengin bir konu anlatımını, ardından soru ve alıştırma çözümü ile pekiştirilmesini önermiştir. Ayrıca sesli görüşmenin yazılı sohbete göre daha rahat olacağını ifade etmiştir.

> *K12: Öğretmenin bu konuda ısrarcı olması uzaktan eğitimin öğrenciye muhakkak olumlu yansıyacağını anlatması.*
> *K19: İleride tüm gramer derslerini Onur Bey'in bilgisayardan anlatmasını istiyorum. Memnun kaldım.*

K19 tüm dil bilgisi derslerinin uzaktan eğitim dersini anlatan öğretmenin vermesini istemiştir. K12 uzaktan eğitim sisteminde ısrarcı olunması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcılara uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler yukarıda ayrıntılı olarak paylaşılmıştır. Katılımcıların görüşlerini yansıtan bu veriler şu şekilde yorumlanabilir:

- Öğrenciler, uzaktan eğitimle temel dil becerilerinin geliştirebileceğini düşünmektedirler (%57,14 tüm dil becerileri, %33,33 konuşma hariç diğer dil becerileri, %9,52'si daha çok konuşma becerisi geliştirilebilir diye yanıtlamış, hiçbir beceri geliştirilemez diye yanıt veren öğrenci olmamıştır.)

- Uzaktan yabancı dil dersini tercih etmelerinde öğrencilerin 3'te 1'inin (%33,33) konuyu ilgi çekici bulmaları öne çıkmıştır. Öğrencilerin %38,10'u uzaktan eğitimle yabancı dil öğretimini denemek istedikleri; geri kalan kısmı ise, uzaktan eğitimle daha verimli, rahat öğrenebileceklerini (%19,05) ve kendini geliştirebileceklerini düşündükleri (%9,52) için tercih ettikleri tespit edilmiştir.

- Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%85,71) dersten önce yapılan uzaktan eğitime ve uzaktan yabancı dil öğretimine ilişkin tanıtım dersinin yararlı olduğunu, %14,29'u tanıtım dersinin gerekli olmadığını ifade etmişlerdir.

- Ders öncesi yapılan konuya ilişkin uygulamaların (Rusça e-posta gönderimi, web sayfasında veri paylaşımı, sanal ortamda anlam tartışması), konunun

anlaşılmasına katkıda bulunduğu belirtilmiştir (tüm öğrenciler olumlu yanıt vermişlerdir).

- Ders öğretmenin anlatımından ve konuya hakimiyetinden tüm öğrencilerin memnun kaldıkları görülmüştür.

- Öğrencilerin %95,24'ü dersin süresine ve katılımlı işlenişine ilişkin olumlu görüş bildirirken, %4,76'sı dersin süresini uzun bulmuştur.

- Öğrencilerin 3'te 1'i gerek kendilerinden kaynaklanan gerek sistemden kaynaklanan sıkıntılar yaşadıkları saptanmıştır. Kalan 3'te 2'si herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmamış, kullanılan materyallere ve programa ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir.

- Öğrencilerin %90,48'i dersin başarılı bir şekilde işlendiğini ve beklentilerini karşıladığını, %4,76'sı beklentilerini karşılamadığını, diğer %4,76'sı ise beklentilerini kısmen karşıladığını belirtmişlerdir.

- Anlatılan "Hareket Fiilleri" konusunun öğrenciler tarafından yararlı bulunduğu saptanmıştır (tüm öğrenciler olumlu yanıt vermişlerdir).

- Tüm öğrencilerin gelecekte uzaktan eğitimle aynı veya benzer derslerin öğretimine katılmak istediklerini ifade etmişlerdir.

- Öğrencilerin %19,05'i sanal sınıfa daha az katılımcıyla, %9,52'si aksine daha fazla katılımcıyla ders işlenmesi gerektiği, %19,05'i sesli görüşmenin de kullanılması, %28,57'si dersin anlatıldığı programın kullanılan versiyonun bazı yönlerinin geliştirilmesi gerektiği gibi önerilerde bulunmuşlardır.

- Uzaktan eğitimin başlıca üstünlüklerinden olan istenilen yerde ve zamanda ders kaydının, materyallerinin tekrar edilebilir olmasına ilişkin tüm öğrencilerin memnun kaldıkları tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, yapılan araştırmadan ve uygulamadan elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlara yer verilecektir. Ek olarak, bu bulgulara dayanarak araştırmanın konusuyla ilgilenen araştırmacılara önerilerde bulunulacaktır.

Uzaktan eğitim, daha az yaygın dillerin öğretilmesinde alternatif çözümler sunulmasını, sayısı ve niteliği değişen öğrenci profilinin ihtiyaçlarına yanıt verilmesini, en geniş anlamda ise eğitimde fırsat eşitliğini, daha rahat bir ortamda dilsel etkileşimlerde bulunup okul dışında da dili kullanma fırsatı yakalanmasını, yabancı kültürler hakkında geniş otantik kaynaklara ulaşılmasını sağlamaktadır.

Uzaktan eğitimin yabancı dil öğretim alanına getirdiği diğer üstünlükler; çok çeşitli eğitim materyallerine olanak vermesi, az sayıda öğretmenle daha fazla öğrenciye ulaşılabilmesi, daha esnek ders süresi ve işleniş seçenekleri sunması, hedef dilde anadil konuşuruna erişim kolaylığı sağlaması, içeriğin veya etkinliğin istenildiği kadar tekrar edilebilmesi, öğrenci hız ve temposuna göre ayarlanabilmesi, anında öğretmen ve akran dönütü verilebilmesi, doğru kelime kullanımı ve cümle kurulması için esnek zamanın bulunması, teknoloji yardımıyla daha hızlı ve güvenilir ölçme değerlendirme yapılabilmesi, daha fazla öğrenci merkezli ve aktif katılımlı öğrenme ortamı sunması sayılabilir.

Yukarıda sözü edilen uzaktan eğitimin yabancı dil öğretim alanına getirdiği üstünlükler dışında, Rusçanın yabancı dil olarak öğretimi sahasına özel yaptığı diğer katkılar şu şekildedir:

- Uluslararası iletişim aracı olarak Rusçanın dünyadaki konumunu güçlendirmekte, kullanım alanlarını genişletmektedir.

- Rus eğitim sisteminin küresel uzaktan eğitim sistemine girmesinde araç ve amaç olarak, aktif ve önemli katkıda bulunmaktadır.

- YDR öğrenci kitlesini çeşitlendirip genişletmekte, bireysel ihtiyaçları ve her öğrencinin özel olduğunu göz önünde bulundurarak (ulusların öğretmeni olarak bilinen) ünlü Çek eğitimci Jan Amos Comenius'un “dileyen herkese istediği zamanda

ve yerde eğitim verme" ilkesini hayata geçirmeyi sağlamaktadır.

- Yurt içindeki ve dışındaki uzaktan eğitim sisteminin tecrübelerini biraraya getirerek YDR öğretim yöntemlerin gelişmesine yardımcı olmaktadır.[1]

Sözü edilen verilere göre, dünyada artan uzaktan eğitimle yabancı dil öğretimi uygulamaları ve Türkiye'de Rusça öğrenimine duyulan ihtiyaç göz önünde bulundurularak uzaktan eğitim yoluyla Rusçanın yabancı dil olarak öğretimi üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmada, birinci sınıf Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersi "Hareket Fiilleri" konusunun uzaktan eğitim sistemiyle nasıl öğretilebileceğini ortaya koymak, öğrencilerin bu yeni sisteme ilişkin görüşlerini incelemek ve sonuçlandırmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda birinci sınıf öğrencilerinden 21 kişiyle çalışma grubu oluşturulmuş, yapılan tanıtım dersinin ardından sanal sınıf uygulamasıyla "Hareket Fiilleri" konusu işlenmiş ve uygulama sonunda öğrencilerin görüşlerine başvurularak aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Öğrencilerin ilgilerini çekebilecek ve gerçek yaşamda onlara yararlı olabilecek içerik (konu) seçilmesi, öğrencilerin motivasyonunu ve katılımını arttırmıştır.

- Dersten önce yapılan uzaktan eğitime ve uzaktan yabancı dil öğretimine ilişkin tanıtım dersi; öğrencilerin sisteme, ortama, kullanılacak teknolojiye ve materyallere daha rahat uyum göstermelerini sağlamış, tüm kurs bileşenleriyle bütünleşmelerinde yardımcı olmuştur.

- Elde edilen verilere göre; ders öncesinde anlatılacak konuya ilişkin yapılan uygulamaların (Rusça e-posta gönderimi, web sayfasında veri paylaşımı, sanal ortamda anlam tartışması), öğrencilerin içerikten haberdar olmaları ve içeriğe karşı ön bilgiler oluşturmaları açısından önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

- Bulgulara göre; dersin işleniş şekli dersin süresinden daha önemlidir. Dersin soru-cevap şeklinde katılımlı işlenmesinden öğrenciler memnun kalmışlardır.

---

[1] Oleg A. Velikoselskiy, **İspolzovaniye tehnologii trehmernıh virtualnıh mnogopolzovatelskih mirov pri obuçenii Russkomu yazıku kak inostrannomu**, Sankt-Peterburgskiy gosudarstvenniy universitet Doktora Tezi, Sankt-Peterburg, 2004, s. 3.

- Derse doğrudan kurallarla başlanmayıp dil yapılarını ve kullanımlarını gösteren Rusya'ya yapılacak seyahati anlatan bir bağlamla başlanması öğrenciler tarafından olumlu karşılanmıştır. Ayrıca metnin hem görsel hem de hedef dilde anadil konuşurunun seslendirmesiyle işitsel unsurlar da içermesi öğrencilerin birden fazla duyu organıyla hedef dile maruz kalmalarını sağlamıştır.

- Görsel bakımdan zengin, gerçek yaşama dönük ve hedef dilde anadil konuşurun seslendirdiği otantik materyallerin kullanılması öğrencilerin daha kalıcı ve verimli bir öğrenme süreci oluşturmalarına yardımcı olmuştur.

- Hazırlanan bağlam, konu anlatımı ve alıştırma materyallerinde öğrencilerin kendi isimlerinin ve günlük yaşamda karşılaşabilecekleri cümlelerin kullanılması öğrenciler tarafından olumlu karşılanmıştır. Öğrencilerin motivasyonlarının artmasını ve derse daha aktif katılmalarını sağlayarak bilişsel ve duyuşsal süreçlerine katkı yapmıştır.

- Katılımın yüksek olduğu sınıf veya derslerde katılımcı kontenjan sınırlaması olmayan programlar veya versiyonları kullanılması gerekmektedir.

- İşlenen örnek dersin sonrasında öğrenciler Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 bahar final sınavından önce ders videosunu tekrar izleme, konuyu tekrar etme, alıştırmaları tekrar çözme fırsatı yakalamışlardır. İstenilen yerde ve zamanda ders kaydının, materyallerinin tekrar edilebilir olması öğrenciler için yararlı olmuştur.

Nitekim bu araştırmada, Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2 dersinin öğretiminde uzaktan eğitim sisteminin kullanılmasına ilişkin öğrencilerin görüşleri ve düşünceleri olumlu olarak tespit edilmiştir.

Bununla beraber uzaktan eğitim sistemi, öğrencilerin büyük çoğunluğunun beklentilerini karşılamış ve öğrenciler, uygulamadan memnun kalmışlardır. Ayrıca tüm öğrencilerin tarafından, ileride olabilecek benzer uygulamalara katılmak istedikleri belirtilmiştir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında, uzaktan yabancı dil olarak Rusça öğretiminin daha etkili olabilmesi için yabancı dil eğitimcileri ve araştırmacıları için bazı öneriler sunulmuştur:

- Dijital yerliler olarak adlandırılan nesil bilgiye daha hızlı bir şekilde, dilediği yerde ve zamanda ulaşmak istemektedir; bu nedenle uzaktan eğitim bir çözüm olarak işe koşulabilir.

- Uzaktan eğitimin sürekli, kesintisiz ve yaşam boyu öğrenme felsefeleri geleneksel eğitimin sınırlarını ortadan kaldırılabilir. Öğrencinin hedef dili sadece sınıf içinde değil; sınıf dışında da uygulama fırsatı yaratılabilir.

- Kullanılacak materyallerin, teknoloji ve ortamın seçiminde öğrenci ihtiyaç ve beklentileri; ders hedef ve amaçları göz önünde bulundurulması iyi olacaktır. Otantik materyallerin ve araç-gereçlerin kullanımı hedef dildeki anlamlı girdiler ve çıktılar açısından önemlidir.

- İçerik belirlenmesinde ve kurs tasarımında, hedef dile ait kültürel unsurlara da yer verilmesi, hem hedef dil ülkesine ilişkin bilgilerin öğrenilmesinde hem de bilişsel ve duyuşsal açıdan olumlu katkılar yapacaktır.

- Oluşturulacak sanal sınıf uygulamalarında ortalama 10-15 kişinin katılımıyla sesli görüşme veya görüntülü görüşme teknikleriyle daha aktif ders işlenmesi öğrenme sürecini daha verimli ve kaliteli bir hale dönüştürecektir.

- Hedef dilde anadil konuşuruyla iletişime geçmek öğrencinin hem temel dil becerilerinin gelişmesine hem de motivasyonun artmasına katkıda bulunacaktır.

- Kurslarda, özenle oluşturulacak arayüzler öğrencinin bilişsel ve duyuşsal açıdan kursun tüm unsurlarıyla (öğretmen, içerik, araç-gereç ve diğer öğrenciler) bütünleşmesini sağlayacak ve öğrenme sürecine karşı motivasyonunu arttıracaktır.

- Araştırma daha uzun bir sürede, daha fazla sayıda ders uygulamasıyla deney ve kontrol grubu oluşturularak farklı yaklaşımlar ve uygulamalar işe koşularak gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Abrioux, Dominique: "Computer-Assisted Language Learning at a Distance: An International Survey," **The American Journal of Distance Education**, C.V, No:1, 1991, s. 3-14.

Ada, S., Şahenk, S. S.: "Avrupa'da Dil Portfolyosu ve Türkiye'de Yabancı Dil Öğretimi," **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, C.XVIII, No:1-2, 2010, s. 63-88.

Adıyaman, Zehra: "Uzaktan Eğitim Yoluyla Yabancı Dil Öğretimi," **The Turkish Online Journal of Educational Technology,** C.I, No:1, Ekim 2002, s. 92-97.

Aitsiselmi, Farid: "Second Language Acquisition through Email Interaction," **ReCALL**, C.XI, No:2, 1999, s. 4-11.

Akdağ, B., Eyerci, Ç. A.: "A Short Review of Distance Education from Language Lecturers' Perspectives," **Journal of Educational and Instructional Studies in the World**, C.III, No:2, Mayıs-Haziran-Temmuz 2013, s. 181-191.

Almquist, G. Sharon: "Distributed and Virtual Learning Overview: Terms and Time Line," **Distributed Learning and Virtual Librarianship**, Ed. Sharon G. Almquist, Santa Barbara, ABC-CLIO, 2011, s. 1-88.

Altan, T., Seferoğlu, S. S.: "Uzaktan Eğitimde Değerlendirme Süreci: Öğrenci Görüşlerinin Sistemin Gelişimine Katkıları," **3. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı,** Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Ekim 1999, s. 861-865.

Anderson, D. T., Garrison, D. R.: "Learning in a Networked World: New Roles and Responsibilities," **Distance Learners in Higher Education: Institutional Responses for Quality Outcomes**, Ed. Gibson C. Chere, Madison, Atwood Publishing, 1998, s. 97-112.

Anderson, Terry v.d.: "Assessing Teaching Presence in a Computer Conferencing Context," **JALN**, C.V, No:2, Eylül 2001, s. 1-17.

Andrade, S. Maureen: "Higher Education Access and Success through Distance English Language Learning," **Athens Journal of Education**, C.I, No:3, Ağustos 2014, s. 211-221.

Ashman, F. A., Conway, N.F. R.: **Using Cognitive Methods in the Classroom**, London, Routledge, 1993.

Aydemir, Mesut: **İnternet Ortamında Yabancı Dil Öğretimi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2009.

Aydın, Ç. C., Tirkeş, G.: "Open Source Learning Management Systems in Distance Learning," **TOJET**, C.IX, No:2, Nisan 2010, s. 175-184.

Azimov, G. Elhan: "İnformatsionno-kommunikatsionnıye tehnologii v obuçenii RKİ: Sostoyaniye i perspektivı," **Russkiy yazık za rubejom**, No:6, 2011, s. 45-54.

----------: **Metodika organizatsii distantsionnogo obuçeniya russkomu yazıku kak inostrannomu**, Moskva, Russkiy yazık. Kursı, 2006.

----------: "Metodika primeneniya kompyuternıh tehnologiy v obuçenii russkomu yazıku kak inostrannomu: Rol i mesto kompyuternıh tehnologiy v obuçenii RKİ," **Hrestomatiya 'Metodika prepodavaniya russkogo yazıka kak inostrannogo'**, Yekaterinburg, Uralskiy gosudarstvennıy universitet imeni A. M. Gorkogo, 2008, s. 2-14.

Balaban, Erdal: **Dünyada ve Türkiye'de Uzaktan Eğitim ve Bir Proje Önerisi**, Işık Üniversitesi, İstanbul, 2012.

Balcı, Ali: **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, 6. bs., Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2006.

Balkanlı, Cem: "Language Learning in Second Life: American and Turkish Students' Experiences," **TOJDE**, C.XIII, No:2, Nisan 2012, s. 131-146.

Benson, Phil: **Learner Autonomy 8: Insider Perspectives on Autonomy in Language Teaching and Learning**, Dublin, Authentik, 2006.

----------: **Teaching and Researching Autonomy in Language Learning**, London, Pearson Education Limited, 2001.

Bertin, J., Grave, P.: "Designing a Distance Language Learning Environment: An Engineering Perspective," **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics,** Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. 210-222.

Bertin, J., Grave, P., Narcy-Combes, J.: "Interactions and Distance Learning," **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics,** Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. 183-208.

Bertin, J., Grave, P., Narcy-Combes, J.: **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics,** Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. xi-xix.

Bezir, Ç., Çukurbaşı, B., Baran, B.: "Second Life Yabancı Dil Öğretim Ortamında Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin Uygulanması," **IETC Bildiriler Kitabı**, C.II, 25-27 Mayıs 2011, Sakarya Üniversitesi, s. 1970-1975.

Blake, J. Robert: "Bimodal CMC: The Glue of Language Learning at a Distance," **CALICO**, C.XXII, No:3, 2005, s. 497-511.

----------: "Distance Learning for Second and Foreign Language Teaching," **Encyclopedia of Language and Education**, 2. bs., C.IV, Ed. Nelleke Van Deusen-Scholl, Nancy H. Hornberger, New York, Springer Science+Business Media, 2008, s. 365-376.

----------: "The Use of Technology for Second Language Distance Learning," **The Modern Language Journal**, C.XCIII, No:5, Aralık 2009, s. 822-835.

Blake, J. R., Delforge, M. A.: "'Online Language Learning: The Case of Spanish Without Walls'," **The Art of Teaching Spanish: Second Language Acquisition from Research to Praxis**, Ed. Rafael Salaberry, Barbara A. Lafford, Washington, Georgetown University Press, 2008, s. 127-147.

Blattner, G., Fiori, M.: "Facebook in the Language Classroom: Promises and Possibilities," **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning**, C.VI, No:1, Ocak 2009, s. 17-28.

Bloch, Joel: "Abdullah's Blogging: A Generation 1.5 Student Enters the Blogosphere," **Language Learning & Technology,** C.XI, No:2, Haziran 2007, s. 128-141.

Bogomolov, N. Andrey: "Professionalnıy portret prepodavatelya v sisteme DO," **Vısşeye obrazovaniye v Rossii**, No:9, 2007, s. 106-110.

----------: **Nauçno-Metodiçeskaya razrabotka virtualnoy yazıkovoy sredı distantsionnogo obuçeniya inostrannomu (Russkomu) yazıku**, MGU imeni M. V. Lomonosova Doktora Tezi, Moskva, 2008.

Bondareva, V. Olga: **Lingvometodiçeskiye osnovı distantsionnogo obuçeniya RKİ na naçalnom etape (fonetiçeskiy aspekt)**, Gosudarstvennıy institut russkogo yazıka imeni A. S. Puşkina Doktora Tezi, Moskva, 2010.

Bown, Jennifer: "Locus of Learning and Affective Strategy Use Two Factors Affecting Success in Self-Instructed Language Learning," **Language Annals**, C.XXXIX, No:4, Kış 2006, s. 640-659.

Boyle, Ronald: "Language Teaching at a Distance: From the First Generation Model to the Third," **System**, C.XXIII, No:3, 1995, s. 283-294.

Bozkaya, Müjgan: "Televizyonun Uzaktan Eğitimde Kullanımı," **Selçuk İletişim**, C.IV, No:3, 2006, s. 146-158.

Brander, B. Gade: "Considering Culture in CALL Research," **CALL Research Perspectives. ESL and Applied Linguistics Professional Series**, Ed. Joy Egbert, Gina M. Petrie, New Jersey, Lawrence Erlbaum, 2005, s. 141-154.

Brumfit, Christopher: **Communicative Methodology in Language Teaching: The Roles of Fluency and Accuracy**, Cambridge, Cambridge University Press, 1984.

Cadorath, J., Harris, S., Encinas, F.: "Training for Distance Teaching through Distance Learning," **Open Learning**, C.XVII, No:2, 2002, s. 139-152.

Chen, N., Wang, Y.: "Testing Principles of Language Learning in a Cyber Face-to-Face Environment," **Educational Technology & Society**, C.XI, No:3, 2008, s. 97-113.

Clark, Tom: "Virtual and Distance Education in American Schools," **Handbook of Distance Education**, Ed. Michael G. Moore, William G. Anderson, Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2003, s. 673-699.

Çetiner, H. M., Çiğdem, G., Yusuf, E. M.: "İnternete Dayalı Uzaktan Eğitim ve Çoklu Ortam Uygulamaları," **XIV. Uluslararası Bilgisayar ve Enformasyon Sistemleri Sempozyumu Kitabı**, Ankara, Kasım 1999, s. 532-539.

Çetinsaya, Gökhan: **Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma Yükseköğretim için Bir Yol Haritası**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2014.

Çuksina, G. İrina: **Pedagogiçeskiye osnovı obuçeniya studentov Russkomu yazıku kak inostrannomu sredstvami kompyuternıh tehnologiy**, Baltiyskaya gosudarstvennaya akademiya rıbopromıslovogo flota Doktora Tezi, Kaliningrad, 2003.

Çuvayeva, M. K., Surıgin, İ. A.: "Pedagogiçeskiye usloviya formirovaniya kommunikativnoy kompetenstii inostrannıh abiturientov v uçebno-nauçnoy sfere obşeniya na naçalnom etape podgotovki v vuze," **Nauçno-tehniçeskiye vedomosti SPBGPU gumanitarnıye i obşestvennıye nauki**, C.I, No:191, 2014, s. 51.

Davey, Lynn: "The Application of Case Study Evaluations," **Practical Assesment, Research & Evaluation**, C.II, No:9, 1991, s.y.

Davis, N. James: "Distance Education and Foreign Language Education: Towards a Coherent Approach," **Foreign Language Annals**, C.XXI, No:6, 1988, s. 547-550.

De Los Arcos, B., Coleman, A. J., Hampel, R.: "Learners' Anxiety in Audiographic Conferences: A Discursive Psychology Approach to Emotion Talk," **ReCALL**, C.XXI, No:1, 2009, s. 3-17.

Debski, Robert: "Theory and Practice in Teaching Project-Oriented CALL," **Teacher Education in CALL**, Ed. Philip Hubbard, Mike Levy, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2006, s. 99-114.

Demiray, Uğur: "Türkiye'de Uzaktan Eğitim Uygulamalarını Konu Alan Araştırmalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme," **15-16 Kasım 1999 I. Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri,** , Ankara, Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı Yayını, 1999, s. 87-92.

----------: **Açıköğretim Fakültesi Mezunlarının Çalışma Yaşamı ile İlişkileri,** Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1999.

Dikilitaş, K., Düvenci, A., Aytekin, Ç.: "A New Look at Distance Turkish Learning: Survival Guide," **Procedia Social and Behavioral Sciences**, C.I, No:1, 2009, s. 173-177.

Doughty, J. C., Long, H. M.: "Optimal Psycholinguistic Environments for Distance Foreign Language Learning," **Language Learning & Technology**, C.VII, No:3, Eylül 2003, s. 50-80.

Dörnyei, Zoltan: **The Psychology of the Language Learner**, Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, 2005.

Duncan, G. Tereca: "Maintaining the Motivation to Learn: An Introduction to the Special Issue of 'Learning and Individual Differences'," **Learning and Individual Differences**, C.XI, No:3, 1999, s. 231-232.

Düzakın, E., Yalçınkaya, S.: "Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi ve Çukurova Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Yatkınlıkları," **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** C.XVII, No:1, 2008, s. 225-244.

Edirisingha, Palitha v.d.: "Socialisation for Learning at a Distance in a 3-D Multi-user Virtual Environment," **British Journal of Educational Technology**, C.XL, No:3, 2009, s. 458-479.

Ehnert, Rolf v.d.: **Einführung in das Hochschulfach Deutsch als Fremdsprache, Fernstudiernangebot Daf I-II**, Universitat Kassel, Erprobungsfassung, 1990.

Elmas, Çetin v.d.: "Moodle Eğitim Yönetim Sistemi ile Örnek Bir Dersin Uzaktan Eğitim Uygulaması," **Bilişim Teknolojileri Dergisi**, C.I, No:2, Mayıs 2008, s. 53-62.

Engin, Melih: "Üniversitelerin Teknoloji Temelli Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karakteristik Özellikleri Açısından İncelenmesi," **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, C.XII, No:23, 2013, s. 1-22.

Ergül, Hülya: "Çevrimiçi Eğitimde Akademik Başarıları Etkileyen Güdülenme Yapıları," **TOJET,** C.V, No:1, Ocak 2006, s. 124-128.

Felix, Uschi: "The Web as a Vehicle for Constructivist Approaches in Language Teaching," **ReCALL**, C.XIV, No:1, 2002, s. 2-15.

Fischer, Robert: **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics,** Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. viii-x.

Fleming, S., Hiple, D., Du, Y.: "Foreign Language Distance Education: The University of Hawai'i Experience," **University of Hawai'i Second Language Teaching & Curriculum Center Technical Report 25**, 2002, s. 13-54.

Garrison, D. Randy: "Self-Directed Learning and Distance Education," **Handbook of Distance Education**, Ed. Michael G. Moore, William G. Anderson, Mahwah, Lawrence Erlbaum, 2003, s. 161-168.

Garrison, D. R., Anderson, T., Archer, W.: "Critical Inquiry in a Text-Based Environment: Computer Conferencing in Higher Education," **The Internet and Higher Education**, C.II, No:2-3, 2000, s. 87-105.

Göçmenler, Güzin: "Uzaktan Eğitim Teknolojileri ve Çağdaş Yönelimler," **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, No:4, 2002, s. 164-175.

Gökçe, T. Asiye: "Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim," **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, No:11, 2008, s. 1-12.

Göktaş, Y., Yıldırım, Z., Yıldırım, S.: "Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Eğitim Fakültelerindeki Durumu: Dekanların Görüşleri," **Eğitim ve Bilim**, C.XXXIII, No:149, 2008, s. 30-50.

Gunawardena, N. C., McIsaac, S. M.: "Distance Education," **Handbook of Research on Educational Communications and Technology**, Ed. David H. Jonassen, Mahwah, Lawrence Erlbaum, 2004, s. 355-395.

Gutareva, Yu. Nadejda: "Distantsionnoye obuçeniye inostrannım yazıkam v neyazıkovom vuze," **Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogiçeskogo universiteta**, C.IV, No:55, 2006, s. 189-192.

Güler, Gülten: "Avrupa Konseyi Ortak Dil Kriterleri Çerçeve Programı ve Türkiye'de Yabancı Dil Öğretim Süreçleri," **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.VI, No:1, Haziran 2005, s. 89-106.

Hampel, Regine: "Theoretical Perspectives and New Practices in Audiographic Conferencing for Language Learning," **ReCALL**, C.XV, No:1, 2003, s. 21-36.

Hampel, R., Hauck, M.: "Towards an Effective Use of Audio Conferencing in Distance Language Courses," **Language Learning & Technology**, C.VIII, No:1, 2004, s. 66-82.

Hampel, R., Stickler, U.: "New Skills for New Classrooms: Training Tutors to Teach Languages Online," **Computer Assisted Language Learning**, C.XVIII, No:4, 2005, s. 311-326.

Hansson, H., Wennö, E.: "Closing the Distance: Compensatory Strategies in Distance Language Education," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 278-294.

Harry, Keith: "Institutional Profiles," **Distance Teaching for Higher and Adult Education**, Ed. Anthony Kaye, Greville Rumble, London, Croom Helm Ltd, 1981, s. 293-322.

Hauck, Mirjam: "Metacognitive Knowledge, Metacognitive Strategies, and CALL," **CALL Research Perspectives. ESL and Applied Linguistics Professional Series**, Ed. Joy Egbert, Gina M. Petrie, New Jersey, Lawrence Erlbaum, 2005, s. 65-86.

Hauck, M., Hampel, R.: "The Challenges of Implementing Online Tuition in Distance Language Courses: Task Design and Tutor Role," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 258-277.

Havronina, A. Serafima: **Govorite po-russki**, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2005.

Havronina, A. S., Şiroçenskaya, İ. A.: **Alıştırmalarla Rusça**, Çev. Sevgi Özatay, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2011.

Hızal, Alişan: **Uzaktan Eğitim Süreçleri ve Yazılı Gereçler**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:122, 1983.

Hickey, Thomas: "Distance Learning and Second Language Acquisition: The Role of Input and Interaction," **WPEL**, C.VII, No:1, s. 39-50.

Hiple, D., Fleming, S.: "Models for Distance Education in Critical Languages," **New Technologies and Language Learning: Cases in the Less Commonly Taught Languages**, Ed. Carol A. Spreen, Honolulu, University of Hawai'i Second Language Teaching & Curriculum Center, 2002, s. 1-11.

Hokanson, G. Sonja: "Distance Education in Foreign Languages," **Rocky Mountain Review of Language and Literature**, C.LIV, No:2, 2000, s. 85-93.

Holec, Henri: **Autonomy and Foreign Language Learning**, Oxford, Pergamon Press, 1981.

Holmberg, Börje: **The Feasibility of a Theory of Teaching for Distance Education and a Proposed Theory (ZIFF Papiere 60)**, Hagen, Fern Universität, Zentrales Institute fur Fernstudienforschung Arbeitsbereich, 1985.

Hubbard, P., Levy M.: "The Scope of CALL Education," **Teacher Education in CALL**, Ed. Philip Hubbard, Mike Levy, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2006, s. 3-20.

Hurd, Stella: "Affect and Strategy Use in Independent Language Learning," **Language Learning Strategies in Independent Settings**, Ed. Stella Hurd, Tim Lewis, Bristol, Multilingual Matters, 2008, s. 218-236.

----------: "Autonomy and the Distance Language Learner," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 1-19.

----------: "Distance Language Learners and Learner Support: Beliefs, Difficulties and Use of Strategies," **Links and Letters**, C.VII, 2000, s. 61-80.

----------: "Distance Learning in Modern Languages," **Effective Learning & Teaching in Modern Languages**, Ed. James A. Coleman, John Klapper, London, Routledge, 2005, s. 142-147.

----------: "Distant Voices Learners' Stories About the Affective Side of Learning a Language at a Distance," **Innovation in Language Learning and Teaching**, C.I, No:2, 2007, s. 242-259.

----------: "Towards a Better Understanding of the Dynamic Role of the Distance Language Learner: Learner Perceptions of Personality, Motivation, Roles and Approaches," **Distance Education**, C.XXVII, No:3, 2006, s. 303-329.

Hurd, S., Xiao, J.: "Open and Distance Language Learning at the Shantou Radio and TV University, China, and the Open University, United Kingdom: A Cross-Cultural Perspective," **Open Learning**, C.XXI No:3, 2006, s. 205-219.

Hyland, Fiona: "Providing Effective Support: Investigating Feedback to Distance Language Learners," **Open Learning**, C.XVI, No:3, 2001, s. 233-247.

İbicioğlu, H., Antalyalı, L. Ö.: "Uzaktan Eğitimin Başarısında İmkan, Algı, Motivasyon ve Etkileşim Faktörlerinin Etkileri: Karşılaştırmalı Bir Uygulama," **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.XIV, No:2, 2005, s. 325-338.

İşman, Aytekin: "The History of Distance Education in the World: Where Distance Education Come From," **Uzaktan Eğitim**, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, C:II, Kış 1998, s.y.

----------: **Uzaktan Eğitim**, 4. bs., Ankara, Pegem A Yayınları, 2011.

Karasar, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 25. bs., Ankara, Nobel Akademi Yayıncılık, 2013.

Karataş, Serçin: "Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitimde Öğrenme," **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, C.II, No:3, 2003, s. 91-104.

Kartal, Bilhan: **Açıköğretim Öğrencilerinin Yabancı dil Derslerinde Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşleri**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1284, 2001.

Kaya, Zeki: **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ankara, Pegem A Yayınları, 2006.

----------: **Uzaktan Eğitim,** Ankara, Pegem A Yayınları, 2002.

Kaya, Z., Odabaşı, F.: "Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Gelişimi," **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.VI, No:1, Bahar 1996, s. 29-41.

Keegan, Desmond: **The Foundations of Distance Education**, 3. bs., London, Croom Helm, 1996.

----------: **Theoretical Principles of Distance Education**, London, Taylor & Francis, 2005.

Kılıçkaya, F., Krajka, J.: "E-Learning in Foreign Language Instruction in Turkey-Curriculum Models and Course Design Guidelines," **Innovations in English Language Teaching and Learning: The Turkish Perspective**, Ed. Çağla S. Simpson, İstanbul, Crowd Source ELT, 2014, s. 21-47.

Kınalıoğlu, H. İ., Güven, Ş.: "Uzaktan Eğitim Sisteminde Öğrenci Başarısını Ölçülmesinde Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri," **XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, İnönü Üniversitesi, Malatya, Şubat 2011, s. 685-692.

Kötter, Markus: "Developing Distance Language Learners' Interactive Competence-Can Synchronous Audio Do the Trick?," **International Journal of Educational Telecommunications**, C.VII, No:4, 2001, s. 327-353.

Kötter, M., Shield, L., Stevens, A.: "Real-Time Audio and Email for Fluency: Promoting Distance Language Learners' Oral and Aural Skills via the Internet," **ReCALL**, C.XI, No:2, 1999, s. 55-60.

Krashen, D. Stephen: **The Input Hypothesis Issues and Implications**, London, Longman, 1985.

Krutiy, A. İ., Krasina, V. O., Çmıhova, V. Y.: "Effektivnost investitsiy v çeloveçeskiy kapital i obrazovatelnıy resurs individa," **Çeloveçeskiy potentsial sovremennoy Rossii**, Ed. Georgiy H. Şingarov, İvan Ye. Zadorojnyuk, Moskva, Sovremennaya gumanitarnaya akademiya, 2005, s. 184-206.

Kudryavtseva, G. Marina: "Possibilities of Distance Learning as a Means of Foreign Language Learning Motivation among Students of Economics," **Procedia-Social and Behavioral Sciences**, C.CLII, Ekim 2014, s. 1214-1218.

Lai, C., Zhao, Y., Li, N.: "Designing a Distance Foreign Language Learning Environment," **Opening Doors through Distance Language Education: Principles, Perspectives, and Practices**, Ed. Senta Goertler, Paula Winke, San Marcos, CALICO, 2008, s. 85-108.

Lambert, D. Richard: "Distance Education and Foreign Languages," **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, C.DXIV, Mart 1991, s. 35-48.

Larsen-Freeman, Diane: **Techniques and Principles in Language Teaching**, Oxford University Press, Oxford, 2003.

Leontyev A. Aleksey: **Metodika**, Moskva, Russkiy Yazık, 1988.

Levy, Mike: "Technologies in Use for Second Language Learning," **The Modern Language Journal**, C.XCIII, No:1, Aralık 2009, s. 769-782.

Lincoln, S. Y., Guba, G. E.: **Naturalistic Inquiry**, Newbury Park, Sage Publications, 1985.

Little, David: "Language Learner Autonomy and the European Language Portfolio: Two L2 English Examples," **Language Teaching**, C.XLII, No:2, 2009, s. 222-233.

Madyarov, Irshat: "Designing a Workable Framework for Evaluating Distance Language Instruction, **CALICO Journal**, C. XXVI, No:2, 2009, s. 290-308.

Maureen, S. A., Ellen, L. B.: "A Model for Self-Regulated Distance Language Learning," **Distance Education**, C.XXX, No:1, Mayıs 2009, s. 47-61.

McBride, K., Beers-Fägersten, K.: "Students' Role in Distance Learning," **Opening Doors through Distance Language Education: Principles, Perspectives, and Practices**, Ed. Senta Goertler, Paula Winke, San Marcos, CALICO, 2008, s. 43-66.

Memiş, R. M., Erdem, D. M.: "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler," **Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C.VIII, No:9, Yaz 2013, s. 297-318.

Miangah, M. T., Nezarat, A.: "Mobile-Assisted Language Learning," **International Journal of Distributed and Parallel Systems**, C.III, No:1, 2012, s. 309-319.

Moore, G. Michael: "The Individual Adult Learner," **Adult Learning and Education**, Ed. Malcolm Tight, London, Croom Helm, 1983, s. 153-168.

----------: "The Theory of Transactional Distance," **Handbook of Distance Education**, 2.bs, Ed. Michael G. Moore, Mahwah, Lawrence Erlbaum, 2007, s. 89-105.

Moore, G. M., Kearsley, G.: **Distance Education: A Systems View**, 3. bs., New York, Wadsworth, 2005.

Murphy, L., Shelley, M., Baumann, U.: "Qualities of Effective Tutors in Distance Language Teaching: Student Perceptions," **Innovation in Language Learning and Teaching**, C.IV, No:2, Temmuz 2010, s. 119-136.

Narcy-Combes, Jean-Paule: "L2 Learning Processes," **Second Language Distance Learning and Teaching: Theoretical Perspectives and Didactic Ergonomics**, Ed. Jean-Claude Bertin, Patrick Grave, Jean-Paule Narcy-Combes, Paris, IGI Global, 2010, s. 78-104.

Nation, I.S. Paul: **Learning Vocabulary in Another Language**, Cambridge, Cambridge University Press, 2001.

Novikov, M. Aleksandr: **Postindustrialnoye obrazovaniye**, Moskva, Evges, 2008.

O'Driscoll, Gerard: **Next Generation IPTV Services and Technologies**, Hoboken, John Wiley & Sons, 2008.

Olcay, Türkan: "Distantsionnoye vısşeye obrazovaniye v Turtsii," **6-20 Kasım 2014 Novıye paradigmı v filologiçeskoy nauke: Sovremennıye teoretiçeskiye kontseptsii i praktika prepodavaniya Konferans Bildirileri**, Astana, 2014, s. 202-212.

Oliver, E. Lynn: "Video Tools for Distance Education," **Distance Education Strategies and Tools**, Ed. Barry D. Willis, Englewood Cliffs, Educational Technology Publications, 1994.

Öz, Hüseyin: "Mobil Öğrenme, Mobil Dil Öğrenme," **8-9 Kasım 2013 II. Ulusal Yabancı Dil Çalıştayı Bildirileri**, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü İngiliz Dili Eğitimi A.B.D., 2014, s. 131-149.

Demirel, Özcan, : **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ankara, Pegem A Yayınları, 2002.

Özer, Bekir: "Teknoloji Yoğunluklu Eğitim Yaklaşımı Olarak Uzaktan Eğitim," **Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler**, Ed. Bekir Özer, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Yayınları, 1998, s. 119-138.

Özgür, Z. Aydın: "Türkiye'de Uzaktan Eğitimde Televizyonun Etkileşimli Kullanımı Olanaklar, Sınırlılıklar ve Çözüm Önerileri," **Selçuk İletişim**, C.III, No:4, 2005, s. 80-97.

Pafova, A. Fatima: "Distantsionnoye obuçeniye inostrannım yazıkam," **Vestnik Maykopskogo gosudarstvennogo tehnologiçeskogo universiteta**, No:1, 2009, s. 1-4.

Pala, K. F., Doğan, N.: "Nette Öğretmen: Eğitim Yönetim Sistemi," **Bilişim Teknolojileri Dergisi**, C.II, No:3, Eylül 2009, s. 9-17.

Palloff, M. R., Pratt, K.: **Building Learning Communities in Cyberspace: Effective Strategies For The Online Classroom**, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1999.

Passov, İ. Yefim: **Osnovı kommunikativnoy metodiki obuçeniya inoyazıçnomu obşeniyu**, Moskva, Russkiy yazık, 1989.

Paulsen, F. Morten: "Cooperative Freedom and Transparency in Online Education," **5-7 Temmuz 2012 ICICTE Bildirileri**, Rhodes, s. i-xiii.

Peters, Otto: "Distance Education and Industrial Production: A Comparative Interpretation in Outline," **Otto Peters on Distance Education: The Industrialization of Teaching and Learning**, Ed. Desmond Keegan, London, Routledge, 1994, s. 107-127.

Peterson, Mark: "Learner Participation Patterns and Strategy Use in Second Life: An Exploratory Case Study," **ReCALL**, C.XXII, No:3, 2010, s. 273-292.

Petrova, G. L., Moiseenko, A. O.: "Organizatsiya samostoyatelnoy deyatelnosti inostrannıh studentov na osnove web-tehnologiy kak sostavlyayuşaya protsessa Russkomu yazıku kak inostrannomu," **Fundamentalnıye issledovaniya**, No:2, 2008, s. 84-86.

Pulkina, İ., Zahava-Nekrasova, Ye.: **Russian a Practical Grammar with Exercises**, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2001.

Ragrina, M. Janna: "Rol i mesto kompyuternıh tehnologiy v praktike yazıkovoy podgotovki inostrannıh studentov (na primere prepodavaniya Russkogo yazıka kak inostrannogo v meditsinskom vuze)," **Gorizontı obrazovaniya**, C:I, No:40, 2014, s. 110-114.

Richards, K., Roe, P.: **DistanceLearning in ELT**, London, MEP/The British Council, 1994.

Robyler, D. M., Edwards, J.: **Integrating Educational Technology into Teaching**, 2. bs., New Jersey, Merrill, 2000.

Rosell-Aguilar, Fernando: "Task Design for Audiographic Conferencing Promoting Beginner Oral Interaction in Distance Language Learning," **Computer Assisted Language Learning**, C.XVIII, No:5, Aralık 2005, s. 417-442.

Rozen, Evelyne: **Le Point Sur Le Cadre Europeen Commun de Reference Pour Les Langues**, Paris, CLE International, 2007.

Saran, M., Seferoğlu, G.: "Yabancı Dil Sözcük Öğreniminin Çoklu Ortam Cep Telefonu İletileri ile Desteklenmesi," **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.XXXVIII, 2010, s. 252-266.

Saran, M., Seferoğlu, G., Çağıltay, K.: "Mobile Assisted Language Learning: English Pronunciation at Learners' Fingertips," **Eurasian Journal of Educational Research**, No:34, Kış 2009, s. 97-114.

Schlosser, A. L., Simonson, R. M.: **Distance Education: Definitions and Glossary of Terms**, 2. Bs., Charlotte, Information Age Publishing, 2006.

Schofield, W. Janet: "Increasing the Generalizability of Qualtitative Research," **Qualitative Inquiry in Education: The Continuing Debate**, Ed. Elliot W. Eisner, Alan Peshkin, New York, Teachers College Press, 1990, s. 201-232.

Seven, A. Mehmet: "Uzaktan ve Örgün Eğitime Devam Eden Öğrencilerin İngilizce Dersindeki Başarı Düzeylerinin Karşılaştırılması," **Ekev Akademi Dergisi**, C.XVI, No:50, Kış 2012, s. 215-228.

Simona, Berardi: **Distantsionnoye obuçeniye v praktike prepodavaniya Russkogo yazıka v İtalyanskoy auditorii (na primere avtorskih multimediynıh kursov 'Kraski-A1' i 'Kraski-A2')**, Moskva, Filologiçeskiy fakultet RUDN Doktora Tezi, 2011.

Simonson, R. Michael: "Does Anyone Really Want to Learn at a Distance," **Tech Trends**, C.XL, No:5, s. 12.

Simonson, R. Michael v.d.: **Teaching and Learning at a Distance: Foundation of Distance Education**, 4. bs., New Jersey Upper Saddle River, Prentice Hall, 2008.

Simonson, R. M. ,Schlosser, C., Hanson, D.: "Theory and Distance Education: A New Discussion," **The American Journal of Distance Education**, C.XIII, No:1, 1999, s. 60-75.

Skibba, K., Ndon, U.: "Using a Hybrid Instructional Model in Teaching and Learning," **(AERC) Adult Education Research Konferans Bildirileri**, Minnessota Üniversitesi, 2006, s. 528-529.

Smith S. M., Candlin N. C.: **Second Language Learning: Theoretical Foundations**, London, Longman, 1994.

Solak, Serdar v.d. : "Öğrenme Yönetim Sistemi Değerlendirme Verilerinin Web Tarayıcı Eklentisi ile Öğrenci Bilgi Sistemine Aktarılması," **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, C.I, No:4, Kasım 2012, s. 102-108.

Somuncuoğlu, Demet: "Türkiye ve Dünyada Uzaktan Eğitim Uygulamaları," **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.IX, No:3, Aralık 2005, s. 85-100.

Son, Jeong-Bae: "Online Discussion in a CALL Course for Distance Language Teachers," **CALICO**, C.XX, No:1, 2002, s. 127-144.

Strambi, A., Bouvet, E.: "Flexibility and Interaction at a Distance: A Mixed-Mode Environment for Language Learning," **Language Learning and Technology**, C.VII, No:3, 2003, s. 81-102.

Şahinkaya, A., Kırık, M. A.: "Türkiye ve Dünya Genelindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Uydu Sistemlerinin Kullanımı," **Yeni Türkiye**, No:56, Ocak-Şubat 2014, s. 904-910.

Şarov, S. Vasiliy: "Distantsionnoye obuçeniye: Forma, tehnologiya, sredstvo," **İzvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pegagogiçeskogo universiteta im. A.İ. Gertsena**, No:94, 2009, s. 236-240.

Şennikov, A. Sergey: **Otkrıtoye distantsionnoye obrazovaniye**, Moskva, Nauka, 2002.

Şimşek, Nurettin: "İleri Veri Aktarım Teknolojilerinden Uyduların Eğitim Ortamı Olarak Kullanılması," **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.XXVII, No:2, 1994, s. 627-637.

Şipeleviç, Lyudmila: "Metodika obuçeniya russkomu yazıku kak inostrannomu i perspektivı ee razvitiya," **Jezyki: Obce w Szkole**, No:2, 2013, s. 22-27.

Tammelin, Maija: "From Telepresence to Social Presence: The Role of Presence in a Network-Based Learning Environment," **Aspects of Media Education: Strategic Imperatives in the Information Age**, Ed. Seppa Tella, University of Helsinki Media Education Publications 8, 1998, s. 219-231.

Taylor, C. J.White, J. V.: "Why Distance Education?," **Distance Education in Asia and the Pacific, Bulletin of the Unesco Regional Office for Education in Asia and the Pacific,** No:26, Aralık 2008, s. 1-12.

Thang, M. Siew: "Investigating Malaysian Distance Learners' Perceptions of Their English Proficiency Courses," **Open Learning**, C.XX, No:3, 2005, s. 243-256.

Thurlow, D. Larissa: **Distance Education and Second Language Instruction: An Analysis and Recommendations for Integration**, Athabasca Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Alberta, 2004.

Tryapelnikov, V. Anatoliy: "Sovremennıye informatsionnıye i kommunikatsionnıye tehnologii v virtualnoy srede obuçeniya Russkomu yazıku kak inostrannomu," **Educational Technology & Society**, C.X, No:2, 2007, s. 323-326.

Tudini, Vincenza: "Using Native Speakers in Chat," **Language Learning & Technology**, C.VII, No:3, 2007, s. 141-159.

----------: "Chatlines for Beginners: Negotiating Conversation at a Distance," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia J. White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 212-229.

Tuovinen, E. Juhani: "Multimedia Distance Education Interactions," **Educational Media International**, C.XXXVII, No:1, Mart 2000, s. 16-24.

Turgut, N. Fuat: **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları**, Ankara, Nüve Matbaası, 1977.

Usta, Ertuğrul: **Harmanlanmış Öğrenme ve Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarının Akademik Başarı ve Doyuma Etkisi**, Gazi Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Uşun, Salih: "Interaction in Turkish Distance Education System," **AACE Journal**, C.XII, No:2, 2004, s. 123-140.

----------: **Uzaktan Eğitim**, Ankara, Nobel Yayınları, 2006.

Vanijdee, Alisa: "Thai Distance English Learners and Learner Autonomy," **Open Learning**, C.XVIII, No:1, 2003, s. 75-84.

Varganova, V. İrina: "Evolyutsiya organizatsionnıh form distantsionnogo obuçeniya v Rossiskom obrazovanii," **Nauçno-teoretiçeskiy jurnal**, C.III, No:5, 2010, s. 71-79.

Velikoselskiy, A. Oleg: **İspolzovaniye tehnologii trehmernıh virtualnıh mnogopolzovatelskih mirov pri obuçenii Russkomu yazıku kak inostrannomu**, Sankt-Peterburgskiy gosudarstvenniy universitet Doktora Tezi, Sankt-Peterburg, 2004.

Verduin, R. J., Clark, A. Jr. T.: **Uzaktan Eğitim: Etkin Uygulama Esasları**, Çev. İlknur Maviş, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1994.

Vorobyeva, B. Tatyana v.d.: **Obrazovatelnaya programma 'Obuçeniye Russkomu yazıku kak inostrannomu'**, Çerepovets, Çerepovetskiy Gosudarstvennıy Universitet, 2013.

Wang, Shiang-Kwei: "The Effects of a Synchronous Communication Tool (Yahoo Messenger) on Online Learners' Sense of Community and Their Multimedia Authoring Skills" **Journal of Interactive Online Learning**, C.VII, No:1, 2008, s. 59-74.

Wang, Yuping: "Supporting Synchronous Distance Language Learning With Desktop Videoconferencing," **Language Learning & Technology**, C.VIII, No:3, Eylül 2004, s. 90-121.

----------: "Task Design in Videoconferencing-Supported Distance Language Learning," **CALICO**, C.XXIV, No:3, 2007, s. 591-630.

Wang, Y., Sun, C.: "Internet-Based Real Time Language Education: Towards a Fourth Generation Distance Education," **CALICO**, C.XVIII, No:3, 2001, s. 539-561.

Warburton, Steven: "I Second Life in Higher Education: Assessing Potential for and the Barriers to Deploying Virtual Worlds in Learning and Teaching," **British Journal of Educational Technology**, C.XL, No:3, 2009, s. 414-426.

Warschauer, M., Healey, D.: "Computers and Language Learning: An Overview," **Language Teaching**, C.XXXI, No:2, 1998, s. 57-71.

White, J. Cynthia: "Distance Learning of Foreign Languages," **Language Teaching**, C.XXXVI, No:4, 2006, s. 247-264.

----------: "Independent Language Learning in Distance Education: Current Issues," **Melbourne 13-14 September 2003 Independent Language Learning Konferans Bildirileri**, 2004, s. 161-169.

----------: "Innovation and Identity in Distance Language Learning and Teaching," **Innovation Language Learning and Teaching**, C.I, No:1, 2007, s. 97-110.

----------: **Language Learning in Distance Education**, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.

----------: **Metacognitive, Cognitive, Social and Affective Strategy Use in Foreign Language Learning: A Comparative Study**, Massey Üniversitesi Doktora Tezi, 1993.

----------: "Towards a Learner-based Theory of Distance Language Learning: The Concept of the Learner-Context Interface," **Distance Education and Languages: Evolution and Change**, Ed. Börje Holmberg, Monica Shelley, Cynthia White, Clevedon, Multilingual Matters, 2005, s. 55-71.

White, J. Cynthia v.d.: "Towards an Understanding of Attributes and Expertise in Distance Language Teaching: Tutor Maxims," **Research in Distance Education**, Ed. Terry Evans, Peter Smith ve Elizabeth Stacey, Geelong, Deakin University Press, 2005, s. 83-97.

Yapıcı, İ. Ü., Akbayın, H.: "Harmanlanmış Öğrenme Ortamında Moodle Kullanımı," **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, C.I, No:2, Temmuz 2012, s. 92-100.

Yaroslavskaya, İ. İrina: "İntegrativnaya kontseptsiya primeneniya kompyuternıh tehnologiy pri obuçenii studentov inostrannomu yazıku v usloviyah diversifikatsii obrazovatelnogo protsessa," **Vserossiyskiy jurnal nauçnıh publikatsiy**, No:9-10, 2011, s. 38.

Yaşar, Şefik: "Uzaktan Öğretim Sürecindeki Öğrencilerin Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Tutumları," **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.II, No:1, 1987 Aralık, s. 227-233.

Yaşar, Ş., Gültekin, M.: "Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Yapılandırmacı Öğrenmeyi Gerçekleştirecek Biçimde Düzenlenmesi," **Uluslararası Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, Eskişehir, Mayıs 2002, s. 1-10.

Yevdokimov, A. Mihail: **Soverşenstvovaniye organizatsionnıh form distantsionnogo obuçeniya**, Rossiskaya akademiya obrazovaniya Doktora Tezi, Moskva, 2006.

Yıldırım, A., Şimşek, H.: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1999.

----------: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 5. bs., 2005.

----------: **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 9. bs., 2013.

Yılmaz, K. Gül: "Durum Çalışması," **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 2. bs., Ankara, Pegem Akademi, 2015, s. 261-285.

Zhihai, Fu: "Distance Learning for Foreign Language Teaching," **II. International MultiMedia and Information Technology Konferansı Bildirileri**, C.I, Los Alamitos, IEEE Computer Society, 2010, s. 259-261.

Zoltan, Dörnyei: **Motivational Strategies in the Language Classroom**, Cambridge, Cambridge University Press, 2001.

E-KAYNAKÇA

Alkan, M., Genç, Ö., Tekeder, H.: "İletişim Teknolojileri ile Bütünleşik Bir Uzaktan Öğretim Ortamının Geleneksel Sınıf Öğretimine Göre Üstünlükleri ve Sınırlamaları" **Elektrik, Elektronik, Bilgisayar Mühendislikleri Eğitimi 1. Ulusal Sempozyumu**, Ankara, 30 Nisan-2 Mayıs 2003, (Çevrimiçi) www.emo.org.tr/ekler/42cde81694ca09a_ek.doc, 25 Mart 2015, s. 1-7.

Clifford, Ray: "Foreign Languages and Distance Education: The Next Best Thing to Being There," (Çevrimiçi) http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED327066.pdf, 26 Aralık 2014, s. 1-7.

Çevik, Abdullah: "Moodle Öğrenme Yönetim Sistemi Yönetimindeki Karşılaşılabilecek Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri," **8. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı 6-9 Mayıs 2008**, Eskişehir, (Çevrimiçi) http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/2.doc, 08 Nisan 2015, s. 31-34.

Deloitte: Driscoll Margaret, "Blended Learning: Let's Get beyond the Hype," **E-Learning**, C.III, No:3, 2002, (Çevrimiçi) http://www.07.ibm.com/services/pdf/blended_learning.pdf, 02 Haziran 2015, s. 1-3.

Duman, Bilal: "Süreç Temelli Öğrenme-Öğretim Modeli," Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), Güz 2007, No:19, (Çevrimiçi) http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/view/202/203, 26 Mayıs 2015, s. 1-25.

Duman, B., Aybek, B.: "Süreç-Temelli ve Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımlarının Karşılaştırılması," **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)**, Güz 2003, No:11, (Çevrimiçi) http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/view/126/130, 26 Mayıs 2015, s. 1-12.

Durgun, Recep: "A General Outlook on Teaching Foreign Language via Distance Learning in Turkey: Advantages, Disadvantages," (Çevrimdışı) http://www.aaou2013.com/pdf/161.pdf, 01 Aralık 2014, s. 1-5.

Fono: "Fono Açıköğretim ve Yayıncılık," (Çevrimiçi) http://www.fono.com.tr/Home/Hakkimizda, 16 Mart 2015.

Kartal, Bilhan: "Açıköğretim Öğrencilerinin Yabancıdil Derslerinde Başarı Düzeylerini Arttırmaya Yönelik Web Destekli Hizmetler," **Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, Eskişehir**, 22-25 Mayıs 2002 (Çevrimiçi) https://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Bilhan_Kartal.doc, 06 Ocak 2015, s. 1-20.

MEB: **Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR)**, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası, 1982.

Mirici, H. İsmail: "Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı ve Avrupa Dil Portfolyosu Nedir?" (Çevrimiçi) http://adp.meb.gov.tr/nedir.php, 22 Mart 2015.

MobiThinking: "MobiThinking Report 2013," http://www.mobithinking.com, Mayıs 2013.

Nielson, B. K., Gonzalez-Lloret, M., Kim, P.: "Learning Foreign Languages at a Distance. Characteristics of Effective Online Courses," **University of Maryland Center for Advanced Stduy of Language**, 2008, (Çevrimiçi) http://www.casl.umd.edu/sites/default/files/Nielson09_LearningForeignLang_0.pdf, 19 Aralık 2014, s. 1-19.

Nizam, Feridun: "Eğitim-Öğretimde Kitle iletişim Araçlarının Kullanım Olanakları ve Avantajları" **11-13 Şubat 2004 Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri**, Trabzon, (Çevrimiçi) http://ab.org.tr/ab04/program/87.html, 06 Şubat 2015, s. 1-17.

Odabaş, Hüseyin: "İnternet Tabanlı Uzaktan Öğrenim Modelinin Bilgi Hizmetlerine Yönelik Yüksek Öğretim Programlarında Kullanımı," **21-24 Ekim 2004 Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, (Çevrimiçi) http://eprints.rclis.org/8225, 17 Ocak 2015, s. 1-19.

Prensky, Marc: "Digital Natives, Digital Immigrants," **On the Horizon**, C.IX, No:5, Ekim 2001, (Çevrimiçi) http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf, 15 Haziran 2015, s. 1-3.

YÖK: "Yükseköğretim Kurumları İnternet Destekli Dil Eğitim Portalı," (Çevrimiçi) http://ide.yok.gov.tr/index.cfm, 14 Haziran 2015.

----------: "Birim İstatistikleri," (Çevrimiçi) https://istatistik.yok.gov.tr, 14 Haziran 2015.

----------: http://yokdil.eogrenme.anadolu.edu.tr/russian.html.

"Yabancı Dil Sorunu Çözülüyor," (Çevrimiçi) http://www.ntv.com.tr/arsiv/id/25061318/, 23 Şubat 2010, 16 Mart 2015.

Avrupa Uzaktan Öğretim Üniversiteleri Birliği (EADTU) önderliğinde yürütülen E-xellence projesi, (Çevrimiçi) http://e-xcellencelabel.eadtu.eu, 10 Nisan 2015.

EKLER

EK-1

ANKET

RUSÇA ÖĞRENİMİNDE EN ÇOK ZORLANDIĞINIZ KONULAR					
Konu	**1. Sınıf**	**2. Sınıf**	**3. Sınıf**	**4. Sınıf**	**TOPLAM**
Sıfatlar	2	1	0	0	3
Hareket Fiilleri	11	15	16	8	**50**
Sayılar	1	11	4	7	23
Zamirler	2	0	2	0	4
İsimlerin Halleri	11	18	8	5	42
Fillerin Bitmiş ve Bitmemiş Halleri	12	6	10	8	36
Sıfat Fiiler ve Zarf Fiiller	11	11	3	10	35
Bağlaçlar	1	3	8	2	14
KATILAN ÖĞRENCİ SAYISI	17	22	18	16	73

EK-2

DERS PLANI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ / EDEBİYAT FAKÜLTESİ / SLAV DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ / RUS DİLİ VE EDEBİYATI ABD	**TARİH:** 20/05/2015
BÖLÜM I	
Dersin Adı	Rus Dilindeki Ön eksiz ve Ön ekli (по-, при-, у-) Hareket Fiillerinin (идти/ходить, ехать/ездить) "Zaman, Yönlülük, Tamamlanmışlık, Süreklilik" Bağlamlarında İncelenmesi
Sınıf/Yarıyıl	1. Sınıf / 2. Yarıyıl
Ünitenin (Modülün) Adı/No	13. Ünite Hareket Fiilleri. Ön ekli Hareket Fiilleri
Konu	- Ön eksiz hareket fiilleri (идти/ходить, ехать/ездить) - Ön ekli (по-, при-, у-) hareket fiilleri (идти/ходить, ехать/ездить) - Ön eksiz ve ön ekli (по-, при-, у-) hareket fiilleri (идти/ходить, ехать/ездить) (ayırt edici ve kullanım özellikleri)
Önerilen Süre	1 blok ders saati (2x40 dakika)
BÖLÜM II	
AMAÇ	Rus dilindeki ön eksiz ve ön ekli (по-, при-у-) hareket fiillerini (идти/ходить, ехать/ездить) kavramak
ÖĞRENCİ KAZANIMLARI/HEDEF VE DAVRANIŞLAR Rus dilindeki hareket fiillerinin tanımını yapabilecek. Ön eksiz ve ön ekli (по-, при-, у-) hareket fiillerinin (идти/ходить, ехать/ездить) şahıs çekimlerini yapabilecek, fiillerin vurgularını öğrenip doğru bir şekilde okuyacak ve yazabilecek. Ön eksiz ve ön ekli (по-, при-, у-) hareket fiillerini (идти/ходить, ехать/ездить) şimdiki, geniş, geçmiş ve gelecek zamanda kullanabilecek. Ön eksiz ve ön ekli (по-, при-, у-) hareket fiillerini (идти/ходить, ехать/ездить); tek yönlü-çok yönlü, tamamlanmış-tamamlanmamış, anlık-sürekli olarak sınıflandırabilecek.	
Öğretme-öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, tartışma, soru-cevap, bilgisayar destekli öğretim, mobil destekli öğretim, web tabanlı öğretim, tümevarım, çeviri
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ***Öğretmen** ***Öğrenci**	Adobe Connect Sanal Sınıf Uygulaması, Bilgisayar, mobil cihazlar, internet, sunum dosyası ve mp4 formatında sesli görüntü dosyaları "Alıştırmalarla Rusça", "Govorite po-russki", "Russian a Practical Grammar with Exercises" adlı ders kitapları

ÖĞRETME-ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

1. Öğrencilere; uzaktan eğitim yeni ve modern bir öğrenme-öğretme sistemidir. Zaman ve mekan sınırları olmadan kendi öğrenme hızınızda, tekrarlanabilir zengin görsel ve işitsel materyalleri kullanarak Rus dilindeki ön eksiz ve ön ekli (по-, при-, у-) hareket fiillerini (идти/ходить, ехать/ездить) etkili bir şekilde öğreneceksiniz. Yaşam boyu öğrenme felsefesiyle elektronik kaynaklar sayesinde otantik verilere daha hızlı ulaşacak ve daha fazla uygulama yapma imkanı bularak gerçek yaşamda kullanabileceksiniz. Denilerek derse başlanılır. (2 DAKİKA)
2. "Путешествие в Россию" adlı metinle öğrencilerin Rusya'ya yapılacak bir seyahat bağlamında kullanılan hareket fiilleri analiz edilecek, kullanımları öğretilecek, eşzamanlı hedef dilde anadil konuşurunun seslendirmesi dinletilerek doğru telaffuz etme ve hedef dile maruz kalma sağlanacaktır. (13 DAKİKA)
3. Hazırlanan sunum dosyasıyla kullanımları gösterilen hareket fiilleri (идти/ходить, ехать/ездить); sırasıyla ön eksiz, tek yönlü-çok yönlü, tamamlanmış-tamamlanmamış, anlık-sürekli olarak karşılaştırılması yapılacak; ardından (по-, при-, у-) ön ekleri ile kullanımı gösterilecek; en sonunda tüm hareket fiillerine ve ön eklere genelleme yapılacaktır. (50 DAKİKA)
4. Anlatılan konuyla ilgili alıştırmalar yapılacak, sorular çözülecek ve gerektiği yerde tekrar yapılacaktır. (15 DAKİKA)

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ***Bireysel Öğrenme Etkinliklerine Yönelik Ölçme Değerlendirme** ***Grupla Öğrenme Etkinliklerine Yönelik Ölçme ve Değerlendirme** ***Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler ve İleri Düzeyde Öğrenme hızında Olan Öğrenciler İçin Ek Ölçme-Değerlendirme Etkinlikleri**	**1. Bireysel/Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik ölçme-değerlendirme** Öğretmen gruba veya öğrencilere tek tek sorular yöneltip yanıtlarını alır. Sınıf ile birlikte uygulamalı olarak elektronik ortamda çoktan seçmeli, boşluk doldurma, çeviri uygulamaları ve örnekleri yapılır.

BÖLÜM IV

Planın Uygulamasına İlişkin Açıklamalar	Önerilen ders saati içinde konu işlenmiş ve ders amacına ulaşmıştır.
Onur Aydın Ders Öğretmeni (Araştırmacı)	**UYGUNDUR.** 20/05/2015 Prof.Dr. Türkan Olcay Danışman

EK-3

Uzaktan Eğitim Yoluyla İşlenen "Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2" Dersinin Değerlendirilmesine İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

I. Uzaktan Rusça Öğrenimi

1. Sizce dil becerileri uzaktan eğitim ile geliştirilebilir mi?
2. Uzaktan Rusça öğrenimini neden tercih ettiniz?
3. Ders öncesi beklentileriniz nelerdi?

II. Derse Hazırlık Süreci

1. Yapılan uzaktan eğitim tanıtımı, dersi anlamanızda yardımcı oldu mu?
2. Ders gününden önce derse ve konuya ilişkin uygulamalar (Rusça mail gönderimi, web sayfasında veri paylaşımı, sanal ortamda anlam tartışması) ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

III. Dersin İşlenişi

1. Ders öğretmeninin ders anlatışına ve konuya hakimiyetine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Dersin süresine ve işlenişine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
3. Derste kullanılan araç-gereçlere ilişkin görüşleriniz nelerdir?

IV. Değerlendirme ve Sonuç

1. Sizce ders uzaktan eğitim yoluyla başarılı işlendi mi ve beklentilerinizi karşıladı mı?
2. İşlenen "Hareket Fiilleri" konusu sizin için faydalı oldu mu?
3. İleride aynı ders veya benzer dersler için de uzaktan eğitimi tercih eder misiniz?
4. Uzaktan eğitim yoluyla "Rusça Uygulamalı Dilbilgisi 2" derslerinin daha etkin ve verimli işlenmesine ilişkin öneri ve görüşleriniz nelerdir?

Teşekkür ederim.
Onur AYDIN